

АРКАДИЙ СТРУГАЦКИ
БОРИС СТРУГАЦКИ

Обитаемият остров

**АРКАДИЙ СТРУГАЦКИ, БОРИС
СТРУГАЦКИ
ОБИТАЕМИЯТ ОСТРОВ**

Превод: Георги Димитров Георгиев

chitanka.info

Комсомолецът от 22-и век Максим Камерер, попада на обитаема планета и влиза в ролята на Робинзон Крузо. Намесва се активно в хода на историята на тамошната цивилизация. Нарушава равновесието на силите и резултатите не закъсняват... Накрая разбира, че лошите всъщност са добрите и изобщо нещата са доста по-сложни отколкото са му се стрували в началото.

Жанрът е „екшън“, има, разбира се, и криминален елемент. За любителите на конспирацията са предвидени поне две загадки, чиито отговори присъстват в романа, но са в неявен вид.

Още от самото начало на експедицията нещата потръгват накриво — загубва кораба си.

Контактът с аборигените също не минава съвсем гладко — задържат го на границата без дрехи и документи. Поради странното му поведение и неспособността му да говори и разбира езика, той е изпратен в Специалното студио — лудницата. Съвсем неочаквано от там го извеждат, но по пътя към столицата претърпява ПТП и му се налага да се оправя сам.

След първоначалния период на адаптация, Максим постъпва в Бойния легион — силите за бързо реагиране. Участва в акции срещу терористи, т.нар. дегенерати. Първата загадка е: защо и с каква цел неговият началник ротмистър Чачу го включва преждевременно в екзекуцията на осъдените терористи?

След неизпълнение на пряка заповед Максим е разстрелян „неуспешно“ и постъпва в Съпротивата — терористичната организация, срещу която се е борил досега. При акция, в която са убити повечето от членовете на групата, Максим е арестуван и осъден на каторга. Ето следващата загадка: кой е предателят (доносникът в групата на Максим)?

Така се затваря първият кръг в романа — Максим се завръща на мястото, където е кацнал на планетата (каторгата). След като е установил, че не може да промени системата отвътре, Максим решава да опита с помощта на съседните страни. Затваря се вторият кръг в романа — Максим отново се озовава в каторгата.

Натрупал опит и сили, накрая героят се завръща в столицата за окончателния си удар.

ЧАСТ ПЪРВА

РОБИНЗОН

ГЛАВА ПЪРВА

Максим откряна люка, подаде се и предпазливо погледна небето. Тукашното небе беше ниско и някак твърдо, без лекомислената прозрачност, която наемква за безкрайността на космоса — не, това беше истинска библейска твърд, гладка и непроницаема. Тази твърд, несъмнено опираща се върху раменете на местния Атлант, равномерно фосфоресцираше. Максим потърси в зенита дупката, пробита от кораба, но там се разливаха само две големи черни петна — като капки туш във вода. Той широко разтвори люка и скочи във високата изсъхнала трева.

Въздухът беше горещ и сух, миришеше на прах, старо желязо, отгъпкана зеленина, живот. И на смърт също миришеше — стара и непонятна. Тревата беше висока до кръста; недалеч тъмнееха храсталаци, на места стърчаха унили криви дървета. Беше почти светло, като през ярка лунна нощ на Земята, но нямаше лунни сенки, нямаше я лунната мъглива синева. Всичко беше сиво, прашно, плоско. Корабът стоеше на дъното на огромна котловина с полегати склонове. Околната местност забележимо се надигаше към размития неясен хоризонт и това беше странно, защото някъде наблизко течеше река, голяма спокойна река, течеше на запад, нагоре по склона на котловината.

Максим заобиколи кораба, докосвайки с длан студения, леко влажен борд. Откри следи от удари точно там, където предполагаше. Дълбока неприятна вдлъбнатина под индикаторния пръстен — това беше, когато нещо внезапно подхвърли и наклони кораба така, че киберпилотът се обиди и Максим спешно трябваше да поеме управлението. И драскотина близо до десния обектив — десет секунди по-късно, когато корабът полегна напред и ослепя с едното око. Максим отново погледна към зенита. Черните петна сега едвам се виждаха. Метеоритна атака в стратосферата — вероятност 0,00... но всяко вероятно събитие някога се случва, нали?...

Максим се пъкна в кабината, превключи управлението на авторемонт, задействува експрес-лабораторията, излезе и тръгна към

реката. Приключение, наистина, но въпреки това — скука. У нас в ГСТ дори приключенията са рутина. Метеоритна атака, радиационна атака, авария при кацането. Авария при кацането, метеоритна атака, радиационна атака... Приключения на тялото.

Високата чуплива трева шумолеше и хрупаше под краката, бодливи семена се вкопчваха в шортите. С дразнещ звън налетя облак мушици, поблъска се пред лицето и изостана. Възрастните солидни люде не участвуват в Групата за Свободно Търсене. Те имат свои, възрастни, солидни занимания. Те знаят, че всички тези чужди планети в своята същност са достатъчно еднообразни и досадни. Еднообразно-досадни. Досадно-еднообразни... Разбира се, ако си на двадесет години, ако не умееш нищо като хората, ако не знаеш конкретно какво въщност би искал да умееш, ако не си се научил да цениш най-голямото свое богатство — времето, ако нямаш и не ти се предвиждат никакви особени таланти, ако доминанта на твоята същност, както и преди десет години, остават ръцете и краката, а не главата, ако си толкова примитивен и си въобразяваш, че на неизвестните планети може да се намери някаква неизвестна на Земята скъпоценност, ако, ако, ако... е, тогава... разбира се. Тогава вземи каталога, отвори го на коя да е страница, забий пръст в кой да е ред и лети, когато искаш. Откривай нова планета, наричай я със собственото си име, определяй физически характеристики, сражай се с чудовища, стига да се намират, влизай в контакт, стига да има с кого, робинзонствуй, ако няма никой... И не че всичко е напразно. Ще ти благодарят, ще ти кажат, че си внесъл според силите си нещо ново, ще те повика за подробен разговор някой виден специалист... Учениците от началните класове ще те гледат с обожание, но учителят при среща ще те пита само: „Ти още ли си в ГСТ?“ — и ще смени темата, защото отговорността за това, че още си в ГСТ, той поема върху себе си. А баща ти ще каже: „Хм...“ и неуверено ще ти предложи място на лаборант; майка ти ще каже: „Макси, ти нали хубаво рисуваше едно време...“, а Петер ще каже: „Колко смяташ да караш така? Засрами се!“; а Джени ще каже: „Запознай се, това е мъжът ми.“ И всички ще бъдат прави — освен теб. И ти ще се върнеш в Управлението на ГСТ. Стараейки се да не гледаш към двамата също такива бездарници, които се ровят в каталозите, ще вземеш поредния том, ще отвориш слепешком на коя да е страница и ще забиеш пръст...

Преди да се спусне по стръмния бряг към реката, Максим се огледа. Отзад се изправяше тревата, която бе стъпкал, кривите дървета чернееха на фона на небето, светеше малкото кръгче на отворения люк. Всичко беше много привично. „И нека — каза си той. — Нека... Хубаво ще е, ако открия тук цивилизация, която да бъде могъща, древна и мъдра. И човешка...“ Той слезе до реката.

Реката наистина беше голяма, бавна и с просто око се виждаше как тя тече от изток и се изкачва към запад. (Обаче рефракцията тук е чудовищна...) И се виждаше, че другият бряг е полегат и обрасъл с гъст тръстак, а на километър нагоре по течението от водата стърчат някакви стълбове и криви греди, изкривени ажурни опори, обвити с мъхести растения. „Цивилизация“ — помисли си Максим без особен възторг. Наоколо се усещаше много желязо и още нещо — непонятно, задушно, — и когато загреба малко вода в дланта си, Максим разбра, че това е радиация, доста силна и зловредна. Реката носеше от изток радиоактивни вещества; и беше ясно, че ползата от тази цивилизация няма да е особено голяма, че пак не е намерил това, което би искал, че с контакт няма защо да се заема, по-добре да направи стандартните анализи, един-два пъти да облети планетата по екватора и да изчезва, а на Земята да предаде материалите на сериозните, много патили чичковци от Съвета за галактическа сигурност и по-бързо да забрави всичко това.

Да забрави всичко това...

Той с отвращение отръска пръсти, избърса ги с пясък, после приседна и се замисли. Опита се да си представи жителите на тази планета — едва ли благоденстваща планета. Някъде зад горите имаше град — едва ли благополучен град — мръсни заводи, износени реактори, изхвърлящи в реката радиоактивна помия, грозни диви къщи с железни покриви, много стени и малко прозорци, между къщите — мръсни дворове, затрупани с боклук и трупове на домашни животни, голям ров около града и подедни мостове... Впрочем не, това е било преди реакторите. И хора. Той се опита да си представи тези хора, но не можа. Знаеше само, че са прекалено облечени, те бяха направо опаковани в дебел груб плат и носеха високи бели якички, които претриваха шията. А после видя стъпки върху пясъка.

Това бяха следи от боси крака. Някой беше слязъл по брега и отплувал по реката. Някой с големи широки стъпала, тежък,

кривокрак, тромав — несъмнено хуманоид, но с по шест пръста на краката. Стенейки, пъшкайки, е слязъл от стръмния бряг, минал е по пясъка, с плисък се е потопил в радиоактивната вода и, пръхтейки, е заплувал към другия бряг, към тръстака. Без да сваля високата бяла якичка...

Яркосиньо пламване озари всичко наоколо, сякаш блесна мълния, и веднага над брега загърмя, засъска, затрещя като от огън. Максим скочи. По брега се сипеше суха пръст, нещо с опасен писък прелетя по небето и падна в реката, като вдигна фонтан от пръски, примесени с бяла пара. Максим бързо се закатери нагоре по стръмнината. Вече знаеше какво се е случило, не разбираше само защо, и не се учуди, когато видя на мястото на кораба стълб от кълбящ се нажежен дим, който в гигантска спирала се издигаше към фосфоресциращата небесна твърд. Корабът се пропука, керамитовата черупка пламтеше с лилава светлина, весело гореше сухата трева наоколо, пламна храсталакът, димящи пламъчета вече захапваха кривите дървета. Яростната горещина удряше в лицето. Максим се закри с длан и започна да отстъпва покрай брега — една крачка, после още една, още и още... Отстъпваше, без да откъсва сълзящите си очи от този величествено красив горящ факел, сипещ пурпурни и зелени искри, от този внезапен вулкан, от безсмисленото буйство на освободената енергия...

„Не, защо пък... — отчаяно мислеше той. — Появила се е една голяма маймуна, видяла, че ме няма вътре, влязла, вдигнала палубата — аз самият не знам как се прави това, но тя съобрази, била е такава една съобразителна маймуна, шестопръста — вдигнала, значи палубата... Какво има в корабите под палубата? С една дума, намерила акумулаторите, взела един голям камък — и тряс! Много голям камък, към три тона... и с всичка сила... Яка маймуна... Довърши ме все пак тя с камъните си — два пъти в стратосферата и тук сега... Странна история... Такова нещо май досега не се е случвало. Обаче какво ще правя сега? Ще започнат да ме търсят скоро, разбира се, но и да почнат, едва ли ще се сетят, че е възможно така — корабът загинал, а пилотът жив... Какво ще стане сега? Мама... Татко... Учителят...“

Той обърна гръб на пожара и тръгна. Вървеше бързо край реката; всичко наоколо беше озарено с червена светлина; отпред се мятеше, скъсяваше и удължаваше сянката му върху тревата. Отдясно започна

гора — рядка, миришеца на гниещи листа; тревата стана мека и влажна. Две големи нощни птици шумно излетяха изпод краката и ниско над водата полетяха към другия бряг. Мярна се мисъл, че огънят може да го догони и тогава ще трябва да се спасява с плуване, а това няма да е приятно; но червената светлина изведнъж помръкна и угасна, и той разбра, че противопожарните устройства за разлика от него са се ориентирали в ситуацията и са изпълнили своето предназначение с присъщата им прецизност. Живо си представи опушените полуразгопени балони, стърчащи между горящите парчета и самодоволно изпускащи тежки облаци пирофаг...

„Спокойно — мислеше той. — Главното — никаква паника. Време имам. Всъщност, сега имам много време. Те могат да ме търсят безкрайно: корабът го няма, невъзможно е да ме намерят. А докато не разберат какво е станало, докато не се убедят окончателно, докато не са напълно сигурни, на мама нищо няма да съобщят... А аз през това време ще измисля нещо...“

Той пресече неголямо прохладно блато, промъкна се през храстите и излезе на път, стар, напукан бетонен път, водещ в гората. Приблужи се към ръба на сипея и видя ръждивите, обрасли с пълзящи растения опори — остатъци от някакво голямо ажурно съоръжение, наполовина потънало във водата. От другата страна, едва различимо под светещото небе, се виждаше продължението на пътя. Изглежда, някога тук е имало мост. И изглежда, той е пречел на някого и затова са го съборили във водата, от което той не е станал нито по-красив, нито по-удобен. Максим седна на ръба и провеси крака надолу. Направи си вътрешна проверка, убеди се, че няма следа от паника, и започна да размишлява.

„Най-важното намерих. Ето път. Лош, груб и при това старинен, но все пак път, а на всички обитаеми планети пътищата водят към тези, които са ги строили. Какво ми трябва? Храна не ми трябва. Тоест аз бих хапнал, но това е от дремещите инстинкти, а ние сега ще ги потиснем. Вода ще ми трябва най-рано след денонощие. Въздухът е достатъчно, макар че бих предпочел в атмосферата да имаше по-малко въгледвуокис и радиация. Така че засега нищо насъщно не ми трябва. А ми трябва малък, направо да кажем — примитивен нулев предавател със спирална емисия. Какво по-просто може да има от примитивния нулев предавател?...“ Затвори очи и в паметта се появи отчетлива

схема на предавател с позитронни емитери. Ако имаше нужните части, щеше да го сглоби за две минути, без да отваря очи. Няколко пъти мислено извърши сглобяване и разглобяване, а когато отвори очи, предавател нямаше. Нищо нямаше. „Робинзон — помисли той дори с известен интерес. — Максим Крузо. Ама че работа, нищо нямам. Шорти без джобове и кецове. Но затова пък островът ми е обитаем. А щом е обитаем, винаги остава надеждата за примитивен нулев предавател.“ Стараеше се да мисли за нулевия предавател, но нищо не излизаше. През цялото време виждаше майка си — как ѝ съобщават: „Синът ви изчезна безследно“, и какво е лицето ѝ, и как баща му разтрива бузите си и объркано се оглежда, и как им е студено и пусто... „Не — каза си той, — за това е забранено да се мисли. За каквото и да е, само не за това, иначе нищо няма да излезе. Заповядвам и си забранявам. Заповядвам да не мисля и забранявам да мисля. Край.“ Стана и тръгна по пътя.

Отначало плаха и рядка, гората ставаше все по-смела и настъпваше към пътя. Някои нахални млади дръвчета бяха разкъртили бетона и растяха направо сред шосето. Изглежда, пътят бе отпреди няколко десетилетия — или във всеки случай няколко десетилетия не бяха го ползували. Гората от двете страни ставаше все по-висока, все по-гъста, на места клоните се преплитаха над главата. Стана тъмно; ту отдясно, ту отляво в гъсталака се чуваха силни гърлени възгласи. Нещо мърдаше там, шумолеше и тропаше. Веднъж на двадесетина крачки напред някой тъмен, нисък, приведен, тичешком пресече пътя. Звънхна мушици. Максим изведнъж си помисли, че този край е толкова запуснат и див, че хора може да няма наоколо и ще се наложи да се добира до тях няколко денонощия. Дремещите инстинкти отново се пробудиха и напомниха за себе си. Но Максим чувствуваше, че тук наоколо има много живо месо, от глад няма да умреш, че това едва ли ще е вкусно, но пък ловът ще е интересен. И тъй като за главното беше забранено да се мисли, той започна да си припомня как ловуваха с Петер и егера Адолф — с голи ръце, хитрост срещу хитрост, разум срещу инстинкт, сила срещу сила. Три денонощия безспирно да гониш елена през повалените дървета, да го настигнеш и да го повалиш, като го хванеш за рогата... Елени тук може да няма, но без съмнение местният дивеч става за ядене — малко да се разсееш и мушиците започват яростно да те ядат, а както е известно, този, който на друга

планета става за ядене, няма да умре от глад... Не би било зле да се заблуди тук и да изкара една-две години из горите. Би си завъдил приятел — вълк някой или мечка — заедно ще ловуват, ще беседват... Ще омръзне, разбира се, пък и едва ли ще е приятно да се броди из тия гори; много желязо има наоколо, не може да се диша... И освен това все пак първо трябва да се сглоби нулев предавател...

Той спря и се вслуша. Някъде в гъсталака се чуваше монотонно глухо бумтене. Максим си спомни, че вече от много време го чува, но едва сега му обърна внимание. Това беше не животно и не водопад, а механизъм, някаква варварска машина. Тя хъркаше, ръмжеше, скърцаше и разпространяваше миризма на ръжда. И се приближаваше.

Максим се приведе и, придържайки се близо до края на пътя, безшумно затича насреща, после спря, като едва не излетя по инерция на кръстопътя. Пътят под прав ъгъл беше пресечен от друго шосе — много мръсно, с дълбоки безобразни коловози, със стърчащи парчета бетон, противно миришещо и много, много радиоактивно. Максим приклекна и погледна наляво. Бумтенето на мотора и металното скърцане настъпваха оттам. То се приближаваше.

След минута се появи. Безсмислено огромно, горещо, смрадливо, цялото от занитени метални плочи, тъпчещо пътя с чудовищни кални вериги, то не летеше, не вървеше — носеше се, гърбаво, дрънчащо с откачени листове желязо, заредено със суров плутоний и лантаниди, безпомощно, заплашително, без хора, тъпо и опасно — пресече кръстопътя и се понесе по-нататък, като пращеше и скърцаше със смачкан бетон, оставяйки зад себе си шлейф от нажежен задух, скри се в гората, ръмжейки, ревейки, постепенно затихвайки...

Максим си пое дъх и разпъди мушиците. Беше потресен. Нищо по-нелепо и жалко не беше виждал през живота си. „Да — помисли си той, — позитронни емитери тук няма да намеря.“ Погледна подир чудовището и изведнъж забеляза, че напречният път не е просто път, а просека, тесен прорез в гората — над него клоните не закриваха небето, както над шосето. „Дали да не го догоня? — помисли си той. — Да го спра, да угася реактора...“ Вслуша се. Гората беше пълна с шум и трясък, чудовището се въртеше в нея като хипопотам в блато, после бумтенето на мотора започна да се приближава отново. То се връщаше. Отново сумтене, ръмжене, вълна от смрад, дрънчене и хлопане, отново пресича кръстопътя и се носи натам, откъдето е

излязло... „Не — каза си Максим, — не искам. Не обичам зли животни и варварски автомати...“ Той почака, излезе от храстите и с едно засилване прескочи заразения кръстопът.

Известно време вървя много бързо, с дълбоко дишане, очиствайки дробовете си от изпаренията на железния хипопотам, после отново мина на походна крачка. Мислеше за това, което успя да види за първите два часа на обитаемия остров и се мъчеше да сглоби всички тези несъобразности и случайности в нещо логически непротиворечиво. Но беше прекалено трудно. Картината се получаваше приказна, а не реална. Приказна беше тази гора, натъпкана със старо желязо, приказни същества се викаха едно друго с почти човешки гласове, стар изоставен път водеше към омагьосан замък и невидими зли вълшебници се мъчеха да попречат на човека, попаднал в тази страна. На далечните подстъпи те го обстреляха с метеорити — нищо не излезе, тогава изгориха кораба, хванаха човека в капан и насъскаха срещу него железен дракон. Обаче драконът се оказа стар и глупав и те, навярно разбрали грешката си, сигурно готвеха нещо по-съвременно...

— Слушайте — каза им Максим, — ами че аз не искам да свалям магии от вашите замъци и да будя летаргични красавици; искам само да се срещна с някой по-умен измежду вас, който ще ми помогне с позитронни емитери...

Но злите вълшебници си знаеха своето. Отначало преградиха пътя с огромно гнило дърво, после разрушиха бетона, изровиха в земята голяма дупка и я напълниха с гнила радиоактивна тиня, а когато и това не помогна, когато мушиците се умориха да хапят и разочаровано изостанаха, вече на разсъмване пуснаха от гората студена зла мъгла. От мъглата Максим започна да трепери и затича, за да се стопли. Мъглата беше лепкава, мазна, намирисваше на мокър метал и тление, но скоро замириса на дим и Максим разбра, че някъде наблизко гори жив огън.

Разсъмваше, небето засвети с утринна сивота, когато той видя край пътя огън и ниска каменна постройка с продънен покрив, празни черни прозорци, стара, обрасла с мъх. Хора не се виждаха, но Максим чувствуваше, че те скоро са били тук и може би скоро ще се върнат. Слезе от шосето, прескочи канавката и, затъвайки до глезените в гниеци листа, се приближи до огъня.

Огънят го посрещна с добра първобитна топлина, която приятно разтревожи дремещите инстинкти. Тук всичко беше просто. Можеш, без да поздравяваш, да приседнеш, да протегнеш ръце към огъня и мълчаливо да чакаш, докато стопанинът също така мълчаливо ти подаде горещо парче и гореща чаша. Стопанинът, наистина, го нямаше, но над огъня висеше опушено котле, в което се вареше нещо с остра миризма, наблизо се търкаляше празна кошница с кръгло дъно, навито тънко метално въже и още някакви метални и пластмасови предмети с неизвестно предназначение.

Максим поседя до огъня, стопли се, гледайки пламъците, после стана и влезе в къщата. Всъщност, от нея беше останала само каменната кутия. През пречупените греди над главата светлееше сутрешното небе, върху гнилите дъски на пода беше страшно да се стъпи, а по ъглите растяха на гроздове малиновочервени гъби — отровни, но напълно годни за ядене след добро изпичане. Впрочем мисълта за ядене изчезна веднага, когато Максим различи в полумрака до стената нечии кости, покрити с избелели парцали. Стана му неприятно, той се обърна, слезе по разрушените стъпала, сложи ръце пред устата си и извика така, че цялата гора закънтя:

— Ехей-хей, шестопръсти!

Ехото почти мигновено потъна в мъглата между дърветата, никой не отговори, само някакви птички над главата сърдито зацъкаха.

Максим се върна при огъня, хвърли в него съчки и надникна в котлето. Нещо вреше. Той се огледа, намери нещо като лъжица, помириса я, избърса я с трева и пак я помириса. После внимателно свали сивкавата пяна от повърхността, изтръска я встрани. Разбърка варивото, загреба малко, подуха и сръбна. Оказа се доста добро, нещо като чорба от черен дроб на тахорг, но по-парливо. Максим остави лъжицата, внимателно с две ръце свали котлето и го сложи на тревата. Огледа се отново и високо каза:

— Закуската е готова!

Не го напускаше усещането, че стопаните са някъде наблизо, но виждаше само неподвижните, мокри от мъглата храсти, черните криви стъбла на дърветата и чуваше само пращенето на огъня и суетливото птиче цвъртене.

— Е, добре — каза той гласно. — Вие както искате, а аз започвам контакта.

И дали лъжицата беше прекалено голяма или дремещите инстинкти се бяха разиграли, но сам не разбра кога изсърба една трета от котлето. Едва тогава се отдръпна със съжаление, поседя, вниквайки във вкусовите усещания, внимателно избърса лъжицата; но не се удържа — още веднъж загреба от самото дъно, от тези апетитни, топящи се в устата кафяви резенчета, отново избърса лъжицата и я положи напреко върху котлето. Сега беше дошло време да им благодари.

Той скочи, избра няколко тънки пръчици и влезе в къщата. Като стъпваше внимателно по гнилите дъски и се стараше да не гледа останките в полумрака, започна да къса гъби и да нанизва шапчиците им на пръчиците. Избираше най-твърдите. „Малко солчица ви трябва — мислеше той, — и пипереч, но нищо, за първи контакт и така ще мине. Сега ще ви окачим над огънчето и цялата отровна органика ще се изпари от вас, и ще станете истински деликатес, мой първи влог в културата на този обитаем остров...“

Изведнъж в къщата стана малко по-тъмно и той веднага усети, че го гледат. Навреме потисна желанието рязко да се изправи, преброи до десет, бавно стана и, усмихвайки се, обърна глава.

От прозорчето го гледаше дълго тъмно лице със скръбни големи очи, гледаше без всякакъв интерес, без злоба и без радост, гледаше не човека от другия свят, а някакво досадно домашно животно, което пак се пъха не където трябва. Няколко секунди се гледаха. Максим чувствуваше как скръбта, извираща от това лице, залива къщата, гората, цялата планета, целия околнен свят — и всичко стана сиво, унило и плачевно: всичко вече е било, много пъти е било едно и също и няма никакво спасение от тази сива, унила, плачевна скука. После в къщата стана още по-тъмно и Максим се обърна към вратата.

Там, разкراчил здрави къси крака, преградил с широките си рамене цялото отворстие, стоеше обрасъл с рижи косми набит човек в безобразен карирай комбинезон. През буйния риж гъсталак към Максим гледаха пронизващи сини очички, много втречени, недобри и въпреки това някак весели — може би поради контраста с извиращата от прозореца всемирна скръб. Този космат здравеняк също явно не за пръв път срещаше пришълци от други светове, но беше привикнал да се отнася с тях бързо, рязко и решително, без всякакви там контакти и прочее ненужни сложности. На шията му висеше дебела метална тръба

със зловещ вид, и отворието на този инструмент за разправа с пришълци беше насочено право в корема на Максим. Веднага ставаше ясно, че нито за висшата ценност на човешкия живот, нито за Декларацията за правата на човека, нито за другите великолепни изобретения на висшия хуманизъм, пък и за самия хуманизъм този човек никога не е чувал, а и да му разкажеш за тях, няма да повярва.

Но Максим нямаше избор. Протегна напред пръчката с нанизаните гъби, усмихна се още по-широко и произнесе с преувеличена артикулация:

— Мир! Всичко е наред! Всичко е добро!

Скръбната личност зад прозореца откликна на този лозунг с дълга неясна фраза, след което очисти района на контакта и, съдейки по звуците отвън, започна да хвърля съчки в огъня. Рошовата рижа брада на синеокия се раздвижи и от нейния медночервен гъсталак се понесоха ръмжачи, ревящи и дрънчащи звуци, които живо напомниха на Максим железния дракон от кръстопътя.

— Да! — каза Максим с енергично кимване. — Земя! Космос!

Той посочи с пръчката нагоре и червенобрадият послушно погледна издънения таван.

— Максим! — продължаваше Максим, като сочеше гърдите си. — Максим! Казвам се Максим!

За по-голяма убедителност той се удари в гърдите като разярена горила.

— Максим!

— Махх-сим! — изрева червенобрадият със странен акцент.

Без да сваля поглед от Максим, той изстреля през рамо серия гърмящи звуци, в които няколко пъти се повтаряше думата „Махсим“, в отговор на което невидимата скръбна личност започна да издава ужасяващо печални фонемни. Сините очи на червенобрадия се опулиха, той разтвори своята жълтозъба паст и се закиска. Очевидно, неразбираемата за Максим комичност на положението стигна най-после до червенобрадия. След като се насмя, червенобрадият избърса със свободната ръка очите си, отпусна смъртоносното оръжие и направи недвусмислен знак: „Хайде, излизай!“

Максим се подчини с удоволствие. Излезе пред къщата и отново подаде на червенобрадия пръчката с гъбите. Червенобрадият я взе, повъртя я оттам насам, помириша и я хвърли встрани.

— Е, не! — възрази Максим. — Ще си оближете пръстите...

Той се наведе и взе пръчката. Червенобрадият не възрази. Той потупа Максим по гърба, бутна го към огъня, после натисна рамото му, като го накара да седне и започна нещо да му обяснява. Но Максим не го слушаше. Гледаше скръбния, който седеше срещу него и сушеше пред огъня някакъв голям мръсен парцал. Единият му крак беше бос, той непрекъснато мърдаше пръстите си, които бяха пет. Пет, а не шест.

ГЛАВА ВТОРА

Приседнал на ръба на пейката до прозореца, Гай полираше с ръкав кокардата на баретата си и гледаше как капрал Варибобу му пише пътните документи. Главата на капрала беше наведена настрани, очите опулени, лявата ръка лежеше на масата, придържайки бланката с червен кант, а дясната без бързане изписваше калиграфски букви... „Добре го прави — мислеше Гай с известна завист. — Такъв един стар мастилен плъх — двайсет години в Легиона, и през цялото време писар. Я как се е опулил — гордостта на бригадата... сега сигурно и езика си ще подаде... ето, подаде го. И езикът му е в мастило. Бъди здрав, Варибобу, стара мастилница, повече няма да се видим с теб. Жалко, че ще заминавам — и момчетата тук са свестни, и господа офицерите, и службата е полезна, значима...“ Гай подсмръкна и погледна през прозореца.

Вятърът носеше бял прах по широката гладка улица без тротоари, покрита със стари шестоъгълни плочи; белееха стените на дългите еднакви постройките на администрацията и инженерния персонал; вървеше, придържайки полата си, госпожа Идоя, пълна и представителна дама, мъжествена жена, която не се уплаши заедно с децата да последва господин бригадира в тези опасни места. Часовият пред комендантството, новак с неизмачкан плащ и нахлузена до ушите барета, взе автомата „на караул“. После минаха два камиона с възпитуеми — сигурно ги караха на ваксинация... А така, цапни го по врата, да не се подава навън, тук да не му е булевард...

— Та как все пак се пишеш? — попита Варибобу. — Гаал? Или може само Гал?

— Съвсем не — каза Гай. — Гаал ми е фамилията.

— Жалко — каза Варибобу, замислено смучейки перото. — Ако беше Гал, точно щеше да се побере в реда...

„Пиши, пиши, мастилнице — помисли Гай. — Няма защо да пестиш редовете. И това ми било капрал... Копчетата са ти зеленявали, капрале. Две нашивки имаш, а не се научи да стреляш като хората, всички го знаят...“

Вратата се отвори и в канцеларията стремително влезе ротмистър Тоот със златната превръзка на дежурен на ръкава. Гай скочи и тракна с токове. Капралът се надигна, без да престава да пише. И това ми било капрал...

— Аха... — произнесе господин ротмистърът, смъквайки с отвращение противопрашната маска. — Редник Гаал. Знам, знам, напускате ни. Съжалявам. Но се радвам. Надявам се, в столицата ще служите все така усърдно.

— Тъй вярно, господин ротмистър! — развълнуван каза Гай.

От вълнение чак го засърбя носът. Много обичаше господин ротмистъра Тоот, културен офицер, бивш преподавател в гимназията. Оказа се, че и господин ротмистърът беше отличавал Гай измежду другите.

— Можете да седнете — каза господин ротмистърът и мина зад бариерата към масата си. Без да сяда, бегло погледна документите и взе телефона.

Гай тактично се обърна към прозореца.

На улицата нищо не се беше променило. Под строй изтопурка към столовата милият капралски състав. Гай тъжно ги изпрати с поглед. Ще отидат сега в кантината, капрал Серембеш ще изкомандува „барети долу“ за „Благодарствено слово“, трийсет гърла ще изпеят „Словото“, а над тенджерите вече се вдига дим, блестят алуминиевите чинии, и Догу вече е готов да разправи коронния си виц за войника и готвачката... Ей богу, жал му беше да заминава. И службата е опасна, и климатът е нездравословен, и дажбата е много еднообразна — само консерви, но въпреки това... Тук във всички случаи точно знаеш, че си нужен, че без теб не може; тук направо с гърди поемаш зловещия напор на Гората и чувствуваш този напор: само приятели колко погребва, зад лагера има цяла гора от прътове с ръждиви каски... Но от друга страна — столицата! Там кого да е няма да пратят, а когато пращат, не ще да е за почивка... Там, разправят, от Дома на Творците се виждат всички плацове, така че всеки строй някой от Творците го наблюдава, тоест не непрекъснато, разбира се, но така, от време на време, поглеждат. Гай се изпоти: ни в клин, ни в ръкав си представи, че го викат пред строя, а той на втората крачка се спъва и плъосва пред краката на командира, автоматът дрънчи върху паважа, баретата се е смъкнала дявол знае къде... Той въздъхна и крадешком се огледа. Не

дай боже... Да, столица е това! Всичко им е пред очите. Е, нищо де — другите нали служат. А там е Рада — сестричката, милата... И смешният ми чичо с древните си кости, с допотопните костенурки... „Ох, колко тъгувах за вас, мили мои!“

Той отново погледна навън и с учудване отвори уста. По улицата към комендантството вървяха двама. Единият беше познат — рижата мутра Зеф, старшина на сто и четиринадесети сапъорски отряд, осъден на смърт, който си изкарваше живота чрез разчистване на трасето. А другият беше... направо плашило! Първо Гай го взе за дегенерат, но веднага съобрази, че Зеф едва ли ще помъкне дегенерат в комендатурата. Як гол младеж, целият с шоколаден тен, силен като бик; само по къси шорти от някакъв блестящ плат... Зеф беше с топа си, но не личеше да конвоира чуждия: вървяха редом, и онзи, нелепо размахвайки ръце, все се мъчеше да обясни нещо. Зеф само пухтеше и изглеждаше съвсем смаян. „Дивак някакъв — помисли Гай. — Само че откъде се е взел на трасето? Може да е от ония, дето са ги възпитавали животни, има такива случаи... На това прилича, я какви мускули, напращели...“

Той гледеше как тази двойка се приближи до часовия, как Зеф, бършейки потта си, започва нещо да обяснява, а часовият е новак, не познава Зеф, ръга го с автомата под реброто — да се дръпне на нужното разстояние. Голият младеж, виждайки това, влиза в разговора. Ръцете му направо хвърчат, а лицето е вече съвсем странно: не можеш да му хванеш израза, като живак е, а очите — бързи, тъмни... Ето, вече и часовият се шашна. Сега ще вдигне тревога. Гай се обърна.

— Господин ротмистър, разрешете да се обърна. Там старшината на сто и четиринадесети доведе някого. Не бихте ли погледнали?

Господин ротмистърът се доближи до прозореца, погледна и веждите му подскочиха. Блъсна рамката, наведе се и изкрещя, задавяйки се от нахлулия прах:

— Часови! Пуснете ги!

Докато Гай затваряше прозореца, в коридора затропаха и Зеф със спътника си странешком влезе в канцеларията. Подир тях нахълтаха началник-караула и още две момчета от дежурната смяна. Зеф изпъна ръце по шевовете, изкашля се, опули към господин ротмистъра безсрамните си сини очи и изхриптя:

— Докладва старшината на сто и четиринадесети отряд възпитуем Зеф! На трасето е задържан този човек. По всички признаци — смахнат, господин ротмистър: плюска отровни гъби, нито дума не разбира, говори неразбрано, ходи, благоволете да забележите, гол.

Докато Зеф докладваше, задържаният хвърляше бързи погледи из помещението, страшно и странно се усмихваше на всички присъстващи — зъбите му бяха равни и бели като захар. Господин ротмистърът, сложил ръце зад гърба си, се приближи и го огледа от главата до петите.

— Кой сте вие? — попита той.

Задържаният се ухили още по-страшно, почука се с длан по гърдите и неясно произнесе нещо като „Махсим“. Началник-караула се изкиска, караулните се захилиха, господин ротмистърът също се усмихна. Гай не можа веднага да разбере каква е работата, после съобрази, че на жаргона на крадците „махсим“ означава „изял ножче“.

— Изглежда е някой от вашите — каза на Зеф господин ротмистърът.

Зеф завъртя глава, от брадата му излетя облак прах.

— Съвсем не — каза той. — Махсим той нарича себе си, а апашкия жаргон не го разбира. Така че не е наш.

— Сигурно е дегенерат — предположи началник-караула.

Господин ротмистърът го изгледа студено.

— Гол — развълнувано обясни началник-караула, отстъпвайки към вратата. — Разрешете да напусна!

— Вървете — каза господин ротмистърът. — Пратете някого да повика щаб-лекаря господин Зогу... Къде го хванахте? — обърна се той към Зеф.

Зеф доложи, че тази нощ със своя отряд той е прочиствал квадрат 23/07, унищожил четири самоходни „балисти“ и една установка с неизвестно предназначение, при взрива на която загубил двама души и всичко било наред. Към седем часа сутринта при неговия огън излязъл по горското шосе този неизвестен. Те го забелязали отдалеч, следили го, скрити в храстите, после избрали удобен момент и го пленили. Зеф първо го взел за беглец, после решил, че е дегенерат и вече съвсем се накарал да стреля, но размислил, защото този човек... Тук Зеф, затруднен, размърда брадата си и приключи:

— Защото ми стана ясно, че този човек не е дегенерат.

— И откъде ви стана ясно това? — попита господин ротмистърът, а задържаният неподвижно стоеше, скръстил ръце върху могъщите си гърди и поглеждаше ту към него, ту към Зеф.

Зеф каза, че ще му е доста трудно да обясни.

— Първо, този човек от нищо не се страхуваше и от нищо не се страхува въобще. После — той свали чорбата от огъня и изяде от нея точно една трета, съвсем по другарски, а преди това викаше, явно чувствуваше, че сме наблизко. После: искаше да ни нагости с гъби. Гъбите бяха отровни, ние не ги ядохме и на него не позволихме, но той все напираше да ни нагости — изглежда, в знак на благодарност. После: както е добре известно, нито един дегенерат по способностите си не превъзхожда нормалния човек. А този по пътя ме измъчи съвсем; през повалените дървета вървеше като по равно място, прескачаше рововете и после ме чакаше от другата страна, а на всичко отгоре, кой знае защо, дали от юнащина, ме вдигаше на ръце и тичаше с мен по стотина крачки...

Господин ротмистърът слушаше Зеф, демонстрирайки с целия си вид най-дълбоко внимание, но когато Зеф замълча, той рязко се обърна към задържания и от упор изляя на хонтийски:

— Вашето име? Чин? Задача?

Гай се възхити от ловкия прием, обаче задържаният явно не разбираше и хонтийски. Той отново показва великолепните си зъби, потупа се по гърдите и каза: „Махсим“, бутна с пръст каторжника и каза: „Зеф“, а после заговори бавно, с големи паузи, като посочваше ту тавана, ту пода, ту описваше кръгове около себе си. На Гай му се струваше, че долавя в тази реч отделни познати думи, но те нямаха нищо общо с въпроса. Когато задържаният млъкна, обади се капрал Варибобу.

— Според мен това е един ловък шпионин — заяви старата мастилница. — Трябва да доложим на господин бригадира.

Господин ротмистърът не му обърна внимание.

— Свободен сте, Зеф — каза той. — Проявихте усърдие, това ще ви се зачете.

— Премного благодаря, господин ротмистър! — изляя Зеф и вече се обръщаше, за да излезе, когато задържаният внезапно издаде тихо възклицание, наведе се през бариерата и хвана пачката чисти бланки, лежащи на масата пред капрала.

Варибобу се изплаши до смърт (и това ми било капрал!), отскочи и запрати писалката си по дивака. Онзи ловко я хвана във въздуха, приседна право на бариерата и започна да драска нещо върху бланката, без да обръща внимание на Гай и Зеф, които го бяха хванали.

— Остави! — изкомандува господин ротмистърът и Гай с удоволствие се подчини: да удържиш този мургав звяр беше все едно да се опиташ да спреш танк, като го хванеш за веригата.

Господин ротмистърът и Зеф застанаха от двете страни на задържания и гледаха какво чертае.

— Според мен това е схема на Света — неуверено каза Зеф.

— Хм... — отзова се господин ротмистърът.

— Да, разбира се! Ето, в центъра е Световното Светило, това тук е Светът... А тук, според него, се намираме ние.

— Но защо всичко е плоско? — недоверчиво попита господин ротмистърът. Зеф сви рамене.

— Възможно е детско възприятие... Инфантилизъм... Ето, вижте! Показва как е попаднал тук.

— Да, възможно е... Чувал съм за такова безумие...

Гай най-сетне успя да се промъкне между гладкото твърдо рамо на задържания и грубата воняща на пот куртка на Зеф. Рисунката, която видя, му се стори направо смешна. Така децата-първокласници изобразяват Света: в средата малко кръгче, изобразяващо Световното Светило, около него голяма окръжност, обозначаваща Световната Сфера, а на окръжността тлъста точка, към която само да нарисуваш ръчички и крачета и ще се получи: „това е Светът, а това съм аз“. Дори Световната Сфера този нещастен луд не може да изобрази като правилна окръжност, получи му се някакъв овал. Ясна работа, ненормален... И на всичко отгоре нарисува пунктирана линия, водеща изпод земята към точката: ето, значи, как е попаднал тук.

През това време задържаният взе втора бланка и бързо начерта две малки Световни Сфери в противоположните ъгли, съедини ги с пунктирана линия и дорисува някакви криволици. Зеф безнадеждно подсвирна и каза на господин ротмистъра:

— Разрешете да напусна.

Но господин ротмистърът не го пусна.

— Е-е... Зеф — каза той. — Спомням си, че вие се подвизавахте в областта на... е... — той се почука със сгънат пръст по темето.

— Тъй вярно — отговори Зеф след кратко мълчание.

Господин ротмистърът се разходи из канцеларията.

— Не бихте ли могли е-е... как да се изразя... да формулирате мнението си по повод този субект? Професионално, ако мога така да се изразя...

— Съвсем не знам — каза Зеф. — Лишен съм от правото да практикувам професионално.

— Разбирам — каза господин ротмистърът, — всичко това е вярно. Н-но...

Зеф, опулил сините си очички, стоеше мирно. Господин ротмистърът очевидно беше объркан. Гай го разбираше добре. Важен беше случаят, сериозен. (Ами ако този дивак все пак е шпионин?) А господин щаб-лекарят Зогу, разбира се, е прекрасен офицер, блестящ легионер, но все пак е само щаб-лекар. Докато рижата мутра Зеф, преди да прояви престъпни наклонности, много добре е разбирал от работата си.

— Е, какво — каза господин ротмистърът. — Няма какво да се прави... Но по човешки... — той спря пред Зеф. — Разбирате ли? Просто по човешки... смятате ли наистина, че той е луд?

Зеф отново помълча.

— По човешки? — повтори той. — Е, разбира се, по човешки: нали да се греши е човешко... Та по човешки аз съм склонен да предполагам, че това е ярко изразен случай на раздвоение на личността, с изместване и заместване на истинското „аз“ с лъжливо. По човешки, изхождайки от жизнения опит, бих препоръчал електрошок и флеосъдържащи препарати.

Капрал Варибобу крадешком записа всичко това, но господин ротмистърът не можеш го излъга. Той му взе листчето със записките и го пхна в джоба си. Махсим отново заговори, обръщайки се ту към господин ротмистъра, ту към Зеф — нещо искаше, горкият, от нещо не беше доволен — но в този момент вратата се отвори и влезе господин щаб-лекарят, очевидно откъснат от обета си.

— Здравсти, Тоот — свадливо каза той. — Какво има? Както виждам, жив и здрав сте, това ме радва. А този тип какъв е?

— Възпитуемите го хванаха в гората — обясни господин ротмистърът, — подозирам, че е луд.

— Симулант е, а не луд — промърмори господин щаб-лекарят и си наля вода от гарафата. — Пратете го обратно в гората, нека работи.

— Той не е наш — възрази господин ротмистърът. — И не знаем откъде се е взел. Подозирам, че някога са го пленили юродивите, той при тях се е побъркал и е избягал при нас.

— Правилно — промърмори господин щаб-лекарят — Трябва да си побъркан, за да избягаш при нас.

Той се приближи до задържания и веднага посегна към клепачите му. Задържаният страшно се озъби и леко го отблъсна.

— Хайде-хайде! — каза господин щаб-лекарят и ловко го хвана за ухото. — Стой спокойно!

Задържаният се подчини. Господин щаб-лекарят му обърна клепачите, опипа, подсвирквайки си, шията и гърлото, сви му и му обтегна ръката, после с пъшкане се наведе и го удари под коленете, върна се при гарафата и изпи още една чаша вода.

— Киселини — съобщи той.

Гай погледна към Зеф. Червенобрадият, опрял гранатохвъргачката до краката си, стоеше встрани и с подчертано равнодушие гледаше стената. Господин щаб-лекарят се напи и отново се зае с лудия. Опипваше го, почукваше го, гледаше зъбите му, два пъти го ръгна с юмрук в корема, после извади плоска кутия, размота от нея кабел, включи го към мрежата и започна да допира кутията до разни места от тялото на дивака.

— Така — каза той, навивайки кабела. — И ням ли е на всичко отгоре?

— Не — каза господин ротмистърът. — Говори, но на някакъв животински език. Нас не ни разбира. А това са рисунките му.

Господин щаб-лекарят погледна рисунките.

— Така — каза той. — Забавно.

Той измъкна писалката от ръцете на капрала и бързо нарисова върху една бланка котка така, както я рисуват децата, от чертички и кръгчета.

— Какво ще кажеш за това, приятел? — попита той, подавайки рисунката на лудия.

Онзи, без нито секунда да се замисля, започна да драска и до котката се появи странно, гъсто обрасло с косми животно с тежък неприятен поглед. Такова животно Гай никога не беше виждал, но

разбра едно: това вече не беше детска рисунка. Чудесно беше нарисувано, направо изключително. Да те е страх да го гледаш. Господин щаб-лекарят протегна ръка към писалката, но лудият се отдръпна и нарисува още едно животно — с огромни уши, кожа на бръчки и дебела опашка на мястото на носа.

— Прекрасно! — извика господин щаб-лекарят и се плесна по бедрата.

А лудият не спираше. Този път той рисуваше не животно, а явно някакъв апарат, приличащ на голяма прозрачна мина. Вътре в мината той много ловко изобрази седящо човече, почука по човечето с пръст, после със същия пръст се почука по гърдите и произнесе:

— Мах-сим.

— Такова нещо той може да е видял при реката — каза безшумно приближилият се Зеф. — Такова нещо ние взривихме снощи. Но виж, чудовищата...

Той поклати глава.

Господин щаб-лекарят сякаш за пръв път го забеляза.

— А, професоре! — извика той с преувеличена радост. — Абе гледам аз, че нещо вони в канцеларията. Ще бъдете ли така любезен, колега, да изкажете мненията си от ей онзи ъгъл? Много ще съм ви задължен...

Варибобу се захили, а господин ротмистърът строго каза:

— Застанете до вратата, Зеф, и не се забравяйте.

— Е, добре — каза господин щаб-лекарят. — И какво мислите да го правите?

— Зависи от вашата диагноза, Зогу — отвърна господин ротмистърът. — Ако е симулант, ще го предам на прокуратурата, там да се оправят. А ако е луд...

— Той съвсем не е симулант, Тоот! — с голям подем произнесе господин щаб-лекарят. — И съвсем няма какво да прави в прокуратурата. Но знам едно място, където много ще се заинтересуват от него. Къде е бригадирът?

— На трасето.

— Впрочем, това не е съществено. Нали вие сте дежурен, Тоот? Пратете този интересен юначага на следния адрес...

Господин щаб-лекарят се настани на бариерата, закри се от всички с рамене и лакти и написа нещо на обратната страна на

последната рисунка.

— И какво е това? — попита господин ротмистърът.

— Това ли? Едно учреждение, Тоот, което ще ви бъде много благодарно за вашия луд. Гарантирам ви.

Господин ротмистърът неуверено повъртя в ръце бланката, после отиде в ъгъла и повика господин щаб-лекаря. Известно време разговаряха полугласно така, че се чуваха само отделни реплики на господин Зогу: „Департаментът на пропагандата... ще го пратите с пълномощник... Не е толкова секретно! Ще му заповядайте да забрави... Дявол да го вземе, хлапакът все едно нищо не разбира!“

— Добре — каза най-сетне господин ротмистърът — Пишете съпроводителен документ. Капрал Варибобу!

Капралът се приповдигна.

— Пътните документи на редник Гаал готови ли са?

— Тъй вярно!

— Впишете в тях подконвойния Махсим. Редник Гаал!

Гай скочи и чукна с токове:

— Слушам, господин ротмистър!

— Преди да се явите на нова служба в столицата, предайте задържания на адреса, написан тук. След изпълнение на задачата, предайте листчето с адреса на дежурния офицер на новото място. Адреса забравете. Това е последната ви задача, Гаал, и сигурен съм, вие ще я изпълните така, както подобава на истински легионер.

— Ще бъде изпълнено! — извика Гаал, обхванат от неописуем възторг.

Гореща вълна от замайващо упоение го заля, подхвана го и го понесе към небето. О, сладки мигове на възторг, незабравими минути, когато ти порастват крила, минути на ласкаво презрение към всичко грубо, материално, телесно... Минути, когато жадуваш заповедта да те слее с огъня, да те хвърли в огъня, в редовете на дивите орди, срещу милиони куршуми, и това ще бъде още по-сладко, възторгът ще те ослепи, ще те изгори! О, огън! О, пламък! О, ярост! И ето, ето, той става, този снажен, силен красавец, гордостта на бригадата капрал Варибобу, като огнен факел, като статуя на славата и верността, той ни дава тон и всички ние подхващаме като един:

*„Напред, легионери, железни титани!
Напред срещу крепости с огън и стръв!
С железни ботуши да стъпчем врага ни!
Да тлее на меча ни вражеска кръв!“*

Всички пеят — блестящият господин ротмистър Тоот, образец на легионер, образец на образците, за когото искаш още сега, под звуците на марша, да дадеш живота си, душата си, всичко! И господин щаб-лекарят Зогу, образец на милосърден брат, груб като истински войник и ласкав като майчина ръка... И нашият, наш до мозъка на костите си капрал Варибобу, стар войник, ветеран, побелял в битките... О, как блестят копчетата и нашивките по неговия протрит заслужил мундир, за него няма нищо освен службата, нищо!

*„Железни юмруци, срутете всяка преграда!
Ура за Огненосните Творци!
Ридае врагът, но няма за него пощада!
Напред, легионери-храбреци!“*

... Но какво е това? Той не пее, а стои, облегнат на бариерата, върти глупавата си мургава глава, върти очи и все се хили, все се зъби... На кого се зъбиш, мръсноко? О, как искам да се доближа до теб с тежка крачка, и с всички сили, с железен юмрук да те фрасна по това гнусно бяло зъбене... Но не бива, не бива, това е недостойно за легионера, та тоя е просто луд, жалък инвалид, истинското щастие не му е достъпно, той е сляп и нищожен, жалка развалина... А рижавият бандит се е свил в ъгъла от непоносима болка... Каторжнико, престъпна мутро, ставай, гадино! Стой мирно, когато легионерите пеят марша си! И по главата, по главата, по наглите рачешки очички... На ти! На ти!

Гай отблъсна каторжника, тракна с токове и се обърна към господин ротмистъра. Както винаги след пристъпа на възторжена възбуда нещо звънеше в ушите, светът сладко плуваше и се поклащаше пред погледа.

Капрал Варибобу, посинял от напъване, слабо кашляше и се държеше за гърдите. Господин щаб-лекарят, изпотен и почервенял, пиеше жадно направо от гарафата и вадеше от джоба си носна кърпа. Господин ротмистърът се мръщеше, като че ли искаше да си спомни нещо. До прага като мръсна купчина карирани парцали едвам мърдаше рижият Зеф. Лицето му беше разбито, той се давеше с кръв и леко стенеше през зъби. А Мах-сим вече не се усмихваше. Лицето му застина, стана съвсем обикновено човешко лице, и с неподвижни кръгли очи той гледаше Гай.

— Редник Гаал... — дрезгаво каза господин ротмистърът. — Е-е, какво исках да кажа... Чакайте, Зогу, оставете ни поне една глътка...

ГЛАВА ТРЕТА

Максим се събуди и веднага почувствува тежест в главата си. В стаята беше душно — през нощта пак бяха затворили прозореца. Впрочем, от отворен прозорец нямаше голяма полза. Градът е прекалено близо, през деня над него ясно се вижда сиво-кафява шапка от отвратителни изпарения, които вятърът гони насам, не помага нито разстоянието, нито петият етаж. „Сега да вземеш йонен душ — мислеше Максим, — да изтичаш гол в градината, но не в тази — калпава, полуизгнила и сива, от сажди — а в нашата, някъде около Гладбах, на брега на сребристия Нирс, да потичаш петнайсетина километра около езерото, после да го преплуваш, двадесетина минути да попълзиш по дъното, за да си поупражниш белите дробове; да полазиш между хлъзгавите подводни камъни...“

Той скочи, разтвори прозореца, показа се под ръмящия дъждец, дълбоко пое влажния въздух; задави се — в него имаше много излишни неща, а дъждовните капки носеха метален вкус. По автострадата със съскане и свирене летяха коли. Долу под прозореца жълтееха мокри листа, на високата каменна ограда нещо блестеше. Из парка се разхождаше дребен човечец с мокро наметало и събираше накуп окапалите листа. През пелената на дъжда смътно прозираха тухлените постройки на някакъв завод край града. Както винаги от двата комина лениво изпълзяха и се стелеха над земята дебели струи отровен дим.

Задушен свят. Неблагополучен, болезнен. Целият някакъв неуютен и кисел — като онова административно помещение, където хората със светли копчета изведнъж, ни в клин, ни в ръкав, започнаха да крещат до пресилване и Гай, толкова симпатично и красиво момче, съвсем неочаквано преби до кръв червенобрадия Зеф, който дори не се съпротиви... Неблагополучен свят... Радиоактивната река, нелепият железен дракон, мръсният въздух и нечистоплътните пътници в онази тримава триетажна желязна кутия на колела, изпускаща синкав дим... И още една дивашка сцена — когато някакви грубияни с кискане и жестове заплакаха една стара жена и никой не се застъпи за нея,

всички в натъпкания вагон гледаха настрани, само Гай скочи, блед от злоба или може би от страх, кресна им нещо и те се магнаха... Пък и самият Гай, явно добър, симпатичен човек, понякога изведнъж изпадаше в необяснима ярост, бясно спореше със съседите си в купето, гледаше ги като звяр, после също така внезапно изпадаше в необяснимо униние. И всички останали се държаха така. С часове седяха напълно спокойно, тихо разговаряха, дори се смееха и изведнъж някой започваше да спори със съседа си, онзи нервно се озъбваше, околните, вместо да ги успокоят, се включваха в разправията, скандалът се ширеше — и ето, вече всички крещат един на друг, заплашват, блъскат се, някой се катери през главите на другите, размахва юмруци, някого държат за яката, децата реват, възрастните раздражено им късат ушите. После всичко стихва, всички се цупят, разговарят без желание, не се гледат... А понякога скандалът се превръща в нещо съвсем непристойно: изцъклени очи, червени петна по лицата, гласовете се издигат до яростно квичене, някой истерично се киска, някой пее, някой се моли, вдигнал към небето треперещи ръце... Лудница.

Максим се дръпна от прозореца, постоя малко в средата на тясната стаичка отпуснат, апатичен, душевно уморен. После се застави да се пораздвижи, използвайки вместо гира тежкия дървен стол.

„Така съвсем мога да се отпусна — озадачено мислеше той. — Още ден-два как да е ще изтърпя, а после ще се наложи да избягам, да поскитам малко из горите... добре ще е да избягам в планините — хубави изглеждат тукашните планини, диви... Далечко е, наистина, за една нощ не мога да стигна. Как ги нарече Гай? Зартак. Интересно, това тяхното име ли е или изобщо означава «планина»? А впрочем, какви планини, не ми е до тях сега... Десет дни вече съм тук, а нищо не е направено...“

Той се напъха в банята, няколко минути пухтя и се разтърква под режещия изкуствен дъждец, също така противен, както и естествения — малко по-студен беше, наистина, но твърд, варовит. Изтри се с дезинфекцираната кърпа и недоволен от всичко — и от тази мръсна сутрин, и от този душен свят, и от глупавото си положение, и от прекалено тлъстата закуска, която му предстоеше да изяде — се върна в стаята, за да оправи леглото. Закуската вече беше донесена, димеше и вонеше на масата. Рибата затваряше прозореца.

— Здравейте — каза Максим на тукашния език. — Не трябва прозорец.

— Здравейте — каза тя, щракайки с многочислените резета. — Трябва. Дъжд лошо.

— Риба — каза Максим на линкос.

Всъщност тя се казваше Нолу, но Максим от самото начало я кръсти Риба заради постоянното изражение на лицето и невъзмутимостта.

Тя се обърна и го погледна с немигащи очи. После, за кой ли път, допря пръст до върха на носа си и каза: „Жена“, посочи Максим: „Мъж“, после към втръсналия му халат, висящ на облегалката на стола:

— Дреха трябва.

Кой знае защо не можеше да гледа мъж само по шорти. Мъжът непременно трябваше да е омотан от краката до шията.

Максим започна да се облича, а тя оправи леглото му, въпреки че той винаги казваше, че ще го оправя сам, избута на средата масата, която Максим винаги отместваше до стената, решително отвори крана на отоплението, който Максим винаги затягаше до края, и всичките еднообразни Максимови „Не трябва“ се разбиваха в нейните също така еднообразни „Трябва“.

Максим закопча халата с единственото счупено копче до шията, седна на масата и с двузъбата вилица почовърка закуската. Състоя се обичайният диалог:

— Не искам. Не трябва.

— Трябва храна. Закуска.

— Не искам закуска. Не вкусно.

— Трябва закуска. Вкусно.

— Риба — проникновено каза Максим. — Жесток човек сте вие. Ако бяхте попаднали при мен на Земята, аз щях да обърна света, но да ви намеря храна според вкуса.

— Не разбирам — безизразно каза тя. — Какво значи Риба?

Дъвчейки с отвращение тлъстото парче, Максим взе лист хартия и нарисува риба анфас. Тя внимателно разгледа рисунката и я прибра в джоба на халата си. Всички Максимови рисунки тя ги прибираще и ги отнасяше някъде. Максим рисуваше много, охотно и с удоволствие; в свободното време и нощем, когато не му се спеше; друго нямаше какво

да прави. Рисуваше животни и хора, чертаеше таблици и диаграми, възпроизвеждаше анатомически разрези. Изобразяваше професор Мегу, приличащ на хипопотам, и хипопотами, приличащи на професор Мегу. Чертаеше универсалните таблици на линкоса, схеми на машини и диаграми на историческите последователности. Изхабяваше маса хартия и всичко това изчезваше в джоба на Роба без никакви видими последствия за процедурата на контакта. Професор Мегу, или с други думи Хипопотама, си имаше свои методи и нямаше намерение да се отказва от тях.

Наистина, той разполагаше с доста мощно средство за изследване — с ментоскопична техника. Максим прекарваше в лабораторното кресло по четиринадесет-шестнадесет часа в денонощие. При това ментоскопът на Хипопотама беше добър. Позволяваше доста дълбоко проникване в областта на спомените и имаше достатъчно висока разделителна способност. Разполагайки с такава машина, можеше да се мине без знание на езика. Но Хипопотама използваше ментоскопа си някак странно. Категорично и дори с известно негодувание отказваше да демонстрира своите ментограми, а към тези на Максим се отнасяше своеобразно. Максим специално разработи цяла програма от спомени, които трябваше да дадат на аборигените представа за социалния, икономически и културен живот на Земята. Но подобни ментограми изобщо не предизвикваха интерес у Хипопотама. Той правеше гримаси, сумтеше, отдалечаваше се, започваше да звъни по телефона или, седнал зад бюрото, монотонно се караше на асистента, често повтаряйки сочната думичка „масаракш“. Затова пък, когато на екрана Максим взривяваше ледена скала, притиснала кораб, или убиваше със скорчер панцерен вълк, или изтръгваше експрес-лаборатория от пипалата на гигантски глупав псевдооктопод, Хипопотама буквално се залепваше за ментоскопа. Тихо скимтеше, радостно се пляскаше по плешивото теме и заплашително крещеше на измъчения асистент, който следеше записа на изображението. Зрелището на хромосферен протуберанс предизвика у Хипопотама такъв възторг, сякаш той през живота си никога не беше виждал нищо подобно. И страшно му харесваха любовните сцени, които Максим заимствуваше основно от филмите, за да даде на аборигените поне някаква представа за емоционалния живот на Земята.

Такова нелепо отношение към материала навяваше печални размисли. Създаваше се впечатление, че Хипопотама не е никакъв професор, а само инженер-ментоскопист, подготвящ материали за истинската комисия по контактите, с която на Максим предстои да се срещне (но кога ще стане това, не е ясно). Тогава излизаше, че Хипопотама е доста примитивна личност, нещо като хлапе, което във филма „Война и мир“ гледа само баталните сцени. Това беше обидно. Максим представяше Земята и имаше основания да разчита на по-сериозен партньор за контакта.

Наистина, можеше да се предположи, че този свят е разположен в пресечната точка на неизвестни междוזвездни трасета и пришълците тук дотолкова не са рядкост, че за всеки новопристигнал дори не създават специални комисии, а изпомпват от него най-ефектната информация и с това се ограничават. В полза на това предположение говореше оперативността, с която хората с блестящи копчета, явно не специалисти, се ориентираха в ситуацията и без всякакви охкания и ахкания отпратиха пришълеца където трябва. А може би някакви нехуманоиди, идвали преди, бяха оставили толкова лоши спомени за себе си, че сега аборигените се отнасят с определено и оправдано недоверие към всичко извънпланетно; в такъв случай заниманията с професор Хипопотам и ментоскопа са само имитация на контакт, печелене на време, докато някакви високи инстанции решават съдбата на Максим.

„Така или иначе работата ми е лоша — реши той, докато преглъщаше последното парче. — Трябва по-бързо да уча езика и тогава всичко ще се изясни...“

— Добре — каза Роба и взе чинията. — Да вървим.

Максим въздъхна и стана. Излязоха в коридора. Коридорът беше дълъг, мръсносин, отдясно и отляво се точеха два реда затворени врати — също като тази на стаята му. Максим никога никого не срещаше тук, но един-два пъти чу иззад вратите някакви странни възбудени гласове. Може би там също бяха затворени пришълци, очакващи решаването на съдбата си.

Робата вървеше с широка мъжка крачка, права като кол и Максим изведнъж я съжали. Тази страна очевидно още не познаваше козметичната промишленост и бедната Роба беше предоставена сама на себе си. С тези редки безцветни коси, подаващи се под бялата

шапчица, с тези огромни, стърчащи под бялата престилка лопатки, с безобразно мършавите крака навярно беше невъзможно да се чувствуваш на висота — освен с чуждопланетни същества, и то ако са нехуманоиди. Асистентът на професора се отнасяше към нея пренебрежително, а Хипопотам изобщо не я забелязваше и се обръщаше към нея с „Ъ-ъ-ъ...“, което вероятно съответствуваше на интеркосмическото „Е-е-е...“. Максим си спомни за своето също не кой знае колко добро отношение към нея и почувствува угризение на съвестта. Той я догони, погали я по костеливото рамо и каза:

— Нолу добра...

Тя вдигна към него сухото си лице и като никога заприлича на учудена риба. Отмести ръката му, намръщи едва забележимите си вежди и строго обяви:

— Максим лош. Мъж. Жена. Не трябва.

Максим се сконфузи и пак изостана.

Така стигнаха края на коридора. Рибата бутна вратата. Намериха се в голямата светла стая, която Максим за себе си наричаше приемна. Прозорците бяха безвкусно декорирани с правоъгълна решетка от дебели железни пръчки. Високата, тапицирана с кожа врата водеше в лабораторията на Хипопотама, а пред нея, кой знае защо, винаги стояха двама много високи и малко подвижни аборигени, които не отговаряха на поздравите и като че ли постоянно се намираха в транс.

Рибата, както винаги, веднага влезе в лабораторията и остави Максим в приемната. Той, както винаги, поздрави; както винаги, не му отговориха. Вратата на лабораторията остана откритата, оттам се чуваше гръмният раздразнен глас на Хипопотама и звънкото щракане на включения ментоскоп. Максим отиде до прозореца и известно време погледа мъгливия мокър пейзаж, гористата равнина, разсечена от лентата на автострадата, високата металическа кула, едва видима в мъглата. Доскуча му бързо и, без да дочака да го повикат, влезе в лабораторията.

Тук, както винаги, приятно миришеше на озон, мигаха дублиращите екрани, плешивият измъчен асистент с незапомнящо се име и прякор Лампион се правеше, че настройва апаратурата и с интерес се вслушваше в скандала. В лабораторията ставаше скандал.

В креслото на Хипопотама, зад неговото бюро, седеше непознат човек с квадратно лице, лющещ се кожа и червени подпухнали очи.

Хипопотама стоеше пред него в разкрячена стойка, с ръце, подпрени на кръста, леко наведен. Крещеше. Шията му беше потъмняла, плешивото теме пламтеше с пурпура на залязващо слънце, от устата на всички страни хвърчаха пръски.

Стараейки се да не привлича вниманието към себе си, Максим тихо отиде до работното си място и полугласно поздрави асистента. Лампион — нервно, измъчено същество — ужасен отскочи и се подхлъзна на дебелия кабел. Максим едва успя да го хване за раменете. Нещастният Лампион се отпусна и затвори очи. Странен човек беше — до смърт се страхуваше от Максим. Отнякъде безшумно изникна Риба с отворено флаконче, което веднага беше поднесено към носа на асистента. Лампион хлъцна и оживя. Максим го подпря на железния шкаф и побърза да се отдалечи.

Вече седнал в стендовото кресло, той откри, че непознатият е престанал да слуша Хипопотама и внимателно разглежда него, Максим. Максим приветливо се усмихна. Непознатият леко кимна. Тогава Хипопотама с ужасен трясък удари с юмрук по масата и сграбчи телефонния апарат. Възползувал се от възникналата пауза, непознатият произнесе няколко думи, от които Максим разбра само „трябва“ и „не трябва“, взе от масата лист плътна синкава хартия с яркозелен кант и я размаха пред лицето на Хипопотама. Хипопотама нервно я отстрани и започна да лае в телефонната слушалка. „Трябва“, „не трябва“ и непонятното „массаракш“ се сипеха от него като от рог на изобилието. Всичко свърши с това, че Хипопотама в пълно раздражение запокити слушалката, кресна още няколко пъти срещу непознатия, като го оплю целия, изтърколи се навън и затръшна вратата.

Непознатият избърса с носна кърпа лицето си, стана, отвори дълга плоска кутия, сложена на перваза, и извади от нея някакви тъмни дрехи.

— Елате — каза той. — Обличайте се.

Максим погледна към Риба.

— Вървете — каза тя. — Обличайте се. Трябва.

Максим разбра, че в съдбата му най-сетне е настъпил дългоочакваният поврат. Забравил за наставленията на Риба, той веднага хвърли уродливия халат и с помощта на непознатия се облече в новите дрехи. Това одеяние не се отличаваше нито с красота, нито с

удобство, но беше абсолютно същото, както и на непознатия. Можеше дори да се предположи, че онзи е пожертвувал собствените си излишни дрехи, защото ръкавите на куртката бяха къси, а панталонът отзад висеше като чувал и се смъкваше. Впрочем, на всички останали външният вид на Максим се хареса. Непознатият мърмореше нещо одобрително. Риба, смекчила чертите на лицето си, доколкото това беше възможно за риба, гладеше раменете му и оправяше куртката. Дори Лампион, скрит зад пулта, бледо се усмихваше.

— Елате — каза непознатият и тръгна към вратата, през която се беше изтърколил разяреният Хипопотам.

— Довиждане — каза Максим на Риба. — Благодаря — добави той на линкос.

— Довиждане — отговори Риба. — Максим добър. Здрав. Трябва.

Изглеждаше трогната. Или може би я безпокоеше, че костюмът му стои лошо. Максим махна с ръка на бледия Лампион и побърза след непознатия.

Минаха през няколко стаи, пълни с тромава архаична апаратура, с гърмящия и скърцащ асансьор се спуснаха на първия етаж и се намериха в обширния нисък вестибюл, където преди няколко дни Гай беше довел Максим. И, както тогава, наложи се отново да чакат, докато пишат някакви документи, смешното човече с нелепа шапка драска нещо на розови картончета, а червеноокият непознат — на зелени, жената с оптически коректори на очите прави в тези картончета фигурни прорези, после всички си разменят картончетата, като при това се объркват и крещят един към друг, хващат телефонните апарати, най-сетне човечето с нелепата шапка взема двете зелени и едното розово картонче, като последното го скъсва на две половини и едната я дава на жената, която правеше прорезите, а непознатият получава две розови и едно синьо картонче и освен това кръгъл метален жетон с гравирани надпис и всичко това след минута го връчва на високия човек със светли копчета, стоящ на изходната врата, но когато вече излизат на улицата, високият изведнъж дрезгаво започва да крещи, червеноокият непознат се връща, защото се оказва, че е забравил да вземе едно синьо картонено квадратче, и той взема синьото картонено квадратче и с въздишка го пъха в пазвата си. Едва сега Максим, който вече е мокър, получава възможността да влезе в нерационално дългата

кола от дясната страна на червеноокия, който раздражено пъшка и повтаря любимото заклинание на Хипопотама: „Массаракш“.

Колата заръмжа, меко тръгна напред, измъкна се от неподвижното стадо други коли — празни и мокри, — пресече голямата асфалтирана площадка пред сградата, заобиколи огромната леха с вехнещи цветя и край високата жълта стена излезе на завоя, където рязко спря.

— Массаракш — отново изсъска непознатият и спря мотора.

По шосето се влачеше дълга колона от еднакви петнисти камиони с каросерии от нагънато накриво занитено желязо. Над железните бордове стърчаха редове неподвижни заоблени предмети от влажен блестящ метал. Камионите се движеха бавно, на равни интервали, равномерно бучаха и разпространяваха ужасно зловонен дим от изгоряла органика.

Максим огледа своята вратичка, съобрази кое за какво е и вдигна стъклото. Червеноокият, без да го гледа, произнесе дълга и свършено неразбираема фраза.

— Не разбирам — каза Максим.

Червеноокият обърна към него учуденото си лице и, съдейки по интонацията, нещо попита. Максим поклати глава.

— Не разбирам — повтори той.

Червеноокият като че ли се учуди още повече, бръкна в джоба си и извади плоска кутийка, натъпкана с бели пръчици. Една пръчица той пъхна в устата си, а останалите предложи на Максим. От вежливост Максим взе кутията и започна да я разглежда. Беше картонена, от нея остро миришеше на сухи растения. Максим взе една пръчица, отхапа парченце от нея и я сдъвка. Веднага отвори прозорчето, подаде се навън и плю. Това не беше храна.

— Не трябва — каза той. — Не вкусно.

Червеноокият го гледаше с леко отворена уста. Бялата пръчица висеше залепнала на устната му. Максим в съответствие с местните правила докосна с пръст върха на носа си и се представи:

— Максим.

Червеноокият нещо промърмори, в ръката му се появи пламъче. Той допря до него края на бялата пръчица и колата веднага се напълни с отвратителен дим.

— Массаракш! — извика с негодувание Максим и разтвори вратата. — Не трябва!

Той разбра какви са тези пръчици. Когато пътуваха с Гай, почти всички мъже тровеха въздуха със същия дим, но използваха за това не бели пръчици, а къси и дълги дървени предмети, които приличаха на детски свирки от древността. Те вдишваха някакъв наркотик — несъмнено, крайно вреден обичай — и тогава го утешаваше само това, че Гай очевидно също категорично беше против.

Непознатият побърза да изхвърли наркотичната пръчица през прозореца и кой знае защо размаха длан пред лицето си. Максим за всеки случай също махна с ръка, след което отново се представи. Разбра се, че непознатият се казва Фанк, и с това разговорът приключи. Около пет минути те седяха, разменяха си благожелателни погледи, поред си посочваха един на друг безкрайната колона камиони и повтаряха „Массаракш“. Накрая колоната свърши и Фанк излезе на шосето.

Навярно бързаше много. Във всеки случай веднага направи нещо, от което двигателят издаде кадифен рев, после включи някакво ужасно виещо устройство и, без да спазва, както му се струваше на Максим, никакви правила за безопасност, се понесе по автострадата, изпреварвайки колоната, като едва успяваше да се размине с колите, идващи насреща.

Те изпревариха колоната. Изпревариха, като едва не излетяха на банкета, и една широка червена кола със самотен, много мокър шофьор; минаха край дървена каруца с огромни, колкото човешки ръст, хлабави колела, влачена от изкопаемо животно без опашка; сирената прогони в канавката група пешеходци с брезентови плащове. Влетяха под сянката на мокри дървета с широки корони, посадени на равни интервали от двете страни на пътя. Фанк все повече увеличаваше скоростта, насрещният вятър ревеше в обтекателите, изплашените от сирената коли пред тях се притискаха към банкета, отстъпвайки пътя. Колата се струваше на Максим непригодна за такива скорости, прекалено нестабилна, и от това малко му беше неприятно.

Скоро край пътя се появиха къщи, автомобилът влезе в града и Фанк беше принуден рязко да намали скоростта.

Улиците бяха несъразмерно тесни и буквално претъпкани с коли. Автомобилът на Фанк едва пълзеше, притиснат от всички страни от най-разнообразни механизми. Пред тях, закрила половината небе, се извисяваше задната стена на фургон, покрит с безвкусни разноцветни надписи и груби изображения на хора и животни. Отляво, без да се изпреварват или изостават, пълзяха два еднакви автомобила, пълни с жестикулиращи мъже и жени. Красиви жени, ярки, не като Рибата. Още по-отляво, желязно подрънквайки с единственото си колело, се движеше някаква разновидност на жиромат, сипеца сини и зелени искри и претъпкана с пътници. Отдясно имаше тротоар — неподвижна асфалтова ивица, забранена за превозни средства. По тротоара се движеше гъст поток от хора със странни сини и виолетови дрехи, хората се сблъскваха, изпреварваха се, отскачаха един от друг, промъкваха се с рамото напред и току нахлуваха в ярко осветените врати, за да се смесят с тълпите зад огромните запотени витрини, а понякога изведнъж се събираха на групи, задръствайки движението, протягаха шии и се мъчеха нещо да видят. Имаше много изпити и бледи лица, които приличаха на лицето на Рибата. Почти всички бяха некрасиви, излишно, болезнено мършави, бледи, неловки, ъгловати. Но правеха впечатление на доволни хора: често и охотно се смееха, държаха се непринудено, отвсякъде се чуваха гръмки оживени гласове. Все пак този свят е достатъчно добре организиран, мислеше си Максим. Къщите изглеждаха доста жизнерадостно, навсякъде прозорците светеха заради сумрачния ден — значи поне недостиг на електроенергия няма. Весело мигат разноцветни светлини над покривите, улиците са чисто измити, почти всички хора са акуратно облечени, а колкото до изпитите лица, какво да се прави, светът е беден, не съвсем здрав... и въпреки това достатъчно благополучен, ако се съди по вида му.

И изведнъж на улицата нещо се промени. Разнесоха се възбудени викове. Някакъв човек се изкатери на стъклената будка, увисна на нея и започна енергично да крещи, като размахваше свободната си ръка. На тротоара запяха. Хората спираха, смъкваха шапките си, пееха с опулени очи, крещяха до пресилване, вдигаха тесните си лица към огромните разноцветни надписи, които светнаха напреко на пътя.

— Массаракш... — изсъска Фанк и колата се залюля. Максим го погледна. Фанк беше смъртно блед, лицето му се изкриви. Въртейки

глава, той с труд откъсна ръката си от кормилото и се втренчи в часовника.

— Массаракш... — простена той и каза още няколко думи, от които Максим разбра само: „... не разбирам...“

После той се огледа през рамо и лицето му още повече се изкриви. Максим също се обърна, но отзад нямаше нищо особено. Там пълзеше яркожълта кола, квадратна като кутия.

На улицата крещяха вече съвсем непоносимо, но на Максим не му беше до това. Фанк явно губеше съзнание, а фургонът пред тях спря, сигналните му светлини ярко пламнаха, боядисаната задна страна изведнъж налетя върху тях, разнесе се отвратително стържене, глух удар, деформираната каросерия се надигна.

— Фанк! — извика Максим. — Фанк! Не трябва!

Фанк лежеше, отпуснал ръце и глава върху овалното кормило и силно, често стенеше. Наоколо скърцаха спирачки, движението спираше, виеха звукови сигнали. Максим разтърси рамото на Фанк, отказа се, отвори вратата и извика навън:

— Елате! Него лошо! — До колата вече се събираше крещяща, пееща тълпа, енергично се размахваха ръце, тресяха се вдигнати над главите юмруци, десетки кървясали изцъклени очи бясно се въртяха. Максим абсолютно нищо не разбираше — бяха ли тези хора възмутени от аварията, радваха ли се на нещо или заплашваха някого? Нямаше смисъл да крещи — не можеше да чуе дори себе си. Максим отново се обърна към Фанк, който сега се беше отпуснал по гръб с вдигнато лице и с всички сили стискаше слепоочията си, бузите, черепа, на устните му излезе пяна. Максим разбра, че той изпитва мъчителна болка и здраво стисна лактите му, трескаво се напрегна, готвейки се да поеме болката в себе си. Не беше сигурен дали ще се получи със същество от друга планета, търсеше и не можеше да получи психически контакт; на всичко отгоре Фанк, откъснал ръце от слепоочията си, започна с остатъците от силите си да бута Максим в гърдите и нещо отчаяно да мърмори с плачещ глас. Максим разбираше само: „Вървете, вървете...“ Ясно беше, че не е на себе си.

В този момент вратичката откъм Фанк се отвори, вътре се появиха две разгорещени лица под черни барети, блеснаха два реда металически копчета и веднага множество твърди, здрави ръце хванаха Максим за раменете и шията, откъснаха го от Фанк и го измъкнаха от

колата. Максим не се съпротивяваше — в тези ръце нямаше заплаха или зло намерение, по-скоро обратното. Издърпан в крещящата тълпа, той видя как двамата с баретите поведоха превития сгърчен Фанк към жълтата квадратна кола, а още трима с барети го заграждаха от хората, размахващи ръце. После тълпата с рев се затвори около разбитата кола, която тежко се раздвижи, повдигна се, във въздуха се мярнаха бавно въртящи се колела — и ето, колата вече е преобърната, а тълпата се катери по нея, и всички крещят и пеят, обхванати от някакво яростно, бясно веселие.

Максим беше избутан до стената на някаква къща и притиснат до мокра стъклена витрина. Протегнал шия, той видя над главите как жълтият квадратен автомобил с метално грачене се размърда, заблестя с множество ярки светлини, проби си път през тълпата от хора и коли и изчезна.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Късно вечерта Максим почувствува, че този град му е дошъл до гуша, че няма желание нищо повече да вижда и му се иска поне да хапне нещо. Той беше на крака цял ден, видя извънредно много, не разбра почти нищо, научи просто с подслушване няколко нови думи и отъждестви няколко тукашни букви по фирмите и афишите. Нещастният случай с Фанк го смути и учуди, но общо взето беше доволен, че отново е предоставен сам на себе си. Обичаше самостоятелността и точно това не му достигаше в лошо вентилирания пететажен термитник на Хипопотама. След кратък размисъл той реши временно да се загуби. Вежливостта си е вежливост, но информацията си е информация. Разбира се, процедурата на контакта е нещо свято, но пък друг случай да получи независима информация едва ли ще има.

Градът порази въображението му. Той се притискаше към земята. Цялото движение тук се извършваше или по земята, или под нея: огромни пространства между къщите бяха празни, предоставени на дима, дъжда и мъглата. Градът беше сив, димен, безцветен и някак един и същ навсякъде — не с къщите, между които имаше някои доста красиви, не с еднообразно щъкащите по улиците тълпи, не с безкрайната си влага и изумителната безжизненост на камъка и асфалта — един и същ беше в нещо най-общо, най-главно. Приличаше на гигантски часовников механизъм, в който няма повтарящи се детайли, но всичко се движи, върти, съединява и разединява в единен вечен ритъм, чиято промяна би означавала само едно — неизправност, авария, спиране. Странен, на нищо неприличащ, невидан свят! Навярно той беше достатъчно сложен и подчинен на много закони, но един от тях — най-главния — Максим вече беше открил: прави това, което правят всички, и така, както го правят всички. За пръв път в живота си той искаше да бъде като всички. И правеше това, което правеха всички. Заедно с тълпата нахлуваше в кънтящите обществени складове с мръсни стъклени покриви, заедно с всички ги напускаше и се спускаше под земята, наблъскваше се в препълнените електрически влакове, носеше се някъде сред невъобразим грохот и дрънчене,

подхванат от потока, отново излизаше на повърхността на някакви улици — абсолютно също такива, както и предишните...

После настъпи вечерта, светнаха не особено силните фенери, окачени високо над земята, които почти нищо не осветяваха, на големите улици стана съвсем тясно; отстъпвайки пред тази теснота, Максим попадна в някаква полупразна и полутъмна уличка. Тук той разбра, че за днес му стига, и се спря.

Видя три светещи златисти кълба, мигащ син надпис от стъклени газоразрядни тръби и врата, водеща към някакво сутеренно помещение. Вече знаеше, че с три златисти кълба като правило тук се обозначават местата за обществено хранене. Слезе по нащърбените стъпала и видя заличка с нисък таван, десетина празни масички, под, посипан със сравнително чисти стърготини, стъклен бюфет с осветени отдолу бутилки с дъгоцветни течности. В тази закусвалня нямаше почти никой. Зад никелираната бариера до бюфета бавно се движеше пълна възрастна жена в бяла куртка със засукани ръкави; малко подалеч зад кръгла масичка седеше в небрежна поза невисок набит човек с бледо квадратно лице и дебели черни мустаци.

Максим влезе, избра си масичка по-далеч от бюфета и седна. Дебелата жена зад бариерата погледна към него и каза нещо с висок дрезгав глас. Мустакатият също го погледна с празни очи, обърна се, взе стоящата пред него висока чаша с прозрачна течност, отпи и я остави на мястото. Някъде се хлопна врата и в заличката се появи младо миловидно момиче в бяла дантелена престилка, намери с поглед Максим, приближи се, опря пръсти в масичката и загледа някъде над главата му. Имаше чиста нежна кожа, лек мъхец на горната устна и красиви сиви очи. Максим галантно докосна върха на носа си и произнесе:

— Максим.

Момичето го погледна с изумление, сякаш го видя за пръв път. Беше толкова мила, че Максим неволно се усмихна до ушите; тогава тя също се усмихна, посочи нослето си и каза:

— Рада.

— Добре — каза Максим. — Вечеря.

Тя кимна и попита нещо. За всеки случай Максим също кимна. Усмихвайки се, я проследи с поглед — тя беше тъничка, лека и приятно напомняше, че и в този свят има красиви хора.

Дебелата жена при бюфета произнесе дълга свадлива фраза и се скри зад бариерата си. Максим откри, че мустакатият го гледа. Неприятно го гледаше, недружелюбно. И ако се вгледаш, самият той също беше някак неприятен. Трудно му беше да каже каква е работата, но предизвикваше асоциация с вълк или с маймуна. Е какво пък, нека. Стига за него...

Рада се появи отново и постави пред Максим чиния с димяща каша от месо и зеленчуци и дебелостенна стъклена чаша с пенлива течност.

— Добре! — каза Максим и подканващо потупа стола до себе си.

Много му се искаше Рада да поседи тук, докато той яде, да му разказва нещо, за да послуша гласа ѝ и нека тя да почувствува, че му харесва и че му е приятно с нея.

Но Рада само се усмихна и поклати глава. Каза нещо — Максим разбра само думата „седя“ — и отиде до бариерата. „Жалко“ — помисли си той. Взе двузъбата вилица и започна да яде, мъчейки се същевременно от трийсетината думи, които знаеше, да състави фраза, която да изразява дружелюбие, симпатия и потребност от общуване.

Рада, облегната на бариерата, стоеше със скръстени ръце и от време на време поглеждаше към него. Всеки път, когато очите им се срещаха, те се усмихваха един на друг и Максим изпитваше известно учудване, защото усмивката на Рада с всеки път ставаше все по-бледа и неуверена. Чувствата му бяха твърде разнородни. Беше му приятно да гледа Рада, но към това усещане се примесваше нарастващо безпокойство. Доставяше му удоволствие храната, която се оказва неочаквано вкусна. Същевременно чувствуваше върху себе си косия тежък поглед на мустакатия и безпогрешно долавяше изтичащото иззад бариерата недоволство на дебелата жена... Той внимателно отпи от чашата — това беше бира, студена и освежаваща, но прекалено силна.

Мустакатият каза нещо и Рада се приближи до неговата масичка. Между тях започна някакъв приглушен разговор — неприятен и неприязнен, — но в този момент Максим беше нападнат от някаква муха и се наложи да започне битка. Мухата беше мощна, силна и нагла, налиташе сякаш от всички страни едновременно, бръмчеше и виеше, сякаш му се обясняваше в любов, не искаше да отлита, искаше да бъде тук, с него и неговата чиния, да се разхожда по тях, да ги

облизва, беше упорита и многословна. Всичко свърши с това, че Максим направи неточно движение и мухата падна в бирата. Той гнусливо премести чашата на друга масичка и започна да дояжда рагуто. Приблужи се Рада и вече без усмивка, гледайки встрани, попита нещо.

— Да — за всеки случай каза Максим. — Рада добра.

Тя го погледна с откровена уплаха, отиде до бариерата и се върна с чинийка, на която носеше чашка с кафява течност.

— Вкусно — каза Максим, като гледаше момичето ласкаво и загрижено. — Какво лошо? Рада, седнете тук и говори. Трябва говори. Не трябва отива.

Тази добре обмислена реч направи на Рада неочаквано лошо впечатление. Стори му се, че тя всеки момент ще се разплаче. Във всеки случай устните ѝ затрепериха, тя прошепна нещо и избяга от залата. Дебелата жена зад бариерата произнесе няколко негодуващи думи. „Правя нещо не както трябва“ — мислеше обезпокоен Максим. Нямаше представа какво именно. Разбираше само, че нито мустакатият, нито дебелата жена не искат Рада да „седи“ и „говори“ с него. Но доколкото явно те не бяха представители на администрацията или пазители на реда, и доколкото той, Максим, очевидно не нарушаваше никакви закони, мнението на тези сърдити хора вероятно не трябваше да се взема под внимание.

Мустакатият произнесе нещо през зъби — тихо, но вече със съвсем неприятен тон, — с една глътка изпразни чашата си, измъкна изпод масичката дебел черен бастун, стана и без бързане се приближи до Максим. Седна срещу него, сложи бастуна напреко върху масата и, без да го гледа, но очевидно обръщайки се към него, започна да цеди бавни тежки думи, често повтаряйки „массаракш“, и речта му се струваше на Максим също така черна и полирана от честа употреба, като уродливият му бастун, в нея имаше черна заплаха, предизвикателство, неприязън и всичко това странно се размиваше от равнодушния тон, равнодушното лице и пустотата на безцветните стъклени очи.

— Не разбирам — сърдито каза Максим.

Тогава мустакатият бавно обърна към него бялото си лице, погледна, сякаш искаше да го пронигне, бавно и разчленено зададе някакъв въпрос и изведнъж ловко извади от бастуна дълъг блестящ

нож с тясно острие. Максим дори се обърка. Не знаейки какво да каже и как да реагира, той взе вилицата и я повъртя в пръсти. Това оказа върху мустакатия неочаквано въздействие. Той меко, без да се изправя, отскочи, като събори стола, нелепо приклегна, насочил напред ножа; мустаците му се повдигнаха и оголиха дълги жълти зъби. Дебелата жена оглушително изпищя. Максим подскочи от изненада. Мустакатият изведнъж се оказа съвсем близо, но в същата секунда отнякъде се появи Рада, застана между тях и започна силно и звънко да крещи — първо към мустакатия, после, обръщайки се, към Максим. Максим вече съвсем нищо не разбираше, а мустакатият неприятно се заусмихва, взе бастуна си, прибра в него ножа и спокойно тръгна към изхода. На вратата той се обърна, подхвърли няколко тихи думи и изчезна.

Бледа, с треперещи устни, Рада вдигна съборения стол, избърса разлятата на масата кафява течност, отнесе съдовете, върна се и каза нещо на Максим. Той отговори „Да“ — но това не помогна. Рада повтори същото и гласът ѝ беше раздражен, но Максим чувствуваше, че тя не е толкова сърдита, колкото изплашена. „Не“ — каза Максим и жената зад бариерата веднага закрепця, затресе бузи, и тогава Максим най-сетне призна:

— Не разбирам.

Жената изскочи иззад бариерата, без да престава за секунда да крещи, налетя върху Максим, застана пред него с ръце на кръста и все крещеше, после го хвана за дрехата и започна грубо да пребърква джобовите му. Изненаданият Максим не се съпротивяваше. Само повтаряше: „Не трябва“ и жално поглеждаше към Рада. Дебелата жена го блъсна в гърдите и, сякаш взела някакво страшно решение, втурна се обратно зад бариерата и хвана телефонната слушалка.

— Фанк — проникновено произнесе Максим — Фанк лошо! Върви. Лошо.

После всичко някак неочаквано се успокои. Рада каза нещо на дебелата жена, тя хвърли слушалката, поклокочи още малко и замълча. Рада накара Максим да седне на мястото си, сложи пред него нова чаша бира и, за негово неописуемо удоволствие и облекчение, седна до него. Известно време всичко вървеше много добре. Рада задаваше въпроси, сияещият Максим отговаряше: „Не разбирам“, дебелата жена мърмореше нещо отдалеч. Максим се напъна, състави още една фраза

и обяви, че „дъжд върви массаракш лошо мъгла“. Рада се заля в смях. После дойде още едно младо и симпатично момиче, поздрави всички, Рада излезе с нея и след малко се върна, вече без престилката, с блестящ червен шлифер с качулка и с голяма карирана чанта в ръка.

— Елате — каза тя и Максим скочи.

Но не беше толкова лесно да си отидат. Дебелата жена отново се развика. Пак нещо не ѝ харесваше, пак нещо искаше. Този път размахваше писалка и лист хартия. Известно време Рада спореше с нея, но второто момиче се приближи и застана на страната на жената. Ставаше дума за нещо очевидно и в края на краищата Рада отстъпи. Тогава и трите се заеха с Максим. Отначало поред и хорово задаваха един и същ въпрос, който Максим, естествено не разбираше, и само разперваше ръце. Най-сетне Рада накара всички да млъкнат, леко потупа Максим по гърдите и попита:

— Мак Сим?

— Максим — поправи я той.

— Мак? Сим?

— Максим. Мак — не трябва. Сим — не трябва. Максим.

Тогава Рада допря пръст до нослето си и произнесе:

— Рада Гаал. Максим...

Максим най-сетне разбра, че за нещо е потрябвала фамилията му. Това беше странно, но много повече го поразил друго.

— Гаал? — попита той. — Гай Гаал?

Настъпи тишина. Всички бяха поразени.

— Гай Гаал — радостно повтори Максим. — Гай добър мъж.

Вдигна се шум. Всички жени говореха едновременно. Рада дърпаше ръката на Максим и нещо питаше. Изглежда, страшно я интересуваше откъде той познава Гай. Гай, Гай, Гай — мяркаше се в потока от непознати думи. Въпросът за фамилията на Максим беше забравен.

— Массаракш! — каза най-сетне дебелата жена и се закиска, и момичетата също се разсмяха, а Рада връчи на Максим карираната си чанта, хвана го под ръка и двамата излязоха под дъжда.

Те изминаха до края тази зле осветена уличка и завиха в още потъмня с дървени разкривени къщи от двете страни на мръсния неравен паваж; после завиха пак и пак, кривите улички бяха пусти, те не срещнаха по пътя си нито един човек.

Отначало Рада оживено бърбореше, често повтаряше името на Гай, а Максим потвърждаваше, че „Гай добър“, но добавяше на немски, че хората не бива да се бият по лицето, че това е странно и той, Максим, не разбира това. Обаче колкото по-тесни, тъмни и кални ставаха улиците, толкова по-често Рада замлъкваше. Понякога тя спираше и се вглеждаше в тъмнината; Максим смяташе, че тя избира по-сух път, но тя търсеше в тъмнината нещо друго, защото изобщо не виждаше локвите и на него му се налагаше всеки път лекичко да я издърпва към по-сухи места; а там, където нямаше сухи места, той я взимаше под мишница и я пренасяше — това ѝ харесваше, всеки път тя замираще от удоволствие, но веднага забравяше за това, защото се страхуваше.

Колкото повече се отдалечаваха от закусвалнята, толкова повече тя се страхуваше. Отначало Максим се опита да намери с нея психически контакт и да ѝ предаде малко бодрост, но, както и при Фанк, нищо не излезе. Когато излязоха от мизерните квартали и се оказаха на кален непавиран път, от дясната страна на който се простираше безкрайна мокра ограда с бодлива тел отгоре, а отляво — непрогледно черно, вонящо бунище, Рада съвсем увехна, само дете не плачеше; Максим, стремейки се поне малко да ѝ покачи настроението, започна с цяло гърло да пее подред всички най-весели песни, които знаеше; това помогна, но не за дълго, само до края на сградата. После отново се появиха къщи — жълти, двуетажни, с тъмни прозорци. От тях миришеше на изстиващ метал, органични масла, на нещо задушно и изгоряло. Рядко и мътно светеха фенери, а в дъното, под някаква глуха арка, стояха настръхнали мокри хора и Рада спря.

Тя се вкопчи в ръката му и заговори с прекъслечен шепот; беше пълна със страх за себе си и още повече — за него. Шепнейки, тя го задърпа назад и той се подчини, като мислеше, че от това ще ѝ стане по-добре, но после разбра, че това е безразсъден акт на отчаяние, и се възпротиви.

— Елате — ласкаво ѝ каза той. — Елате, Рада. Лошо няма. Добре.

Тя се подчини като дете. Той я поведе, въпреки че не знаеше пътя, и изведнъж разбра, че тя се страхува от тези мокри фигури и много се учуди, защото в тях нямаше нищо страшно и опасно — просто обикновени, свити под дъжда аборигени стоят и треперят от

влагата. Първо бяха двама, после се появиха трети и четвърти с огънчетата на наркотичните пръчици.

Максим вървеше по празната улица, между жълтите къщи, право към тези фигури, а Рада все по-силно се притискаше до него и той я прегърна през раменете. Изведнъж му дойде наум, че греши и Рада трепери не от страх, а просто от студ. В мокрите хора нямаше нищо опасно; той мина край тях — те бяха прегърбени, дълголики, измръзнали, с пъхнати в джобовете ръце, пристъпващи от крак на крак, за да се сгреят, жалки, отровени от наркотика, и сякаш дори не забелязаха него и Рада, дори не вдигнаха очи, когато той мина толкова близо, че чу нездравото им неравно дишане. Мислеше, че сега Рада най-сетне ще се успокои — вече бяха под арката, — когато отпред изведнъж, сякаш изпод земята, сякаш от жълтите стени се появиха и преградиха пътя още четирима, също така мокри и жалки, но един от тях носеше дълъг и дебел бастун и Максим го позна.

Под олющения купол на нелепата арка се клатеше от течението гола крушка, стените бяха покрити с плесен и пукнатини, под краката имаше напукан мръсен цимент с кални следи от много крака и автомобилни гуми. Зад тях се разнесе кълтящ тропот. Максим се огледа — онези четиримата ги догонваха, дишайки нервно, откъслечно, изплювайки отвратителните си наркотични пръчици... Рада сподавено извика, пусна ръката му и изведнъж стана тясно. Максим се оказа притиснат до стената, плътно до него стояха хора; те не го докосваха, държаха ръцете си в джобовете, дори не го гледаха, просто стояха и не му позволяваха да мърда, и над главите им той видя, че двама държат Рада за ръцете, а мустакатият се приближи до нея, бавно премести бастуна в лявата ръка и с дясната все така бавно и лениво я удари по бузата...

Това беше толкова дивашко и невъзможно, че Максим изгуби чувството за реалност. Нещо се измести в съзнанието му. Хората изчезнаха. Тук имаше само двама човека — той и Рада, а останалите ги нямаше. Вместо тях тромаво и страшно тъпчеха калта опасни животни. Изчезна градът, изчезна арката и крушката над главата — имаше непроходими планини, местността Оз на планетата Пандора, имаше пещера, гнусен капан, подготвен от голите петнисти маймуни, вътре равнодушно гледаше размазаната жълта луна, и трябваше да се

бие, за да остане жив. И той започна да се бие така, както тогава на Пандора.

Времето послушно се забави, секундите станаха дълги-дълги, в течение на всяка от тях можеха да бъдат направени множество различни движения, да бъдат нанесени много удари и да бъдат видени всички едновременно. Тези маймуни бяха тромави, привикнали да имат работа с друг дивеч, навярно просто не можеха да съобразят, че са направили грешен избор и по-добре ще е да избягат, но те също се опитваха да се бият... Максим хващаше поредния звяр за брадичката, рязко повдигаше главата и удряше с реброто на дланта по бледата пулсираща шия и веднага се обръщаше към следващия, хващаше, вдигаше, удряше, и отново хващаше, вдигаше, удряше — в облак от зловонно хищно дишане в кънтящата тишина на пещерата, жълтия сълзящ полумрак нечии криви нокти одраха шията му и се изплъзнаха, жълти зъби се впиха в рамото и също се изплъзнаха... Пред него вече нямаше никой, а към изхода на пещерата бързаше водачът с тоягата, защото, като всички водачи, имаше най-бърза реакция и пръв разбра какво става. За миг Максим го съжали, толкова бавна беше тази бърза реакция, секундите се влачеха все по-мудно, бързоногият вожд едвам-едвам местеше крака, Максим се промъкна между секундите, изравни се с него, удари го в движение и веднага спря... Времето отново придоби нормално течение, пещерата стана арка, луната — крушка, местността Оз на Пандора отново се превърна в странния град на непонятна планета, много по-непонятна от Пандора...

Максим стоеше, отпуснал изтръпналите си ръце. В краката му мъчително се гърчеше мустакатият водач. От нараненото рамо на Максим течеше кръв. И в този момент Рада го хвана за ръката, изхлипа и прекара дланта му по мокрото си лице. Той се огледа. Върху мръсния цимент лежаха телата. Той машинално ги преброи — шестима заедно с водача — и си помисли, че двама са успели да избягат. Беше му неописуемо приятно докосването на Рада, той знаеше, че е постъпил така, както е трябвало да постъпи, и е направил точно това, което е трябвало да направи — нито повече, нито по-малко. Тези, които бяха успели да избягат, бяха избягали, той не ги догони, въпреки че можеше — дори сега чуваше как панически тропат токовете им в края на тунела. А тези, които не бяха успели да избягат — лежат, и някои от тях ще умрат, а другите вече са мъртви, и все пак това бяха хора, а не

маймуни или панцерни вълци, въпреки че дишането им беше зловонно, докосванията мръсни, а намеренията хищни и отвратителни. И въпреки това той чувствуваше някакво съжаление и загуба, сякаш беше загубил някаква чистота, неотделимо късче от душата на предишния Максим, и знаеше, че предишният Максим е изчезнал завинаги, и това беше малко горчиво и едновременно будеше в него някаква непозната гордост...

— Да вървим, Максим — тихичко каза Рада. И той послушно тръгна подир нея.

* * *

— Накратко, вие го изтървахте.

— Нищо не можех да направя... Знаете как стават тези неща...

— Дявол да ви вземе, Фанк! От вас не се и искаше да правите каквото и да било. Достатъчно беше да вземете шофьор.

— Знаем, че съм виновен. Но кой можеше да очаква...

— Стига за това. Какво предприехте?

— Веднага, щом ме пуснаха, се обадох на Мегу. Той нищо не знае. Ако се върне, Мегу веднага ще ми съобщи... После: взех под наблюдение всички психиатрични лечебници... Той не може да избяга далеч, просто няма да му позволят, прекалено се хвърля в очи...

— По-нататък.

— Вдигнах своите хора в полицията. Заповядах да следят за всички случаи на нарушение на реда, дори и на правилата за улично движение. Той няма документи. Заповядах да ми съобщават за всички задържани без документи... Той няма шансове да се скрие, дори ако поиска... Според мен, това е работа за два-три дни... Проста работа.

— „Проста“... Какво по-просто имаше от това — да отидете с кола в студиото и да докарате тук човек... Но вие дори и с това не се справихте.

— Виноват. Но такова стечение на обстоятелствата...

— Казах ви, стига за обстоятелствата. Той наистина ли прилича на луд?

— Трудно е да се каже... Най-много всъщност прилича на дивак. На добре изкъпан и хранен планинец. Но лесно си представям

ситуации, в които ще изглежда като луд... Тази вечна идиотска усмивка, кретенско бърборене вместо нормален език... Непрекъснато изглежда като глупак...

— Разбирам. Одобрявам мерките ви... И още нещо, Фанк. Свържете се със съпротивата.

— Какво?

— Ако не го намерите в близки дни, той непременно ще се появи в съпротивата.

— Не разбирам какво ще прави дивак в съпротивата.

— Там има много диваци. И не задавайте глупави въпроси, Фанк, правете каквото ви казвам. Ако го изпуснете втори път, ще ви уволня.

— Втори път няма да го изпусна.

— Радвам се за вас... Какво още?

— Любопитен слух за Мазола.

— За Мазола? Какво именно?

— Извинете, Странник... Ако разрешите, бих предпочел шепнешком, на ухото...

ЧАСТ ВТОРА

ЛЕГИОНЕР

ГЛАВА ПЕТА

Приключвайки инструктажа, господин ротмистърът Чачу заповяда:

— Капрал Гаал, останете. Другите са свободни.

Когато останалите командири на секции излязоха в колона, господин ротмистърът известно време погледа към Гай, поклащайки се на стола и подсвирквайки старинната войнишка песен „Престани, мамичко“. Съвсем не приличаше на господин ротмистъра Тоот — беше нисък, тъмнолик, с оплешивяващо теме и много по-възрастен; в близкото минало бе участвувал в осем крайморски инцидента, носеше Огнения Кръст и три значки „За ярост в огъня“; разказваха се легенди за неговия фантастичен дуел с бялата подводница, когато неговият танк се запалил от пряко попадение, а той продължил да стреля, докато не загубил съзнание от страшните изгаряния; разказваха, че по тялото му няма нито едно живо място, навсякъде кожата е присадена; три пръста от лявата му ръка липсваха. Беше прям и груб като истински воин и за разлика от сдържания ротмистър Тоот никога не смяташе за необходимо да крие настроението си нито пред подчинените, нито пред началството. Когато биваше весел, цялата бригада знаеше, че днес господин ротмистърът Чачу е весел; но пък когато нямаше настроение и си подсвиркваше „Престани, мамичко“...

Докато го гледаше уставно в очите, Гай чувствуваше отчаяние от мисълта, че по някакъв неизвестен засега начин е огорчил и разсърдил този забележителен човек. Трескаво си припомняше всички нарушения — своите и на легионерите от своята секция, — но не може да си спомни нищо, което да не е било отстранено с небрежно движение на безпръстата ръка и дрезгавото мърморене: „Хайде, затова сме Легион. Чудо голямо...“

Господин ротмистърът престана да подсвирква и да се люлее.

— Не обичам бърборенето и драсканиците, капрал — произнесе той. — Ти или препоръчваш кандидата Сим, или не го препоръчваш. Какво именно?

— Тъй вярно, препоръчвам го, господин ротмистър — побърза да отговори Гай. — Но...

— Без „но“, капрал! Препоръчваш или не?

— Тъй вярно, препоръчвам го.

— Тогава как да разбирам тези две хартийки?

Господин ротмистърът с нетърпеливо движение измъкна от малкото си джобче сгънати листове и ги разтвори върху мястото, придържайки ги с осакатената ръка.

— Ето, чета: „Препоръчвам горепосочения Мак Сим като предан и способен...“, така, това ясно, „... за утвърждаването му във високото звание кандидат-редник на Бойния Легион“. А ето втората ти драсканица, капрал: „Във връзка с горепосоченото считам за свой дълг да обърна внимание на командването върху необходимостта от щателна проверка на гореспоменатия кандидат-редник на Бойния Легион М. Сим.“ Массаракш! Какво в края на краищата искаш, капрал?

— Господин ротмистър! — развълнувано каза Гай — Но аз действително съм в трудно положение! Познавам кандидата Сим като гражданин способен и предан на задачите на Легиона. Но като знам, че в Легиона имат място само кристалночистите...

— Да, да! — нетърпеливо каза господин ротмистърът. — С една дума, ето какво, капрал. Една от тези хартийки ти сега ще вземеш и ще скъсаш. Трябва малко да съобразяваш. Не мога да се явя пред бригадира с две хартийки. Или да, или не. Ние сме в Легиона, а не във философски факултет, капрал! Две минути за размишление...

Господин ротмистърът извади от чекмеджето дебела папка с дела и с отвращение я хвърли пред себе си. Гай мрачно погледна часовника. Беше много трудно да направи този избор. Да скрие от командването недостатъчното познаване на препоръчвания, дори ако става дума за Максим, беше нечестно и недостойно за един легионер. Но от друга страна, нечестно и недостойно за легионера беше да избегне отговорността за решението и да я прехвърли на господин ротмистъра, който е виждал Максим само два пъти, и то в ротния строй. Е, добре. Още веднъж. За: горещо и присърце прие задачите на Легиона; безпрепятствено мина освидетелствването в Департамента на общественото здраве; издържа проверката в някакво секретно учреждение, където го пратиха господин ротмистърът Тоот и господин

щаб-лекарят Зогу. (Наистина, това е твърдение на самия Максим, който беше изгубил документите, но как иначе щяха да го оставят без надзор?) Най-сетне той е смел, роден боец — сам се разправи с бандата на Мишкарят; симпатичен, прост в общуването, добродушен, абсолютно безкористен. И изобщо е човек с необикновени способности.

Против: абсолютно е неизвестно кой е той и откъде. За миналото си или нищо не помни, или не желае да съобщи... и няма никакви документи. Но толкова ли е подозрително всичко това? Правителството контролира само границите и централния район. Две трети от територията на страната и досега са потънали в анархия, глад, епидемии, народът бяга оттам, и всички са без документи, младите дори не знаят какво е това документ. И между тях е пълно с болни, загубили паметта си, дори с дегенерати... В края на краищата най-важното е, че Максим не е дегенерат.

— Е, капрал? — произнесе господин ротмистърът.

— Тъй вярно, господин ротмистър — с отчаян глас каза Гай. — Разрешете...

Той взе своя рапорт с молба Максим да бъде проверен и бавно го скъса.

— Пр-равилно решение! — изгърмя господин ротмистърът. — Браво, легионер! Хартийки, мастило, проверки... Всичко се проверява в боя! Когато седнем в танковете и тръгнем към зоната на атомните капани, тогава веднага ще се види кой е наш и кой не!

— Тъй вярно — не много сигурно каза Гай.

Той добре разбираше стария боец, но също така добре виждаше, че героят на крайморските инциденти малко се заблуждава. Боят, разбира се, си е бой, но чистотата си е чистота. Впрочем Максим това не го засяга. Максим независимо от всичко е чист.

— Массаракш! — произнесе господин ротмистърът. — Департаментът на здравето го пропусна, а останалото е наша работа.

Когато произнесе тази загадъчна фраза, той сърдито погледна Гай и добави:

— Легионерът се доверява на другаря си изцяло, а ако не се доверява, значи не му е другар и трябва да се изпъди позорно. Ти ме учуди, капрал. Е, добре, марш в секцията си. Малко време остана... По време на операцията аз лично ще наблюдавам този кандидат.

Гай тракна с токове и излезе. Зад вратата си позволи да се усмихне. Все пак старият боец не се удържа и пое отговорността върху себе си. Хубавото винаги си е хубаво. Сега с чиста съвест може да смята Максим за свой приятел. Мак Сим. Истинската му фамилия не можеш да я произнесеш. Или я е измислил, докато не е бил на себе си, или наистина е от ония, планинците... Как всъщност се е казал техния древен цар? Заремчичакбешмуссарай... Гай излезе от плаца и потърси с поглед своята секция. Неуморният Панди гонеше момчетата през горния прозорец на макета на триетажно здание. Момчетата бяха потни — лошо, до операцията оставаше само час.

— О-остави-и! — викна Гай още отдалеч.

— О-остави! — кресна Панди. — Строй се!

Секцията бързо се строи. Панди изкомандува:

— Мирно! — Доближи се със строева крачка към Гай и доложи:
— Господин капрал, секцията се занимава с преодоляване на щурмово градче.

— Върнете се в строя — заповяда Гай, стараяйки се с интонацията да покаже неодобрение, както превъзходно умееше да прави капрал Серембеш.

Той мина пред строя, сложил ръце зад гърба си, вглеждайки се в познатите лица.

Сивите и сини очи, изразяващи готовност за изпълнение на всяка заповед и поради това леко изцъклени, следяха всяко негово движение. Той почувствува колко близки и скъпи са му тези дванадесет здрави момчета — шестима действащи редници от Легиона на десния фланг и шестима кандидат-редници на левия, всички в спретнати черни комбinezони с лъснати копчета, всички с блестящи ботуши с къси коленища, всички с барети, смело килнати към дясната вежда... Не, не всички. По средата на строя в десния фланг на кандидатите стърчи като кула кандидатът Мак Сим, много спретнато момче, любимец, колкото и да не е хубаво, че командирът си има любимци, но... хм... Че не са му изцъклени странните кафяви очи, не е страшно, с времето ще се научи. Но пък... хм...

Гай се приближи до Максим и му закопча най-горното копче. После се надигна на пръсти и му поправи баретата. Май че това е... Пак в строя се е ухилил до ушите... Е, нищо. Ще отвикне. Кандидат е все пак, най-младши в секцията...

За да запази поне илюзия за справедливост, Гай оправи токата на съседа на Максим, въпреки че не беше нужно. После направи три крачки назад и изкомандува „свободно“. Секцията застана „свободно“ — всички леко отместиха десния крак и сложиха ръце зад гърба.

— Момчета — каза Гай, — днес ние в състава на ротата ще излезем на редовна операция по обезвреждане на агентурата на потенциалния противник. Операцията се провежда по схема тридесет и три. Господа, действителните редници несъмнено помнят задълженията си по тази схема, но на господа кандидатите, които забравят да си закопчават копчетата, смятам за необходимо да напомня. Секцията получава един вход. Разделя се на четири групи: три тройки и външна резерва. Тройките в състав двама действителни редници и един кандидат, без вдигане на шум, последователно обхождат квартирите. При влизане в квартирата всяка тройка действа по следния начин: кандидатът охранява парадния вход, вторият редник, без да се отвлича, заема черния вход, старшият извършва оглед на помещенията. Резервата от трима кандидати начело с командира на секцията — в случая с мен — остава долу във входа със задачата незабавно да окаже помощ на онази тройка, която се нуждае от това. Съставът на тройките и резервата ви е известен... Внимание — каза той, отстъпвайки още на една крачка. — На тройки и резерва — раздели се!

Извърши се бързо раздвижване. Секцията се раздели. Никой не обърка мястото си, нямаше разменени автомати, никой не се подхлъзна и не си загуби баретата, както се беше случвало на предишни занятия. На десния фланг на резервата стърчеше Мак и пак се хилеше до ушите. На Гай изведнъж му се мярна идиотската мисъл, че Максим гледа на всичко това като на забавна игра. Това, разбира се, беше невъзможно, защото не беше възможно. Несъмнено за всичко е виновно това глупаво хилене...

— Не е лошо — промърмори Гай, подражавайки на капрал Серембеш и благосклонно погледна към Панди: браво, старо, дресиран си момчетата. — Внимание! — каза той. — Секция, строй се!

Отново кратко множествено движение, прекрасно в своята точност и безукорност, и отново секцията стои пред него в една редица. Добре! Направо прекрасно! Чак вътре нещо ти изстива. Гай отново сложи ръце зад гърба и мина пред строя.

— Легионери! — каза той. — Ние сме опората и единствената надежда на Огненосните Творци. Само на нас те могат да се доверят без съмнение във великото си дело. — (Това беше истина, най-истинска истина със своето очарование и възвишеност.) — Бойният Легион е железният юмрук на историята. Той е призван да помете всички прегради по гордия наш път. Мечът на Бойния Легион е закален в сраженията, пари ръцете ни и само потоци вражеска кръв могат да го охладят. Врагът е хитър. Той е страхлив, но упорит. Огненосните Творци са ни заповядали да слоим това коварно упорство, да изтръгнем с корен онова, което ни тегли назад към хаоса и развратната анархия. Това е дългът ни и ние ще бъдем щастливи да го изпълним. Ние правим огромни жертви, нарушаваме покоя на нашите майки, братя и деца, лишаваме от заслужен отдых честния работник, честния чиновник, честния търговец и фабрикант. Но те знаят защо сме принудени да нахлуваме в домовете им и ни посрещат като най-добри приятели, като свои защитници. Помнете това и не си позволявайте да бъдете прекалено увлечени от благородния плам в изпълнението на задачата. Приятелят е приятел, а врагът е враг... Има ли въпроси?

— Не! — изрева секцията с дванайсет гърла.

— Мир-но! Тридесет минути за почивка и проверка на снаряжението. Свободни сте!

Секцията се пръсна тичешком, после легионерите на групи по двама и трима се отправиха към казарменото помещение. Гай без бързана тръгна подир тях, усещайки в себе си приятна опустошеност. Мак го чакаше отстрани, предварително усмихнат.

— Искаш ли да поиграем на думи? — предложи той.

Гай мислено застана. Сега да му се скараш! Има ли нещо противоестественно от кандидат, хлапак, който половин час преди операцията се натрапва с фамилиарности на своя началник!

— Сега не е време — възможно по-сухо каза той.

— Вълнуваш ли се? — съчувствено попита Мак.

Гай спря и вдигна очи към небето. Какво, какво може да се направи? Оказва се, че е съвършено невъзможно да креснеш на този добродушен наивен гигант, при това спасител на сестра ти, при това — защо да се лъжем — човек, който стои много над теб във всички

отношения освен в строевата служба... Гай се огледа и каза умолително:

— Слушай, Мак, ти ме поставяш в неловко положение. Когато сме в казармата, аз съм твой началник, аз заповядвам, ти се подчиняваш. Сто пъти съм ти казвал...

— Но аз съм готов да се подчиня! — възрази Мак. — Аз знам какво е това дисциплина. Заповядай!

— Аз вече заповядах. Подготви снаряжението си.

— Не, Гай, прощавай, ти заповяда не така. Ти заповяда да подготвим снаряжението и да почиваме. Забрави ли? Аз направих всичко и сега почивам. Дай да поиграем, аз измислих хубава дума...

— Мак, разбери — подчиненият има право да се обръща към началника си, първо, само по установената форма, и, второ — предимно по служба.

— Да, помня. Параграф девети. Но това е по време на служба, а сега почиваме...

— Защо мислиш, че аз почивам? — попита Гай. Те стояха зад макета на оградата с бодлива тел и тук, слава богу, никой не можеше да види как тази кула се е облегнала на оградата и все посяга да хване своя капрал за копчето.

— Аз почивам само в къщи, но дори и там не бих позволил на никой подчинен да... Слушай, пусни моето копче и закопчай своето.

Максим се закопча и каза:

— На службата едно, в къщи друго. Защо?

— Хайде да не говорим за това. Омръзна ми да повтарям едно и също... Между другото, кога ще престанеш да се хилиш в строя?

— В устава нищо не е казано за това — незабавно отговори Максим. — А що се отнася до повтарянето на едно и също, ето какво. Не се обиждай, Гай, аз знам, че ти не си... говорец... речевик...

— Какво не съм?

— Човек, който умее да говори красиво.

— Оратор ли?

— Оратор... Да, оратор. Но все едно. Ти днес се обърна към нас с реч. Правилни думи, хубави. Но когато в къщи ми разказваше за задачите на Легиона, за положението в страната, беше много интересно. Беше съвсем по твоему. А тук ти за седми път повтаряш

едно и също, и всеки път не е по твоemu. Много вярно. Много еднакво. Много скучно. Нали? Нали не се обиждаш?

Гай не се обиди. Тоест някаква студена игличка все пак бодна самолюбието му: досега мислеше, че говори също така убедително и гладко като капрал Серембеш или дори господин ротмистъра Тоот. Но ако се замислиш, и капрал Серембеш, и господин ротмистърът също повтаряха едно и също в продължение на три години. И в това няма нищо чудно или още повече срамно, щом за три години не са станали никакви съществени промени във вътрешното и външното положение...

— А къде е писано в устава — с насмешка попита Гай, — че подчиненият може да прави забележки на началника си?

— Там е казано обратното — с въздишка призна Максим. — Според мен това е неправилно. Ти нали слушаш моите съвети, когато решаваш задачи по балистика и слушаш забележките ми, когато бъркаш изчисленията.

— Това е в къщи! — проникновено каза Гай. — В къщи всичко може.

— Ами ако по време на стрелба ти грешно ни дадеш прицела? Например не внесеш поправка за вятър. А?

— В никакъв случай — твърдо каза Гай.

— Значи да стреляме неправилно? — изуми се Максим.

— Ще стреляте, както ви е заповядано — строго каза Гай. — За тези десет минути, Мак, ти наприказва петдесет денонощия арест. Разбра ли?

— Не, не разбирам... Ами по време на бой?

— Какво по време на бой?

— Ако дадеш грешен прицел. А?

— Хм... — каза Гай, който още нито веднъж не беше командувал по време на бой.

Той изведнъж си спомни как по време на разузнаване с бой капрал Бахту се обърка в картата, навря секцията си под кинжалния огън на съседната рота, сам загина заедно с половината секция... а всъщност ние знаехме, че е сбъркал, но никой и не помисли да го поправи.

„Господи — съобрази изведнъж Гай, — на нас изобщо не би ни дошло наум, че можем да го поправим. А ето, Максим не разбира това,

и дори не че не разбира — тук няма нещо кой знае какво, — а просто не го признава. Колко пъти досега е ставало така: вземе нещо съвсем очевидно и го отхвърли и не можеш да го убедиш, точно обратното, започваш сам да се съмняваш, свят ти се завива, съвсем се шашардисваш... Не, все пак той не е обикновен човек — рядък, изключителен... Езика научи за месец. Граматиката — за два дни. Още за два дни изчете всичко, което имам. Математиката и механиката познава по-добре от господата преподавателите, а те в нашия курс са истински специалисти. Или да вземем чичо Каан...“

В последно време старецът обръщаше всичките си монолози зад масата предимно към Максим. Нещо повече, вече неведнъж той беше дал да се разбере, че Максим очевидно е единственият човек, който в наше време проявява такива способности и такъв интерес към изкопаемите животни. Той рисуваше на хартия някакви ужасни зверове, а Максим рисуваше някакви още по-ужасни и двамата спореха кой от тези зверове е по-древен, кой от кого е произлязъл и защо е станало така; в боя влизаха научните книги от чичовата библиотека и въпреки това имаше случаи, когато Максим не даваше на стареца да си отвори устата, при това Гай и Рада не разбираха нито дума, а чичото ту крещеше до пресилване, ту късаше на парчета рисунките, тъпчеше ги, наричаше Максим невежа, по-голям глупак от глупака Шапшу, ту изведнъж започваше яростно да чеше с две ръце рядката сива растителност на тила си и мърмореше с потресена усмивка: „Смело, массаракш, смело предположение... Вие имате фантазия, младежо!“ Особено добре помнеше Гай онази вечер, когато старецът беше поразен като от гръм от твърдението на Максим, че някои от тези допотопни твари са се придвижвали на задни крака — твърдение, което изглежда много просто и естествено решаваше някакъв стар научен спор...

Познава математиката, познава механиката, военната химия — превъзходно, палеонтологията — господи, кой в наше време разбира от нея! — но също я познава... Рисува като художник, пее като артист... и е добър, неестествено добър. Разгони и изби бандитите, сам срещу осем души, с голи ръце, друг на негово място щеше да навири нос и да гледа всички отвисоко, а той се измъчваше, цели нощи не спа, огорчаваше се, когато го хвалеха и му благодаряха, а веднъж избухна — побеля целият и кресна, че е нечестно да хвалят някого за

убийство... Господи, какъв проблем беше, докато го уговоря да се включи в Легиона! Всичко разбирам, казва, с всичко съм съгласен, но нали там ще трябва да стрелям. По хора. Казвам му: не по хора, а по дегенерати, по-големи гадове от ония бандити... Разбрахме се, слава богу, че отначало, докато свикне, само ще ги обезоръжава... И смешно, и някак страшно. Не, ненапразно той се изтърва, че е дошъл от друг свят. Знам го аз този друг свят. Дори книга има за него в чичовата библиотека — „Мъгливата страна Зартак“. Има, както пише там, в Алабастровите планини долина Зартак, където живеят щастливи хора... И по описание са точно като Максим. И ето най-чудното: ако някой от тях напусне долината си, веднага забравя откъде е родом и как е живял преди, помни само, че е от друг свят... Чичо твърди, наистина, че няма такава долина, всичко това е измислица, има само планински хребет, наречен Зартак, където, казва, по време на онази война хвърлиха супербомба, така че планинците там за цял живот изгубиха ум и разум...

— Защо мълчиш? — попита Максим. — За мен ли мислиш?

Гай извърна поглед.

— Ти ето какво... — каза той. — Аз теб само за едно те моля — в интерес на дисциплината никога не показвай, че знаеш повече от мен. Виж как се държат другите и прави точно като тях.

— Старая се — тъжно каза Максим. Помисли малко и добави: — Трудно е да се свикне. У нас всичко е иначе.

— А как е раната ти? — попита Гай, за да смени темата.

— Раните ми зарастват бързо — разсеяно каза Максим. — Слушай, Гай, дай след операцията да си отидем право в къщи. Защо ме гледаш така? На мен вече ми домъчня за Рада. А на теб? Ще откараме момчетата в казармата и с камиона направо ще си отидем. Ще освободим шофьора...

Гай си пое повече въздух, но в този момент сребрилата кутия на високоговорителя от стълба над главите им загъркори и гласът на дежурния по бригада изкомандува:

— Шеста рота, строй се на плаца! Шеста рота, внимание...

И Гай само кресна:

— Кандидат Сим! Прекрати разговорите, бегом в строя!

Максим хукна, но Гай го дръпна за цевта на автомата:

— Много те моля... — каза той. — Като всички! Дръж се като всички! Днес самият ротмистър ще те наблюдава...

След три минути ротата се строи. Вече се стъмни, над плаца светнаха прожектори. Зад строя меко ръмжаха моторите на камионите. Както винаги преди операция господин бригадирът, съпроводен от господин ротмистъра Чачу, мълчаливо мина пред строя, оглеждайки всеки легионер. Беше спокоен, с присвити очи, с приветливо повдигнати ъгълчета на устните си. После, така и без да каже нищо, кимна на господин ротмистъра и се отдалечи. Господин ротмистърът, поклащайки се, с леко размахване на осакатената ръка излезе пред строя и обърна към легионерите тъмното си лице.

— Легионери! — изграка той с глас, от който Гай изтръпна. — Предстои ни дело. Да го изпълним достойно... Внимание, рота! По-околите! Капрал Гаал, при мен!

Когато Гай тичешком се доближи и се изпъна пред него, господин ротмистърът каза:

— Вашата секция има специална задача. След пристигане не излизайте от колата. Ще командувам лично аз.

ГЛАВА ШЕСТА

Камионът имаше отвратителни амортизьори и това силно се чувствуваше по отвратителния паваж. Кандидатът Максим, стиснал автомата между коленете си, грижливо държеше Гай за колана, защото съобрази, че на капрала, който толкова се грижи за своя авторитет пред подчинените, не му прилича да хвърчи над седалката като кандидата Зойза например. Гай не възразяваше или може би просто не забелязваше предвидливостта на подчинения си. След разговора с ротмистъра беше нещо много угрижен и Максим се радваше, че по разписание трябва да бъдат заедно и той ще може да му помогне, ако се наложи.

Камионите минаха край Централния театър, дълго пътуваха край вонящия Имперски канал, после завиха по дългата и празна по това време Обущарска улица и започнаха да лавират из кривите улички на някакво предградие, където Максим никога не беше ходил. А той в последно време беше обиколил много места, беше изучил града основно. Въобще много успя да узнае за тези четиридесет и нещо дни, да се ориентира най-сетне в положението. А то се оказа много по-неутешително и много по-изненадващо, отколкото предполагаше.

Още докато изучаваше буквара, Гай започна да му досажда с въпроса, откъде се е появил. Рисунките не помагаха — Гай ги възприемаше с някаква странна усмивка и продължаваше да повтаря: „Откъде си?“ Най-сетне Максим раздражено посочи тавана и отговори: „От небето“. За негова изненада Гай намери отговора за съвсем естествен и започна с въпросителна интонация да изброява някакви названия, които Максим отначало взе за имена на планетите от тукашната слънчева система. Но Гай разгърна карта на света в меркаторско начертание — и се оказа, че тези имена не са на планетите, а на страните-антиподи. Максим сви рамене, произнесе всички известни му изрази на отрицание и започна да изучава картата, с което разговорът временно приключи.

Два-три дни по-късно вечерта Максим и Рада гледаха телевизия. Течеше някакво много странно предаване, нещо като кинофилм без

начало и без край, без определен сюжет, с безброй действащи лица — страшновати, действащи твърде идиотски от гледна точка на кой да е хуманоид. Рада гледаше с интерес, с възклицания, хващаше ръкава на Максим, един-два пъти дори поплака, а на Максим бързо му доскуча, чак задряма от унило-тревожната музика, когато на екрана изведнъж се мярна нещо познато. Той дори потърка очи. На екрана беше Пандора, мрачен тахорг се промъкваше през джунглите, тъпчеше дърветата; изведнъж се появи Петьо със свирка-манок в ръка; съсредоточен и сериозен, той отстъпваше заднешком, спъна се в някакъв корен и се плъсна в блатото по гръб. Максим позна собствената си ментограма, после още една и още една, но нямаше никакви коментари, свиреше все същата музика, а Пандора изчезна, отстъпи мястото на сляп мършав човек, който пълзеше по плътно покрит с прашна паяжина таван. „Какво е това?“ — попита Максим, сочейки с пръст екрана. „Предаване — нетърпеливо каза Рада. — Интересно е, гледай.“ Той така и не получи разумно обяснение; дойде му наум, че това са спомените на десетки различни пришълци за своите планети. Но бързо се отказа от тази мисъл. Световите бяха прекалено страшни и еднообразни — глухи задушни стаи, безкрайни коридори, затрупани с мебели, от които изведнъж започваха да никнат огромни бодли; спирални стълби, завинтени в непрогледния мрак на тесни кладенци; затворени с решетки мазета, натъпкани с тъпо мърдащи тела, между които надничаха болезнено неподвижни лица, като от картините на Йероним Бош — това повече приличаше на болна фантазия, отколкото на реален свят. На фона на тези видения ментограмите на Максим сияеха с ярък реализъм, преминаващи поради темперамента му в романтичен натурализъм. Такива предавания се повтаряха почти всеки ден, наричаха се „Вълшебно пътешествие“, но Максим така и не разбра какъв е техният смисъл. В отговор на въпросите му Гай и Рада с недоумение свиваха рамене и отговаряха: „Предаване. За да бъде интересно. Вълшебно пътешествие. Приказка. Ти гледай, гледай! Понякога е смешно, понякога е страшно.“ Тогава Максим започна да се съмнява дали целта на изследванията на професор Хипопотама е бил контактът и дали това изобщо са били изследвания.

Този интуитивен извод косвено се потвърди десет дни по-късно, когато Гай мина конкурса в школата на претендентите за първи

офицерски чин и започна да зубри математика и механика. Схемите и формулите от елементарния курс по балистика предизвикаха у Максим недоумение. Започна да разпитва Гай, който отначало нищо не разбира, после със снизходителна усмивка започна да му обяснява космографията на своя свят. И тогава се изясни, че Обитаемият остров не е кълбо, не е геоид и изобщо не представлява планета.

Обитаемият остров беше Светът, единственият свят във Вселената. Под краката на аборигените беше твърдата повърхност на Световната Сфера. Над главите им се простираше гигантско, но с ограничен обем газово кълбо с неизяснен засега състав и не съвсем ясни засега физически свойства. Съществуваха теории, според които плътността на кълбото бързо нараства към центъра на газовия мехур и там стават някакви тайнствени процеси, които предизвикват редовна промяна в яркостта на така нареченото Световно Светило и обуславят смяната на деня и нощта. Освен краткопериодичните денонощни промени съществуваха дългопериодични, пораждащи сезонни колебания на температурата и смяна на годишните времена. Силата на тежестта беше насочена от центъра на Световната Сфера перпендикулярно към нейната повърхност. Накратко, Обитаемият остров съществуваха върху вътрешната повърхност на огромна кухня в безкрайната твърд, запълваща останалата Вселена.

Напълно шокиран, Максим започна да спори, но скоро се изясни, че те с Гай говорят на различни езици и да се разберат ще бъде много по-трудно, отколкото един убеден коперниканец би разбрал убедения привърженик на Птоломей. Цялата работа беше в необикновените свойства на атмосферата на тази планета. Първо, извънредно силната рефракция повдигаше неимоверно хоризонта и от векове внушаваше на аборигените мисълта, че тяхната земя не е нито плоска, нито изпъкнала, а е вдлъбната. „Застанете на морския бряг — препоръчваха учебниците — и проследете движението на кораба, напуснал пристанището. Отначало той ще се движи като по плоскост, но с отдалечаването си ще се издига все повече, докато се скрие в атмосферната мъгла, закриваща останалата част от Света.“ Второ, атмосферата беше много плътна и денонощно фосфоресциреше, така че никой никога не беше виждал звездното небе, а редките случаи на наблюдение на слънцето бяха записани в хрониките и служеха за

основа на неизброимите опити да се създаде теория за Световното Светило.

Максим разбра, че се намира в гигантски капан и контактът ще бъде възможен едва тогава, когато му се удаде буквално да преобърне наопаки естествените представи, създадени за хилядолетия. Изглежда, тук вече се бяха опитвали да направят това, съдейки по разпространеното възклицание „массаракш“, което буквално преведено означаваше „свят наопаки“; освен това Гай разказа за една чисто абстрактна математическа теория, разглеждаща Света иначе. Теорията беше възникнала в древността, преследвана от официалната религия, имаше своите мъченици, беше получила математическа значимост в трудовете на гениални математици, но така си и беше останала чисто абстрактна, макар че, както всички абстрактни теории, все пак бе намерила практическо приложение — съвсем неотдавна, със създаването на свръхдалекобойни снаряди.

След като обмисли и съпостави всичко, което знаеше, Максим разбра, че, първо, през цялото време тук е изглеждал луд и ненапразно неговите ментограми са включени в шизоидното „Вълшебно пътешествие“. Второ, той разбра, че още дълго време трябва да мълчи за чуждопланетния си произход, ако не иска да се върне при Хипопотама. Това означаваше, че Обитаемият остров няма да му се притече на помощ, сглобяването на нулев предавател се отлага за неопределено време, а той самият е заседнал тук задълго и може би — массаракш! — завинаги. Безнадеждната ситуация едва ли не изби почвата под краката му, но той стисна зъби и се застави да разсъждава логически. Мама ще трябва да преживее тежко време. Ще ѝ бъде безкрайно зле, и само тази мисъл убиваше всяко желание да се разсъждава логически.

„Проклет да бъде този бездарен затворен свят!... Има само два изхода — или да се измъчвам за невъзможното и от безсилие да си хапя лактите, или да се стегна и да живея истински, така, както съм се стремил винаги — да обичам приятелите си, да постигам цел, да се боря, побеждавам, търпя поражения, да получавам удари и да ги връщам — каквото и да е, само да не кърша ръце от отчаяние...“

Той прекрати разговорите за строежа на Вселената и започна да разпитва Гай за историята и социалната структура на своя Обитаем остров.

С историята работата беше зле. Гай имаше само откъслечни сведения и никакви сериозни книги. В градската библиотека също нямаше сериозни книги. Но можеше да се разбере, че страната, приютила Максим, в миналото е била много по-обширна и е владеела огромни задморски колонии, заради които в края на краищата пламнала разрушителна война със забравените вече съседни държави. Тази война обхванала целия свят, загинали милиони и милиони, били разрушени хиляди градове, десетки малки и големи държави се оказали изтрети от лицето на света, навсякъде се възцарил хаос. Настъпили дни на жесток глад и епидемии. Всеки опит за народно въстание бивал потискан от групичката диктатори чрез ядрени снаряди. Страната и светът вървели към гибел. Положението спасили Огненосните Творци. Съдейки по всичко, това е била анонимна група млади офицери от генералния щаб, които в един прекрасен ден, разполагайки само с две дивизии и недоволни, че ги изпращат в атомната мелница, организирали преврат и взели властта. Оттогава положението значително се стабилизирило, а войната утихнала от само себе си, въпреки че никой с никого не беше сключвал мир.

Максим разбираше, че политическото устройство на страната е твърде далеч от идеалното. Но беше ясно, че Огненосните Творци имат извънредно голяма популярност, и то във всички слоеве на обществото. Икономическата основа на тази популярност оставаше неясна за Максим, но, изглежда, работата беше там, че военната върхушка бе успяла да усмири апетитите на фабрикантите, с което си беше извоювала популярност сред работниците, и едновременно да подчини работниците, с което бе спечелила популярност сред фабрикантите. Впрочем, това бяха само догадки. На Гай, например, такава постановка на въпроса въобще му се струваше странна: за него не съществуваше такова понятие като „класа“ и той не можеше да си представи противоречията между социалните групи.

Външното положение на страната продължаваше да остава крайно напрегнато. На север от нея имаше две големи държави — Хонти и Пандея — бивши провинции или колонии. За тези страни никой нищо не знаеше, беше известно само, че и двете имат най-агресивни намерения, непрекъснато пращат диверсанти и шпиони, организират гранични инциденти и готвят война. Целта на тази война не беше ясна на Гай, пък и той не си задаваше такива въпроси. На

север имаше врагове, с агентурата се бореше не на живот, а на смърт — това му стигаше.

На юг, зад пограничните гори, лежеше изгорена от ядрени взривове пустиня, образувала се на мястото на цяла група страни, които бяха взели във военните действия най-активно участие. Какво става на тези милиони квадратни километри, никой не знаеше и никой не се интересуваше. Южните граници бяха изложени на непрекъснати атаки от огромни орди полудиваци-дегенерати, с каквито бяха пълни горите зад реката Синя Змия. Проблемът за южните граници се смяташе едва ли не за най-важен. Там беше много трудно, именно там се концентрираха най-отбраните части на Бойния Легион. Гай беше служил в тези части три години и разказваше невероятни неща.

По на юг от пустинята, на другия край на единствения континент на планетата, също може би се бяха запазили някакви държави, но с тях нямаше никакви връзки. Затова пък постоянно и неприятно напомняше за себе си Островната империя, настанила се на три мощни архипелага в антарктическата зона. На нея принадлежеше Световният Океан. Огромен флот от подводници, предизвикателно боядисани снежнобяло, въоръжени с последната дума на изтребителната техника, с банди специално дресирани главорези на борда, браздяха радиоактивните води. Страшни като призраци, белите подводници държаха под ужасно напрежение крайбрежните райони, извършваха обстрели и спускаха десанти. Срещу тази бяла заплаха противостоеше все същият Боен Легион.

Картината на всемирен хаос и разрушение потресе Максим. Пред него беше планета-гробница, на която едва-едва тлееше разумен живот, готов при това да угаси сам себе си всеки момент.

Максим слушаше спокойните и страшни разкази на Рада за това, как майка им получила съобщение за гибелта на бащата — лекар-епидемиолог, който отказал да напусне заразения район, а държавата в онези години нямала нито време, нито възможност да се бори с епидемията и върху района просто била хвърлена бомба; как след смъртта на майка им Рада, за да изхрани малкия Гай и съвършено безпомощния чичо Каан, работела по осемнадесет часа в денонощие като миячка на съдове, после като чистачка в един разкошен вертеп за спекуланти, после участвувала в „женските надпреварвания със

залагане“, после лежала в затвора, макар и за кратко време, но останала без работа и няколко месеца трябвало да проси...

Максим слушаше разказите на чичо Каан, някога известен учен, как още в първата година на войната разтурили Академията на науките, съставили на Негово Императорско Величество Академичен Батальон; как по време на войната полудял и се обесил създателят на еволюционната теория; как варили чорба от насекоми и бурени; как гладната тълпа разгромила зоологическия музей, за да вземе за храна спиртосаните екземпляри...

Максим слушаше простите разкази на Гай за строежа на кулите от противобалистичната защита; как нощем людоедите се промъкват до строителните площадки и отвличат възпитуеми и легионери; как в мрака вампирите — полухора, полузверове, полукучета — нападат като безшумни призраци; Максим слушаше неговата възторжена възхвала на системата ПБЗ, създадена с цената на невероятни усилия в последните години на войната, която всъщност прекратила военните действия, защищавайки страната от въздушни нападения, която и сега е единствена гаранция срещу агресия откъм север... А тези мерзавци, тези продажници, убийци на жени и деца, купени с мръсните пари на Хонти и Пандея, гадове, по-лоши от всякакви мишкари, нападат противоракетните кули... Нервното лице на Гай се изкривяваше от омраза. „Тук е най-важно — говореше той, почуквайки с юмрук по масата — и затова аз отидох в Легиона, не в завод, не в полето, не в някоя кантора, а в Бойния Легион, който сега спасява всичко...“

Максим жадно слушаше всичко това — като страшна невъзможна приказка, която ставаше още по-страшна и невъзможна от това, че всичко е било действителност, че много от това продължава да бъде и сега, а най-страшното и най-невъзможното може да се повтори всяка минута. Едновременно му беше смешно и се срамуваше да мисли за собствените си неуредици, жалки бяха собствените му проблеми — някакъв си там контакт, нулев предавател, кършене на ръце...

Камионите рязко завиха в неширока улица с многоетажни тухлени къщи и Панди каза:

— Пристигнахме.

Минувачите на тротоара отскочиха към стените, закривайки очи от светлината на фаровете. Камионът спря, над кабината се издигна

дълга телескопична антена.

— Излизай! — в един глас гракнаха командирите на втора и трета секция и легионерите се посипаха през бордовете.

— Първа секция да остане на мястото си! — изкомандува Гай.

Скочилите Панди и Максим отново седнаха.

— По тройки, строй се! — крещяха капралите от тротоара. — Втора секция, напред! Трета секция, след мен! Напред, марш!

Загърмяха подковани ботуши, някой възторжено изквича:

— Господа! Бойният Легион!

— Да живее Бойният Легион!

— Ура! — крещяха бледите хора и се притискаха до стените, за да не пречат. Сякаш бяха чакали тук легионерите, бяха ги дочакали и сега им се радваха като на най-близки приятели...

Седящият от дясната страна на Максим кандидат Зойза, още съвсем хлапе, дълъг като върлина, с белезникав пух върху бузите, го бутна с острия си лакът в хълбока и радостно намигна. Максим се усмихна в отговор. Секциите вече бяха изчезнали по входовете; само капралите пред вратите стояха непоклатимо, надеждно, с неподвижни лица под килнатите барети. Хлопна вратата на кабината и гласът на ротмистъра Чачу изграка:

— Първа секция, излез, строй се!

Максим със скок се прехвърли през борда. Когато секцията се строи, ротмистърът с движение на ръката спря Гай, който тичешком се приближаваше с доклад, приближи се съвсем до строя и изкомандува:

— Надени каските!

Действителните редници сякаш чакаха тази команда, а кандидатите малко позакъсняха. Ротмистърът, нетърпеливо потрепвайки с ток, дочака Зойза да се справи с каишката и изкомандува „надясно, бегом напред“. Той самият хукна пред тях — тремаво-ловък, със силно размахване на осакатената ръка. Поведо секцията под тъмната арка към тесния и мрачен като кладенец двор, сви под друга, също такава мрачна и воняща арка и спря пред олющена врата, осветена от мътна крушка.

— Внимание! — гракна той — Първа секция и кандидат Сим тръгват с мен. Другите остават тук. Капрал Гаал, щом чуете свирката, водете тройката при мен на четвъртия етаж. Да не се пропуска никой,

пленниците да се залавят живи, да се стреля само в краен случай. Първа тройка и кандидат Сим, след мен!

Той блъсна олющената врата и изчезна вътре. Максим, изпреварвайки Панди, се хвърли след него. Зад вратата започваше стръмна каменна стълба с железни перила, тясна и осветена с мътна светлина. Ротмистърът пъргаво, през три стъпала тичаше нагоре. Максим го догони и видя в ръката му пистолет. Тогава бегом смъкна от врата си автомата; за секунда му приля от мисълта, че сега навярно ще се наложи да стреля в хора, но веднага я прогони — това не бяха хора, а животни, по-лоши от мустакатия мишкар, по-лоши от петнистите маймуни. Гнусната киша под краката, мътната светлина, оплютите стени потвърждаваха и поддържаха това усещане.

Втори етаж. Кухненски аромати, изплашено бабешко лице зад откренатата врата. С мяукане изхвърча изпод краката обезумяла котка. Трети етаж. Някакъв глупак е оставил посред площадката кофа с боклук. Ротмистърът я събаря, боклукът се изсипва надолу. „Массаракш“ — ръмжи отдолу Панди. Младеж и момиче, прегърнати, се свиват в тъмния ъгъл, лицата им са изплашени и радостни. „Изчезвайте!“ — бегом грачи ротмистърът. Четвърти етаж. Безобразна кафява врата с олющена маслена боя, издраскана ламаринена табелка с надпис „Гобби, зъболекар. Приемам по всяко време“. Зад вратата някой протяжно вика. Ротмистърът спира и хърка: „Ключалката!“ По черното му лице се търкаля пот. Максим не разбира. Дотичалият Панди го отблъсква, опира цевта на автомата в ключалката и дава откос. Хвърчат искри, парчета дърво и в същия миг, сякаш в отговор, зад вратата през протяжния вик трещят изстрели, отново се разхвърчават трески, нещо горещо и плътно с гнусно свирене прелита над главата на Максим. Ротмистърът отваря вратата — вътре е тъмно, жълтите пламъчета на изстрелите озаряват кълба дим. „След мен!“ — хърка ротмистърът и се хвърля с главата напред срещу изстрелите. Максим и Панди хукват след него; вратата е тясна, притиснатият Панди изпъшква. Коридор, задуха, барутен дим. Заплаха отляво. Максим изхвърля ръка, хваща гореща цев, дърпа оръжието встрани и нагоре. Тихо, но с ужасяваща отчетливост пращят изкълчени стави, голямо меко тяло застива в безволно падане. Отпред, от дима, ротмистърът крещи: „Не стреляй! Задръж ги живи!“ Максим хвърля автомата и нахлува в голяма осветена стая. Тук има много книги и картини и няма по кого да се

стреля. На пода се гърчат двама мъже. Единият през цялото време крещи, вече е пресипнал, но крещи. В креслото с отметната глава лежи припаднала жена — бяла, почти прозрачна. Стаята е пълна с болка. Ротмистърът стои над викащия човек и се оглежда, прибирайки пистолета си в кобура. Силно блъскайки Максим, в стаята нахлува Панди, след него легионерите влачат тежкото тяло на онзи, който стреляше. Мокрият и развълнуван кандидат Зойза без усмивка подава на Максим хвърления автомат. Ротмистърът обръща към тях страшното си черно лице.

— Къде е другият!? — грачи той и в този момент пада синята завеса, от перваза на прозореца тежко скача висок слаб човек с бяла изцапана престилка. Като сляп той върви срещу ротмистъра, бавно вдига два огромни пистолета на нивото на остъкленелите от болка очи. „Ай!“ — крещи Зойза.

Максим стоеше странешком и нямаше време да се обърне. Скочи с всички сили, но човекът все пак успя веднъж да натисне спусъците. Изстрелът опърли лицето на Максим, барутни сажди напълниха устата, но пръстите му вече се вкопчиха в белите ръкави и пистолетите изтропаха на пода. Човекът падна на колене, отпусна глава и когато Максим го пусна, бавно се повали настрани.

— Е, е, е — каза ротмистърът с непонятна интонация. — Тоя също го сложете тук — заповяда той на Панди. — А ти — обърна се към Зойза, — тичай долу и съобщи на командирите на секциите къде се намирам. Нека доложат какво става при тях.

Зойза тракна с токове и хукна към вратата.

— Чакай! Предай на Гаал да се качва тук... Стига си крещял, гадино! — изкрещя той на стенещия и леко го срита с ботуш в хълбока. — Е, безполезно е. Хилав боклук... Обискирай ги! — заповяда той на Панди. — И ги сложете в един ред. Тук, на пода. И тая също, седнала, виж я ти, в единственото кресло...

Максим се приближи до жената, внимателно я вдигна и я пренесе на леглото. В душата му беше мътно. Не това очакваше. Сега той сам не знаеше какво всъщност е очаквал — може би жълти, оголени от омраза зъби, злобен вой, схватка не на живот, а на смърт?... Не можеше с нищо да сравни усещанията си, но кой знае защо си спомни как веднъж застреля тахорг и как това страшно и безпощадно според слуховете животно, с пречупен гръбнак пропадна в огромната

яма и тихо, жално заплака, нещо замърмори в агонията си, нещо почти членоразделно...

— Кандидат Сим! — кресна ротмистърът. — Заповядах на пода!

Той го гледаше със страшните си прозрачни очи, устните му бяха сгърчени като от паралич и Максим разбра, че не трябва да съди тук със своите мерки и да определя кое е правилно и кое не. Той още е чужд, още не познава тяхната омраза и тяхната любов... Вдигна жената и я положи до дебелака, който беше стрелял в коридора. Панди и вторият легионер с пъшкане старателно обръщаха джобовете на арестуваните. А те бяха в безсъзнание. И петимата.

Ротмистърът седна в креслото, хвърли на масата фуражката си, запали цигара и с пръст повика Максим. Максим се приближи и юнашки тракна с токове.

— Защо хвърли автомата? — тихо попита ротмистърът.

— Вие заповядахте да не стреляме.

— Господин ротмистър.

— Тъй вярно. Вие заповядахте да не стреляме, господин ротмистър.

Присвил очи, ротмистърът издухваше дима към тавана.

— Значи, ако бях заповядал да не говорите, ти щеше да си отхапеш езика?

Максим премълча. Разговорът не му харесваше, но той помнеше наставленията на Гай.

— Какъв е баща ти? — попита ротмистърът.

— Учен, господин ротмистър.

— Жив ли е?

— Тъй вярно, господин ротмистър.

Ротмистърът извади от устата си цигарата и погледна Максим.

— Къде е той?

Максим разбра, че се е изтървал. Трябваше да се измъкна.

— Не знам, господин ротмистър. По-точно не помня.

— Обаче помниш, че е учен... А какво още помниш?

— Не зная, господин ротмистър. Помня много, но капрал Гаал предполага, че това е лъжлива памет.

В коридора се чуха бързи стъпки, в стаята влезе Гай и се изпъна пред ротмистъра.

— Заеми се с тези полутрупове, капрал — каза ротмистърът. — Белезниците ще стигнат ли? Гай през рамо погледна арестуваните.

— Ако разрешите, господин ротмистър, един чифт ще трябва да взема от втора секция.

— Действуй.

Гай тичешком излезе, а в коридора пак затропаха ботуши, появиха се командири на секции и доложиха, че операцията се провежда успешно, арестувани са двама подозрителни, а живущите както винаги оказват активна помощ. Ротмистърът заповяда да приключват по-бързо, а след приключването да предадат в щаба паролата „Тамба“. Когато командири излязоха, той запали нова цигара и известно време мълча, гледайки как легионерите свалят от рафтовете книги, прелистват ги и ги хвърлят на пода.

— Панди — тихо каза той, — заеми се с картините. Само с тази внимавай, да не я развалиш, ще я взема за мен...

После отново се обърна към Максим:

— Как я намираш?

Максим погледна. На картината имаше морски бряг, високо издигната водна безбрежност без хоризонт, полумрак и жена, излизаща от морето. Вятър. Прохлада. На жената ѝ е студено.

— Хубава картина, господин ротмистър — каза Максим.

— Познаваш ли местността?

— Съвсем не. Това море никога не съм го виждал.

— А какво море си виждал?

— Съвсем друго, господин ротмистър. Но това е лъжлива памет.

— Глупости. Същото е било. Само че си го гледал не от бряг, а от мостик, и под теб е имало бяла палуба, а отзад на кърмата — още един мостик, малко по-нисък. А на брега е била не тая женска, а е стоял танк и ти си се целел под кулата... Знаеш ли, пале такова, какво значи отливка да удари под кулата? Массаракш... — изсъска той и смачка фаса върху масата.

— Не разбирам — студено каза Максим. — Никога през живота си по нищо не съм се целил.

— Откъде можеш да знаеш? Нали ти нищо не помниш, кандидат Сим!

— Помня, че не съм се целил.

— Господин ротмистър!

— Помня, че не съм се целил, господин ротмистър. И не разбирам за какво говорите.

Влезе Гай, съпроводен от двама кандидати. Те започнаха да слагат на арестуваните тежки белезници.

— А те също са хора... — неочаквано каза ротмистърът. — Имат жени, деца. Обичали са някого, някой ги е обичал...

Той говореше с явна подигравка, но Максим каза това, което мислеше:

— Да, господин ротмистър. Оказа се, че те също са хора.

— Не очакваше ли?

— Да, господин ротмистър.

С угълчето на окоето си той видя, че Гай изплашено го гледа. Но беше му омръзнало до смърт да лъже и той добави:

— Мислех, че те наистина са изроди. Нещо като голи петнисти... животни.

— Ти си гол петнист глупак — тежко каза ротмистърът. — Селяндур. Да не си в гората? Тук те са като хора. Добри, мили хора, които при силно вълнение ужасно ги боли глава. А теб главичката не те ли боли при вълнение? — неочаквано попита той.

— Мен никога нищо не ме боли, господин ротмистър — отговори Максим. — А вас?

— Какво-о?

— Тонът ви е толкова раздразнен — каза Максим, — че помислих...

— Господин ротмистър! — с някакъв треперещ глас извика Гай. — Разрешете да доложам... Арестуваните дойдоха в съзнание.

Ротмистърът го погледна и се подсмихна.

— Не се вълнувай, капрал. Твоят приятел днес се показва истински легионер. Ако не беше той, ротмистър Чачу щеше да се търкаля сега с куршум в кратуната.

Той запали трета цигара, вдигна очи към тавана и пусна дебела струя дим.

— Ти имаш верен нюх, капрал. Аз още сега бих произвел този юнак в действителен редник. Массаракш, бих го произвел в офицер! Той има бригадирски похват, обожава да задава въпроси на офицерите... Но сега много добре те разбирам, капрал. Твоят рапорт

имаше всички основания. Така че... засега ще почакаме с произвеждането му...

Той се изправи, с тежки стъпки заобиколи масата и спря пред Максим.

— Дори още няма да го произведеме в действителен редник. Той е добър боец, но още е сукалче... Ние ще се заемем с възпитанието му... Внимание! — изведнъж закрещя той. — Капрал Гаал, изведете арестуваните! Редник Панди и кандидат Сим, вземете моята картина и всичко хартиено тук! Отнесете ги в колата ми!

Той се обърна и излезе от стаята. Гай с укор погледна Максим, но нищо не каза. Легионерите вдигнаха задържаните, с ритници и тласъци ги изправяха на крака и ги водеха към вратата. Онези не се съпротивяваха. Бяха като от памук, олюляваха се, краката им се подгъваха. Дебелакът, който беше стрелял в коридора, високо стенеше и ругаеше шепнешком. Жената беззвучно мърдаше устни. Очите ѝ странно светеха.

— Ей, Мак — каза Панди, — вземи онова одеяло, завий в него книжките, а ако не стигне, вземи и чаршафа. Като ги завържеш, мъкни всичко надолу, а аз ще взема картината... И да не забравиш автомата, глупава главо! За какво, мислиш, че се заяде с тебе господин ротмистърът! Хвърли автомата. Хич хвърля ли се автомат? Че и то в бой... Ама че си и ти...

— Прекрати разговорите, Панди — сърдито каза Гай, — взимай картината и тръгвай.

На вратата той се обърна към Максим, почука се с пръст по челото и изчезна. Чуваше се как Панди, слизайки по стълбата, с цяло гърло пее „Престани, мамичко“. Максим въздъхна, остави автомата на масата и се приближи до купчината книги, хвърлени на леглото и пода. Изведнъж осъзна, че тук никъде още не е виждал толкова много книги, освен може би в градската библиотека. В книжарниците, разбира се, имаше повече книги, но само по количество, не по заглавия.

Книгите бяха стари, с пожълтели страници, някои леко обгорени, а някои, за учудване на Максим, чувствително радиоактивни. Нямахме време да ги прегледа както трябва.

Максим опакова двата вързопа и няколко секунди постоя, оглеждайки стаята. Празни разместени рафтове, тъмни петна на местата, където бяха картините, самите картини — изтръгнати от

рамките, отъпкани... и нито следа от зъболекарска техника. Той взе вързопите и тръгна към вратата, но се сети и се върна за автомата. Под стъклото на масата лежах две снимки. На едната — същата тази прозрачна жена, на коленете ѝ момиченце на около четири години с учудено отворена уста, а жената — млада, доволна, горда... На втората снимка имаше красива планинска местност, тъмни групички дървета, старинна полуразрушена кула... Максим прехвърли автомата зад гърба си и се върна при вързопите.

ГЛАВА СЕДМА

Всяка сутрин след закуска бригадата се строяваше на плаца за четене на заповеди и развод по занятия. Това беше най-тежката процедура за Максим, ако не се смятат вечерните проверки. Прочитането на каква да е заповед всеки път завършваше с истинско изстъпление от възторг. Максим се заставяше да потиска в себе си неволното отвращение към това внезапно безумие, което обхващаше цялата бригада от командира до последния кандидат; той се ругаеше за своя скептицизъм на чужденец и „друговерец“. Стараеше се да се вдъхнови сам, мислено си повтаряше, че трябва да разбере и да се проникне от този възторг. Но му беше много трудно.

Възпитан от дете в сдържано-иронично отношение към себе си, в неприязън към гръмките думи, той почти се вбесяваше от другарите си в строя, от тези добри, простодушни, отлични общо взето момчета, когато те изведнъж след прочитането на заповедта за наказване на кандидата еди-кой си с три денонощия арест за пререкания с действителния редник еди-кой си — всички разчекваха уста, губеха присъщото си добродушие и чувство за хумор и започваха възторжено да реват „ура“, а после със сълзи на очи запяваха „Марша на Бойния Легион“ и го повтаряха два, три, а понякога и четири пъти. От бригадната кухня се изсипваха готвачите и пригласяха с ентузиазъм, като неистово размахваха черпаци и ножове — добре, че бяха извън строя. Помнейки, че в тази минута той трябва да бъде като всички, Максим също пееше и също се мъчеше да загуби чувство за хумор, и понякога му се удаваше, но беше противно, защото не изпитваше никакъв възторг, а само неловкост.

Този път взривът от ентузиазъм последва след заповед номер 127 за произвеждането на действителния редник Димба в капрал, заповед 128 за обявяване благодарност на кандидат-редника Сим за проявена в операцията храброст и заповед 129 за ремонтиране на казармата на четвърта рота. Бригадният адютант едва успя да прибере листовете в кожения си планшет, когато бригадирът смъкна фуражка, пое си въздух и със скърцащ фалцет закрещя:

— Напред... Легионери!... Железни!...

И като почна, като почна... Днес беше особено неловко, защото Максим видя как по тъмните бузи на ротмистъра Чачу текат сълзи. Легионерите ревяха като бикове, отбиваха такта с приклади по масивните катарамии на коланите си. За да не вижда и да не чува всичко това, Максим стисна по-силно очи, зарева като разпален тахорг и гласът му заглуши всички останали — във всеки случай така му се струваше. „Напред, безстрашни!“ — ревеше той, не чувайки вече никого освен себе си.

Какъв идиотски текст... Сигурно някой капрал го е съчинил. Трябва безкрайно да обичаш делото си, за да влизаш в бой с такава песен. Той отвори очи и видя ято черни птици, изплашено и беззвучно мятащи се над плаца...

— „Диамантена броня не ще спаси теб, о враг“...

После всичко свърши също така внезапно, както беше започнало. Бригадирът огледа строя с мътни очи, спомни си къде се намира и с хлипащ, дрезгав глас изкомандува:

— Господа офицери, разведете ротите по занятия! Момчетата въртяха глави и шашардисано се споглеждаха. Изглежда, нищо не можеха да съобразят и ротмистърът Чачу два пъти трябваше да извика „равнис!“, преди редовете да придобият нужния вид. После ротата беше отведена пред помещението си и ротмистърът се разпореди:

— Първа секция — в конвоя. Останалите секции да пристъпят към занятия по разписанието. Свободни сте!

Другите се разотидоха. Гай строи своята секция и разпредели постовете. Максим и действителният редник Панди получиха пост в разпитната камера. Гай набързо му обясни задачата: да стои отдясно зад арестувания, при най-малкия опит за ставане да приложи сила, да се подчинява непосредствено на командира на бригадата, Панди ще бъде старши... Накратко, гледай Панди.

— Аз в никакъв случай не бих те поставил на този пост, не се полага на кандидат, но господин ротмистърът заповяда... Ти внимавай. Мак. Нещо не мога да го разбере господин ротмистъра... Или иска да те издигне по-бързо — ти много му хареса в операцията, вчера по време на обсъждането с командирите на секции той много говори за теб, ето и в заповедта те вписа... Или пък те проверява. Защо — не

знам. Може би аз съм виновен с рапорта си, може би и ти с твоите разговори...

Той озадачено огледа Максим.

— Лъсни си пак ботушите, стегни колана и си сложи парадни ръкавици... ти пък нямаш, на кандидати не се полагат... Добре, тичай в интендантството, ама по-живо, след трийсет минути излизаме.

В интендантството Максим завари Панди, който сменяше счупената си кокарда.

— Гледай, капрал! — каза Панди, обръщайки се към интенданта и тупайки Максим по рамото. — Виждаш ли? Девети ден само, откак момчето е в Легиона — и вече благодарност получи. В камерата заедно с мен го туриха... Сигурно за бели ръкавички си дошъл? Дай му хубави ръкавици, капрал, той е заслужил. Момчето е герой!

Капралът недоволно замърмори, започна да рови по лавиците, затрупани с амуниции, хвърли на тезгяха пред Максим няколко чифта бели платнени ръкавици и пренебрежително каза:

— Герой!... Вие тук с шашардисаните сте герои. Разбира се, когато вътре всичко му е изгоряло от болка, само го вземеш и го пхнеш в чувала. Тук и дядо ми ще бъде герой. Без ръце, без крака...

Панди се обиди.

— Дядо ти щеше без ум да бяга — каза той, — ако така му бяха изскочили с два пицова... Аз вече мислех — свърши господин ротмистърът...

— „Свърши, свърши“... — мърмореше капралът. — Като ви блъснат след половин година на южната граница, ще видим кой ще бяга без ум...

Когато излязоха от интендантството, Максим попита с възможно най-голяма почителност (старото куче Панди много обичаше това):

— Господин Панди, защо тия дегенерати получават такива болки? И то всички наведнъж?

— От страх — отговори Панди, понижавайки глас за повнушително. — Юродиви, разбираш ли? Чети повече, Мак. Има една такава брошура „Дегенератите, кои са те и откъде са се появили“. Прочети я, че какъвто глупак си сега, такъв и ще си останеш. Само с храброст далеч няма да стигнеш...

Той помълча малко.

— Ето, ние се вълнуваме например, ядосваме се или се изплашим, да речем — на нас от това нищо ни няма, само дето ще се поизпотим или, да речем, колената ще ни затреперят. А на тях организъмът им е ненормален, изроден. Ако почнат да се сърдят на някого, или например се уплашат или въобще — веднага получават силни болки в главата и из цялото тяло. Разбра ли? По тази особеност ние ги познаваме и, разбира се, ги задържаме... арестуваме... А хубави са ръкавичките, таман са ми. Как мислиш?

— На мен са ми тесни, господин Панди — оплака се Максим. — Дайте да се сменим: вземете тия, а ми дайте вашите, те вече са отпуснати.

Панди беше много доволен. И Максим също беше много доволен. И изведнъж си спомни как Фанк се гърчеше в колата от болка... и как го задържаха патрулните легионери. Само че от какво може да се беше изплашил Фанк? Или на кого можеше да се ядоса толкова? Та той не се вълнуваше, спокойно караше колата, подсвиркуваше, нещо много му се искаше... сигурно да запали цигара. Впрочем, той се обърна, видя патрулната кола... Или това беше после?... Да, той бързаше много, а онзи фургон преграждаше пътя... Може би от това се беше ядосал?

„Не, какви ги измислям? Малко ли пристъпи получават хората... А го задържаха за аварията, разбира се. Интересно обаче, кой беше той и къде ме караше. Би трябвало да намеря Фанк...“

Той лъсна ботушите си, приведе се в пълен ред пред голямото огледало, окачи на врата си автомата; отново се огледа и в този момент Гай заповяда „Строй се.“

След като огледа придирчиво всички и провери знаенето на задълженията, Гай тичешком отиде да доложи в ротната канцелария. Докато го нямаше, легионерите поиграха на „сапун“, разказаха три истории от войнишкия живот, които Максим не разбра поради незнанието на някои специфични изрази; после другите се лепнаха за него с настояването да разкаже откъде се е взел толкова як — това беше станало привична шега в секцията — и го помолиха да свие на тръбички две монети за спомен. После от канцеларията излезе ротмистърът Чачу, съпроводен от Гай. Той също огледа придирчиво всички, отдалечи се, като каза на Гай:

— Води секцията, капрал — и секцията тръгна към щаба.

В щаба ротмистърът заповяда на действителния редник Панди и на кандидата Сим да го последват, а Гай отведе останалите. Влязоха в малка стаичка с плътно закрити прозорци, вмирисана от дима на пръчиците за пушене. В другия край имаше огромна маса, около нея бяха подредени трикраки столове, а на стената висеше картина, изобразяваща старинно сражение: коне, четинести брони, извадени трионовидни мечове и цяла гора от копия, приличащи на вили. На десетина крачки от масата и вдясно от вратата Максим видя желязна седалка с дупки. Единственият крак под седалката беше завинтен към пода с яки болтове.

— Застани по местата! — изкомандува ротмистърът, мина напред и седна до масата.

Панди грижливо изправи Максим отдясно зад желязната седалка, сам застана отляво и шепнешком изкомандува „Мирно!“. И двамата с Максим застинаха. Ротмистърът седеше, прехвърлил крак върху крак, пушеше и безразлично разглеждаше легионерите. Беше много безразличен и равнодушен, но Максим ясно чувствуваше, че ротмистърът най-внимателно наблюдава него и само него.

После вратата зад гърба на Панди се разтвори. Панди мигновено направи две крачки напред, крачка вдясно и кръгом наляво. Максим също се дръпна, но съобрази, че не стои на пътя и за него това не се отнася, и затова само повече опули очи. Все пак имаше в тази игра за възрастни нещо заразително, въпреки нейната примитивност и очевидна неуместност предвид бедственото положение на Обитаемия остров.

— Мирно! — кресна Панди.

Ротмистърът стана, угаси цигарата в пепелника и с леко тракане на токове поздрави идващите към масата — бригадира, някакъв непознат цивилен и бригадния адютант с дебела папка под мишница.

Панди постоя малко, сякаш в нерешителност, и със същите точни движения се върна на мястото си. Зад масата тихо разговаряха.

— Ще бъдеш ли днес на събранието, Чачу? — питаше бригадирът.

— Имам работа — отговори ротмистърът, като палеше нова цигара.

— Напразно се отказваш. Днес ще има диспут.

— Късно се сетихте. Аз вече се изказах по този повод.

— Не по най-добрия начин — меко го укори цивилният. — Освен това при промяна на обстоятелствата се променят мненията.

— При нас в Легиона не е така — сухо каза ротмистърът.

— Наистина, господа — с капризен глас произнесе бригадирът. — Дайте все пак да се срещнем днес в събранието...

— Чух, че са докарали пресни езерни гъби — без да престава да се рови в документите, съобщи адютантът.

— В собствен сок, а? Ротмистър! — подкрепи го цивилният.

— Не, господа — каза ротмистърът. — Аз си имам едно мнение и вече го изказах. А що се отнася до езерните гъби... — той добави нещо неразбираемо, цялата компания се разкиска, а ротмистър Чачу с доволно изражение се облегна назад. После адютантът престана да рови, наведе се към бригадира и нещо му прошепна. Бригадирът кимна. Адютантът седна и произнесе, обръщайки се като че ли към железната седалка.

— Ноле Ренаду.

Панди бутна вратата, подаде се навън и гръмко повтори в коридора:

— Ноле Ренаду.

От коридора се чу шум и в стаята влезе възрастен, добре облечен, но някак смачкан и разрошен мъж. Краката му леко се преплитаха. Панди го хвана за лакътя и го сложи да седне на седалката. Вратата се затвори с щракане. Мъжът високо се изкашля, опря ръце в коленете си и гордо вдигна глава.

— Така-а... — провлачи бригадирът, разглеждайки документите, и изведнъж зачести със скоропоговорка. — Ноле Ренаду, петдесет и шест годишен, домовладелец, член на магистратурата... Така-а...

Цивилният се прозя, извади от джоба пъстро списание, сложи го на коленете си и започна да го прелиства.

— ... задържан еди-кога си, еди-къде си... при обиска са иззети... така-а... Какво правехте в дом №8 на улицата на Тръбачите?

— Аз съм собственик на този дом — с достойнство каза Ренаду. — Съвещавах се със своя управител.

— Документите проверени ли са? — обърна се бригадирът към адютанта.

— Тъй вярно. Всичко е правилно.

— Така-а... — каза бригадирът. — Кажете, господин Ренаду, познавате ли някой от арестуваните?

— Не — каза Ренаду и енергично тръсна глава. — От къде на къде? Впрочем, фамилията на един... Кетшеф... Мисля, в къщата ми живее някакъв Кетшеф... Впрочем, не си спомням. Може би греша, а може би не в този дом. Имам още две къщи, едната от тях...

— Виноват — прекъсна го цивилният, без да вдига поглед от списанието. — А случайно не обърнахте ли внимание какво разговаряха останалите арестувани?

— Е-е-е... — провлачи Ренаду. — Да ви призная... там имате едни... е-е-е... насекоми... Та ние предимно за тях... Някакви нещо си шепнеха в ъгъла, но на мен, да си призная, не ми беше... Предпочитах да се занимавам с насекомите, хе-хе!...

— Естествено — съгласи се бригадирът. — Е какво, ние не се извиняваме, господин Ренаду. Ето ви документите, свободен сте. Началник конвой! — повиши глас той.

Панди разтвори вратата и извика:

— Началник конвой, при бригадира!

— За никакви извинения не може да става дума — важно произнесе Ренаду. — Виновен съм само аз, никой друг... И дори не аз самият, а проклетата ми наследственост... Ще разрешите ли? — обърна се той към Максим, сочейки масата, на която лежаха документите.

— Седете — тихо каза Панди.

Влезе Гай. Бригадирът му предаде документите, заповяда да бъде върнато на господин Ренаду иззетото имущество — и господин Ренаду беше освободен.

— Раше Мусаи — каза адютантът на железната седалка.

— Раше Мусаи — повтори Панди в отворената врата. Раше Мусаи се оказа мършав, съвсем измъчен човек, облечен в домашен халат и само с един чехъл. Едва успя да седне и бригадирът, цял почервенял, кресна:

— Значи криеш се, мерзавец такъв? — на което Раше Мусаи започна многословно и объркано да обяснява, че съвсем не се крие, че има болна жена и три деца, че не е плащал за квартирата си, че вече два пъти са го задържали и освобождавали, че работи в мебелната фабрика и в нищо не е виноват. И Максим вече очакваше, че този ще го

освободят, когато бригадирът изведнъж стана и обяви, че Раше Мусаи, четиридесет и две годишен, женен, два пъти задържан, съгласно закона за профилактиката се осъжда на седем години. Приблизително минута Раше Мусаи осмисляше тази присъда, след което се разигра ужасна сцена. Нещастният мебелист плачеше, несвързано молеше за прошка, мъчеше се да падне на колене и продължи да вика и плаче, докато Панди го влачеше към коридора.

— Киви Попшу — каза адютантът.

През вратата наблъскаха як младеж с обезобразено от някаква кожна болест лице. Младежът се оказа крадец-рецидивист, беше хванат на местопрестъплението и се държеше едновременно и нагло, и подмазвачески. Ту молеше господата началниците да не го осъждат на страшна смърт, ту изведнъж истерично започваше да се киска, пускаше вицове и разказваше истории от живота си, които всеки път започваха еднакво: „Влизам веднъж в една къща...“ Не даваше на никого да проговори. Бригадирът след няколко неуспешни опита да попита нещо се облегна назад и възмутено погледна наляво и надясно. Ротмистър Чачу каза с равен глас:

— Кандидат Сим, затъкни му ченето.

Максим не знаеше как се затъква чене, затова просто хвана Киви Попшу за рамото и го тръсна. Челюстите на Попшу изтракаха, той си прехапа езика и млъкна. Тогава цивилният, който отдавна наблюдаваше с интерес арестувания, произнесе:

— Този ще го взема. Става.

— Прекрасно! — каза бригадирът и заповяда да върнат Киви Попшу в килията.

Когато изведоха младежа, адютантът каза:

— Това беше всичката помия. Сега почва групата.

— Почнете направо от ръководителя — посъветва ги цивилният.
— Как се казваше — Кетшеф ли?

Адютантът погледна в папката и каза към железната седалка:

— Гел Кетшеф.

Въведоха познат — човека с бялата престилка. Беше с белезници и затова държеше ръцете си неестествено протегнати напред. Очите му бяха червени, лицето — подпухнало. Седна и се загледа в картината над главата на бригадира.

— Вие се казвате Гел Кетшеф? — попита бригадирът.

- Да.
- Зъболекар?
- Бях.
- В какви отношения се намирате със зъболекаря Гобби?
- Купих неговата практика.
- Защо тогава не практикувате?
- Продадох кабинета.
- Защо?
- Поради затруднения — каза Кетшеф.
- В какви отношения се намирате с Орди Гадер?
- Тя е моя жена.
- Имате ли деца?
- Имах. Син.
- Къде е той сега?
- Не знам.
- С какво се занимавахте през войната?

— Воювах.

— Защо решихте да се заемете с противодържавна дейност?

— Защото в историята на света не е имало по-отвратителна държава — каза Кетшеф. — Защото обичах жена си и детето си. Защото убихте моите приятели и развратихте моя народ. Защото винаги съм ви ненавиждал. Достатъчно ли е?

— Достатъчно — спокойно каза бригадирът. — Повече от достатъчно. Кажете по-добре колко ви плащат хонтийците? Или на вас ви плаща Пандея?

Човекът с бялата престилка се засмя. Страшен смях беше — като на мъртвец.

— Приключвайте тази комедия, бригадир — каза той. — За какво ви е всичко това?

— Вие ли сте ръководител на групата?

— Да. Бях.

— Кого от членовете на организацията можете да назовете?

— Никого.

— Сигурен ли сте? — изведнъж попита цивилният.

— Да.

— Виждате ли, Кетшеф — меко каза цивилният, — вие се намирате в крайно тежко положение. Ние знаем за групата ви всичко.

Ние знаем някои работи дори за връзките на вашата група. Би трябвало да разбирате, че тази информация сме получили от някакво лице, и сега само от вас зависи как ще се казва това лице — Кетшеф или другояче...

Кетшеф мълчеше с наведена глава.

— Вие! — кресна ротмистър Чачу. — Вие, бивш кадрови офицер! Разбирате ли какво ви се предлага? Не живота, массаракш! Честта!

Кетшеф отново се засмя, закашля се, но нищо не каза. Максим чувствуваше, че този човек от нищо не се бои — нито от смърт, нито от позор. Той вече е надживял всичко. Вече се смята за мъртъв и опозорен... Бригадирът сви рамене, стана и обяви, че Гел Кетшеф, петдесетгодишен, женен, зъболекар, въз основа на закона за охрана на общественото здраве се осъжда на унищожаване. Срок за изпълнение на присъдата — четиридесет и осем часа. Присъдата може да бъде заменена в случай, че осъденият се съгласи да даде показания.

Когато изведоха Кетшеф, бригадирът недоволно каза на цивилния.

— Не те разбирам. Според мен той разговаряше много охотно. Типичен бърбивец — според вашата собствена класификация. Не разбирам...

Цивилният се засмя:

— Точно затова, приятелю, ти все още командуваш бригада, а аз... аз съм си при себе си.

— Все едно — обидено каза бригадирът. — Ръководител на група... склонен към философствуване... Не разбирам.

— Приятелю — каза цивилният, — ти виждал ли си някога философстващ мъртвец?

— А, глупости.

— И все пак?

— Да не би ти да си виждал? — попита бригадирът.

— Да, току-що — тежко каза цивилният. — И забележи, не за пръв път... „Аз съм жив, той е мъртъв — за какво да разговаряме?“ Нали така беше писал Верблибен?...

Ротмистър Чачу изведнъж се изправи, приближи се плътно до Максим и изсъска в лицето му отдолу нагоре:

— Как стоиш, кандидат? Къде гледаш? Миррно! Погледа напред! Не върти очи!

Няколко секунди той, дишайки шумно, разглеждаше Максим — зениците му бясно се разширяваха и свиваха — после се върна на мястото си и запали цигара.

— Така — каза адютантът. — Останаха Орди Тадер, Мемо Грамену и още двама, които отказаха да съобщят имената си.

— Дайте от тях и да започнем — предложи цивилният.

— Номер седемдесет и три — тринадесет — каза адютантът.

Номер седемдесет и три — тринадесет влезе и седна на табуретката. Също имаше белезници, въпреки че едната му ръка беше протеза — сух, жилест човек с болезнено пълни и подпухнали от прехапване устни.

— Името ви? — попита бригадирът.

— Кое точно? — весело попита едноръкият.

Максим дори трепна: беше сигурен, че едноръкият ще мълчи.

— Много ли имате? Тогава кажете истинското.

— Понастоящем името ми е седемдесет и три — тринадесет.

— Така-а... Какво правехте в квартирата на Кетшеф?

— Лежах в безсъзнание. За ваше сведение, това ми се удава много добре. Искате ли да ви покажа?

— Не си правете труд — каза цивилният. Беше много зъл. — Това умение ще ви потрябва по-нататък.

Едноръкият изведнъж се разсмя. Смееше се гръмко и звънко, като младеж, и Максим с ужас разбра, че той се смее искрено. Хората зад масата мълчаливо, като вкаменени, слушаха този смях.

— Массаракш! — каза най-сетне едноръкият, бършейки с рамо сълзите си. — Ама че заплаха!... Впрочем, вие сте още млад... Вашата работа трябва да се върши по възможност сухо, чиновнически — за пари. Това прави на последствия огромно впечатление. Ужасно е, когато те изтезава не враг, а чиновник. Ето, вижте лявата ми ръка. Отрязана ми я за три сеанса специалистите на негово императорско величество и всеки акт се съпровождаше с обширна преписка... Палачите вършеха тежка, неблагодарна работа, беше им скучно, те режеха ръката ми и псуваха нищожните си заплати. И мен ме беше страх. Само с огромно усилие на волята се удържах от празно дрънкане тогава. А сега... Та аз виждам как ме ненавиждате. Вие мен,

аз вас. Прекрасно! Но вие ме ненавиждате по-малко от двадесет години, а аз вас — повече от тридесет. Вие тогава още сте ходил прав под масата и сте изтезавал котки...

— А-а — каза цивилният. — Стара гарга. Мислех, че всички сте изклани.

— Не се и надявайте — възрази едноръкият. — Би трябвало все пак да се ориентирате в света, в който живеете. Иначе няма и за какво да разговаряме...

— Според мен достатъчно — каза бригадирът, обръщайки се към цивилния.

Последният бързо написа нещо върху списанието и го подаде на бригадира да го прочете. Бригадирът много се учуди, побарабани с пръсти по брадичката си и със съмнение погледна цивилния. Цивилният се усмихна. Тогава бригадирът сви рамене, помисли малко и се обърна към ротмистъра:

— Свидетел Чачу, как се държа обвиняемият по време на ареста?

— Валяше се на пода — мрачно отговори ротмистърът.

— Тоест не е оказал съпротива... Така-а...

Бригадирът помисли още малко, стана и обяви присъдата:

— Обвиняемият номер седемдесет и три — тринадесет се осъжда на смърт, срок за изпълнение на присъдата не се определя, до изпълнение на присъдата обвиняемият подлежи на превъзпитателно заточение.

Върху лицето на ротмистър Чачу се появи презрително недоумение, а едноръкият, когато го извеждаха, тихичко се смееше и клатеше глава, сякаш искаше да каже: „Ама че работа!“

После беше въведен номер седемдесет и три — четиринадесет. Оказа се същият, който тогава крещеше и се гърчеше на пода. Беше изпълнен със страх, но се държеше предизвикателно. Още от прага извика, че няма да отговаря и не желае снизхождение. И наистина мълча и не отговори нито на един въпрос, дори на въпроса на цивилния: не се ли оплаква от лошо отношение? Свърши с това, че бригадирът погледна към цивилния и въпросително измуча. Цивилният каза:

— Да, при мен.

Изглеждаше много доволен.

После бригадирът прерови останалите документи и каза:

— Елате, господа, трябва да хапнем нещо. Невъзможно е иначе...

Съдът се оттегли, на Максим и Панди разрешиха да стоят свободно. Когато ротмистърът също излезе, Панди възмутено каза:

— Видя ли ги гадовете? По-лоши от змии, ей богу. Най-важното кое е? Ако не ги болеше главата, как тогава щеше да разбереш, че са дегенерати, а? Страх ме е да си помисля какво можеше да бъде тогава...

Максим премълча. Не му се говореше. Картината на света, която само преди денонощие изглеждаше толкова логична и отчетлива, сега се разми, изгуби очертания. Впрочем, Панди не се нуждаеше от отговор. След като си свали ръкавиците, за да не ги изцапа, той извади от джоба си кесийка с печени орехчета, почерпи Максим и започна да разправя как не можел да понася тоя пост. Първо, страх го било да не прихване от дегенератите някоя зараза. Второ, някои от тях, като тоя едноръкия например, се държали направо толкова нагло, че едвам се съдържаш да не им треснеш един. Веднъж той така търпял, търпял, пък треснал някакъв — после едва не го разжалвали в кандидат. Благодарение на господин ротмистъра, който го защитил, получил само двадесет денонощия арест и още четиридесет без отпуски...

Максим гризеше орехчетата, слушаше с половин ухо и мълчеше. „Ненавист — мислеше той — Тези ненавиждат онези, онези ненавиждат тези. За какво? Най-отвратителната държава... Защо? Откъде му е дошло наум?... Развратили народа... Как? Какво може да означава това?... И този цивилен... Не е възможно да намекуваше за мъчения. Та това е било отдавна, в средните векове... Впрочем, фашизмът. Да, Хитлер. Расовата теория, геноцидът. Световното господство. Гай да е фашист? И Рада? Не, не прилича... А господин ротмистърът? Хм... Добре ще е да се разбере каква връзка има между болната глава и пристрастието към неподчинение на властта. Защо само дегенератите се стремят да разрушат системата ПБЗ? И то не всички?“

— Господин Панди — каза той, — а хонтийците всички ли са дегенерати, не сте ли чували?

Панди дълбоко се замисли.

— Как да ти... разбираш ли — произнесе най-после той. — Ние предимно се занимаваме с тия дегенерати, дето са в градовете, или с дивите, в горите. А какво е в Хонти или, да речем, някъде другаде —

това сигурно армейците го учат. Главното, което трябва да знаеш, е, че хонтийците са най-злите външни врагове на нашата държава. Преди войната ни се подчиняваха, а сега злобно ни отмъщават... Толкоз. Разбра ли?

— Горедолу — отговори Максим и Панди веднага го смъмри: в Легиона така не се отговаря, в Легиона се отговаря „тъй вярно“ или „съвсем не“, а „горедолу“ е граждански отговор, на сестричката на капрала можеш така да отговаряш, а тук е служба, тук така не може...

Може би още дълго той щеше да разсъждава, темата беше благодарна и близка до сърцето му, и слушателят беше внимателен почитателен, но вече се върнаха господата офицерите. Панди млъкна по средата на думата, прошепна „мирно“ и след като направи няколко движения между масата и желязната табуретка, застина. Максим също застина.

Господата офицерите бяха в прекрасно настроение. Ротмистър Чачу гръмка и с пренебрежителен израз разказваше как в деветдесет и шеста те лепели сурово тесто направо върху нажежената броня и чак си облизвали пръстите после. Бригадирът и гражданният възразяваха, че бойният дух си е боен дух, но кухнята на Легиона трябва да бъде на висота и колкото по-малко консерви, толкова по-добре. Аджутантът, притворил очи, изведнъж започна да рецитира някаква готварска книга, всички млъкнаха и доста дълго го слушаха със странно умиление на лицата си. После аджутантът се задави, закашля се, а бригадирът въздъхна и каза:

— Да... но трябва обаче да свършваме.

Аджутантът, все още кашляйки, отвори папката, порови се вътре и зададено произнесе: — Орди Тадер.

И влезе жената, все така бледа и почти прозрачна, като вчера, сякаш още беше в безсъзнание; но когато Панди по навик протегна ръка, за да я хване за лакътя и да я сложи да седне, тя се дръпна рязко, като от змия, и на Максим му се стори, че сега ще удари. Тя не направи това, ръцете ѝ бяха сковани, само отчетливо произнесе:

— Не ме пипай, подлец! — заобиколи табуретката и седна.

Бригадирът ѝ зададе обичайните въпроси. Тя не отговори. Гражданният ѝ напомни за мъжа, за детето, и на него тя също не отговори. Седеше изправено; Максим не виждаше лицето ѝ, само

напрегнатата тънка шия под разрешените светли коси. После тя изведнъж каза със спокоен нисък глас:

— Вие всички сте отявлени мръсници. Убийци. Всички ще умрете. Ти, бригадире, не те познавам, виждам те за пръв и последен път — ти ще умреш от мръсна смърт. Не от моята ръка, за съжаление, но от много, много мръсна смърт. И ти, кърваво нищожество. Двама като теб аз пречуках сама. Бих те убила сега, бих се добрала до теб, ако не бяха тия подлеци зад гърба ми...

Тя си пое дъх:

— И ти, черна мутро, пушечно месо, също ще ни паднеш в ръцете. Но ти ще умреш просто. Гел не улучи, но аз познавам хора, които ще улучат...

Не я прекъсвах, слушаха я внимателно. Човек можеше да си помисли, че са готови да я слушат часове, а тя изведнъж стана, направи крачка към масата, но Панди я хвана за рамото и я запрати обратно на седалката. Тогава тя с всички сили плю, но плюнката не долетя до масата и тогава жената изведнъж се отпусна и заплака. Известно време всички я гледаха как плаче. После бригадирът стана и я осъди на унищожаване в срок от четиридесет и осем часа. Панди хвана лакътя ѝ и я изблъска навън, а цивилният силно потърка ръце, усмихна се и каза:

— С това ни провървя. Чудесно прикритие.

А бригадирът му отговори:

— Благодари на ротмистъра.

Ротмистър Чачу каза само:

— Езици — и всички замълчаха.

После адютантът повика Мемо Грамену и с него вече не се церемониха. Това беше човекът, който стреляше в коридора. С него всичко беше ясно: при ареста той беше оказал съпротива и на него дори не му задаваха въпроси. Той седеше — масивен, прегърбен — и докато бригадирът четеше присъдата, равнодушно гледаше тавана, галеше с лявата си ръка дясната, чиито изкълчени пръсти бяха омотани с парцали. Максим почувствува в него някакво противоестествено спокойствие, някаква делова увереност, студено равнодушие към ставащото, но не съумя да се ориентира в чувствата си...

Грамену още не беше изведен, а адютантът вече с облекчение прибираще документите в папката, бригадирът и цивилният започнаха

разговор за етапите на произвеждане в чин, а ротмистър Чачу се приближи до Панди и Максим и им заповяда да си вървят. В прозрачните му очи Максим прочете някакво издевателство и заплаха, но не искаше да мисли за това. С някакво отчуждено любопитство и съчувствие той мислеше за човека, на когото предстои да убие тази жена. Това беше чудовищно, невъзможно, но някой трябваше да го направи в близките четиридесет и осем часа...

ГЛАВА ОСМА

Гай се преоблече в пижама, окачи мундира в гардероба и се обърна към Максим. Кандидатът Сим седеше на своето диванче, което Рада му беше поставила в свободния ъгъл; беше свалил единия си ботуш и го държеше в ръка, а с другия не беше се и захващал. Очите му бяха устремени в стената, — устата — полуотворена. Гай се прокрадна отстрани и го чукна с пръст по носа. И както винаги, не улучи — в последния момент Мак отдръпна глава.

— Какво си се умислил? — игриво попита Гай. — Мъчно ти е, че Рада я няма, нали? Тук не ти провървя, братле, днеска тя е дневна смяна.

Мак слабо се усмихна и се зае с втория ботуш.

— Как така — няма я? — разсеяно каза той. — Ти мен не можеш да ме излъжеш... — Той отново замря. — Гай, винаги си ми казвал, че те работят за пари...

— Кой? Дегенератите?

— Да. Ти често си казвал това — и на мен, и на момчетата... Платени агенти на хонтийците... И ротмистърът през цялото време все това повтаря, всеки ден едно и също...

— Че как иначе? — попита Гай. Той реши, че Мак отново почва разговора за еднообразието. — Чуден си, Мак. Откъде могат да ни се появят нови думи, след като всичко остава постарому? Дегенератите си остават дегенерати. Както са получавали пари от врага, така получават и досега. Миналата година например заловихме една компания близо до града — цялото им мазе беше натъпкано с чували пари. Откъде честният човек може да има толкова пари? Те не бяха промишленици, банкери...

Мак акуратно постави ботушите до стената, стана и започна да си разкопчава комбинезона.

— Гай — каза той, — случвало ли ти се е да ти говорят за някого нещо, а ти гледаш този някой и чувствуваш: не е възможно? Грешка има. Бъркат нещо...

— Случвало ми се е... — каза Гай и се намръщи. — Но ако ти говориш за дегенератите...

— Да, именно за тях. Днес ги гледах. Това са хора като хора, различни, и по-добри, и по-лоши, и съвсем не са зверове, както си мислех... Чакай, не ме прекъсвай. И не знам дали принасят вреда или не... тоест, съдейки по всичко, принасят, но аз не вярвам, че го правят за пари.

— Как така не вярваш? — каза Гай и още повече сви вежди. — Е, да допуснем, че на мен не ми вярваш, аз съм човек малък. Е, а на господин ротмистъра? А на бригадира?

Максим хвърли комбинезона, доближи се до прозореца и започна да гледа към улицата, притиснал чело до прозореца и хванал рамката с две ръце.

— А ако те грешат? — каза той най-сетне.

— Грешат... — с недоумение повтори Гай. — Кой да греша? Господин бригадирът? Ама че си чудак...

— Е, добре! — каза Максим и се обърна. — Не за него говорим сега. Говорим за дегенератите. Да вземем например теб. Ти нали ще умреш за делото си?

— Ще умра — каза Гай. — И ти ще умреш.

— Правилно! Ще умрем. Но ще умрем за делото, а не за легионерската дажба и не за пари, нали? Ако ще да ми дадат хиляда милиона от вашите хартийки, заради това не бих се съгласил да отида на смърт! Нима ти би се съгласил?

— Не, разбира се — каза Гай. „Чудак, вечно нещо ще измисли...“

— Е?

— Какво „е“?

— Е как така! — нетърпеливо каза Мак. — Ти за пари не си съгласен да умираш. Аз за пари не съм съгласен да умирам. А дегенератите значи са съгласни? Ама че глупост!

— Ами че те са дегенерати! — проникновено каза Гай. — Затова са дегенерати! За тях парите са по-скъпо от всичко, за тях няма нищо свято. Нищо не им струва да удушат дете например — имало е такива случаи... Ти разбери: ако човек се мъчи да унищожи системата ПБЗ, това човек ли е? Това е хладнокръвен убиец!

— Не знам, не знам — каза Мак. — Ето, днес ги разпитвах. Ако бяха назовали съучастниците си, можеха да останат живи, щяха да се

отърват с каторга... А те не ги назоваха! Значи техните съучастници са им по-скъпи от парите? По-скъпи от живота?

— Това не се знае — възрази Гай. — Те по закон всички са осъдени на смърт без всякакъв съд — нали сам видя как ги съдят?

Той гледаше Мак и виждаше, че приятелят му се колебае, объркан е. Добро сърце има, зелен е още, не разбира, че жестокостта спрямо врага е неизбежна. Да треснеш с юмрук по масата, да му креснеш да мълчи, да не дрънка глупости, да слуша по-старшите, докато не се научи сам да се оправя... Но нали Мак не е някой си необразован селяндур, на него трябва само да му обясниш както следва, и той ще разбере...

— Не! — упорито каза Мак. — Не можеш да мразиш за пари. А те ни ненавиждат... така ни ненавиждат, аз дори не знаех, че хора могат така да ненавиждат. Ти ги мразиш по-малко, отколкото те теб. И аз бих искал да знам — за какво?

— Слушай — каза Гай. — Ще ти обясня още веднъж. Първо — те са дегенерати. Те въобще ненавиждат всички нормални хора. Те по природа са зловни като плъхове. И второ, ние им пречим! На тях им се иска да си свършат работата, да си получат париците и да си гледат кефа. А ние им казваме: стоп! Ръцете зад тила! Какво, да не искаш да ни обичат за това, а?

— Ако те всички са зловни като плъхове, тогава защо този... домовладелецът... не е злобен? Защо го пуснаха, щом е подкупен?

Гай се засмя:

— Домовладелецът е страхливец. Такива също има достатъчно. Ненавиждат ни, но се страхуват. На такива им е по-изгодно да живеят в мирни отношения с нас... Пък и той е домовладелец, богат човек, него не е лесно да го подкупиш. Това да не ти е зъболекарят... Смешен си ти. Мак, като дете! Нито хората са еднакви, нито юродивите...

— Това вече го знам — нетърпеливо го прекъсна Мак. — Но ето, впрочем, зъболекарят. За това, че той е неподкупен, аз ти гарантирам с главата си. Не мога да ти докажа това, но го чувствавам. Това е много смел и добър човек...

— Дегенерат!

— Добре. Това е много смел и добър дегенерат. Видях библиотеката му. Това е човек с големи познания. Той знае хиляди пъти повече от теб или ротмистъра... Защо е против нас? Ако всичко е

така, както го казваш, защо това не го знае той — образованият и културен човек? Защо на прага на смъртта той ни казва в лицето, че е за народа и против нас?

— Образованият дегенерат е дегенерат на квадрат — поучително каза Гай. — Като дегенерат той ни ненавижда. А образованието му помага да обоснове и разпространи тази омраза. Образованието, приятелче, не винаги е благо. То е като автомат — зависи в чии ръце ще попадне...

— Образованието винаги е благо — каза Мак.

— Е, не. Аз бих предпочел всички хонтийци до един да бяха необразовани. Тогава ние щяхме поне да живеем човешки, а не да очакваме всеки момент смъртоносен удар. Ние щяхме бързо да ги усмирим.

— Да — каза Мак с непонятна интонация. — Да усмиряваме умеем. На това няма нужда да ни учат.

— И пак разсъждаваш като дете. Ние бихме се радвали, ако можехме да минем с уговаряне, това щеше и да е по-евтино, и без кръвопролития. А какво ни остава? Тях не можеш да ги преубедиш.

— Значи те са убедени? — прекъсна го Мак. — Значи са убедени? А когато знаещият човек е убеден в правотата си, какво общо имат тук хонтийските пари?...

На Гай му омръзна. Той вече искаше да прибегне като към последно средство към Кодекса на Творците и да приключи с този безконечен глупав спор, но тук Мак сам се прекъсна, махна с ръка и извика:

— Рада! Стига спане! Легионерите са гладни и мечтаят за женско общество!

За огромно изумление на Гай иззад паравана се чу гласът на Рада:

— А аз отдавна вече не спя. Вие тук се развикахте, господа легионери, като че ли сте си на плаца.

— Ти защо си в къщи? — кресна Гай.

Рада, увивайки се в пенъора, излезе иззад паравана.

— Уволниха ме — обяви тя. — Госпожа Тей закрива заведението си, защото получава някакво наследство и се кани да замине на село. Но на мен ми даде препоръка на добро място... Мак, защо отново всичко ти е разхвърляно? Прибери в гардероба. Момчета, колко пъти

ви молих да не ходите из стаята с ботуши! Къде са твоите ботуши, Гай?... Наредете масата, сега ще обядваме... Мак, ти си отслабнал. Какво те правят там?

— Хайде, хайде! — каза Гай. — Носи обеди.

Тя му се оплези и излезе. Гай погледна към Мак. Мак гледаше подир нея с обикновеното си добродушно изражение.

— Какво, хубаво момиченце, нали?... — попита Гай и се изплаши: лицето на Мак изведнъж се вкамени. — Ти какво?

— Слушай — каза Мак. — Може всичко. Може, сигурно, и към изтезания да се прибегва. Вие знаете по-добре. Но да се разстрелват жени... да се измъчват жени...

Той хвана ботушите си и излезе от стаята. Гай изпъшка, силно се почеса с двете ръце по тила и започна да реди масата. От целия този разговор му остана някакво неприятно чувство. Някаква раздвоеност. Разбира се, Мак е зелен и не е от тоя свят. Но отново всичко при него някак странно се подреди. Логично мисли той, там е работата, чудесна логика. Ето сега — дрънка глупости, но колко логично се подрежда всичко! Гай беше принуден да признае, че ако не беше този разговор, той сам едва ли щеше да стигне до този всъщност прост извод — главното в дегенератите е това, че са дегенерати. Отнеми им това качество — и всички останали обвинения срещу тях се превръщат в глупост. Да, цялата работа е в това, че са дегенерати и ненавиждат всичко нормално. А хонтийците... какво излиза — значи също са дегенерати? Това никога не са ни го казвали. А ако не са, значи нашите дегенерати трябва да ненавиждат и тях, както и нас... А, массаракш! Проклета да е тази логика!

Когато Мак се върна, Гай се нахвърли върху него:

— Ти откъде знаеше, че Рада си е в къщи?

— Е, как така откъде? То си беше ясно.

— А щом ти е било ясно, защо тогава не ме предупреди? И защо, массаракш, си развързваш езика пред външни лица? Трийсет и три пъти, массаракш...

Мак също се ядоса:

— Че кой тук е чужд, массаракш? Рада ли? Че всички вие с вашите ротмистри за мен сте по-чужди от Рада!

— Массаракш! Какво пише в устава за служебната тайна?

— Массаракш и массаракш! Какво си се лепнал за мен? Ами че аз не знаех, че ти не знаеш, че тя си е в къщи! Мислех, че си правиш майтап с мен! И после за какви пък толкова служебни тайни сме говорили?

— Всичко свързано със службата...

— Вдън земя да пропаднеш с твоята служба, която трябва да криеш от родната си сестра! И въобще от когото и да било, массаракш! Навъдили тайни по всички ъгли, не можеш да се обърнеш, уста не можеш да отвориш!

— И ми крещиш на всичко отгоре! Аз теб, глупако, те уча, а ти ми крещиш!...

Но Мак вече беше престанал да се сърди. Изведнъж за миг той се оказа съвсем близо; Гай не успя да помръдне, когато силни ръце го стиснаха, стаята се завъртя пред очите, таванът стремително се приближи. Гай сподавено ахна, а Мак, който внимателно го носеше с изпънати ръце, се приближи до прозореца и каза:

— Е, къде да те дяна с твоите тайни? Искаш ли през прозореца?

— Що за глупави шеги, массаракш! — извика Гай, трескаво размахвайки ръце в търсене на опора.

— Не искаш ли? Е добре, стой си тук.

Гай беше донесен до паравана и стоварен върху леглото на Рада. Той седна, оправи пижамата си и промърмори:

— Звяр такъв, як...

Той също вече не се сърдеше. Пък и нямаше на кого да се сърди, освен може би на дегенератите...

Двамата започнаха да редят масата. После дойде Рада с тенджерата със супа, а след нея — чичо Каан със заветната си манерка, която, според твърденията му, единствена го спасявала от простуда и други старчески болести. Седнаха, заеха се със супата. Чичото изпи една чашка, подуши въздуха и започна да разказва за своя враг, колегата Шапшу, който пак написал статия за функцията на някаква кост у еди-кой си древен гущер, при това цялата статия била построена върху глупост, не съдържала нищо освен глупост и била писана само за глупаци...

За чичо Каан всички бяха глупаци. Колегите в катедрата бяха глупаци — едни старателни, други лениви. Асистентите — родени тъпаци, чието място е в планината да пасат говедата, че и с това, по

всяка вероятност, не биха се справили. Що се отнася до студентите, то младежта изобщо в наши дни сякаш са я подменили, а при това студенти стават най-отбраните глупаци, които грижливият фабрикант не е пуснал при машините, а знаещият командир е отказал да ги вземе войници. Така че съдбата на науката за изкопаемите животни е решена предварително. Гай не съжаляваше за това кой знае колко, притрябвали са ни изкопаеми животни, не ни е до тях днес, пък и не е ясно на кого и за какво някога ще притрябва тази наука. Но Рада много обичаше чичо си, винаги заедно с него се ужасяваше от глупостта на колегата Шапшу и се разстройваше от това, че университетското началство не отпуска средства за експедиции...

Впрочем, разговорът днес тръгна в друга посока. Рада, която — массараکش — все пак беше чула всичко зад паравана, изведнъж попита чичото с какво дегенератите се отличават от нормалните хора. Гай заплашително погледна Мак и предложи на Рада по-добре да четете литература, отколкото да разваля апетита на близките си. Обаче чичото заяви, че тази литература е написана за най-глупавите глупаци; че в Департамента за обществена просвета си въобразяват, че всички са невежи като тях самите; че въпросът за дегенератите съвсем не е толкова прост и съвсем не е толкова дребен, както се мъчат да го представят с цел да създадат обществено мнение, и че тук ние трябва да бъдем или като културните хора, или като нашите самоотвержени, но — уви! — малко образовани офицери в казармата. Мак предложи за разнообразие днес да бъдат като културните хора. Чичото изпи още една чашка и започна да излага утвърдената в научните среди теория, съгласно която дегенератите не са нищо друго освен нов биологичен вид, появил се върху лицето на Света в резултат на радиоактивните облъчвания.

— Дегенератите несъмнено са опасни — говореше чичото, вдигнал пръст. — Но те са много по-опасни, отколкото си представяш ти, Гай. Те се борят за място в Света, за съществуването на вида си; тази борба не зависи от никакви социални условия и ще приключи едва тогава, когато от арената на биологическата история слезе или последният човек, или последният дегенерат-мутант. Хонтийско злато — глупости! — крещеше разбушувалият се професор. — Диверсии против системата ПБЗ — дреболия! Гледайте зад Синята Змия, господо. Зад Синята Змия! Ето откъде идва истинската опасност. Ето

откъде, след като се размножат, ще настъпят колони от човекоподобни чудовища, за да ни стъпчат и превърнат в нищо! Ти си слепец, Гай. И твоите командири са слепци! Да се спаси цивилизацията! Не само един народ, не просто нашите майки и деца, но цялото човечество!...

Гай се ядоса и каза, че съдбата на човечеството малко го вълнува. Той не вярва в това кабинетно бълнуване. И ако някой му каже, че има възможност дивите дегенерати да бъдат насъскани срещу Хонти, заобикаляйки нашата страна, той би посветил целия си живот за това. Професорът отново избухна и го нарече сляп слепец.

Заяви, че Огненосните Творци са истински мъченици и им се налага да водят наистина неравна борба, щом разполагат само с жалки изпълнители като Гай. Гай реши да не спори с него. Чичото нищо не разбираше от политика и сам в известен смисъл беше изкопаемо животно. Мак се опита да се намеси и започна да разказва за едноръкия дегенерат, но Гай пресече тези опити за разгласяване на служебни тайни и нареди на Рада да поднесе второто. На Мак той заповяда да пусне телевизора. Много разговори станаха днес, каза той. Дайте малко почивка на войника, излязъл в домашна отпусака...

Но въображението му беше възбудено, по телевизията показваха някакви глупости, Гай не се удържа и започна да разказва за дегенератите-диваци. За тях той знаеше нещичко — слава богу, три години е воювал с тях, а не се е крил в тила като някои философи... Рада се обиди за стареца и нарече Гай самохвалко, но чичото и Мак кой знае защо взеха неговата страна и започнаха да го молят да продължи. Гай обяви, че повече няма да каже нито дума. Първо, той наистина беше малко обиден, и второ — колкото и да се ровеше в паметта си, не можа да намери никакъв факт, който би опровергал размишленията на стария пияница. После го осени — той си спомни какво беше разказвал веднъж старшината на сто и четирнадесета група смъртници Зеф и с удоволствие поднесе тази теория на чичо си. Рижата мутра Зеф твърдеше, че дегенератите-диваци проявяват все по-силна активност затова, защото към тях самите настъпва радиоактивната пустиня и те нямат никакъв друг изход, освен с бой да се мъчат да си пробият път в незаразени райони.

— Кой ти е казал това? — попита чичото с презрение. — На кой дървен глупак може да му е дошла в главата такава примитивна мисъл?

Гай го погледна злорадо и авторитетно каза:

— Това е мнението на някой си Аллу Зеф, нашия най-голям медик-психиатър.

— Че къде си се срещал ти с него? — още по-презрително попита чичото. — Да не би в ротната кухня?

Разгорещеният Гай едва не каза къде се е срещал с него, но си прехапа езика, придадена лицето си многозначителен израз и с подчертано внимание започна да слуша телевизионния диктор, който съобщаваше прогнозата за времето.

И тук в разговора, массаракш, пак се намеси тоя Мак.

— И аз съм готов да призная в тези чудовища на юг — обяви той — някаква нова човешка порода, но какво общо има между тях и домовладелеца Ренаду например? Ренаду също се счита за дегенерат, но явно се отнася не към нова, а, да кажем направо, към доста стара порода...

Гай никога не беше мислил за това и много се зарадва, когато чичото се хвърли да отговаря на този въпрос. След като нарече Мак „пън“, чичото започна да обяснява, че скритите, или с други думи градски дегенерати не са нищо друго освен оцелели в борбата за съществуване останки от новия вид, който почти изцяло е бил унищожен в централния район още в люлката... Той още помни тези ужаси: как ги убивали още при раждането, понякога заедно с майките... Оцелели само тези, у които новите видове признаци с нищо външно не се проявяват... Чичо Каан гаврътна пета чашка, съвсем се разгорещи и разви пред слушателите си точен план за поголовно тотално медицинско изследване на населението, с който неизбежно трябва да се заемат рано или късно, и по-добре рано, отколкото късно. И никакви изключения! Никакво гледане през пръсти! Плевелите трябва да бъдат изкоренени безпощадно...

С това обедът свърши. Рада започна да мие съдовете, чичото, не дочакал възражения, победоносно огледа всички, запуши манерката си и я понесе към кабинета, като промърмори, че отива да пише отговор на глупака Шапшу. При това кой знае защо взе и чашката. Гай погледна подир него, огледа овехтялото му сако, старите кърпени панталони, закърпените чорапи, подпетените пантофи... И съжали стареца. Проклетата война! Някога на чичото е принадлежала цялата тази квартира, имал е прислуга, жена, син, разкошни сервиси, много пари, даже имение някакво, а сега — пращен и натъпкан с книги

кабинет, който служи и за спалня, и за всичко останало, износени дрехи, самота, забвение... Да. Той придърпа единственото кресло към телевизора, обтегна се и сънливо започна да гледа екрана. Мак известно време седя до него, после мигновено и безшумно, както само той умееше да прави, изчезна и се появи вече в другия ъгъл. Порови се в малката библиотечка на Гай, извади някакъв учебник и започна да го прелиства прав, облегат с рамо на гардероба. Рада прибра масата, седна до Гай и започна да плете, поглеждайки от време на време към екрана. В дома се възцари покой, уют, удовлетворение. Гай задряма.

Присъни му се глупост: че е хванал двама дегенерати в един железен тунел, започнал е да ги разпитва и изведнъж се оказва, че единият е Мак, а вторият с мека и добра усмивка му казва: „Ти си сгрешил, мястото ти е с нас, а твоят ротмистър е просто професионален убиец, без всякакъв патриотизъм и вярност, той просто обича да убива, както ти обичаш супа от скариди...“ И Гай изведнъж усети мъчително съмнение, почувствува, че ето сега ще разбере всичко докрай, още една секунда само — и повече няма да остане нито един въпрос. Това непривично състояние беше толкова мъчително, че сърцето му спря и той се събуди.

Мак и Рада тихичко разговаряха за някакви дреболии — за морски бани, пясък, миди... Той не ги слушаше. Изведнъж му дойде мисъл: нима е способен на някакви съмнения, колебания, неувереност? Нали съмнението беше насън... Значи ли това, че и наяве в подобна ситуация би се усъмнил? Известно време той се мъчеше да си спомни детайлите на съня, но сънят се изплъзваше като мокър сапун от мокри ръце, разливаше се и в края на краищата стана съвсем неправдоподобен. Гай с облекчение помисли, че всичко това са глупости. И когато Рада забеляза, че той не спи и го попита според него кое е по-хубаво — морето или реката, той отговори по войнишки:

— Най-хубава е една добра баня.

По телевизията предаваха „орнаменти“. Беше скучно. Гай предложи да пийнат бира. Рада отиде до кухнята и извади от хладилника две бутилки. Разговаряха за това-онова и някак между другото се изясни, че Мак за последния половин час е изучил учебника по геополитика. Рада се възхити. Гай не повярва. Той каза, че за толкова време може да се прелисти учебник, може би дори да се прочете, но механично и без всякакво разбиране. Мак поиска проверка.

Гай поиска учебника. Хванаха се на бас — онзи, който загуби, следваше да отиде при чичо Каан и да му съобщи, че неговият колега Шапшу е умен човек и прекрасен учен. Гай разтвори учебника на първото му попаднало място, намери контролните въпроси в края на главата и попита:

— В какво се заключава нравственото благородство на експанзията на нашата държава на север?

Мак отговори със свои думи, но много близо до текста и добави, че според него нравственото благородство тук няма нищо общо, а цялата работа е, както разбира той, в агресивността на режимите на Хонти и Пандея. Гай се почеса с две ръце по тила, наплюнчи пръст, прелисти няколко страници и попита:

— Какъв е средният добив на жито в северозападните райони?

Мак се засмя и каза, че данни за северозападните райони в учебника няма. „Засичането“ не се удаде; зарадваната Рада се изплези на Гай.

— А какво е средното демографско налягане в устието на Синята Змия? — попита Гай.

Мак назова цифрата и допустимата грешка, като не пропусна да добави, че понятието „демографско налягане“ му се струва неясно. Във всеки случай той не разбира защо е въведено. Гай започна да обяснява, че демографското налягане е мярка за агресивност, но тук се намеси Рада. Тя каза, че Гай увърта и иска да се измъкне от по-нататъшната проверка, защото разбира, че работата му е спукана.

На Гай никак не му се ходеше при чичо Каан; за да спечели време, той се впусна в препирни. Мак известно време ги слуша, а после изведнъж ни в клин, ни в ръкав заяви, че Рада в никакъв случай не бива отново да става келнерка, а трябва да почне да се учи. Гай, зарадван от смяната на темата, каза, че вече хиляда пъти ѝ е предлагал да ходатайствува да я приемат в женския корпус на Легиона, където от нея ще направят наистина полезен човек. Обаче нов разговор не се получи. Мак само поклати глава, а Рада, както и преди, се изказа за женския корпус с най-непочтителен тон.

Гай не искаше да спори. Той хвърли учебника, извади китарата и започна да я настройва. Рада и Максим веднага отместиха масата и застанаха един срещу друг, готови да танцуват „да-да, не-не“. Гай засвири „да-да, не-не“, като почукваше с пръсти по китарата. Гледаше

ги как танцуват и мислеше, че са много добра двойка, само че няма къде да се живее, и ако се оженят, той съвсем ще трябва да се пресели в казармата. Е какво, много капрала живеят в казармата... Впрочем, като гледаш Мак, не можеш да кажеш, че се кани да се жени. Отнася се към Рада по-скоро като към приятел, само че по-нежно, с уважение, а тя, както разбирам, е хлътнала. Как ѝ блестят очите само! И как да не хлътнеш по такова момче? Дори мадам Го, тая стара гарга, над шейсетте и тя — когато Мак минава по коридора, подава черепа си и се хили. А Впрочем дявол го знае, всички в къщата обичат Мак, и момчетата в Легиона го обичат, само дето господин ротмистърът се отнася странно към него... но и той не отрича, че момчето е огън.

Двамата танцуваха до пълна умора. Мак взе от Гай китарата, пренастрои я по своя чудноват маниер и започна да пее странните си планински песни. Хиляди песни и нито една позната. И всеки път нещо ново. И ето какво е странното: нито дума не разбираш, а слушаш и ту ти се иска да заплачеш, ту се кискаш неудържимо... Някои песни Рада вече беше запомнила и сега се опитваше да приглася. Особено ѝ харесваше една смешна песен (Мак им я преведе) за момичето, което седи на хълма и чака своя приятел, който все не може да стигне до нея — ту едно му пречи, ту друго... През музиката и песните те не чуха позвъняването от парадния вход. На вратата се почука и в стаята нахълта вестовоят на господин ротмистъра Чачу.

— Господин капрал, разрешете да се обърна — излая той, поглеждайки накриво към Рада.

Мак спря да свири. Гай каза:

— Разрешавам.

— Господин ротмистърът заповяда на вас и на кандидата Сим срочно да се явите в канцеларията на ротата. Колата е долу.

Гай скочи.

— Вървете — каза той. — Почакайте в колата, ние сега ще слезем. Обличай се, бързо — каза той на Мак.

Рада пое китарата на ръце като дете и застана до прозореца с гръб към тях.

Гай и Мак трескаво се обличаха.

— Как мислиш, защо е това? — попита Мак.

— Отде да знам? — промърмори Гай. — Може би учебна тревога...

— Нещо не ми харесва — каза Мак. Гай го погледна и за всеки случай пусна радиото. Предаваха „празни разговори на делови жени.“ Те се облякоха, стегнаха коланите и Гай каза:

— Рада, е, ние тръгваме.

— Вървете — каза Рада, без да се обръща.

— Да вървим, Мак — каза Гай, нахлупвайки баретата.

— Позвънете — каза Рада. — Ако се забавите там, непременно позвънете...

Тя така и не се обърна.

Вестовоят услужливо разтвори вратичката пред Гай. Седнаха вътре, тръгнаха. Изглежда, работата беше срочна: шофьорът препускаше, надул сирената на пълна мощност. Гай с известно съжаление помисли, че ето на, пропадна вечерта, рядката хубава вечер — уютна, домашна, безгрижна. Но такъв е животът на легионера. Сега ще ти заповядат, ти ще вземеш автомата и ще стреляш — веднага след бутилката бира, след уютната пижама и песничките под акомпанимента на китара. Това е прекрасният живот на легионера, най-хубав от всичко възможно. И не ни трябва нито приятелки, нито съпруги, и прав е Мак, че не иска да се жени за Рада, въпреки че жалко за сестричката, разбира се. Нищо, ще го почака. Ако го обича, ще почака...

Колата се понесе по плаца и спря пред входа на казармата. Гай изскочи, изтича по стъпалата. Пред вратата на канцеларията спря, провери положението на баретата, токата, набързо огледа Мак, закопча му копчето на яката — массаракш, вечно му е разкопчано! — и почука.

— Влезте! — гракна познатият глас.

Гай влезе и се представи. Господин ротмистър Чачу в сукнена наметка и с фуражка седеше зад масата си. Пушеше и пиеше кафе, снарядната гилза пред него беше пълна с фасове. Отстрани върху масата лежаха два автомата. Господин ротмистърът бавно се изправи, тежко се опря с две ръце върху масата, втренчи се в Мак и заговори:

— Кандидат Сим! Ти се прояви като извънредно добър боец и верен боен другар. Аз ходатайствувах пред командира на бригадата за предсрочното ти повишаване в чин действителен редник на Бойния Легион. Изпитанието с огън ти издържа напълно успешно. Остава последното — изпитанието с кръв.

Сърцето на Гай радостно подскочи. Той не очакваше, че всичко ще стане толкова бързо. „Браво на господин ротмистър! Това се казва стар воин! А аз, глупакът, си въобразявах, че той се заяжда с Мак...“ Гай погледна към Мак и радостта му малко поугасна. Лицето на Мак беше напълно вдървено, очите опулени, всичко според устава, но точно сега не беше толкова нужно строгото придържане към уставните правила...

— Връчвам ти заповедта, кандидат Сим — продължи господин ротмистърът и протегна на Мак листа. — Това е първата писмена заповед, адресирана до теб лично. Прочети и се подпиши.

Мак взе заповедта и я прочете. Сърцето на Гай отново се сви, но вече не от радост, а от някакво тежко предчувствие. Лицето на Мак оставаше все така неподвижно и всичко като че ли беше наред, но той сякаш се поколеба, преди да вземе писалката и да се разпише. Господин ротмистърът огледа подписа и прибра листчето в планшета си.

— Капрал Гаал — каза той, взимайки от масата запечатан плик. — Върви в караулното помещение и доведи осъдените. Вземи автомата... не, не този, а крайния...

Гай взе плика, окачи автомата на рамото си, обърна се кръгом и тръгна към вратата. Успя да чуе как господин ротмистърът казва на Мак:

— Няма нищо, кандидат, не се страхувай. Това е страшно само първия път...

Гай бегом се отправи през плаца към зданието на бригадния затвор, връчи на началник-караула плика, разписа се където трябва, получи лично необходимите разписки, след което му доведоха затворниците. Това бяха вчерашните заговорници — дебелият чичко, на когото Мак изкълчи пръстите, и жената. Массаракш, само това липсваше! Жената... това не е за Мак. Гай изведе арестуваните на плаца и ги подгони към казармата. Мъжът преплиташе крака и все галеше ръката си, а жената вървеше права, като глътнала бастун, пъхнала ръце дълбоко в джобовете на жакета си и като че ли нищо не виждаше и не чуваше. Массаракш, а защо всъщност това да не е за Мак? Какъв дявол! Тая женска е също такава гадина, както и мъжът. От къде на къде ще ѝ даваме някакви привилегии? И защо, массаракш,

ще даваме някакви привилегии на кандидата Сим? Нека свиква, массаракш и массаракш!...

Господин ротмистърът и Мак бяха вече в колата. Господин ротмистърът седеше зад кормилото, Мак — на задната седалка с автомата между коленете. Той отвори вратичката и арестуваните влязоха вътре.

— На пода! — изкомандува Гай.

Те послушно седнаха на железния под, а Гай — на седалката срещу Мак. Опита се да срещне погледа му, но Мак гледаше осъдените. Не, гледаше женската, която се беше свила на пода, обхванала с ръце коленете си. Господин ротмистърът, без да се обръща, попита:

— Готови ли сте? — и колата тръгна.

По пътя не разговаряха. Господин ротмистърът караше с безумна скорост — искаше явно да приключи всичко преди смрачаване, защо да се протака? Мак все гледаше жената, сякаш искаше да срещне погледа ѝ, а Гай все се мъчеше да срещне погледа на Мак. Осъдените все се хващаха един за друг, не можеха да се задържат на пода; дебелият се опита да заговори с женската, но Гай го сряза. Колата изскочи от града, мина през южната застава и веднага сви по изоставения черен път — много, много познат! — водещ към Розовите Пещери. Колата подскачаше, беше трудно да се държиш. Мак не желаше да вдигне очи, а на всичко отгоре тези полупокойници все се хващаха за коленете им, за да се спасят от ужасното друсане. Гай най-сетне не издържа и тресна дебелия гад с върха на ботуша под ребрата, но това не помогна — онзи все продължаваше да се хваща. Господин ротмистърът сви още веднъж, рязко намали скоростта и колата бавно, внимателно навлезе в кариерата. Господин ротмистърът изключи мотора и изкомандува:

— Излизай!

Беше вече около осемнадесет часа, в кариерата се събираше лека вечерна мъгла, изветрелите каменни стени светеха с розов оттенък. Някога тук бяха добивали мрамор. А на кого е притрябвал сега мрамор?...

Работата отиваше към края си. Мак продължаваше да се държи като идеален войник: нито едно излишно движение, лицето — равнодушно вдървено, очите — устремени към началството в очакване

на заповед. Дебелият се държеше добре, с достойнство. С него явно нямаше да има грижи. А виж, женската съвсем се скапа. Трескаво стискаше юмруци, притискаше ги към гърдите си и отново ги отпуснаше и Гай помисли, че сигурно ще изпадне в истерика, но едва ли ще трябва да я влачат на ръце към мястото на екзекуцията.

Господин ротмистърът запали цигара, погледна небето и каза на Мак:

— Води ги по тая пътека. Като стигнеш пещерите, сам ще видиш къде да ги сложиш. Когато свършиш, непременно провери и при необходимост довърши с контролен изстрел. Знаеш ли какво е контролен изстрел?

— Тъй вярно — дървено произнесе Мак.

— Лъжеш, не знаеш. Това е в главата. Действуй, кандидат. Ще се върнеш вече действителен редник.

Жената изведнъж каза:

— Ако между вас има поне един човек... съобщете на майка ми... Село Патици, номер две... това е съвсем близо... Тя се казва...

— Не се унижавай — басово каза дебелият.

— Тя се казва Илли Тадер...

— Не се унижавай — повиши глас дебелият и господин ротмистърът късо, без размах го блъсна с юмрук в лицето. Дебелият млъкна, хвана се за бузата и с ненавист погледна господин ротмистъра.

— Действуй, кандидат — повтори господин ротмистърът.

Мак се обърна към осъдените и направи движение с автомата. Те тръгнаха по пътеката. Жената се обърна и още веднъж извика:

— Село Патици, номер две, Илли Тадер!

Мак с насочен автомат бавно вървеше подир тях. Господин ротмистърът отвори вратичката, странешком приседна до кормилото, изпъна крака и каза:

— Е, какво, ще почакаме четвърт час.

— Тъй вярно, господин ротмистър — машинално отговори Гай.

Той гледаше подир Мак дотогава, докато цялата група не се скри зад розовеещата издатина. „На връщане трябва да купим една бутилка — помисли си той. — Нека се напие. Казват, че помага.“

— Можеш да пушиш, капрал — каза господин ротмистърът.

— Благодаря, господин ротмистър, аз не пуша.

Господин ротмистърът плю надалеч през зъби.

— Не се ли боиш, че ще се разочароваш от приятеля си?

— Съвсем не... — каза нерешително Гай. — Въпреки че, с ваше позволение, много съжалявам, че му се падна жената. Той е планинец, а там у тях...

— Той е толкова планинец, колкото и ние с теб — каза господин ротмистърът. — И не е работата в жените... Впрочем, ще видим. С какво се занимавахте, когато ви повикаха?

— Пеехме хорово, господин ротмистър?

— И какво именно пеехте?

— Планински песни, господин ротмистър. Той знае много песни.

Господин ротмистърът излезе от колата и започна да се разхожда напред-назад по пътеката. Повече не разговаряше, а след десетина минути започна да си подсвирква „Марша“. Гай все чакаше изстрелите, но изстрели нямаше и той започна да се безпокои. Да избягат от Мак е немислимо. Да го обезоръжат е още по-немислимо. Но тогава защо той не стреля? Може би ги е повел по-далеч от обичайното място? Там мирише доста, гробарите обикновено не заравят дълбоко, а Мак има прекалено силно обоняние... Той само заради гнусливостта си е способен да измине пет километра повече...

— Е, така значи... — каза господин ротмистърът и спря. — Това е всичко, капрал Гаал. Боя се, че няма да дочакаме твоето приятелче. И боя се, че за последен път те наричам капрал.

Гай с изумление го погледна. Господин ротмистърът се ухили.

— Е, какво гледаш? Какво се пулиш като свиня пред шунка? Твоят приятел избяга, дезертира, той е страхливец и изменник! Разбра ли, редник Гаал!

Гай беше поразен. Не толкова от думите на господин ротмистъра, колкото от тона му. Господин ротмистърът беше във възторг. Господин ротмистърът тържествуваше. Изглеждаше така, сякаш беше спечелил голям облог. Гай машинално погледна към кариерата и изведнъж видя Мак. Той се връщаше сам, автомата носеше в ръка за ремъка.

— Массаракш! — изхриптя господин ротмистърът. Той също видя Мак и се слиса.

Повече не говориха, само гледаха как Мак се приближава без бързана, леко стъпвайки по натрошения чакъл, гледаха спокойното му добро лице със странни очи, и в главата на Гай цареше бъркотия: нали изстрели все пак нямаше... Нима ги е удушил, или ги е убил с

приклад... Мак — жената?... Не, глупости... Но нали изстрели нямаше...

На пет крачки от тях Мак спря и гледайки господин ротмистъра в лицето, хвърли автомата до краката му.

— Прощавайте, господин ротмистър — каза той. — Онези нещастници ги пуснах, сега и аз искам да си отида. Ето ви вашето оръжие, ето ви дрехите...

Той се обърна към Гай и разкопчавайки колана, каза:

— Гай, това е мръсна работа. Те са ни излъгали, Гай...

Той смъкна ботушите и комбинезона си, сви ги във вързоп и остана така, както Гай го беше видял за пръв път на южната граница — почти гол, само по сребристи шорти сега дори без обувки. Приблужи се до колата и остави вързопа върху радиатора. Гай се ужаси. Погледна господин ротмистъра и се ужаси още повече.

— Господин ротмистър! — извика той. — Не трябва! Той е полудял! Той отново...

— Кандидат Сим! — гракна господин ротмистърът, сложил ръка върху кобура. — Веднага влезте в колата! Вие сте арестуван.

— Не — каза Мак. — Така само ви се струва. Аз съм свободен. Дойдох за Гай. Да вървим Гай! Те са те излъгали. Те са мръсници. Преди само се съмнявах, но сега съм сигурен. Да вървим.

Гай завъртя глава. Искаше нещо да каже, нещо да обясни, но нямаше време и нямаше думи. Господин ротмистърът извади пистолета.

— Кандидат Сим! В колата! — кресна той.

— Ще дойдеш ли? — попита Мак.

Гай отново завъртя глава. Гледаше пистолета в ръката на господин ротмистъра и мислеше само едно, и знаеше само едно: Мак сега ще бъде убит. И не разбираше какво да прави.

— Добре — каза Мак. — Аз ще те намеря. Ще узная всичко и ще те намеря. Твоето място не е тук... Целуни Рада.

Той се обърна и тръгна, все така леко стъпвайки по чакъла с боси крака, както и с ботуши, а Гай, треперещ като в треска, нямо гледаше широкия триъгълен гръб и чакаше изстрела и дупката под лявата лопатка.

— Кандидат Сим — каза господин ротмистърът, без да повишава глас. — Заповядвам ви да се върнете. Ще стрелям.

Мак спря и отново се обърна към него.

— Ще стреляте? — попита той. — По мен? Защо? Впрочем, няма значение... Дайте тук пистолета.

Господин ротмистърът, държейки пистолета до бедрото си, насочи дулото към Мак.

— Броя до три — каза той. — Влизай в колата, кандидат. Едно!

— Я дайте пистолета — каза Мак, като протегна ръка и тръгна към господин ротмистъра.

— Две! — каза господин ротмистърът.

— Не трябва! — изкрещя Гай.

Господин ротмистърът стреля. Мак вече беше близо. Гай видя как куршумът се заби в рамото му и как той се олюля, сякаш се беше блъснал в препятствие.

— Глупак! — каза Мак. — Дайте тук оръжието, злобен глупак!

Той не спря, той вървеше срещу господин ротмистъра, протегнал ръка към оръжието, и от дупката в рамото изведнъж с тласък плисна кръв. А господин ротмистърът издаде странен скърцащ звук, отстъпи и много бързо три пъти подред стреля в широките мургави гърди. Изстрелите отхвърлиха Мак назад, той падна на гръб, веднага скочи, отново падна, приповдигна се и господин ротмистърът, присядайки от напрежение, изстреля по него още три куршума. Мак се преобърна по корем и застина. Всичко се завъртя пред очите на Гай и той приседна на стъпенката на колата. Краката не го държаха. В ушите още звучеше отвратителното плътно хрущене, с което куршумите се забиваха в тялото на този странен и обичан човек. После дойде на себе си, но още известно време поседя, не смеейки да се изправи на крака.

Мургавото тяло на Мак лежеше сред бяло-розовите камъни и самото то беше неподвижно като камък. Господин ротмистърът стоеше на предишното си място и, държейки в готовност пистолета, жадно пушеше. Към Гай не поглеждаше. Изпуши цигарата до края, до самите устни, опари се, хвърли фаса и направи две крачки към убития. Но втората крачка беше много къса. Господин ротмистърът Чачу така и не посмя да се приближи повече. Направи контролен изстрел от десетина крачки разстояние, но не улучи. Гай видя как каменни късчета се разхвърчаха до главата на Мак.

— Массаракш — изсъска господин ротмистърът и започна да пъха пистолета в кобура.

Прибираше го дълго, все не можеше да закопчее кобура, а после се доближи до Гай, хвана го с осакатената си ръка за мундира, рязко го изправи и шумно дишайки в лицето му, произнесе провлачено като пиян.

— Добре. Ще си останеш капрал. Но в Легиона повече нямаш работа... Ще напишеш рапорт за прехвърляне в армията. Хайде в колата.

ЧАСТ ТРЕТА

ТЕРОРИСТ

ГЛАВА ДЕВЕТА

Съпровождащият тихо каза:

— Чакайте тук — и изчезна, скри се между храстите и зад дърветата. Максим седна на едно пънче в средата на полянката, пъхна ръце дълбоко в джобовете на брезентовия панталон и зачака. Гората беше стара, запусната, младите дръвчета я душаха, древните сбръчкани стъбла дъхаха на гнило. Беше влажно. Максим потръпваше, повдигаше му се, искаше да поседи на слънце, да си погрее рамото.

В храстите наблизо имаше някой — следяха го още от селото и той нямаше нищо против. Щеше да е странно, ако му бяха повярвали веднага.

Отстрани на полянката излезе малко момиченце, облечено в огромна и много пъти кърпена блуза, с кошница в ръка. Втренчи се в Максим и така, без да откъсва от него любопитни очи, мина като се препъваше и заплиташе в тревата. Някакво зверче, подобно на катеричка, се мярна между храстите, излетя на дървото, погледна надолу, изплаши се и изчезна. Беше тихо, само някъде далеч неравно тракаше машина — режеха тръстика в езерото.

Човекът в храстите не си отиваше, пронизваше гърба с недоброжелателен поглед. Това беше неприятно, но трябваше да се привиква. Отсега нататък винаги ще бъде така. Обитаемият остров се опълчи срещу него, стреляше по него, следеше го, не му вярваше. Максим задряма. В последно време той често задрямваше в неподходящи моменти. Заспиваше, събуждаше се, пак заспиваше. Не се опитваше да се бори с това: така искаше организмът, а той си знае най-добре. Това ще мине, само не бива да се съпротивлява.

Прошумоляха стъпки и съпровождащият каза:

— Вървете след мен.

Максим стана, без да вади ръце от джобовете си, и тръгна след него, гледайки краката му в меки мокри ботуши. Навлязоха в гората и започнаха да обикалят, описвайки сложни криви, постепенно приближавайки се до някакво жилище, до което, ако се вървеше направо от полянката, беше съвсем близо. После съпровождащият

реши, че достатъчно е объркал Максим и тръгна направо през повалените дървета, но като човек от града той вдигаше толкова шум и трясък, че Максим дори престана да чува стъпките на онзи, който се прокрадваше след тях.

Когато повалените дървета свършиха, Максим видя полянка и кипната дървена къща със заковани прозорци. Полянката беше обрасла с висока трева, но Максим виждаше, че тук са минавали хора — и съвсем скоро, и отдавна. Бяха минавали внимателно, стараейки се всеки път да стигнат до къщата по друг път. Съпровождащият отвори скърцащата врата и двамата влязоха в тъмния задушен пруст. Човекът, който беше, вървял след тях, остана отвън. Съпровождащият с мъка отвори капака на мазето и каза:

— Елате, по-внимателно...

От тъмното той не виждаше добре. Максим слезе по дървената стълба.

В мазето беше тъмно, сухо, имаше хора; те седяха около дървената маса и смешно се пулеха, опитвайки се да видят Максим. Миришеше на току-що загасена свещ. Изглежда не искаха Максим да види лицата им. Той позна само двама: Орди, дъщерята на старата Илли Тадер, и дебелия Мемо Грамену, който седеше досами стълбата с картечница на коленете. Горе тежко изгърмя капакът на мазето и някой каза:

— Кой сте вие? Разкажете ни за себе си.

— Мога ли да седна?

— Да, разбира се. Елате насам, към моя глас. Ще стигнете до пейка.

Максим седна до масата и огледа съседите си. Освен него около нея имаше още четирима. Отдясно седеше Орди, а говореше набитият широкоплещест човек отсреща. Той неприятно приличаше на ротмистър Чачу.

— Разказвайте! — повтори той.

Максим въздъхна. Никак не му се искаше да започва запознанство с лъжа, но нямаше начин.

— Не помня своето минало, — каза той. — Казват, че съм планинец. Може би. Не помня... Казвам се Максим, по фамилия Камерер. В Легиона ме наричаха Мак Сим. Помня се от момента, когато ме задържаха в гората при Синята Змия...

С лъжата беше приключено и по-нататък тръгна по-лесно. Той разказваше, като се стараеше да бъде кратък и в същото време да не пропусне това, което му се струваше важно.

— ... Отведох ги колкото може по-навътре в кариерата, заповядах им да бягат и, без да бързам, се върнах. Тогава ротмистърът ме разстреля. През нощта дойдох на себе си, измъкнах се от кариерата и скоро допълзах до някакво пасбище. През деня се криех в храстите и спях, а през нощта се промъквах до кравите и пиех мляко. След няколко дни ми стана по-добре. Взех от пастирите някакви парцали, добрах се до село Патици и намерих там Илли Тадер. Останалото е известно.

Известно време всички мълчаха. После човекът, който приличаше на селянин и имаше дълга до раменете коса, каза:

— Не разбирам как така не си помни предишния живот. Струва ми се, че не може такова нещо. Нека Доктора каже.

— Възможно е — кратко каза Доктора. Беше слаб, измъчен и въртеше лула в ръцете си. Изглежда, много му се пушеше.

— Защо не избягахте заедно с осъдените? — попита широкоплещестият.

— Там беше останал Гай — каза Максим. — Надявах се, че Гай ще дойде с мен...

Той замълча, спомняйки си бледото отчаяно лице на Гай, и страшните очи на ротмистъра, и горещите удари в гърдите, и усещането за безсилие и обида.

— Това беше глупаво, разбира се, — каза той. — Но тогава аз още не разбирах.

— Участвувал ли сте в операции? — попита отзад дебелият Мемо.

— Вече разказвах.

— Повторете!

— Участвувал съм в една операция, когато бяха задържани Кетшеф, Орди, вие и още двама, които отказаха да съобщят имената си. Единият имаше протеза.

— Как си обяснявахте тази прибързаност на вашия ротмистър? За да получи право на изпитание с кръв, кандидатът трябва да е участвувал поне в три операции.

— Не знам. Знам само, че той ми нямаше доверие. Сам не разбирам защо ме прати да разстрелвам...

— А защо той всъщност стреля по вас?

— Мисля, че се изплаши. Аз исках да му отнема пистолета...

— Не разбирам — каза дългокосият. — Е, не ви се е доверявал. Е, за проверка ви пратил да екзекутирате...

— Почакайте, Горски — каза Мемо. — Всичко това са разговори, празни приказки. Докторе, на ваше място аз бих го прегледал. Нещо не вярвам много на тая история с ротмистъра...

— Аз не мога да преглеждам на тъмно! — раздражено каза Доктора.

— А вие запалете светлина — посъветва ги Максим. — Аз все едно ви виждам.

Настъпи мълчание.

— Как така ни виждате? — попита широкоплещестият.

Максим сви рамене:

— Виждам ви.

— Що за глупост? — каза Мемо. — Е добре, какво правя сега, щом ме виждате?

Максим се обърна.

— Насочил сте към мен — тоест на вас ви се струва, че към мен, а всъщност към Доктора — лека картечница. Вие сте Мемо Грамену, аз ви познавам. На дясната ви буза има драскотина, преди я нямаше.

— Нокталопия — промърмори Доктора. — Дайте да запалим светлина. Глупаво е. Той ни вижда, а ние него — не.

— Да — каза Мемо. — Разбира се, че е глупаво. Оттук той или ще излезе наш, или няма да излезе изобщо.

— Позволете... — Максим протегна ръка, взе от Доктора кибрита и запали свещта.

Всички присвиха очи, закривайки се от светлината. Доктора веднага запали лулата си и каза:

— Събличайте се.

Максим смъкна брезентовата блуза. Всички се втренчиха в гърдите му. Доктора излезе иззад масата, приближи се до него и започна да го върти на различни страни, като го опипваше със здравите си студени пръсти. Беше тихо. После дългокосият каза с някакво съжаление:

— Красиво момче. Синът ми беше... също...

Никой не му отговори; той тежко се изправи, порови се в ъгъла, с усилие измъкна и сложи на масата голяма плетена дамаджана. После извади три чаши.

— Можем да прием поред. Ако пък някой иска да хапне, сирене ще се намери. И хляб също...

— Почакайте, Горски — раздразнено каза широкоплещестият. — Отместете дамаджаната си, нищо не виждам... Е, Докторе?

Доктора още веднъж опипа Максим със студени пръсти, обви се в дим и седна на мястото си.

— Я ми налейте, Горски, — каза той. — В такива обстоятелства човек трябва да пийне нещо... Обличайте се — обърна се той към Максим. — И не се хилете като риба-плашило. Ще трябва да ви задам няколко въпроса.

Максим се облече. Доктора отпи от чашата, намръщи се и попита:

— Кога, казвате, че са стреляли във вас?

— Преди четиридесет и седем дни.

— С какво, казвате, че са стреляли?

— С пистолет. Армейски пистолет.

Доктора пак отпи, пак се намръщи и произнесе, обръщайки се към широкоплещестия:

— Залагам си главата, че в този юначага действително са стреляли с армейски пистолет, при това от много близко разстояние, но не преди четиридесет и седем дни, а най-малко преди сто четиридесет и седем... Къде са куршумите? — изведнъж попита той Максим.

— Те излязоха и аз ги изхвърлих.

— Слушайте, как ви беше... Мак! Вие лъжете. Признайте си как е станало това?

Максим леко захапа долната си устна.

— Казвам ви истината. Вие просто не знаете колко бързо у нас нарастват раните. Аз не лъжа.

Той помълча.

— Впрочем, лесно е да ме проверите. Порежете ми ръката. Ако раната не е дълбока, тя ще зарасне за десет-петнадесет минути.

— Това е истина — каза Орди. Тя заговори за пръв път за цялото това време. — Това го видях сама. Той белеше картофи и си поряза

пръста. След половин час беше останал само бял белег, а на другия ден изобщо вече нямаше нищо. Мисля, че той наистина е планинец. Гел разказваше за древната планинска медицина — те са умеели да лекуват раните със заклинания.

— Ах, планинската медицина... — каза Доктора и отново се обви в облак дим. — Е, добре, да допуснем. Наистина, порязаният пръст е едно, а седем куршума от упор — съвсем друго, но да допуснем... Това, че раните са зараснали толкова бързо, не е най-чудното. Бих искал да ми се обясни друго. В младежа има седем дупки. И ако тези дупки бяха наистина от пистолетни куршуми, то най-малко четири от тях — забележете, всяка поотделно! — биха били смъртоносни.

Горски възкликна „ох“ и молитвено оплете ръце.

— Как, по дяволите? — попита широкоплещестият.

— Не, вие ще трябва да ми повярвате — каза Доктора. — Куршум в сърцето, куршум в гръбнака и два куршума в черния дроб. Плюс обща силна загуба на кръв. Плюс неизбежно заразяване. Плюс отсъствието на каквито и да било следи от квалифицирана лекарска намеса. Массаракш, достатъчен е бил и един куршум в сърцето.

— Какво ще кажете за всичко това? — попита широкоплещестият.

— Той греши — каза Максим. — Той определи всичко вярно, но греши, за нас тези рани не са смъртоносни. Виж, ако ротмистърът ме беше улучил в главата... но той не улучи. Разбирате ли, Докторе, вие дори не можете да си представите колко са жизнени тези органи — сърцето, черният дроб.

— М-да — каза Доктора.

— Едно е ясно, — произнесе широкоплещестият. — Едва ли биха пратили при нас толкова груба работа. Та те знаят, че имаме лекари.

Настъпи дълго мълчание. Максим търпеливо чакаше. „А аз щях ли да повярвам? — мислеше той. — Сигурно щях. Но аз изглежда въобще съм прекалено лековерен за този свят. Макар и не колкото преди. Например не ми харесва Мемо. През цялото време се страхува от нещо. Седи с картечница сред своите и се страхува. Странно. Впрочем, той може би се страхува от мен. Сигурно го е страх, че пак ще му отнема картечницата и ще му изкълча пръстите. Е, може би е

прав. Аз повече няма да позволя да стрелят по мен. Много е гадно, когато стрелят по теб...“ Той си спомни ледената нощ в кариерата, мъртвото фосфоресциращо небе, студената лепкава локва, в която лежеше. „Не, стига. Вече ми стига. Сега по-добре аз да стрелям...“

— Аз му вярвам, — изведнъж каза Орди. — Неговите обяснения не съвпадат, но това е само защото той е странен човек. Такава история не може да се измисли, би било прекалено нелепо. Ако не му вярвах, аз щях да го застрелям веднага, щом чуех такава история. Но той трупа нелепост върху нелепост. Може би е ненормален. Това е възможно... Но не е провокатор... Аз съм за него — добави тя след кратко мълчание.

— Добре, Птица — каза широкоплещестият. — Помълчи засега... Вие минахте ли комисията в Департамента на общественото здраве? — обърна се той към Максим.

— Да.

— Признаха ли ви за годен?

— Разбира се.

— Без ограничения?

— В картичката пишеше просто: „Годен“.

— Какво мислите за Бойния Легион?

— Сега мисля, че това е безмозъчно оръдие в нечии ръце. Най-вероятно — в ръцете на тия прословути Огненосни Творци. Но много неща още не са ми ясни.

— А какво мислите за Огненосните Творци?

— Мисля, че това е върхушката на военната диктатура. Средствата си те не подбират, но какви са им целите...

Максим поклати глава.

— Какво мислите за дегенератите?

— Мисля, че терминът е неудачен. Мисля, че сте заговорници. Вашите цели също си представям доста смътно. Но ми харесаха хората, които видях сам. Всички те ми се сториха честни и, как да ви кажа... действувачи съзнателно.

— Така — каза широкоплещестият. — Получавате ли болки?

— В главата ли? Не, не получавам.

— Защо го питаш за това? — каза Горски. — Ако получаваше, той нямаше сега да седи тук.

— Точно това искам да разбера — защо той седи тук? — каза широкоплещестият. — Защо дойдохте при нас? Искате да вземете участие в нашата борба?

Максим поклати глава. Всички се спогледаха.

— При нас така не става, миличък, — каза Горски. — При нас е така: или си наш, и тогава на ти оръжие и върви да воюваш. Или, значи, не си наш и тогава, прощавай, тогава ние ще те... сам разбираш... теб къде, в главата трябваше, нали?

Отново настъпи мълчание. Доктора тежко въздъхна и изчука лулата си в пейката.

— Рядък и тежък случай — обяви той. — Имам предложение. Нека той ни поразпитва... Нали имате въпроси, Мак?

— Да, аз дойдох да питам — отзова се Мак.

— Той има много въпроси — потвърди с усмивка Орди. — Мира не даваше на майка ми. Пък и на мен.

— Задавайте — каза широкоплещестият. — А вие, Докторе, ще отговаряте. А ние ще послушаме.

— Кой са Огненосните Творци и какво искат? — започна Максим.

Всички се размърдаха — явно не очакваха такъв въпрос.

— Огненосните Творци — каза Доктора — са анонимна група от най-опитни интриганти измежду военните, финансистите и политиците. Имат две цели — една главна и една основна. Главната е да удържат властта. Основната — да получат от тази власт максимум удовлетворение. Всички те са скубачи, безделници, садисти и властолюбци... Удовлетворен ли сте?

— Не — каза Максим. — Всичко това аз и сам го подозирах... Интересува ме тяхната икономическа програма. Идеологията. Базата, на която се опират.

Всички отново се спогледаха. Горски с отворена уста гледаше Максим.

— Икономическата им програма... — каза Доктора. — Вие искате от нас прекалено много. Ние сме практики, а не теоретици. За нас най-важното е, че те искат да ни унищожат. Иначе казано, ние се борим за живота си...

Той раздражено започна да тъпче лулата.

— Аз не исках да обидя никого — каза Максим — Просто искам да се ориентирам...

Той с удоволствие щеше да изложи на Доктора теорията на историческите последователности, но не му достигнаха думи. И без това от време на време му се налагаше да минава на линкос.

— Добре. Но какво искате вие? Към какво се стремите, освен към запазване на живота си? И кои сте вие?

Лулата на Доктора шумолеше и трещеше, тежка смрад се разпространяваше от нея по мазето.

— Дайте — каза изведнъж Горски, — дайте аз да му кажа... Ти, приятелче симпатично, такова... Не знам как е у вас в планината, а тук у нас хората обичат да живеят. Как така — освен, викаш, запазването на живота? А на мен може би нищо друго не ми и трябва? Ти какво мислиш, че това е малко? Я какъв храбрец се извъди! Ти вземи поживей като мен в мазе, когато имаш дом, жена, семейство и всички са се отrekli от теб... Ти остави тия работи!

— Почакайте, Горски — каза широкоплещестият.

— Ами, нека той почака! Виж какъв се извъдил! Общество му дай, бази там всякакви...

— Почакай, чичо — каза Доктора. — Не се сърди. Нали виждаш, човекът нищо не разбира... Виждате ли — каза той на Максим, — нашето движение е много разнородно. Нямаме никаква единна политическа програма, а не можем и да имаме — ние убиваме, защото убиват нас. Това трябва да се разбере. Разберете го. Всички ние сме смъртници, малко шансове имаме да оцелеем. И цялата политика при нас всъщност е изместена от биологията. Да оцелеем — ето главното. Така че не ни е до база. И ако сте дошъл с някаква социална програма, нищо няма да постигнете.

— Но каква е всъщност работата? — попита Максим.

— Смятат ни за дегенерати. Откъде е тръгнало това, днес никой вече не помни. Но на Огненосните Творци им е изгодно да ни преследват: това отвлича народа от вътрешните проблеми, от корупцията на финансистите, които грабят пари за военни поръчки и за строеж на кули.

— Това вече е нещо — каза Максим. — Значи в основата на всичко отново са парите. Значи Творците служат на тях. Кого още прикриват те?

— Творците никому не служат. Те са парите. Те са всичко. И между другото са нищо, защото са анонимни и непрекъснато се гризат взаимно... Той да можеше да поговори с Вепъра — обърна се Доктора към широкоплещестия. — Щяха да намерят общ език.

— Добре, за Творците аз ще поговоря с Вепър. А сега...

— С Вепър вече няма да поговорите — злобно каза Мемо. — Него го разстреляха.

— Това е едноръкият — поясни Орди. — Впрочем да, вие би трябвало да знаете...

— Знам — каза Максим. — Но него не го разстреляха. Осъдиха го на каторга за превъзпитаване.

— Не може да бъде — каза широкоплещестият. — Вепър? На каторга?

— Да — каза Максим. — Гел Кетшеф осъдиха на смърт, Вепър — на каторга, а един, който отказа да съобщи името си, го взе цивилният. Предполагам, в контраразузнаването.

И отново всички замълчаха. Доктора отпи от чашата. Широкоплещестият седеше, подпрял глава върху раменете си. Горски от време на време горестно изпъшкваше и жалостиво гледеше Орди. А тя, стиснала устни, беше забила поглед в масата. Това беше мъка и Максим съжаляваше, че е заговорил на тази тема. Беше истинска мъка, и само Мемо в ъгъла не толкова тъгуваше, колкото се страхуваше... „На такива не трябва да се дават картечници — помисли Максим. — Той ще вземе да ни избие всички...“

— Е добре — каза широкоплещестият. — Имате ли още въпроси?

— Имам много въпроси — бавно каза Максим. — Но се страхувам, че в една или друга степен всичките са нетактични.

— Е, какво, може и нетактични.

— Добре, последен въпрос. Какво общо имат тук кулите ПБЗ? С какво ви пречат те? — Всички неприятно се засмяха.

— Ама че глупак — каза Горски — А се репчи — база му дайте...

— Това не е ПБЗ — каза Доктора. — Това е нашето проклетия. Те изобретиха излъчване, с помощта на което създадоха понятието „дегенерат“. Повечето хора като вас например не забелязват това излъчване, сякаш то изобщо не съществува. А нещастното малцинство

поради някакви особености на организма изпитва при облъчването адски болки. Някои от нас — те са единици — могат да търпят болките, други не издържат и започват да крещят, трети губят съзнание, а някои полудяват или умират... Та кулите са излъчватели. Те се включват два пъти в денонощието в цялата страна и нас ни ловят, докато лежим сковани от болка. Плюс това установките с локално действие в патрулните коли... плюс самоходните излъчватели... плюс нередовните лъчеви удари нощем... Ние нямаме къде да се укрием, екраниране не съществува, ние полудяваме, самоубиваме се, правим глупости от отчаяние, измираме...

Доктора млъкна, хвана чашата и на един дъх я изпразни. После яростно започна да дърпа от лулата си, лицето му се кривеше.

— Да-а, а си живеехме преди... — с тъга каза Горски. — Гадове — добави той след кратко мълчание.

— Безсмислено е да му разказвате това — изведнъж каза Мемо. — Та той не знае какво е това. Не може да си представи какво значи всеки ден да чакаш поредния сеанс...

— Добре — каза широкоплещестият. — Щом няма представа, значи няма смисъл да се говори. Птица се изказа за него. Кой друг е „за“ или „против“?

Горски отвори уста, но Орди го изпревари:

— Искам да обясня защо съм „за“. Първо, аз му вярвам. Това вече го казах и може би не е толкова важно, засяга само мен. Но този човек притежава способности, които могат да бъдат полезни за всички. Той умее да лекува не само свои, но и чужди рани... Много по-добре от вас, Докторе, не искам да ви обидя, но...

— Какъв доктор съм аз? — каза Доктора. — Така, съдебна медицина...

— Но това още не е всичко, — продължи Орди. — Той умее да премахва болката.

— Как така? — попита Горски.

— Не знам как прави това. Масажира слепоочията, шепне нещо и болката минава. Мен два пъти ме хвана, когато бях у майка си, и двата пъти той ми помогна. Първия път не особено, но все пак не загубих съзнание както обикновено. А вторият път съвсем нямаше болки...

И веднага всичко се промени. Току-що бяха съдии, току-що решаваха, както им се струваше, въпроса за неговия живот или смърт, и ето че съдиите изчезнаха, останаха измъчени обречени хора, които изведнъж почувстваха надежда. Гледаха го, сякаш очакваха, че той още сега, незабавно ще унищожи този кошмар, който ги терзаше ежеминутно, всеки ден и всяка нощ много години подред... „Е, какво... — помисли си Максим, — тук поне ще бъда нужен, за да лекувам, а не за да убивам...“ Но кой знае защо тази мисъл не му достави никакво удовлетворение. „Кулите — помисли си той. — Каква гадост... Как може да се измисли такова нещо? Трябва да бъдеш садист, за да го измислиш...“

— Вие наистина ли умеете? — попита Доктора.

— Какво?

— Да премахвате болката...

— Да премахвам... Да.

— Как?

— Не мога да ви обясня. На мен не ми стигат думи, а на вас — знания... Но не разбирам: нима нямате лекарства, някакви болкоуспокояващи препарати?

— За това не помагат никакви лекарства... Освен в смъртоносна доза.

— Слушайте — каза Максим, — аз, разбира се, съм готов да премахвам болката... ще се постарая... Но това не е изход! Трябва да се търси масово средство... Имате ли химици?

— Ние имаме всичко — каза широкоплещестият. — Но тази задача не се решава, Мак. Ако имаше решение, държавният прокурор нямаше да се измъчва от болки като нас. Ако не друг, той щеше да си намери лекарство. А сега преди всеки редовен сеанс той се напива и кисне в гореща вана.

— Нима държавният прокурор е дегенерат? — озадачено попита Максим.

— Според слуховете — сухо каза широкоплещестият. — Но ние се отвлякохме. Птица, ти приключи ли? Искат ли някой да каже още нещо?

— Чакай, Генерал — каза Горски. — Че то какво излиза? Че то излиза, че той е наш благодетел, а? Ти и на мен ли можеш да ми премахнеш болките?... Че такъв човек цена няма, аз него от мазето

няма да го пусна! Ами че аз, прощавайте, такива болки имам, че не се трае... А може би той и хапчета ще ни измисли? Нали ще измислиш, а?... Не, господа приятели, мои, такъв човек трябва да се пази...

— Тоест ти си „за“ — каза Генерал.

— Тоест, аз съм толкова „за“, че само да посмее да го пипне някой!...

— Ясно. Вие, Докторе?

— Аз щях да съм „за“ и без това — промърмори Доктора, като пухтеше с лулата. — Моето впечатление е същото, както и на Птица. Засега той още не е наш, но ще стане. Иначе не може. За ония във всеки случай не подхожда. Прекалено е умен.

— Добре — каза Генерал. — Вие, Копито?

— Аз съм „за“ — каза Мемо. — Полезен човек.

— Е, какво — каза Генерал — И аз съм „за“. Много се радвам за вас, Мак. Вие сте симпатично момче и много щеше да ми е жал да ви убивам... — той погледна часовника си. — Дайте да хапнем. Скоро ще започне сеансът и Мак ще ни покаже своето изкуство. Налейте му бира, Горски, и дайте от вашето прехвалено сирене... Копито, вървете да смените Зеления — той не е ял от сутринта.

ГЛАВА ДЕСЕТА

За последно съвещание преди операцията Генерала събра всички в замъка на Двуглавия Кон. Това бяха обрасли с пълзящи растения и трева развалини от извънградски музей, разрушен в годините на войната, диво и уединено място, което гражданите не посещаваха поради близостта на маларийното блато, а сред местните жители то се ползуваше с лошата слава на свърталище на крадци и бандити. Максим и Орди дойдоха пеш. Зеления пристигна с мотоциклет и докара Горски. Генерала и Мемо Копитото вече чакаха в старата канализационна тръба, излизаща право пред блатото. Генерала пушеше, а мрачният Мемо яростно пъдеше комарите с ароматичната пръчица.

— Носиш ли? — попита той Горски.

— Непременно, — отговори Горски и извади от джоба си тубичка с репелент.

Всички се намазаха и Генерала откри съвещанието. Мемо разстла схемата и отново повтори хода на операцията. Всички вече го знаеха наизуст. В един часа през нощта групата се промъква до теленото заграждение и поставя удължени заряди. Горски и Мемо действуват поединично — съответно откъм север и откъм запад. Двойката на Генерала и Орди — от изток. Двойката на Максим и Зеления — откъм юг. Взривовете се извършват едновременно точно в един часа и веднага Генерала, Зеления, Мемо и Горски нахлуват в пробивите със задачата да дотичат до бункера и да хвърлят вътре гранати. Веднага щом огънят от капонира се прекрати или отслабне, Максим и Орди с магнитни мини тичешком отиват до кулата и подготвят взрива, като предварително хвърлят в капонира още по две гранати за по-голяма сигурност. После включват детонаторите, взимат ранените — само ранените! — и бягат на изток през гората към селището, където близо до синорния знак ще чака Малкия с мотоциклет. Тежкоранените се натоварват на мотоциклета, лекоранените и здравите бягат пеш. Явка — къщичката на Горски. На

явката се чака не повече от два часа, след което всички напускат в обичайния ред. Въпроси има ли? Няма? Това е всичко.

Генерала хвърли фасата, бръкна в пазвата си и извади флаконче с жълти таблетки.

— Внимание — каза той. — По решение на щаба операцията частично се променя. Началото на операцията се пренася в 22.00 ч.

— Массаракш! — каза Мемо. — Що за новости?

— Не ме прекъсвайте — каза Генерала. — Точно в десет часа започва вечерният сеанс. Няколко секунди преди него всеки от нас ще вземе по две такива таблетки. После всичко продължава по стария план с едно изключение. Птица ще настъпва като гранатохвъргач заедно с мен. Всички мини ще бъдат у Мак, той ще взриви кулата сам.

— Че как тъй? — замислено попита Горски, разглеждайки схемата. — Тая работа аз не я разбирам. Двадесет и два часа — че това е вечерният сеанс... Аз, прощавайте, като легна, няма и да стана, като чувал ще се валям... Мен, прощавайте, и с кол не можете ме дигна...

— Един момент — каза Генерала. — Повтарям пак: точно в десет часа без десет секунди всички ще вземат болкоуспокояващо. Разбрахте ли. Горски? Ще вземете болкоуспокояващо. Така че към десет часа...

— Аз тия хапчета ги знам — каза Горски. — Две минути облекчения, а после съвсем на възел ще се вържеш... знаем, пробвали сме.

— Тези хапчета са нови — търпеливо каза Генерала. — Те действуват по пет минути. Да дотичаме до бункера и да хвърлим гранатите ще успеем, а останалото ще свърши Мак.

Настъпи мълчание. Те размишляваха. Бавно съобразяващият Горски се ровеше в косата си, прехапал долната си устна. Виждаше се как идеята бавно стига до съзнанието му; той често-често замига, остави на мира косата си, огледа всички с просветнал поглед и се плесна по коленете. Чудесен чичко беше, изранен от живота, без да научи нещо за него. Не му беше нужно нищо друго освен да го оставят на мира, да му позволят да се върне при семейството си. Цялата война бе прекарал в окопите и повече от атомните снаряди се бе страхувал от своя капрал, също такъв селяк, но хитър и голям подлец. Силно обикна Максим, за цял живот му беше благодарен, задето Максим му излекува старата фистула на коляното; оттогава повярва, че докато Максим е с

тях, нищо лошо не може да им се случи. Целия този месец Максим живя в мазето му и всеки път, когато си лягаха, Горски му разказваше една и съща приказка, но всеки път с различен край: „Имало една жаба, толкова глупава, че никой не можел да си представи колко, и почнала тя, глупавата...“ Максим съвсем не можеше да си го представи в кървав бой, макар да му бяха казали, че Горски е опитен и безпощаден боец.

— Новият план дава следните преимущества — говореше Генерала. — Първо, по това време нас не ни очакват. Преимуществото на внезапността. Второ, предишният план е разработен отдавна и доста голяма е опасността, че е известен на противника. Сега ние го изпреварваме. Вероятността за успех се увеличава.

Зеления през цялото време кимаше одобрително. Хищното му лице светеше със злорадо удоволствие, ловките дълги пръсти се свиваха и разпущаха. Той много обичаше всякакви неочаквани събития — беше човек на риска. Миналото му беше тъмно. Крадец и аферист, отгледан от крадци, възпитан от крадци; беше лежал в затвора, откъдето избягал нагло и неочаквано, както и всичко, което правеше; опитвал се да се върне към кражбите, но времената се променили, старите приятелчета не искали да търпят дегенерат между тях, искали да го предадат, но той се изтръгнал и отново избягал, крил се по селата, докато го намерил покойният Гел Кетшеф. Зеления беше умен фантазьор, смяташе, че земята е плоска, а небето твърдо, и именно поради това свое невежество, подклаждано от буйната фантазия, беше може би единственият човек на Обитаемия остров, който като че ли подозираше в Максим не планинец („Виждам съм ги аз тези планинци, всякакви съм ги виждал“), не странна игра на природата („Ние по природа всички сме еднакви, ако ще в затвора, ако ще на свобода“), а направо пришълец от невъзможни места, иззад небесната твърдина например. Той никога не казваше това открито пред Максим, но правеше намеци и се отнасяше към него с почитание, преминаващо в подмазване. „Ти ще ни станеш главен — говореше той — и аз тогава под теб ще се разгърна...“ Как и накъде възнамеряваше да се разгръща, беше свършено неясно, само едно беше ясно: че Зеления много обича всякакви рисковани авантюри и не може да търпи никаква работа. И друго не се харесваше в него на Максим: дивата му първобитна жестокост.

Това беше същата петниста маймуна, само че опитомена и насъскана срещу панцерните вълци.

— Това не ми харесва — мрачно каза Мемо. — Това е авантюра. Без подготовка, без проверка... Не, това не ми харесва.

На него никога нищо не му се харесваше, на този Мемо Грамену по прякор Копито на Смъртта. Никога нищо не го удовлетворяваше и винаги от нещо се страхуваше. Криеха миналото му, защото в съпротивата той отначало заемал твърде висок пост. После веднъж попаднал в лапите на жандармерията и останал жив само по чудо: осакатен от мъченията, бил измъкнат от съседите си по килия, които организирали бягство. След това по законите на съпротивата бил изключен от щаба, въпреки че не предизвиквал никакви подозрения. Бил назначен за помощник на Гел Кетшеф, два пъти участвувал в нападения срещу кули, лично унищожил няколко патрулни коли, проследил и собственоръчно застрелял командира на една от бригадите на Легиона, имаше известност като човек с фантастична смелост и отличен картечар. Вече се готвели да го направят ръководител на група в някакво градче на югозапад, но точно тогава групата на Гел била заловена. Както и преди, Копитото не беше под подозрение, дори го назначиха за ръководител на нова група, но изглежда през цялото време той чувствуваше, че го гледат накриво и това беше напълно възможно: в съпротивата не обичаха хора, на които прекалено много им върви. Беше мълчалив, придирчив, добре познаваше науката на конспирацията и изискваше безусловно изпълнение на всичките ѝ правила, дори и най-незначителните. На общи теми никога с никого не разговаряше, занимаваше се само с работите на групата и успя да я снабди с всичко: и с оръжие, и с продукти, и с пари, и с добра мрежа от явки, и дори с мотоциклет. Към Максим се отнасяше без особена любов. Това се чувствуваше и Максим не знаеше защо, а не му се искаше да пита: Мемо не беше от онези, с които е приятно да откровеничиш. Може би работата беше там, че Максим единствен чувствуваше вечния му страх — на останалите не можеше и да им дойде на ум, че мрачното Копито на Смъртта, разговарящ на равна нога с които и да е представители на щаба, един от създателите на съпротивата, може да се бои от нещо.

— Не разбирам подбудите на щаба — продължаваше Мемо, размазвайки с отвращение по шията си нова порция репелент. — Знам

този план едва ли не от сто години. Сто пъти искаха да го пробват и сто пъти се отказваха, защото това е почти сигурна смърт. Докато няма излъчване, ние все още имаме шанс в случай на неуспех поне да се измъкнем и да се опитаме да ударим на друго място. — А тук — една грешка, и с всички ни е свършено. Странно, че в щаба не разбират такива елементарни неща.

— Ти не си съвсем прав, Копито — възрази Орди. — Сега имаме Мак. Ако се провали нещо, той ще съумее да ни измъкне и може би дори ще успее да взриви кулата.

Тя лениво пушеше, загледана в далечината към блатото — суха, спокойна, на нищо не се учудваше и на всичко беше готова. У хората предизвикваше плахост, защото виждаше в тях само повече или по-малко подходящи механизми за изтребление. Цялата беше като на длан — нито в миналото, нито в настоящето, нито в бъдещето ѝ имаше тъмни петна. Произлизахе от интелигентно семейство, баща ѝ беше загинал през войната, майка ѝ и досега работеше като учителка в село Патици, самата Орди също бе работила като учителка, докато не я изгонили от училището като дегенератка. Тя се укривала, опитала се да избяга в Хонти, срещнала в чужбина Гел, който нелегално превозвал оръжие, и той я направил терористка. Отначало работела от чисто идейни съображения — борба за справедливо общество, където всеки има свободата да мисли и върши това, което иска и може, но преди седем години жандармерията открила следите ѝ, отвлякла детето ѝ за да я застави да предаде себе си и мъжа си. Щабът не ѝ разрешил да се яви: тя знаеше прекалено много; за детето си нищо повече не беше чувала и го смяташе за мъртво, въпреки че тайно не вярваше в това; и вече седем години я движеше преди всичко омразата. Смъртта на мъжа си понесе удивително спокойно, макар че много го обичаше. Явно още дълго преди ареста тя просто бе свикнала с мисълта, че за нищо в този свят не следва да се държиш прекалено здраво. И сега беше, както Гел пред съда — жив мъртвец, но много опасен мъртвец.

— Мак е новак — мрачно каза Мемо. — Кой може да гарантира, че няма да се обърка, оставайки сам? На това е смешно да се разчита. Смешно е да се отхвърля стария, добре пресметнат план само защото имаме новака Мак. Аз казах и повтарям: това е авантюра.

— Абе остави тая работа, началство — каза Зеления. — Ако ме питаш мене, дали ще е стария, дали ще е новия план — все е авантюра.

Че как иначе? Без риск не може, а с тия хапчета рискът е по-малко. Ами че те там под кулата ще се шашнат, когато в десет часа им се изтресем. Те там в десет часа сигурно къркат ракия и песнички си пеят; ние ще им се изтресем, а на тях може и автоматите да не са им заредени и самите те ще се въргалат пияни... Не, мене ми харесва. Нали Мак?

— Аз, такава, също... — каза Горски. — Аз мисля какво? Ако такъв план дори на мене ми е чуден, то на легионерите съвсем... Вярно вика Зеления: ще се шашнат там... Пък и пет минути по-малко ще се мъчим, а там току-виж Мак срутил кулата и съвсем ще стане хубаво. Ами че това е хубава работа! — изведнъж каза той, сякаш озарен от нова идея. — Ами че никой преди нас кули не е събарял, всички само се перчат, а ние първи... Пък докато тая кула е оправят, колко време ще мине? Поне месец ще поживеем човешки... без тия гадни пристъпи...

— Боя се, че не ме разбрахте, Копито — каза Генерала. — В плана нищо не се променя, ние само нападаме неочаквано, усиляваме атаката за сметка на Птица и донякъде променяме реда на отстъплението.

— А ако ти се страхуваш, че Мак няма да може да ни измъкне всичките — все така лениво произнесе Орди, загледана в блатото, — то не забравяй, че ще му се наложи да мъкне един, най-много двама, а той е силно момче.

— Да — каза Генерала докато я гледаше, — това е вярно...

Генерала беше влюбен в Орди. Никой освен Максим не виждаше това, но Максим знаеше, че тази любов е стара, безнадеждна, започнала още преди смъртта на Гел, а сега беше станала още по-безнадеждна, ако това изобщо е възможно. Генерала не беше генерал. Преди войната бе работил в завод на конвейер, после попаднал в школата за субалтерн-офицери, воювал в пехотата и излязъл от войната с чин ротмистър. Добре познаваше ротмистър Чачу, имаше с него някакви сметки (бунт в някакъв полк веднага след войната) и отдавна и безуспешно го преследваше. Беше в щаба на Съпротивата, но често взимаше участие в практическите операции като добър боец и знаец командир. Да работи в Съпротивата му харесваше, но не си представяше добре какво ще се прави след победата. Впрочем, той и не вярваше в победа. Войник по рождение, лесно се приспособяваше към

всякакви условия и никога не прогнозираше за повече от десет-двадесет дни напред. Собствени идеи нямаше, нещичко беше възприел от едноръкия, нещичко беше заимствувал от Кетшеф, нещичко му бяха внушили в щаба, но централно място в съзнанието заемаше онова, което му бяха набили в школата за младши офицери. Затова в теориите си той изказваше странна смесица от възгледи: властта на богатите трябва да се свали (това от Вепъра, който в представата на Максим беше нещо като социалист или комунист), начело на държавата да се поставят инженери и техници (това от Кетшеф), градовете да се разрушат и да се живее в единство с природата (някакъв щабен мислител-буколист) и всичко това може да се постигне само чрез безпрекословно подчинение на заповедите на вишестоящите командири — и по-малко бърборене на отвлечени теми! Два пъти Максим имаше сблъсквания с него. Беше му съвършено неясно защо трябва да се разрушават кулите, да се губят при това смели другари, време, средства, оръжие, когато след десет-дванадесет дни кулата отново ще бъде възстановена и всичко ще тръгне както преди, с тази разлика, че населението на околните села с очите си ще се убеди колко дяволски гнусни са дегенератите. Генерала така и не успя да му обясни както трябва смисъла на диверсионната дейност. Дали криеше нещо или сам не разбираше защо е нужно това, но всеки път повтаряше едно и също: заповедите не се обсъждат, всяко нападение срещу кулите е удар по врага, хората не бива да се възпират от активни действия, иначе ненавистта им ще се вкисне и няма вече да има за какво да живеят... „Трябва да се търси Центъра! — настояваше Максим. — Трябва да се удари Центъра, да се съсредоточат всички сили за това! Що за глави имат вашите в щаба, щом не разбират толкова просто нещо?“ „Щабът знае какво прави — тежко отвърщаше Генерала, като вирваше брадичка и високо вдигаше вежди. — В нашето положение дисциплината е преди всичко, и дай да работим без селско своеволие. Мак, всяко нещо с времето си, ще получиш и твоя Център, ако доживееш...“ Впрочем, към Максим той се отнасяше с уважение и охотно прибъгваше до услугите му, когато лъчевите удари го застигаха в мазето на Горски...

— Все едно аз съм против — упорито каза Мемо. — А ако ни покосят с картечен огън? Ако не успеем за пет минути, а ни потриват шест? Безумен план. И винаги е бил безумен.

— Удължени заряди ние прилагаме за пръв път — каза Генерала, с усилие откъсвайки погледа си от Орди. — Но дори и ако вземем предишните способности за нахлуване, съдбата на операцията се определя в срок от три-четири минути. Ако успеем да ги заварим неподготвени, ще ни остане една или дори две минути в запас.

— Две минути е много време — каза Горски. — Аз тях за две минути с голи ръце ще ги издуша. Само да стигнем...

— Да стигнем... да-а... — с някаква зловеща мечтателност провлачи Зеления. — Нали, Мак?

— Нищо ли не искаш да кажеш, Мак — попита Генерал.

— Вече ви казах. Новият план е по-добър от стария, но въпреки това е лош. Дайте аз да свърша всичко сам. Рискувайте.

— Стига за това — раздразнено каза Генерала. — За това — толкоз. Някакви съществени забележки имаш ли?

— Не — каза Максим.

Вече съжеляваше, че отново е започнал този разговор.

— Откъде се появиха новите таблетки? — изведнъж попита Мемо.

— Предишните са — каза Генерала, — но Мак успя малко да ги подобри.

— Ах, Мак значи...

Копито произнесе тези думи с такъв тон, че на всички им стана неловко. Думите му можеха да бъдат разбрани така: новак, при това не съвсем наш, при това дошъл от страната на ония — дали няма тук засада, такива неща са ставали...

— Да — рязко каза Генерала. — И стига разговори. Заповед на щаба. Благоволи да се подчиниш, Копито!

— Аз се подчинявам — каза Мемо, свивайки рамене. — Против съм, но се подчинявам. Къде ще се дяна...

Максим тъжно ги гледаше. Те седяха пред него напълно различни — в обикновени условия навярно не би им дошло на ум, че нещо може да ги събере заедно: бивш фермер, бивш престъпник, бивша учителка... Това, което възнамеряваха да направят, беше безсмислено; само след няколко часа повечето от тях ще бъдат мъртви, а в света нищо няма да се промени, само тези, които ще останат живи, в най-добрия случай ще получат кратка почивка от адските болки, но те ще бъдат изранени, измъчени от бягството, ще ги преследват с

кучета, ще бъдат принудени да се крият в задушни дупки, а после всичко ще започне отначало. Да се действува на тяхна страна беше глупаво, но да ги напусне беше подло, и той беше принуден да избере глупостта. А може би тук у тях въобще не е възможно иначе и ако искаш да направиш нещо, ще трябва да минаваш през глупост, през безсмислено пролята кръв, а може би и през подлостта ще трябва да минеш. Жалък човек... глупав човек... подъл човек... А какво друго можеш да очакваш от човека в такъв жалък, глупав и подъл свят? Трябва само да се помни, че глупостта е следствие от безсилието, а то произтича от невежеството, от незнанието за правия път... Но не е възможно сред хилядите пътища да не се намери поне един верен! „По един път вече минах — мислеше Максим, — но той не беше верният. Сега трябва да мина и по този, макар отсега да е ясно, че и той не е верен. И може би още много пъти ще ми се наложи да вървя по криви пътища и да попадам в задънени улици. Но пред кого се оправдавам всъщност сега? И защо? Те ми харесват, аз мога да им помогна — ето всичко, което ми трябва да знам сега...“

— Сега ще се разотидем — каза Генерала. — Копито ще върви с Горски, Мак със Зеления, аз с Птица. Среца в девет нула нула при синорния знак, ще вървите само през гората, избягвайте пътеките. Двойките да не се разделят, всеки отговаря за всеки. Вървете. Сега първи да си тръгнат Мемо и Зеления.

Той събра фасовете върху парче хартия, зави ги и ги пхна в джоба си.

Горски потри колене.

— Кокалите ме болят — съобщи той. — На дъжд е. Хубава нощ ще бъде, тъмна...

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

От края на гората до телената ограда трябваше да се пълзи. Отпред пълзеше Зеления, влачеше пръта с удължения заряд и едва чуто псуваше бодлите, които се забиваха в дланите му. Максим пълзеше след него и придърпваше чувала с магнитните мини. Небето беше покрито с облаци, ръмеше. Тревата беше мокра, още в първите минути те прогизнаха до кости. През дъжда не се виждаше нищо. Зеления се ориентираше по компас и нито веднъж не се отклони — опитен човек... После силно замириса на мокра ръжда и Максим видя три реда телена ограда, а зад нея — неясната решетеста грамада на кулата; повдигайки глава, различи в основата на кулата ниско съоръжение с правоъгълни очертания. Това беше капонирът, където пазеха трима легионери с картечница. През шумоленето на дъжда едва доловимо долитаха гласове, после там запалиха кибритена клечка и слаба жълта светлина озари дългата амбразура.

Зеления, псувайки шепнешком, пъхаше пръта под оградата.

— Готово — прошепна той. — Пълзи назад.

Те отпълзяха на десетина крачки и зачакаха. Зеления стиснал в ръка шнура на детонатора гледаше светещите стрелки на часовника. Тресеше го. Максим чуваше как трака със зъби и сподавено въздиша. Максим също трепереше. Бръкна в чувала и пипна мините — те бяха грапави и студени. Дъждът се усили, шумът му заглушаваше сега всички звуци. Зеления се повдигна на четири крака. През цялото време шепнеше нещо — като че ли се молеше или псуваше.

— Е, гадове! — каза изведнъж той и рязко дръпна с дясната ръка.

Чу се пукането на капсула, съскане, и пред тях изригна изпод земята облак от ален пламък, и също такъв облак изригна далеч вляво, гърмът удари в ушите, посипа се гореща мокра земя, разкъсана тлееща трева, някакви нажежени парченца. Зеления се хвърли напред, закрепя с чужд глас и изведнъж стана светло като ден, по-светло от ден, ослепително светло! Максим стисна очи и вътрешно изстина, в главата се мярна мисъл: „Всичко е свършено“, но изстрели нямаше, тишината продължаваше, не се чуваше нищо освен шумолене и съскане.

Когато Максим отвори очи, той видя през ослепителната светлина сивия бункер, широкия пробив в телената мрежа и някакви хора, много мънички и самотни в огромното празно пространство около кулата. Те тичаха с всички сили към капонира, тичаха мълчаливо, спъваха се, падаха, отново скачаха и продължаваха да тичат. После прозвуча жален стон и Максим видя Зеления, който не тичаше, а седеше, олюлявайки се, в тревата малко зад оградата, хванал главата си с ръце. Максим се хвърли към него, откъсна ръцете му от лицето, видя изцъклени очи и пяна на устните... А изстрели все нямаше; мина сякаш цяла вечност, а бункерът мълчеше. И изведнъж оттам гръмна познатата песен.

Максим повали по гръб този нехайник, ровеше се с една ръка в джоба си и се радваше, че Генерала е толкова недоверчив и за всеки случай даде и на него болкоуспокояващи хапчета. Разтвори сгърчената устна на Зеления и пъкна хапчетата дълбоко в хъркащото гърло. После хвана автомата му и се обърна, търсейки източника на светлината, откъде е тя, защо има толкова светлина, не трябваше да има толкова светлина... Изстрели все нямаше, самотните хора продължаваха да тичат, единият беше съвсем близо до бункера, вторият малко изоставаше, а третият, който тичаше отдясно, изведнъж падна и се претърколи през глава. „О, как врагът ридае!...“ — ревяха в бункера, а светлината струеше някъде отгоре, от десетина метра височина — навярно от кулата, която сега не можеше да се види. Пет или шест ослепително сини диска. Максим вдигна автомата, натисна спусъка и саморъчно правеният автомат — малък, неудобен, непривичен — се заблъска в ръцете му. И сякаш в отговор засвяткаха червени пламъчета в амбразурата на бункера, и изведнъж автоматът беше изтръгнат от ръката му, той още не беше улучил нито един от ослепителните кръгове, а Зеления вече му изтръгна автомата, хвърли се напред и веднага падна, препъна се на равно място...

Тогава Максим легна и запълзя обратно към чувала си. Отзад трескаво трещяха автомати, кънтящо и страшно реवेशе картечница, най-сетне избухна граната, втора, после две наведнъж и картечницата млъкна; трещяха само автоматите, отново загърмяха взривове, някой нечовешки заквича — и стана тихо. Максим хвана чувала и хукна. Над бункера се вдигаше стълб от дим, миришеше на изгоряло и барут, наоколо беше светло и пусто, само черен прегърбен човек се влачеше

край самия капонир, придържайки се с ръка за стената; добра се до амбразурата, хвърли нещо вътре и се строполи. Амбразурата се озари с червена светлина, долетя взрив и отново всичко утихна...

Максим се спъна и едва не падна. След няколко крачки отново се спъна и едва тогава забеляза, че от земята стърчат колчета, дебели къси колчета, скрити в тревата... „Ето какво било... Ето значи как било тук... Ако Генерала ме беше пуснал сам, аз веднага щях да си разбия краката и сега щях да лежа мъртъв върху тези гнусни ехидни колчета... Самохвалко... Невежа...“ Кулата беше вече съвсем близо. Той тичаше и гледаше под краката си, беше сам и не му се искаше да мисли за останалите.

Дотича до огромната желязна лапа и хвърли чувала. Искаше му се още сега да прилепи тежката грапава пита към мокрото желязо, но трябваше първо да огледа бункера... Желязната врата беше открехната, от нея се показваха лениви огнени езичета, на стъпалата лежеше легионер — тук всичко беше свършено. Максим заобиколи бункера и намери Генерала. Генерала седеше, облегат на бетонната стена; очите му бяха безсмислени и Максим разбра, че срокът на действие на таблетките е минал. Той се огледа, взе Генерала на ръце и тръгна подалеч от кулата... На двадесетина крачки от нея лежеше Орди с граната в ръка. Лежеше по очи, но Максим веднага разбра, че тя е мъртва. Започна да търси по-нататък и откри Горски, също мъртъв. И Зеления също беше убит и нямаше до кого да положи живия Генерал...

Той вървеше по полето, хвърляше много черна сянка, беше оглушал от всички тези смърти, макар и само преди минута да мислеше, че е бил готов за тях, и нямаше търпение да се върне и да взриви кулата, за да завърши това, което те бяха започнали, но първо трябваше да провери как е Копито. Откри Мемо до самата ограда. Мемо беше ранен и явно се беше мъчил да изпълзи до оградата, докато не бе загубил съзнание. Максим положи Генерала до него и отново затича към кулата. Странно му беше от мисълта, че сега тези нещастни двеста метра могат да бъдат изминати спокойно и без никаква опасност.

Започна да слага мини по опорите, по две на всяка за по-сигурно. Бързаше; имаше време, но Генерала губеше кръв, Мемо също, а някъде по шосетата вече се носеха камиони с легионери, Гай беше вдигнат по тревога и сега се друсаше по паважа до Панди, а в околните села

хората вече се бяха събудили, мъжете хващаха пушки и брадви, децата плачеха, а жените проклинаха кървавите шпиони, заради които няма нито сън, нито спокойствие. С цялата си кожа Максим чувствуваше как мократа тъмнина наоколо оживява, раздвижва се, става страшна и опасна...

Детонаторите бяха нагласени за пет минути; той ги включи поред и хукна обратно, към Генерала и Мемо. Нещо му пречеше, той спря, потърси с поглед и разбра: Орди. Бегом, гледайки пред краката си, за да не се спъне, се върна при нея, вдигна на рамо лекото ѝ тяло и отново бегом, гледайки пред краката си, за да не се спъне — към оградата, към северния пробив, където се измъчваха от болки Генерала и Мемо, но вече малко им оставаше да се измъчват...

И ето, изпълни се безсмислената мечта на терористите. Бързо, една след друга, изтрецяха мините, дим обви основата на кулата, ослепителните светлини изчезнаха, стана непрогледно тъмно и в тъмнината нещо заскърца, загърмя, разтресе земята, подскочи с дрънчене и отново разтърси земята.

Максим погледна часовника си. Беше десет и седемнадесет. Очите свикнаха с тъмнината, отново различиха разкъсаната ограда и кулата. Тя лежеше встрани от още горящия капонир, разперила разкривените си от взрива опори.

— Кой е тук? — изхърка Генерала и се размърда.

— Аз — каза Максим. Наведе се. — Трябва да бягаме. Къде сте ранен? Можете ли да вървите?

— Чакай — каза Генерала. — А кулата?

— Кулата е готова — произнесе Максим. Орди лежеше на рамото му и той не знаеше как да каже за нея.

— Не може да бъде — каза Генерала и се приповдигна. — Массаракш! Нима наистина?... — той се засмя и легна отново. — Слушай, Мак, аз нещо не мога да съобразявам... Колко е часът?

— Десет и двадесет.

— Значи вярно... Ние я довършихме... Браво, Мак... Чакай, кой е тук до мен?

— Копито — каза Максим.

— Диша. Чакай, кой още е жив? Кого носиш?

— Орди — с труд отговори Максим.

Няколко секунди Генерала мълча.

— Орди... — нерешително произнесе той и стана, олюлявайки се. — Орди — повтори и докосна с длан бузата ѝ.

Известно време мълчаха. После Мемо дрезгаво попита:

— Колко е часът?

— Десет и двадесет и две — каза Максим.

— Къде сме?

— Трябва да бягаме.

Генерала се обърна и тръгна към пробива. Максим се наведе, вдигна тежкия Мемо на другото си рамо и тръгна след него. Догони го, но Генерала спря.

— Само ранените — каза той.

— Аз мога и двамата.

— Изпълнявайте заповедта. Само ранените.

Протегна ръце и стенийки от болка, свали тялото на Орди от рамото на Максим. Не можа да удържи и веднага го положи на земята.

— Само ранените — каза той със странен глас. — Бегом... марш!

— Къде сме — попита Мемо. — Кой е тук? Къде сме?

— Дръжте се за колана ми — каза Максим и затича.

Мемо извика и се отпусна. Главата му се люшкаше, ръцете също, краката удряха Максим по гърба. Генерала, дишайки шумно и дрезгаво, тичаше по петите му, хванал колана.

Тичешком навлязоха в гората. Мокри клони зашибаха лицето. Максим отбягваше дърветата, изскачащи отпред, прескачаше появяващите се внезапно пънове — това се оказа по-трудно, отколкото предполагаше, той вече не беше същият като преди, и въздухът не беше същият, и въобще всичко беше не както трябва, всичко беше неправилно, всичко беше ненужно и безсмислено. Отзад оставаха прекършени храсти и кървава следа, и миризма, а пътищата отдавна вече са блокирани, кучетата късат каишките си, ротмистър Чачу с пистолет в ръка, грачейки команди, тромаво тича по асфалта, прескача канавката и пръв нахлува в гората. Отзад остава глупавата повалена кула и обгорените легионери, и тримата мъртви, вече вкочанявали другари, а тук имаше двама ранени, полумъртви, нямащи почти никакви шансове — и всичко заради една кула, една глупава, безсмислена, мръсна, ръждива кула, една от хилядите... „Повече на никого няма да позволя да прави такива глупости. Не, ще им кажа: Аз видях това... Колко кръв за купчина безполезно ръждиво желязо, един

млад глупав живот за ръждиво желязо, един стар глупав живот за жалката надежда поне няколко дни да поживее човешки, и една разстреляна любов — дори не за желязо, дори не за надежда... Ако искате просто да оцелеете, ще им кажа, защо тогава толкова просто, толкова евтино умираете?... Массаракш, аз повече няма да им позволя да умират, аз ще ги науча да живеят! Какъв тъпак съм, защо се съгласих на това, как можах да им позволя да извършат това?“

Той стремглаво изскочи на черния път, носейки Мемо на рамо, влачейки Генерала под мишница, огледа се. — Малкия вече тичаше откъм синорния знак, мокър, миришец — пот и страх.

— Това ли са всички? — попита той с ужас и Максим му беше благодарен за този ужас.

Те домъкнаха ранените до мотоциклета, пъхнаха Мемо в коша, сложиха Генерала на задната седалка и Малкия го превърза с колан към себе си. В гората още беше тихо, но Максим знаеше, че това не значи нищо.

— Напред — каза той. — Не спирай, пробивай...

— Знам — каза Малкия. — А ти?

— Ще се постарая да ги отвлека. Не бой се, ще избягам.

— Безнадеждно е — с мъка каза Малкия, дръпна стартера и мотоциклетът запърпори. — Поне кулата съборихте ли? — извика той.

— Да — каза Максим и Малкия се понесе.

Останал сам, Максим няколко секунди стоя неподвижно, после се хвърли обратно в гората. На първата попаднала му полянка смъкна куртката си и я хвърли в храстите. После бегом се върна на пътя и известно време тича с всички сили в посока към града; спря, откачи от колана си гранатите, разхвърли ги по пътя, промъкна се през храстите от другата страна, стараяйки се да прекърши повече клонки, хвърли зад тях носната си кърпа и едва тогава побягна през гората, настройвайки се на равния ловен бяг, с който му предстоеше да измине десет или петнадесет километра.

Тичаше, без да мисли за нищо, само следеше да не се отклонява от югозападната посока и избираше местата, където да стъпи. Два пъти пресече пътища, първия път — селски, който беше празен, втория — Единадесето шосе, където също нямаше никой, но там за пръв път чу кучешки лай. Не можа да определи какви са тези кучета, но за всеки

случай направи голяма обиколка и след час и половина се оказа сред магазините на градската сортировъчна гара.

Тук светеха фенери, жално свиреха локомотиви, сновяха хора. Тук навярно още не знаеха нищо, но беше опасно да продължава да тича — можеха да го вземат за крадец. Той забави крачка, а когато край него тежко се повлече към града товарен влак, скочи на първата платформа с пясък, залегна и така пътува чак до бетоновия завод. Там скочи, отърси пясъка, зацапа малко ръцете си с мазут и започна да мисли — какво да прави по-нататък.

Да се промъква до къщата на Горски нямаше никакъв смисъл, а това беше единствената близка явка. Можеше да се опита да пренощува в село Патици, но това беше опасно — ротмистър Чачу знаеше този адрес и освен това на Максим му беше страшно да си представи как ще се появи пред старата Илли и ще ѝ разкаже за смъртта на дъщеря ѝ. Нямаше къде да отиде. Той влезе в мизерна нощна кръчмичка за работници, хапна кренвирши, изпи чаша бира, подремна, облегнат на стената. Всички тук бяха като него — мръсни и уморени работници, приключили смяната и изпуснали последния трамвай. Присъни му се Рада и насън той си помисли, че Гай навярно е в хайката и това е добре. А Рада го обича и ще го приеме, ще му даде да се преоблече и измие; у тях трябва да е останал неговият граждански костюм, онзи същия, който му беше дал Фанк... А сутринта ще замине на изток, където се намира втората явка... Той се събуди, хвърли на масата смачкана банкнота и излезе.

По улиците нямаше хора, само пред къщата видя човек — беше портиерът, който седеше на табуретката си във входа и спеше. Максим внимателно мина край него, качи се по стълбите и позвъни така, както звънеше винаги. Зад вратата беше тихо, после нещо скръцна, чуха се стъпки и вратата се откряна. Той видя Рада.

Тя не извика, само защото се задъха и притисна длан към устата си. Максим я прегърна, притисна я до себе си и я целуна; имаше чувството, че се е върнал в своя дом, където отдавна са престанали да го очакват. Затвори зад себе си вратата; двамата тихо влязоха в стаята и Рада веднага заплака. В стаята всичко беше като преди, само дето го нямаше неговото диванче, а на леглото седеше Гай по нощница и слисано гледаше Максим с изплашени и учудени очи. Така минаха няколко минути, Максим и Гай се гледаха, а Рада плачеше.

— Массаракш — най-сетне каза безпомощно Гай. — Ти жив ли си? Не си ли мъртъв?

— Здравей, приятелю — каза Максим — Жалко, че си в къщи. Не исках да те подвеждам. Ако кажеш, ще си отида веднага.

И в същия миг Рада силно се вкопчи в ръката му.

— Ни-къ-де! — задавено каза тя. — За нищо на света! Никъде няма да отиваш... Нека се опита... Тогава и аз... Няма и да гледам...

Гай хвърли одеялото, стъпи на пода и се приближи до Максим. Докосна раменете му, ръцете, изцапа се с мазут, потърка челото си и също го изцапа.

— Нищо не разбирам... — каза той. — Ти си жив... Откъде се взе? Рада, стига си ревала... Да не си ранен? Ужасно изглеждаш... ето, кръв...

— Не е моя — каза Максим.

— Нищо не разбирам — повтори Гай. Слушай, та ти си жив! Рада, иди стопли вода! Събуди стареца, вземи от него водката...

— Тихо — каза Максим. — Не вдигайте шум, преследват ме.

— Кой? Защо? Ама че глупост... Рада, дай му да се преоблече!... Мак, ти седни, седни... Или може би искаш да легнеш? Как се получи така? Защо си жив?...

Максим внимателно приседна на ръба на стола, сложи ръце на коленете си, за да не изцапа нищо и, гледайки двамата, за последен път гледайки ги като приятели, усещайки дори известно любопитство — какво ще стане после — каза:

— Ами че аз сега съм престъпник, приятели. Току-що взривих една кула.

Той не се учуди, че веднага го разбраха, мигновено разбраха за каква кула става дума и не задаваха въпроси. Рада само стисна ръце, без да откъсва поглед от него, а Гай изпъшка, с привичен жест се почеса с две ръце, отмести очи и каза с досада:

— Глупак. Решил да отмъсти, видите ли... На кого отмъщаваш? Ех, смахнат си беше и такъв си остана. Като дете... Е добре. Нищо не си казал, нищо не сме чули. Добре... Нищо не искам да знам. Рада, иди стопли вода. И не вдигай там шум, не буди хората... Събличай се — строго каза той на Максим. — Изплескал си се като дявол някакъв, къде си се пъхал?

Максим стана и започна да се съблича. Хвърли мръсната мокра рубашка (Гай видя белезите от куршумите и шумно преглътна), с отвращение смъкна безобразно мокрите ботуши и панталони. Дрехите бяха в черни петна; когато се освободи от тях, Максим почувствува облекчение.

— Е, това е чудесно — каза той и отново седна. — Благодаря ти, Гай. Аз няма да остана дълго, само до сутринта, после ще си отида...

— Портиерът видя ли те? — мрачно попита Гай.

— Не, спеше.

— Спеше... — каза Гай със съмнение. — Той, знаеш ли... Е, може пък наистина да е спал. Нали все някога трябва да спи...

— Защо си в къщи?

— Градска отпуска.

— Каква градска отпуска? Сега сигурно целият Легион е извън града...

— А аз вече не съм легионер — каза Гай с крива усмивка. — Изритаха ме от Легиона, Мак. Сега съм всичко на всичко армейски капрал, уча селяндурите кой крак е ляв, кой е десен. Като ги обуча — айде на хонтийската граница, в окопите... Такива работи, Мак.

— Заради мен ли? — тихо попита Мак.

— Ами как да ти кажа... Общо взето да.

Те се спогледаха, Гай отмести очи. Максим изведнъж помисли, че ако Гай сега го издаде, сигурно ще се върне в легиона и в своята задочна офицерска школа; и си помисли също, че само преди някакви си два месеца такава мисъл изобщо не би му дошла в главата. Стана му неприятно, прииска му се още сега, незабавно да си отиде, но в този момент дойде Рада и го повика в банята. Докато се миеше, тя му стопли ядене, свари чай, а Гай седеше на предишното място, подпрял лице върху юмруците си, и на лицето му беше изписана мъка. Не питаше за нищо, изглежда се страхуваше да чуе нещо страшно, нещо, което ще пробие последната линия на отбраната му, ще пререже последните нишки, които все още го съединяват с Максим. И Рада не питаше за нищо, навярно не ѝ беше до това; тя не сваляше очи от него, не пускаше ръката му и от време на време изхлипваше — страхуваше се, че той, любимият, изведнъж ще изчезне... Ще изчезне и никога вече няма да се появи. И тогава Максим — малко време оставаше — остави недопитата чаша и започна да разказва сам.

Разказа как му помогнала майката на терористката, как се срещнал с дегенератите, кои са те наистина и защо са „дегенерати“, и какво представляват кулите, каква дяволска, отвратителна измишльотина са тези кули. Разказа за това, което беше станало тази нощ, как хората тичаха срещу картечницата и падаха един след друг, как рухна тази отвратителна купчина мокро желязо и как той носеше мъртвата жена, на която бяха отнели детето и бяха убили мъжа...

Рада слушаше жадно, Гай в края на краищата също се заинтересува, дори започна да задава въпроси — ехидни, зли, глупави и жестоки — и Максим разбра, че той не вярва на нищо, че всичко се отблъсква от съзнанието му като вода от масло, че му е неприятно да слуша всичко това и той едва се сдържа да не прекъсне Максим. И когато Максим свърши, той каза с неприятна усмивка:

— Добре са те водили за носа.

Максим погледна Рада, но тя отмести очи и, хапейки устните си, нерешително произнесе:

— Не знам... Може наистина да е имало една такава кула... Разбираш ли, Мак, това просто не може да бъде, това, което разправяш...

Тя говореше с тихо замиращо гласче, не искаше явно да го обиди, умоляващо го гледаше в очите, галеше рамото му, а Гай изведнъж освирепя и започна да говори, че това е глупаво, че Максим просто не си представя колко такива кули има в страната, колко се строят ежегодно — ежедневно — и какво излиза, че всички тези милиарди се хвърлят само за да може два пъти дневно да причиняват неприятности на жалка шепа изроди?!

— Само за охрана колко пари отиват — добави той след кратка пауза.

— За това вече мислих — каза Максим. — Навярно наистина не е толкова просто. Но хонтийските пари тук нямат нищо общо... И аз самият видях — когато кулата падна, на всички тях им олекна. А що се отнася до ПБЗ... Разбери, Гай, за противовъздушна защита кулите са прекалено много. За да се защити въздушното пространство, е нужно много по-малко. И за какво е нужна ПБЗ на южната граница? Нима диваците имат балистични ракети?

— Там има много неща — каза злобно Гай. — Нищо не знаеш ти, а на всичко вярваш... Прощавай, Мак, но ако това не беше ти...

Всички сме прекалено доверчиви — горчиво добави той.

Максим повече не искаше да спори и изобщо да разговаря на тази тема. Започна да разпитва как живеят, къде работи Рада, защо не е почнала да учи, как е чичото, как са съседите... Рада се оживи, започна да разказва, после се сепна, събра мръсните съдове и отиде в кухнята. Гай се почеса с две ръце, погледна към тъмния прозорец, после се реши и започна сериозен мъжки разговор.

— Ние те обичаме — каза той. — И аз, и Рада, макар че си човек неспокоен и всичко заради теб ни тръгна не както трябва. Но виждаш нали в какво е работата: Рада не просто се отнася добре към теб, не те обича просто така, разбираш ли, а... как да ти кажа... е, ти разбираш... харесваш й, през цялото време все плачеше за теб, а първата седмица дори се разболя. Тя е хубаво момиче, домакиня, много мъже я заглеждат, и нищо чудно... Не знам как ти се отнасяш към нея, но знаеш ли какво ще те посъветвам? Остави тия глупости, не са за теб, не са за твоя акъл, сам ще загинеш и на много невинни хора ще объркаш живота... Умряла работа е това. По-добре си върви обратно в планините, намери своите, ако с главата не си спомниш, сърцето ще ти подскаже къде ти е родината... Там никой няма да те търси, ще се устроиш, ще заживееш — ела тогава пак, вземи Рада и всичко ще бъде чудесно. А може би ние дотогава и с хонтийците ще свършим, Пандея ще я притиснем по-здраво, ще настъпи най-послед мир и ще заживеем като хора...

Максим го слушаше и си мислеше, че ако наистина беше планинец, навярно така и щеше да постъпи: ще се върне в родината си и тихичко ще заживее с младата си жена, ще забрави за всички тези ужаси, за сложностите. Не, нямаше да забрави за тях, а щеше да организира такава отбрана, че чиновниците на Творците да не смеят да си покажат носа там; а ако се появят легионери, ще се бие пред родния праг до последния дъх... „Само че аз не съм планинец. Нямам какво да правя в планините, моята работа е тук, и аз нямам намерение да търпя всичко това... Рада? Е какво, Рада... Ако наистина ме обича, ще разбере, ще трябва да разбере... не искам да мисля за това сега, не искам да обичам, не е време за любов...“

Той се замисли и не веднага осъзна, че в дома нещо се е променило. Някой ходеше в коридора, някой шепнешком разговаряше зад стената. Изведнъж от коридора се чу шум, Рада отчаяно извика:

— Мак!... — и млъкна, сякаш ѝ бяха запушили устата.

Той скочи и се хвърли към прозореца, но вратата се разтвори и на прага се появи смъртно бледата Рада. Разнесе се познатата казармена миризма, затропаха, без да се прикриват повече, подковани ботуши, Рада беше блъсната вътре и след нея нахлуха хора с черни комбинезони, Панди с озверяло лице насочи към него автомат, а ротмистър Чачу, хитър както винаги и умен както винаги, стоеше до Рада, държеше я за рамото и опираше в нея дулото на пистолета.

— Не мърдай! — кресна той. — Ако мръднеш — стрелям!

Максим замря. Нищо не можеше да направи, трябваша му най-малко две десети от секундата, може би една и половина, но на този убиец му стигаше и една...

— Ръцете напред! — гракна Чачу. — Капрал, белезници! Двойни! По-живо, массаракш!

Панди, когото Максим на занятията неведнъж беше хвърлял през рамо, много внимателно се приближи, като откачаше от колана си тежка верига. Зверското изражение на лицето му се смени със загриженост.

— Ти внимавай — каза той на Максим. — Ако нещо, ротмистърът веднага ще... такова... любовта ти, де...

Той заключи стоманените гривни на ръцете на Максим, приклепна и скова краката му. Максим вътрешно се усмихна. Вече знаеше какво ще прави след малко. Но той подценяваше ротмистъра. Ротмистърът не пусна Рада. Всички заедно слязоха по стълбите, заедно седнаха в камиона, и ротмистърът нито за секунда не отмести пистолета. После в камиона блъснаха окования Гай. До разсъмване беше още далеч, продължаваше да ръми, размазаните светлини едвам осветяваха нощната улица. На пейките в каросерията с тропане се настаняваха legionerите, огромни мокри кучета мълчаливо се дърпаха от каишките и нервно, със скимтене, се прозяваха. А във входа, облегнат на рамката на вратата, седеше портиерът със скръстени на корема ръце. Дремеше.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

Държавният прокурор се отпусна на облегалката на креслото, лапна няколко сушени ягоди и отпи глътка лечебна вода. Стисна клепачи, притисна, с пръсти уморените си очи и се вслуша. Наоколо на стотици метри беше прекрасно. Зданието на Двореца на юстицията беше празно, в прозореца монотонно барабанеше нощният дъжд, не се чуваха сирени и скърцане на спирачки, не тропаха и не бръмчаха асансьорите. Нямаше никой, само в приемната зад високата врата скучаеше в очакване на нареждания тихият като мишка нощен референт. Прокурорът бавно отвори очи и през плуващите цветни петна се вгледа в креслото за посетители, изработено по специална поръчка. „Креслото ще трябва да го взема. И масата също, вече привикнах към нея... А жалко ще бъде всъщност да си отивам оттук — стоплено местенце... И за какво ми е да си отивам? Колко странно е устроен човекът: когато пред него има стълба, той непременно иска да се изкатери чак до върха. А там е студено, там духат много вредни за здравето течения, да паднеш оттам е смъртоносно, стъпалата са хлъзгави и е опасно, ти прекрасно знаеш всичко това и все едно се катериш, пълзиш с изплезен език... Напук на обстоятелствата пълзиш, напук на всички съвети — пълзиш, напук на съпротивата на враговете ти, напук на собствените инстинкти, здравия смисъл, предчувствията — пълзиш, пълзиш, пълзиш... Който не пълзи нагоре, пада надолу, това е вярно. Но и този, който пълзи, също пада...“

Пищенето на вътрешния телефон прекъсна мислите му. Той взе слушалката, намръщи се с досада и попита:

— Какво има? Зает съм.

— Ваше превъзходителство... — прошумоля референтът. — Един човек, който се представи като Странник, звъни по вашия личен канал и настоятелно моли да ви свържа...

— Странник? — прокурорът се оживи. — Свържете ме!

В слушалката изпука и познатият глас произнесе с твърд пандейски акцент:

— Умник? Здравей. Много ли си зает?

— За теб не.

— Трябва да поговорим.

— Кога?

— Сега, ако може.

— Аз съм на твое разположение — каза прокурорът. — Заповядай.

— Ще бъда при теб след десет-петнайсет минути.

Прокурорът остави слушалката и известно време седя неподвижно, като пощипваше долната си устна. „Появи се красавецът — помисли си той. — И пак като гръм от ясно небе. Массаракш, колко пари пропилях заради този човек, може би повече, отколкото за всички останали, взети заедно, а знам за него не повече, отколкото всички останали, взети поотделно. Опасна фигура, непредсказуема. Развали ми настроението...“ Той сърдито погледна документите, разхвърляни по бюрото, небрежно ги събра на купчина и ги пхна в чекмеджето на бюрото.

„Колко време го нямаше?... Да, два месеца. Както винаги. Изчезна неизвестно къде, два месеца никакви сведения и ето на, като дяволче в кутийка... Не, с това дяволче трябва да се направи нещо, не може иначе... Добре, но за какво съм му притрябвал? Какво всъщност стана през тия два месеца? Свалиха Хитреца... Едва ли това ще го интересува. Той презираше Хитреца. Впрочем, той презира всички... По неговата линия нямаше нищо, пък и едва ли щеше да дойде при мен за такава глупост — щеше да отиде при Канцлера или Барона... Може би е напилал нещо любопитно и иска да се съюзим? Дай боже, дай боже... Въпреки че на негово място аз не бих се съюзявал с никого... Да не би заради процеса?... Едва ли, процесът няма нищо общо. Впрочем, стига сме гадали, да вземем по-добре нужните мерки“.

Извади секретното чекмедже и включи всички фонографи и скрити камери. „Тази сцена ще бъде запазена за потомството. Е, Странник, къде си?“ От възбуда той се изпоти, побиха го тръпки; за да се успокои, пхна в устата си няколко ягоди, затвори очи и започна да брой. Когато стигна до седемстотин, вратата се отвори и, като отмести референта встрани, в кабинета влезе този дангалак, този студен шегаджия, надеждата на Творците, ненавиждан и обожаван, всяка секунда увисващ на косъм и никога не падащ, кльошав, прегърбен, с кръгли зелени очи и големи стърчащи уши, облечен с вечната си

идиотска куртка до коленете, плешив като лакът, този магьосник, създател, гълтач на милиарди... Прокурорът се изправи. Пред този човек не беше нужно да се преструваш и да говориш измъчени слова.

— Здравсти, Странник. Да се похвалиш ли дойде?

— С какво? — попита Странник, пропадна в известното кресло и нелепо вирна колене. — Массаракш! Всеки път забравям за това дяволско устройство. Кога ще престанеш да издевателствуваш над посетителите?

— На посетителя трябва да му е неудобно — поучително каза прокурорът. — Посетителят трябва да бъде смешен, иначе какво ще ми е удоволствието от него? Ето, сега те гледам и се веселя.

— Знам, ти си весел човек — каза Странник. — Само че хуморът ти е нещо много посредствен... Между другото ти също можеш да седнеш.

Прокурорът откри, че още стои прав. Както винаги, Странник бързо изравни резултата. Прокурорът седна, настани се по-удобно и отпи от лечебната гадост.

— И тъй? — попита той.

Странник пристъпи направо към въпроса.

— В твоите нокти — делово каза той, — беше попаднал човек, който ми трябва. Някой си Мак Сим. Ти го осъди на превъзпитателно заточение, помниш ли?

— Не — искрено каза прокурорът. Чувствуваше известно разочарование. — А кога го осъдих? По кое дело?

— Скоро, онова за взривяването на кулата.

— А, спомням си... е, и какво?

— Това е — каза Странник. — Той ми трябва.

— Чакай малко — с досада каза прокурорът. — Не аз водех процеса и не мога да помня всеки осъден.

— Пък аз мислех, че там всички са били твои хора.

— Не, само един беше мой, останалите бяха истински терористи... Как каза, че му беше името?

— Мак Сим.

— Мак Сим... — повтори прокурорът. — А, да! Този, планинския шпионин... Помня. Там с него се беше случила някаква странна история — бяха го разстреляли, но неуспешно.

— Да, струва ми се.

— Някакъв много як... Да, нещо ми докладваха за него... А за какво ти е притрябвал?

— Това е мутант — каза Странник. — Ментограмите са интересни, той ми е нужен за работата.

— Ще го режеш ли?

— Възможно е. Моите хора го забелязаха отдавна, още когато с него работеха в Специалното студио, но после той избяга...

Прокурорът, силно разочарован, натъпка устата си с ягоди.

— Добре — каза той. — Е, а твоите работи как са?

— Както винаги прекрасно — отговори Странник. — Твоите също, както разбрах. Успя все пак да подлееш вода на Гърчавия. Поздравявам те... Та кога ще получа моя Мак?

— Ами че утре ще пратя телеграма, след пет-шест дни ще го доставят.

— Нима го отстъпваш даром?

— Просто любезност — каза прокурорът. — А ти какво можеш да ми предложиш в замяна?

— Първият защитен шлем.

Прокурорът се усмихна:

— И Световното Светило с него. Впрочем имай предвид: първият защитен шлем не ми е нужен. Нужен ми е единственият... Между другото, вярно ли е, че на твоята банда са възложили разработката на насочен излъчвател?

— Може би — каза Странник.

— Слушай, а за кой дявол ни е притрябвал? Малко ли неприятности си имаме? Да беше задържал тая работа, а?

Странник се озъби:

— Боиш ли се, Умник?

— Боя се — каза прокурорът. — А ти не се ли боиш? Или си въобразяваш, че твоята любов с Графа е за вечни времена? Та той с твоя собствен излъчвател ще те...

Странник отново се озъби:

— Убеди ме. Разбрахме се — той стана. — Аз сега отивам при Канцлера. Нещо да му предам?

— Канцлера ми е сърдит. Това ми е ужасно неприятно.

— Добре — каза Странник. — Ще му предам.

— Шегите са си шегите — каза прокурорът, — а ти би могъл да кажеш думичка в моя защита...

— Ти си нашият умник — каза Странник с гласа на Канцлера. — Ще опитам.

— Поне доволен ли е той от процеса?

— Отде да знам! Аз току-що пристигнах.

— Ето, това разбери... А за твоя... как беше? Чакай да си запиша...

— Мак Сим.

— Така. Та за него аз още утре...

— Бъди здрав — каза Странник и излезе.

Прокурорът мрачно го изпрати с поглед. „Да, можеш само да му завиждаш. Това се казва положение! Единственият, от когото зависи защитата. Късно е да съжалявам, но може би следваше да се сближа с него. Но как да се сближиш с такъв? Нищо не му трябва, той и без това е най-важният, всички от него зависим, всички за него се молим... Ах, да хванеш такъв за гърлото — колко хубаво би било! Само да искаше нещо истинско! А то, каторжник му притрябвал, голямата ценност... Ментограмите му, виждате ли, били интересни... Въобще този каторжник е планинец, а Канцлера в последно време нещо много често говори за планините. Може би си струва да се заема... Кой знае какво ще излезе, ако стане войната, а Канцлера си е Канцлера... Массаракш, и без това днес повече няма да мога да работя...“ Той каза в микрофона:

— Кох, какво имате по делото на осъдения Сим? — и изведнъж си спомни. — Вие, струва ми се, бяхте съставили за него някаква компилация...

— Точно така, ваше превъзходителство — прошумоля референтът. — Имах честта да обърна внимание на ваше...

— Дайте я тук. И донесете още вода.

Той остави слушалката — и веднага на вратата се появи неосезаемият като сянка референт. Пред прокурора върху масата легна дебела папка, тихо издрънча стъкло, избълбука вода и до папката изникна пълна чаша. Прокурорът отпи, докато оглеждаше папката.

„Извлечение от делото на Мак Сим (Максим Камерер). Подготвил референт Кох“. „Ама че е дебела, това се казва

извлечение...“ Той отвори папката и взе първата пачка подвързани листове.

Показания на ротмистър Тоот... Показания на подсъдимия Гаал... Ескизи на някакъв граничен район зад Синята Змия... „Никакви други дрехи нямаше върху него. Речта му изглеждаше членоразделна, но свършено неразбираема. Опитът да се заговори с него на хонтийски не даде резултат...“ Ох, тези гранични ротмистри! Хонтийски шпионин на южната граница!... „Рисунките, направени от задържания, ми се сториха майсторски и удивителни...“ Е, зад Синята Змия има много удивителни неща. За съжаление. И обстоятелствата на появяването на този Сим не блестят особено на фона на всички други тамошни обстоятелства... Въпреки че, разбира се... Но ще видим...

Прокурорът остави пачката, избра две по-едри ягоди, пяхна ги в устата си, и взе следващия лист. „Заклучение на експертната комисия в състав на сътрудниците от Института по тъкани и облекло... Ние, долуподписаните...“ Хм... така... така... „... изследвахме с всички достъпни нам лабораторни методи тъканта на облеклото, изпратено ни от Департамента на юстицията... («Ама че глупост») и стигнахме до следното заключение:

1. Посоченият предмет се явява към панталон, четвърти номер, втори ръст, който може да бъде носен както от мъже, така и от жени.

2. Кройката на панталона не може да бъде отнесена към никакъв известен стандарт и собствено не може да бъде назована кройка, защото панталонът не е ушит, а е изработен по неизвестен нам начин.

3. Панталонът е изработен от мека еластична тъкан със сребрист цвят, която собствено не може да бъде наречена тъкан, защото дори изследването с микроскоп не откри никаква структура. Материалът е негорим, непромокаем и притежава извънредна здравина. Химическият анализ...“ Странни панталони. Изглежда, това са неговите панталони... Прокурорът взе тънко подострения молив и написа на полето: „Референт! Защо не давате съпровождащо обяснение? Чии са панталоните? Откъде са?“ Така. Изводите? Формули... пак формули... массаракш, пак формули... Аха! „... Технологията не е известна нито у нас, нито в другите цивилизовани държави (по довоенни данни)“.

Прокурорът остави заключението. Е, панталоните... добре. Панталоните са си панталони. Какво има по-нататък? „Акт за

медицинско освидетелствуване“. Любопитно. Какво, той ли има такова кръвно налягане?... Охо, това се казват бели дробове!... Какво? Следи от четири смъртоносни ранявания!... Това вече е мистика. Аха... „Виж показанията на свидетеля Чачу и обвиняемия Гаал“. Седем куршума, виж ти! Хм... Има известно разминаване в показанията: Чачу твърди, че е стрелял при самоотбрана, а този Гаал твърди, че Сим само е искал да отнеме пистолета на Чачу. Е, това не е моя работа. Два куршума в черния дроб — това е прекалено много за нормален човек... Така-а, навива монети на тръбичка... тича с човек на раменете... А, да, това вече съм го чел. Помня, на това място си помислих, че момчето е много яко и такива обикновено са глупави. А това кой е? А-а, стар приятел... Извлечение от донесението на агент №117. „... Вижда ясно през дъждовна нощ (може дори да чете) и в пълна тъмнина (различава предмети, вижда изражението на лицето на разстояние до десет метра)... притежава много чувствителен нюх и вкус — по миризмата разпознава членовете на групата на разстояние до петдесет метра, различава напитки в плътно затворени бутилки... ориентира се по четирите посоки без компас... с голяма точност определя времето без часовник... Имаше такъв случай: беше купена и сварена риба, която той ни забрани да ядем, твърдейки, че е радиоактивна. След проверка с радиометър рибата наистина се оказа радиоактивна. Обръщам внимание на факта, че той самият изяде тази риба, като каза, че за него не е опасна, и наистина остана здрав, въпреки че излъчването превишаваше тройната санитарна норма (почти 77 единици)...“

Прокурорът се отпусна в креслото. Е, това вече е прекалено. Да не би да е безсмъртен освен всичко друго? Да, за Странник всичко това трябва да е интересно. Я да видим какво има по-нататък. Аха, това е сериозен документ. Заключение на Особената комисия към Департамента за обществено здраве. Материал: Мак Сим. Реакция към бяло излъчване отсъства. Противопоказания за носене на служба в специалните войски няма! Аха... Това е, когато се е завербувал в Легиона. Бяло излъчване, массаракш... Палачи, дявол ги взел!... А това е тяхната експертиза във връзка със следствието... „При изпитание с бяло излъчване всички степени, включително максималната, реакция не се откри. Реакция към А-излъчване — нулева в двата смисъла. Реакция към Б-излъчване — нулева. Забележка: считам за свой дълг да добавя, че даденият материал (Мак

Сим, около 20-годишен) представлява опасност предвид възможни генетически последствия. Препоръчвам пълна стерилизация или унищожаване...“ Охо! Тия не се шегуват. Кой им е шеф сега? А, Любителя. Да, не се шегува, не се шегува, каквото и да говорят. Спомням си, Жребчето-Веселяк по този повод разказваше чудесен виц... Массаракш, забравил съм го... Хубаво е, когато няма никой около теб. Ето сега ще си хапнем ягодка, ще си пийнем водичка... Ама че гадост, но казват, че помагало... Добре. Какво има по-нататък?

Охо, той и там е успял да мине! Я да видим, я да видим... Сигурно пак реакцията е нулева. „След подлагане на форсирани методи подследственият Сим не даде показания. Съгласно параграф 12, забраняващ причиняването на видими физически повреди върху подсъдими, на които предстои явяване на открит съдебен процес, бяха приложени само:

А. Дълбока иглохирургия с проникване до нервните възли (реакцията е парадоксална, изпитваният заспива).

Б. Химическа обработка на нервните възли с алкалоиди и основи (реакцията е аналогична).

В. Светлинна камера (реакция няма, изпитваният е учуден).

Г. Паротермична камера (загуба на тегло без неприятни усещания).

С това се наложи да бъдат прекратени форсираните методи“.

Бр-р-р! Ама че документ! Да, Странник е прав: този е някакъв мутант. Нормалните хора не могат да издържат така... Да, чувал съм, че се срещат сполучливи мутации, рядко наистина... Това обяснява всичко... освен панталоните впрочем. Панталоните, доколкото знам, не мутират...

Той взе следващия лист. Оказа се безинтересен: показание на директора на Специалното студио. Глупаво заведение. Записват бълнуванията на всякакви психопати за забавление на почтената публика. Помня, това студио го измисли Калу Мошеника, който сам беше малко такъв... Виж ти, запази се студиото! Мошеника отдавна го няма, а откачената му идея процъфтява... От показанията на директора следва, че Сим е бил образцов обект и е крайно желателно да бъде получен обратно... Стоп, стоп, стоп! „Предаден на разположение на Департамента за специални изследвания по нареждане номер еди-кой си, от дата еди-коя си...“ Ето го нареждането, подписано от Фанк...

Прокурорът почувствува някакво слабо озарение. Ти нещо тука, Странник... Не, да не бързаме с изводите. Той преброи до тридесет, за да се упокои, и взе следващия документ — доста дебела пачка листове:

„Извлечение из акта на Специалната етнолингвистична комисия по проверка на предположението за планинския произход на М. Сим“.

Започна да чете разсеяно, все още мислеше за Фанк и за Странника, но неочаквано за себе си се заинтересува. Това беше любопитно изследване, в което се свеждаха в едно и се обсъждаха всички доноси, показания и свидетелства на очевидци, така или иначе засягащи въпроса за произхода на Мак Сим — антропологически, етнографски, лингвистични данни и техният анализ; резултати от изучаването на фонограмите, ментограмите и собственоръчните рисунки на подследствения. Всичко това се четеше като роман, макар че изводите бяха много оскъдни и предпазливи. Комисията не можеше да причисли М. Сим към нито една от известните етнически групи, обитаващи континента. (Подчертаваше се особеното мнение на известния палеоантрополог Шапшу, който беше открил в черепа на подследствения сходство, но не идентичност с изкопаемия череп на така наречения Древен Човек, обитавал Архипелага преди повече от сто и петдесет хиляди години). Комисията потвърждаваше пълната психическа нормалност на подследствения в настоящия момент, но допускаше, че в близкото минало той е могъл да страда от някаква форма на амнезия плюс интензивно изместване на истинската памет с лъжлива. Беше извършен лингвистичен анализ на записите, останали в архива на Специалното студио; стигна се до извода, че езикът, на който тогава е говорил подследственият, не може да бъде причислен към нито една група от известните съвременни и мъртви езици. По този повод комисията допускаше, че този език навярно е бил плод на въображението на подследствения (т.нар. „рибешки език“), още повече, че понастоящем подследственият, по собственото му твърдение, не го помни. Комисията се въздържаше от определени изводи, но допускаше, че в лицето на М. Сим имат работа с някакъв мутант от неизвестен досега тип... „Добрите идеи идват в умните глави едновременно“ — със завист помисли прокурорът и бързо прегледа „Особеното мнение на члена на комисията професор Поррумоварруи“. Професорът, сам планинец по произход, напомняше за съществуването някъде в планината на полулегендарната страна

Зартак, населена от племето на Птицеловците, които досега са останали извън подозрението на етнографията и на които цивилизованите планинци приписват познаване на магически науки и способността да летят във въздуха без всякакви приспособления. Според техните разкази Птицеловците са извънредно високи, притежават огромна сила и издръжливост, а кожата им има кафяво-златист оттенък. Всичко това невероятно съвпада с физическите особености на подследствия... Прокурорът повъртя молива над мнението на професор Порру... и така нататък... остави го настрани и каза гласно:

— Това мнение май ще обясни и панталоните. Негоримите панталони.

Той изяде една ягода и прегледа следващия лист:

„Извлечение от стенограмата на съдебния процес“. Хм... Това защо е притрябвало?

„ОБВИНИТЕЛЯТ: Надявам се, няма да отричате, че сте образован човек?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Аз имам образование, но в историята, социологията и икономиката се ориентирам много зле.

ОБВИНИТЕЛЯТ: Недейте да скромничите. Позната ли ви е тази книга?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Да.

ОБВИНИТЕЛЯТ: Чел ли сте я?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Естествено.

ОБВИНИТЕЛЯТ: С каква цел вие, намирайки се под следствие в затвора, решихте да прочетете монографията «Тензорните изчисления в съвременната физика»?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Не разбирам... За удоволствие... за развлечение, ако предпочитате... Там има много забавни страници.

ОБВИНИТЕЛЯТ: Струва ми се, на съда е ясно, че само много образован човек ще чете толкова специално изследване за развлечение и удоволствие...“

„Що за глупост? Защо ми пробутват това? Какво има по-нататък? Массаракш, пак от процеса...“

„ЗАЩИТНИКЪТ: Известно ли ви е какви средства отделят Огненосните творци за преодоляване на детската престъпност?

ОБВИНЯЕМИЯТ: Не ви разбирам добре. Какво означава «детска престъпност»? Престъпления срещу деца?

ЗАЩИТНИКЪТ: Не. Престъпления, извършвани от деца.

ОБВИНЯЕМИЯТ: Не разбирам. Деца не могат да извършват престъпления...“

„Хм, забавно!... Какво има в края?“

„ЗАЩИТНИКЪТ: Надявам се, че ми се удаде да демонстрирам пред съда наивността на моя подзащитен, достигаща до житейски идиотизъм. На него са му неизвестни понятията детска престъпност, благотворителност, социална осигуровка...“

Прокурорът се усмихна и остави листа. Ясно. Наистина странно съчетание: математика и физика за удоволствие, а елементарни неща не знае. Направо професор-чудак от някой глупав роман...

Прокурорът прегледа още няколко листа. „Не разбирам, Мак, какво толкова държиш на това момиче... как му беше името... Рада Гаал. Любовна връзка между вас няма, с нищо не си й задължен, пък и нямате с нея нищо общо: тоя глупак обвинителят напразно се мъчи да я причисли към съпротивата... А се създава впечатление, че когато човек я държи под прицел, може да те накара да правиш всичко, което поиска. Много полезно качество за нас, а за теб много неудобно... Така-а, общо взето всички тези показания водят до това, че ти, брат, си роб на думата си и въобще не си гъвкав човек. Политически деец от теб няма да излезе. Не е и нужно... Хм, снимките... Виж какъв си бил. Приятно лице, много приятно... Очите ти са малко странни... Къде са те снимали? На подсъдимата скамейка... Я го виж ти, свеж, бодър, ясни очи, непринудена поза. Къде са те научили да седиш толкова изящно и въобще така да се държиш — подсъдимата скамейка е като креслото ми, на нея трудно ще седиш непринудено...“

Интересно човече... Впрочем, глупости, не е това най-важното.“

Прокурорът се измъкна иззад бюрото и започна да се разхожда из кабинета. Нещо сладко гъделичкаше мозъка, възбуждаше и подтикваше... „Нещо намерих аз в тази папка... Нещо важно... Нещо невероятно важно... Фанк? Да, това е важно, защото Странник използва своя Фанк само за много важни, най-важни работи. Но това е само потвърдението, а кое е главното? Гащите? Глупости... А! Да-да-да. Това май не беше в папката.“ Той вдигна слушалката.

— Кох, какво имаше там във връзка с нападението над конвоя?

— Преди четиринадесет денонощия — веднага зашумоля референтът, сякаш четеше предварително подготвен текст — в осемнадесет часа и тридесет и три минути беше извършено нападение над полицейските коли, превозващи подсъдимите по дело номер 6981–84 от зданието на съда до градския затвор. Нападението беше отбито, в престрелката един от нападателите беше ранен и умря, без да дойде в съзнание. Трупът не е опознат. Делото за нападението е прекратено.

— Чия е работата?

— Това не можа да се изясни. Официалната съпротива няма нищо общо.

— Съображения?

— Може би са действували терористи, които са се опитвали да освободят подсъдимия Дек Потту по прякор Генерала, известен с тесните си връзки с лявото крило...

Прокурорът затвори телефона. Е, всичко е възможно. И всичко може да се нареди не така, както ти се иска... Я да прелистим пак. Южната граница, глупакът ротмистър... Гащите... Тича с човек на раменете... Радиоактивната риба, 77 единици... Реакция към А-излъчване... Хемообработка на нервните възли... Стоп! Реакция към А-излъчване. „Реакция към А-излъчване — нулева и в двата смисъла“.

Нулева. И в двата смисъла. Прокурорът притисна с длан разтуптяното си сърце. Идиот! НУЛЕВА И В ДВАТА СМИСЪЛА!

Той отново сграбчи слушалката.

— Кох! Веднага подгответе специален куриер с охрана. Отделен вагон за юг... Не! Вземете моята електромотриса... Массаракш! — той пхна ръка в чекмеджето и изключи всички регистриращи апарати. — Действайте!

Все още притиснал лявата ръка към сърцето си, той извади от калъфа лична бланка и започна бързо, но четливо да пише:

„Държавна важност. Съвършено секретно. До генерал-коменданта на Особения Южен Окръг. Под пълна лична отговорност за срочно безпрекословно изпълнение. Незабавно да се предаде под опеката на приносителя на настоящото осъдения каторжник Мак Сим, дело №6983. От момента на предаването възпитуемият Мак Сим да се счита за изчезнал безследно, за което да се подготвят съответните документи. Държавен прокурор...“

Той грабна втора бланка: „Предписание. С настоящото заповядвам на всички чиновци на военната, гражданската и железопътната администрация да оказват на предявителя на документа — особен куриер на държавната прокуратура с придружаваща охрана — съдействие по категория ЕКСТРА. Държавен прокурор...“

Той допи чашата, напълни я отново и вече бавно, обмисляйки всяка дума, започна на третата бланка:

„Скъпи Странник! Получи се глупава история. Както току-що се изясни, интересуваният те материал е изчезнал безследно, както доста често се случва в южните джунгли...“

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА
КАТОРЖНИК

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

Първият изстрел му разби веригата и за пръв път от над двадесет години то напусна утъпкания коловоз, вряза се, къртейки парчета бетон, в дърветата и започна бавно да се обръща на място, стоварвайки с пращане широкото си чело върху храстите, отблъсквайки от себе си тръпнещите дървета. И когато се показа необятната мръсна кърма с люлеещи се на ръждясалите нитове железни листи, Зеф акуратно и точно, така, че пази боже, да не улучи реактора, заби фугасен заряд в двигателя — в мускулите, в сухожилията в нервните възли — и то закънтя с железен глас, изхвърли от вътрешностите си кълбо нажежен дим и спря завинаги; но нещо още живееше в нечистите бронирани недра, някакви оцелели нерви продължаваха да изпращат безсмислени сигнали, продължаваха да се включват и веднага да се изключват аварийните системи, съскаха, плюеха пяна, то цялото още отпуснато трепереше, едва-едва дращеше с оцелялата верига; страшно и безсмислено, като коремче на смачкана оса, се вдигаше и спускаше над издъхващия дракон олющената решетеста тръба на ракетната установка. Няколко секунди Зеф погледа тази агония, после се обърна и тръгна към гората, влачейки гранатохвъргачката за ремъка. Максим и Вепър тръгнаха след него и излязоха на тиха полянка, която Зеф сигурно си беше набелязал още на идване; легнаха в тревата и Зеф каза:

— Дай да изпушим по една.

Той сви цигара на едноръкия, даде му огънче и сам запали. Максим лежеше, опрял брадичка върху ръцете си и между редките дървета гледаше как умира железният дракон — жално дрънчи с някакви последни зъбчатки и със свирене изпуска от раздраните си вътрешности струи радиоактивна пара.

— Така и само така — каза Зеф с поучителен тон. — А ако правиш другояче, ще ти откъсна ушите.

— Защо? — попита Максим. — Аз исках да го спра.

— Затова — отговори Зеф, — защото гранатата можеше да рикошира в ракетата и тогава отиваме на кино.

— Аз целех веригата.

— А трябва да целиш кърмата — каза Зеф и смукна дим. — И въобще докато си новак, не се пъхай никъде пръв. Освен ако аз те помоля. Разбра ли?

— Разбрах — каза Максим.

Всички тия тънкости в опита на Зеф не го интересуваха. И самият Зеф не го интересуваше особено. Интересуваше го Вепър. Но той, както винаги, равнодушно мълчеше, опрял протезата си върху издрания корпус на минотърсача. Всичко беше както обикновено. И всичко беше не така, както се искаше на Максим.

Когато преди седмица новопристигналите каторжници бяха строени пред бараките, Зеф направо отиде при Максим и го взе в своя сто и четиринадесети сапъорски отряд. Максим се зарадва. Той веднага позна това огнено брадище и квадратната набита фигура; беше му приятно, че са го познали в тази душна карирана тълпа, където всеки плюеше на всички и никой от никого не се интересуваше. Освен това Максим имаше всички основания да предполага, че Зеф — бившият знаменит психиатър Аллу Зеф, образован и интелигентен човек, не като полууглавната сбирщина, с която беше натъпкан арестантският вагон — някак си е свързан със съпротивата. А когато Зеф го заведе в бараката и му посочи място на наровете до едноръкия Вепър, Максим реши, че съдбата му окончателно се е определила. Но скоро разбра, че греши. Вепър не пожела да разговаря. Той изслуша бързия тих разказ на Максим за съдбата на групата, за процеса, неопределено през прозявка промърмори: „Какви ли не работи стават...“, легна и се обърна на другата страна. Максим се почувствува измамен и тогава на нара се качи Зеф. „Добре се наплюсках преди малко.“ — съобщи той на Максим и без всякакъв преход започна нахално и с примитивна натрапчивост да измъква от него имена и явки. Може би някога да е бил знаменит учен, образован и интелигентен човек, може би и дори сигурно имаше някакво отношение към съпротивата, но сега той правеше впечатление на обикновен сит провокатор, който от нямане какво да прави е решил преди лягане да обработи глупавия новак. Максим не без труд се отърва от него, а когато Зеф изведнъж сито и доволно захърка, той още дълго лежа с отворени очи, спомняйки си колко пъти са го лъгали тук хората и обстоятелствата.

Нервите му вече не издържаха. Той си спомни процеса, явно подготвен още преди групата да получи заповед за нападение на кулата; писмените доноси на някаква гадина, която знаеше за групата всичко и може би дори беше неин член; филма, заснет от кулата по време на нападението, и своя срам, когато на екрана видя себе си стрелящ с автомат по прожекторите, осветяващи сцената на този страшен спектакъл... В плътно затворената барака беше отвратително задушно, хапеха паразити, възпитуемите бълнуваха, а в отсрещния ъгъл при светлината на саморъчна свещ няколко углавници хвърляха карти и дрезгаво крещяха един към друг.

А на другия ден гората също измами Максим. Тук не можеше да се стъпи, без да се натъкне на желязо — на мъртво ръждясало желязо; на тайно, мърдащо, целещо се желязо, готово всяка минута да убива; на движещо се желязо, сляпо и тъпо орящо останките от пътищата. Земята и тревата дъхаха на ръжда, в дъната на овразите се събираха радиоактивни локви, птиците не пееха, а пресипнало стенеха като в предсмъртна мъка, нямаше животни, нямаше дори горска тишина — ту отляво, ту отдясно гърмяха и кънтяха взривове, между клоните се кълбеше сивкав дим, а поривите на вятъра донасяха рев на износени двигатели...

И така тръгна: ден-нощ, ден-нощ. През деня отиваха в гората, която всъщност беше някогашен укрепен район. Буквално бе натъпкана с автоматични бойни устройства, бронекони, самоходни балисти, ракети на вериги, огнепръскачки, газохвъргачки — и всичко това не беше умряло за повече от двадесет години, продължаваше да живее своя ненужен механичен живот, продължаваше да се цели, насочва, да изригва олово, огън, смърт, и всичко това трябваше да бъде задушено, взривено, убито, за да се разчисти трасето за строеж на нови кули. А нощем Вепър продължаваше да мълчи, Зеф отново и отново досаждаше на Максим с разпити и биваше ту праволинеен до глупост, ту невероятно хитроумен и ловък. И имаше груба храна, и звучаха странните песни на каторжниците, и легионерите биеха някого по лицето, и два пъти на ден всички в бараките и в гората се гърчеха от лъчеви удари, а вятърът люлееше обесени бегълци... Ден-нощ, ден-нощ... Освиенцим, лагер за унищожение. Фашизъм.

— Защо искахте да го спрете? — изведнъж попита Вепър.

Максим бързо седна. Това беше първият въпрос, който му задаваше едноръкият.

— Искан да видя как е устроен.

— Да не смятате да бягате?

Максим хвърли поглед към Зеф и каза:

— Е, не, защо? Все пак бойна машина...

— А за какво ви е притрябвала бойна машина? — попита Вепър. Държеше се така, сякаш рижият провокатор отсъствуваше.

— Не знам — произнесе Максим. — Над това още трябва да се помисли. Много такива ли има тук?

— Много — намеси се рижият провокатор. — И машини има много, и глупаци достатъчно... — той се прозина. — Колко пъти вече се опитвах. Пъхнат се вътре, пороят се, пороят се и се откажат. А един глупак — като тебе такъв — взе, че хвъркна във въздуха.

— Нищо, аз няма да хвъркна — студено каза Максим. — Тази машина не е от сложните.

— А за какво ви е все пак? — попита едноръкият. Той пушеше, легнал по гръб, хванал цигарата в изкуствените си пръсти. — Да речем, че я оправите. После какво?

— Ще пробива през моста — каза Зеф и се изкиска.

— А защо не? — попита Максим.

Направо не знаеше как да се държи. Този рижият като че ли все пак не е провокатор. Массаракш, какво изведнъж се лепнаха за него?

— Не можете да стигнете до моста — каза едноръкият.

— Трийсет и три пъти ще ви разстрелят по пътя. А и да стигнете, ще видите, че мостът е вдигнат.

— А по дъното на реката?

— Реката е радиоактивна — каза Зеф и плю. — Ако беше човешка река, нямаше да има нужда от никакви танкове. Преплувай я където искаш, бреговете не се охраняват. — Той отново плю. — Впрочем, в такъв случай щяха да се охраняват... Така че не размахвай ръце, младежо. Като си попаднал тук задълго, приспособявай се. Ако се приспособиш, ще имаш работа. А ако не слушаш възрастните, още днес може да се видиш със Световното Светило...

— Да се избяга не е трудно — каза Максим. — Аз мога да избягам още сега, веднага...

— Я го виж ти! — възхити се Зеф.

— ... и ако имате намерение все така да си играете на конспирация... — продължаваше Максим, като демонстративно се обръщаше само към Вепър, но Зеф отново го прекъсна.

— Аз имам намерение да изпълня днешната норма — заяви той и стана. — Иначе няма да ни дадат да плюскаме. Хайде!

Той тръгна напред, клатушкайки се между дърветата, а Максим попита едноръкия:

— Нима и той е в съпротивата?

Едноръкият бързо го изгледа и отговори:

— Не, разбира се, как може!

Те тръгнаха подир Зеф, стараяйки се да стъпват стъпка в стъпка. Максим вървеше последен.

— За какво е тук тогава?

— За неправилно пресичане на улицата — отговори едноръкият и Максим изгуби желание да разговаря повече.

Не бяха изминали и стотина крачки, когато Зеф изкомандува:

— Стой! — и работата започна.

— Легни! — закрещя Зеф.

Те се хвърлиха по лице върху земята, а дебелият дърво пред тях с протяжно скърцане се завъртя, подаде се тънко оръдейно дуло, което помръдна наляво-надясно, прицелвайки се, после нещо забръмча, чу се щракане и от черното дуло лениво изпълзя облаче жълтеникав дим.

— Мухлясал е — делово каза Зеф и пръв стана, отърсвайки панталоните си.

Взривиха дървото с оръдието. После имаше минно поле, после хълм-капан с картечница, която не беше мухлясала и дълго ги притискаше към земята, трещейки така, че кънтеше цялата гора; после имаше истинска джунгла от бодлива тел, едвам се промъкнаха, а когато все пак се промъкнаха, по тях откриха огън някъде отгоре, всичко наоколо експлодираше и гореше. Максим нищо не разбираше, едноръкият мълчаливо и спокойно лежеше по лице, а Зеф стреляше с гранатохвъргачката по небето и изведнъж закрещя:

— Бегом след мен! — и те хукнаха, а там, където бяха току-що, избухна пожар. Зеф сипеше страшни проклетия, едноръкият се подсмиваше. Навлязоха в гъсталака, но изведнъж нещо засвири, засъска, между клоните се събраха зелени облаци отровен газ и отново

трябваше да се бяга, да се промъкват през храстите, Зеф отново сипеше страшни проклетия, а едноръкият мъчително повръщаше...

Най-сетне Зеф се измори и обяви почивка. Запалиха огън и Максим като най-младши се зае с обед — супа от консерви, която трябваше да се свари в същото онова котле. Зеф и едноръкият — изпоцапани, изподрани — лежаха наблизно и пушеха. Вепър изглеждаше съвсем измъчен, той беше вече стар и му беше най-тежко.

— Не мога да си представя — каза Максим, — как така сме успели да загубим войната при такова количество техника на квадратен метър.

— Какво значи „успели сме да загубим“? — възрази едноръкият. — Тази война я загубиха всички. Спечелиха само Огненосните Творци.

— За съжаление малко хора разбират това — каза Максим, бъркайки супата.

— Отвикнах вече от такива разговори — каза Зеф. — Тук при нас повече чуваш: „Мълчи, възпитуем!“ или „Броя до едно!“... Ей, момче, как те викаха...

— Максим.

— Да бе, вярно. Ти, Мак, бъркай повече. Мисли му, ако загори.

Максим бъркаше. После Зеф заяви, че стига, няма вече сили да трае. В пълно мълчание изядоха супата. Максим чувствуваше: нещо се е променило, нещо ще бъде казано днес. Но след обяда едноръкият отново легна и заби поглед в небето, а Зеф с нечленоразделно мърморене взе котлето и започна да обира дъното с хлебна коричка.

— Да можеше да застреляме нещо... — мърмореше той. — Празен ми е стомахът, като че ли не съм ял... само ми се събуди апетитът...

Чувствайки се неловко, Максим се опита да почне разговор за възможността да се ловува по тия места, но никой не подхвана. Едноръкият лежеше със затворени очи, изглежда, че спеше, а Зеф изслуша до края Максимовите съображения и само промърмори:

— Какъв лов, бе, всичко тук е мръсно, радиоактивно...

И също се просна по гръб.

Максим въздъхна, взе котлето и се помъкна към ручейчето наблизно. Водата беше прозрачна, изглеждаше чиста и вкусна, така че на Максим му се прииска да пийне и той загреба в шепа малко вода.

Уви, котлето тук не биваше да се мие, нямаше и смисъл да пие: ручейчето беше радиоактивно. Максим приклезна, остави котлето до себе си и се замисли.

Отначало кой знае защо си спомни за Рада, как тя миеше съдовете след ядене и никога не му позволяваше да ѝ помага под нелепия предлог, че това е женска работа. Спомни си, че тя го обича, и се почувствува горд, защото досега нито една жена не беше го обичала. Много му се прииска да я види, но веднага с крайна непоследователност си помисли — добре, че я няма. Тук не е място за нея, не е място дори за най-лошите мъже, тук трябва да се докарат двадесет хиляди киберчистачи, или може би просто тази гора трябва да се анихилира заедно с цялото ѝ съдържание и на нейно място да се отгледа нова — весела или дори мрачна, но чиста.

После си спомни, че е заточен тук завинаги и се учуди на наивността на онези, които го заточиха и, без да вземат от него никаква дума, си въобразиха, че той доброволно ще живее тук и на всичко отгоре ще им помага да прокарат през тая гора линията на лъчевите кули. В арестантския вагон разправяха, че горите се простират на стотици километри на юг, а военна техника се среща дори и в пустинята... „Не, тук няма да остана. Массаракш, вчера аз събарях тези кули, а днес ще им разчиствам място, как пък не! Стига ми! Така. Да изясним положението.“

Няколко минути той изясняваше положението.

„Вепър ми няма доверие. На Зеф се доверява, на мен — не. А аз нямам доверие на Зеф и, струва ми се, напразно. Сигурно изглеждам на Вепър също така досадно-подозрителен, както ми изглежда Зеф. Е добре, Вепър не ми вярва, значи отново съм сам. Мога, разбира се, да се надявам на среща с Генерала или Копито, но това е твърде малко вероятно. Мога, разбира се, да опитам да събера група от непознати, но — массаракш! — дай да бъдем честни пред себе си: не ставам за такава работа. Засега не ставам. Прекалено съм доверчив... Чакай, дай да си изясним задачата. Какво искам всъщност?“

Няколко минути той изясняваше задачата.

„Виж, ако Гай беше тук... Но Гай за наказание го пратиха в някаква особена част със странно название. Да, по всяка вероятност ще трябва да действам сам... И непременно — танк! Тук има оръжие за сто армии... Поизносено е, наистина, двайсет години са това, пък и е

автоматично, но трябва да опитам да го приспособя... Нима Вепър няма да ми повярва?“ — помисли той почти с отчаяние, взе котлето и затича обратно към огъня.

Зеф и Вепър не спяха; лежаха глава до глава и нещо тихо, но разпалено спореха. Когато видя Максим, Зеф бързо каза: „Стига!“ и стана. Вирна рижото си брадище, опули очи и закреця:

— Къде се влачиш бе, массаракш! Кой ти разреши да се отдалечаваш? Трябва да работим, че няма да дадат плюскане, трийсет и три массаракша!

И тогава Максим побесня. Като че ли за пръв път в живота си той изкреця по човек с пълен глас:

— Ще ви вземат дяволите, Зеф! Вие не можете ли да мислите за друго, освен за плюскане? Цял ден все това чувам от вас — плюскане, плюскане, плюскане! На, изплюскайте моите консерви, като ви е примряло толкова!

Той блъсна котлето в земята, грабна раницата и започна да пъха ръце в ремъците ѝ. Приседналият от акустичния удар Зеф го гледаше поразен, после издаде някакво бълбукане, хъркане, и се закиска така, че цялата гора закънтя. Едноръкият му пригласяше — това се виждаше, но не можеше да се чуе. Максим не издържа и също се засмя малко смутено.

— Массаракш! — изхърка накрая Зеф. — Това се казва гласище!... Не, приятелю — обърна се той към Вепър — ти помни какво ти казах. Впрочем, казах вече: стига... Стани! — закреця той. — Напред, ако искате... хм... да плюскате довечера.

И толкоз. Покрецяха, посмяха се, станаха сериозни и тръгнаха по-нататък. Максим с ожесточение обезвреждаше мини, изкъртваше от гнездата сдвоени картечници, отвинтваше бойните глави на зенитните ракети, стърчащи от отворените люкове; отново имаше огън, съскащи струи сълзотворен газ, отвратителна смрад от разлагащи се животински трупове, разстреляни от автоматите. Бяха станали още по-мръсни, по-озлобени, по-окъсани, а Зеф хъркаше към Максим:

— Напред, напред! Ако искаш да плюскаш — напред!

Едноръкият беше вече съвсем измъчен и едва се влачеше далеч зад тях, опирайки се на минотърсача като на патерица...

За тези часове Зеф окончателно омръзна на Максим, който дори се зарадва, когато червенобрадият изведнъж изрева и шумно потъна

вдън земя. Максим, бършейки потта от мръсното си чело с мръсния си ръкав, без бързане се приближи и спря на ръба на мрачната тясна пукнатина, скрита в тревата. Пукнатината беше дълбока, непрогледна, дъхаше на студ и влага, нищо не се виждаше, чуваше се само някакво хрущене, дрънчене и неясни ругатни. Накуцвайки, Вепър се приближи, също надникна вътре и попита:

— Той там ли е? Какво прави вътре?

— Зеф! — извика Максим и се наведе. — Къде сте, Зеф?

От пукнатината прокънтя:

— Слизайте тук! Скачайте, меко е...

Максим погледна към едноръкия, но той поклати глава:

— Не е за мен това — каза той. Скачайте вие, а аз после ще ви спусна въже.

— Кой е тук? — изведнъж закрещя отвътре Зеф. — Ще стрелям, массаракш!

Максим седна на ръба на пукнатината, отблъсна се и скочи. Почти веднага до колене затъна в някаква рохкава маса. Зеф беше някъде наблизко. Максим затвори очи и няколко секунди поседя, привиквайки към тъмнината.

— Ела насам, Мак, тук има някой — изгърмя Зеф. — Вепър! Скачай!

Вепър отговори, че е уморен като куче и с удоволствие ще поседи горе.

— Както искаш — каза Зеф. — Но според мен това е Крепостта. После ще съжаляваш...

Едноръкият отговори неясно, гласът му беше слаб; изглежда, пак му се повдигаше, не му беше до крепостта. Максим отвори очи и се огледа. Седеше върху купчина пръст в средата на дълъг коридор с грапави циментови стени. Дупката в тавана беше или вентилационно отвърстие, или пробойна. Зеф стоеше на двадесетина крачки от него и също се оглеждаше, като шареше с фенерчето наоколо.

— Какво е това тук? — попита Максим.

— Че отде да знам? — свадливо отговори Зеф. — Може да е някакво скривалище. А може да е Крепостта. Знаеш ли какво е това — Крепостта?

— Не — отговори Максим и започна да се смъква от купчината.

— Не знаеш... — разсеяно каза Зеф. Постоянно се оглеждаше, шареше с фенерчето по стените. — Какво знаеш тогава... Массаракш, преди малко тук имаше някой.

— Човек?

— Не знам. Промъкна се край стената и изчезна... А Крепостта, приятелче, е такова нещо, че ние бихме могли за един ден да си свършим цялата работа. А, стъпки...

Той клекна. Максим приклекна до него и видя верига от стъпки върху праха до стената.

— Странни стъпки — каза той.

— Да, приятелче — Зеф се огледа. — Такива аз не съм виждал.

— Като че ли някой е вървял на юмруци — каза Максим, сви юмрук и го отпечата до една от стъпките.

— Наистина прилича — с уважение призна Зеф и насочи фенерчето в дълбочината на коридора. Там нещо слабо трептеше, отразяваше светлината — завой или задънена стена. — Ще отидем ли да погледнем?

— Тихо — каза Максим. — Мълчете и не мърдайте.

Подземието беше пълно с влажна ватена тишина, но коридорът не беше безжизнен. Някой там отпред — Максим не можеше да определи точно къде и на какво разстояние — стоеше, притискайки се до стената; някой дребен, излъчващ слаба и непозната миризма, който ги наблюдаваше и беше недоволен от тяхното присъствие. Това беше нещо съвсем неизвестно и с неуловими намерения.

— Непременно ли трябва да ходим там? — попита Максим.

— Добре би било.

— Защо?

— Трябва да видим — може би това все пак е Крепостта... Ако сме я намерили, тогава, приятелю мой, всичко ще бъде съвсем друго. Аз не вярвам в Крепостта, но щом разправят — откъде да знаеш... Не може пък всички да лъжат...

— Там има някой — каза Максим. — Не мога да разбера кой.

— Нали? Хъм... Ако това е Крепостта, тук според легендите живеят или останки от гарнизона... Седят, разбираш ли, тук и не знаят, че войната е свършила; те се обявили неутрални, разбираш ли, в разгара на войната. Затворили се и обещаха, че ще взривят целия континент, ако някой се пъкне при тях...

— А могат ли?

— Ако това е Крепостта, те могат всичко. Да-а... Нали горе през цялото време има взривове, стрелба. Много е възможно те да смятат, че войната още не е свършила. Някакъв принц или херцог бил командувал тук... Хубаво ще е да се срещне човек с него, да си поприказваме...

Максим отново се вслуша.

— Не — каза той уверено. — Няма там нито принц, нито херцог. Това е някакво животно, или... Не, не е животно... Или?

— Какво „или“?

— Вие казахте, че тук има или останки от гарнизона, или?...

— А-а, не, това са глупости, женски приказки... Сега ще видим.

Зеф зареди гранатохвъргачката, вдигна я и тръгна напред, като осветяваше с фенерчето. Максим вървеше до него. Няколко минути вървяха по коридора, после стигнаха до стена и завиха надясно.

— Вие много шумите — каза Максим. — Там става нещо, а вие така сумтите...

— Че какво, да не дишам ли? — мигновено настръхна Зеф.

— И вашето фенерче ми пречи.

— Че как така пречи? Нали е тъмно?

— Аз виждам на тъмно — каза Максим, — а заради вашето фенерче нищо не мога да различа... Дайте, аз ще тръгна напред, а вие стойте тук. Иначе нищо няма да разберем.

— Е, както искаш — произнесе Зеф с необичайно несигурен глас.

Максим отново затвори очи, отдъхна си от несигурната светлина, приведе се и тръгна покрай стената, като се стараше да не вдига никакъв шум.

Неизвестният беше някъде наблизо, Максим се приближаваше към него с всяка крачка. Коридорът нямаше край. Отдясно се появиха врати, всички железни и заключени. Имаше течение. Въздухът беше леко влажен, пълен с миризма на мухъл и с миризмата на живия и топъл неизвестен. Отзад предпазливо шумолеше Зеф, който се страхуваше и се боеше да не изостане. Почувствувал това, Максим вътрешно се усмихна. Той се отвлече буквално за секунда, но за тази секунда непознатият изчезна. Максим спря в недоумение. Неизвестният току-що беше отпред, съвсем близо, а сега за миг сякаш

се разтвори във въздуха и също така мигновено се появи зад гърба, също съвсем близо.

— Зеф! — повика Максим.

— Да! — кънтящо се обади рижебрадият.

Максим си представи как неизвестният стои между тях и върти глава в посока към гласовете.

— Той е между нас — каза Максим. — Да не вземете да стреляте.

— Добре — каза Зеф след кратко мълчание. — Никакъв дявол не виждам. Как изглежда той?

— Не знам — отговори Максим. — Мек е.

— Животно ли е?

— Не прилича.

— Нали каза, че виждаш на тъмно?

— Виждам, но не с очи! Помълчете малко.

— Не с очи... — промърмори Зеф и затихна.

Неизвестният постоя, пресече коридора, изчезна и след някое време отново се появи отпред. И на него му е интересно, помисли си Максим. Той се мъчеше да предизвика у себе си симпатия към това същество, но нещо пречеше — може би неприятното съчетание на неживотински интелект с животинска външност. Отново тръгна напред. Неизвестният отстъпваше, пазейки постоянна дистанция.

— Какво става? — попита Зеф.

— Все същото — отговори Максим. — Може би той ни води нанякъде или ни подмамва.

— Как мислиш, ще се справим ли?

— Той не се кани да ни напада. На него самия му е интересно.

Той замълча, защото неизвестният отново изчезна и в същия миг Максим почувствува, че коридорът е свършил. Наоколо имаше голямо помещение. Все пак беше прекалено тъмно; Максим почти нищо не виждаше. Чувствуваше присъствието на метал, стъкло, ръжда, имаше и ток с високо напрежение. Няколко секунди той стоя неподвижно, после се ориентира къде е ключът за осветлението, посегна към него, но в този момент неизвестният се появи отново. При това не беше сам. Придружаваше го втори — подобен, но не абсолютно същият. Стояха до същата стена, до която и Максим; той чуваше дишането им — беше често и влажно. Максим замря, надявайки се, че ще дойдат по-близо,

но те не дойдоха; тогава той с всички сили сви зениците си и натисна ключа.

Изглежда веригата не беше в ред — лампите пламнаха само за част от секундата, някъде с трясък изгърмяха предпазители и светлината отново угасна, но Максим успя да види, че неизвестните същества са дребни, големи колкото едро куче, стоят на четири крака, покрити са с тъмна козина и имат големи тежки глави. Очите им не можа да види. Странните същества незабавно изчезнаха, сякаш не ги е имало.

— Какво става при теб — разтревожено попита Зеф. — Какви са тия пламвания?

— Аз палих осветлението — отговори Максим. — Елате насам.

— А оня къде е? Ти видя ли го?

— Почти не го видях. Приличат все пак на животни. Като кучета с големи глави.

По стените се замяха отблясъците на фенерчето. Зеф говореше, идвайки:

— А, кучета значи... Знам, живеят тук в гората такива. Живи не съм ги виждал наистина, но застреляни — много пъти...

— Не — каза Максим със съмнение, — все пак те не са животни.

— Животни са, животни — каза Зеф. Гласът му дълбоко закънтя под високия свод. — Само дето се изплашихме с теб. Аз вече мислех, че са вампирите... Массаракш! Ами че това е Крепостта!

Той спря в средата на помещението, зашари с фенерчето по стените, по редовете циферблати, по разпределителните пултове. Блестеше стъкло, никел, избеляла пластмаса.

— Е, моите поздравления, Мак. Намерихме я с теб въпреки всичко. Само дето не вярвах. Напразно... А това какво е? Аха... Ами че това е електронен мозък, и всичко е под напрежение! Ах, дявол го взел, сега да беше тук Ковач!... Слушай, а ти от тия работи нищо ли не разбираш?

— Кой именно? — попита Мак и се приближи.

— Ето от цялата тая механика... Ами че това е пулт за управление! Ако се оправим с него, целият край е наш! Цялата оная техника горе се управлява оттук! Ах, да можехме да се оправим, массаракш!

Максим му взе фенера, сложи го така, че светлината да се разсейва в помещението, и се огледа. Навсякъде беше прашно, прашно от години, а на масата в ъгъла върху постлана изгнила хартия имаше чиния, изцапана с нещо черно; до нея — вилица. Максим мина край пултовете, докосна потенциометрите, опита се да включи електронната машина, хвана някаква ръчка — дръжката ѝ остана в пръстите му...

— Едва ли — каза накрая той. — Едва ли оттук може да се управлява нещо кой знае какво. Първо, тук всичко е прекалено просто, това е по-скоро или станция за наблюдение, или някоя контролна подстанция... Всичко тук е някакво спомагателно... И машината е слаба, не стига даже за управление на десетина танка... И второ, всичко тук се разпада, не можеш нищо да пипнеш. Ток има, наистина, но напрежението е по-ниско от нормалното — реакторът сигурно е съвсем износен... Не, Зеф, нещата не са толкова прости, колкото ви изглеждат.

Той изведнъж видя стърчащи от стената дълги тръби, съединени с гумен наочник, придърпа алуминиевия стол, седна и допря очи до окулярите. За негово учудване оптиката се оказа в превъзходно състояние, но много по-учудващо беше това, което видя. В полезрението имаше съвършено непознат пейзаж: бяло-жълта пустиня, пясъчни дюни, скелет от някакво метално съоръжение... Там духаше силен вятър, струйки пясък се стичаха по дюните, мътният хоризонт се издигаше като стени на чаша...

— Я погледнете — каза той на Зеф. — Къде е това?

Зеф опря гранатохвъргачката до пулта, приближи се и погледна.

— Странно — каза той, като помълча. — Това е пустинята. Това, приятелю, е на близо четиристотин километра оттук.

Той се отдръпна от окуляра и вдигна очи към Максим:

— Колко труд са вложили в това нещо мерзавците... А каква полза? Ето на, вятър духа из пясъците, а какъв край беше това! Мен преди войната, когато бях хлапе, ме водеха там на курорт.

Зеф стана.

— Да вървим, по дяволите — горчиво каза той и взе фенерчето. — Тук с теб нищо няма да разберем. Ще се наложи да чакаме, докато хванат и пратят при нас Ковач. Само че него сигурно няма да го пратят тук, а направо ще го разстрелят... Е, тръгнахме ли?

— Да — отговори Максим; той разглеждаше странните стъпки на пода. — Това тук ме интересува много повече.

— Напразно — каза Зеф. — Какви ли не зверове се мотаят тук...

Той праметна гранатохвъргачката зад гърба си и тръгна към изхода на залата. Максим, озъртайки се към стъпките, тръгна след него.

— Гладен съм — каза Зеф.

Тръгнаха по коридора. Максим предложи да разбият една от вратите, но според Зеф това беше излишно.

— С това нещо трябва да се заемем сериозно — каза той. — Няма какво да си губим времето, още не сме си отработили нормата, а и тук трябва да се дойде със знаещ човек.

— На ваше място, — възрази Максим — аз не бих разчитал много на тая ваша Крепост. Първо, тук всичко е изгнило, и второ, тя вече е заета.

— От кого, бе? А, ти пак за кучетата! И ти като другите. Ония дрънкат за вампири, а ти...

Зеф млъкна. В коридора закънтя гърлен възглас, многократно се отрази от стените и затихна. И веднага някъде отдалеч се отзова друг такъв глас. Това бяха много познати звуци, но Максим не можеше да си спомни къде ги е чувал.

— Ето значи кой викал нощем! — каза Зеф. — А ние мислехме, че са птици...

— Странен вик.

— За странен — не знам — възрази Зеф, — ама е страшничък. Нощем, като се развикат из цялата гора, душата ще ти избяга в петите. Що приказки се разправят за тия викове... Имаше тук един рецидивист, хвалеше се, че знаел уж този език. Превеждаше.

— И какво превеждаше?

— А, глупости. Че какъв език е това?

— А този рецидивист къде е?

— Изчезна безследно — каза Зеф. — Той беше строител, а групата им се заблуди в гората...

Свиха наляво. Далеч пред тях се появи мътно и бледо петно светлина. Зеф угаси фенерчето и го пхна в джоба си. Сега той вървеше напред, така че, когато спря рязко, Максим едва не се блъсна в него.

— Массаракш — промърмори Зеф. На пода напреки на коридора лежеше човешки скелет.

Зеф свали гранатохвъргачката и се огледа.

— Това преди го нямаше — произнесе той.

— Да — каза Максим, — сложили са го току-що.

Зад тях, в дълбочината на подземиеото, изведнъж изригна цял хор от гърлени протяжни вопли. Те се смесваха с ехото; изглеждаше, като че ли хиляди гърла вият в хор, сякаш скандираха някаква странна дума от четири срички. Максим почувствува подигравка, предизвикателство, насмешка. После хорът млъкна също така внезапно, както беше започнал. Зеф шумно си пое въздух и отпусна гранатохвъргачката. Максим отново погледна скелета.

— Според мен това е намек.

— И според мен — изръмжа Зеф. — Да се махаме по-бързо.

Те бързо стигнаха до дупката в тавана, качиха се върху купчината пръст и видяха над себе си разтревоженото лице на Вепър. Той лежеше по очи на ръба на дупката, спуснал вътре въже с примка.

— Какво става при вас? — попита той. — Вие ли викахте?

— Сега ще разправяме — каза Зеф. — Закрепил ли си въжетото?

Те се изкатериха горе. Зеф сви за себе си и за едноръкия цигари, запали своята и известно време мълча, изглежда мъчейки се да си обясни видяното.

— Добре — каза накрая. — Накратко ето какво беше. Това е Крепостта. Там има пултове, компютър и други подобни. Всичко е в плачевно състояние, но енергия има и ние ще извлечем полза от това. Трябва само да намерим хора, които разбират... По-нататък... — той смукна от цигарата, широко отвори уста и пусна кълбо дим като развалена газохвъргачка. — По-нататък, съдейки по всичко, там живеят кучета. Помниш ли, аз ти разправях — такива едни, с огромни глави. Те викаха... А ако се замислиш, може и да не са били те, защото, виждаш ли... Как да ти кажа... Докато с Мак се разкарвахме вътре, някой сложи в коридора човешки скелет. Това е.

Едноръкият погледна първо него, после Максим.

— Може да са били мутанти? — попита той.

— Възможно е — каза Зеф. — Аз изобщо никого не видях, а Мак твърди, че е видял кучетата... но не с очи. Че с какво ги видя бе, Мак?

— И с очи ги видях — каза Максим. — И искам да добавя между другото, че там няма никой освен тия ваши кучета. Щях да знам. И тия ваши кучета не са това, което си мислите. Не са животни.

Вепър не каза нищо. Стана, нави въжето, окачи го на колана си и отново седна до Зеф.

— Дявол знае — промърмори Зеф, — може и да не са животни... Тук всичко е възможно. На Юг сме...

— А може би именно тези кучета са мутантите? — попита Максим.

— Не — каза Зеф. — Мутантите са просто много уродливи хора. И са деца на обикновени хора. Мутанти... Ти изобщо знаеш ли какво е това?

— Знам — каза Максим. — Но целият въпрос е колко далеч е могла да отиде мутацията.

Известно време всички мълчаха и размишляваха. После Зеф каза:

— Е, щом си такъв образован, стига бърборене. Стани! — той се изправи. — Малко остана, но времето не чака. А ми се плюска... — той намигна на Максим — направо патологично. Знаеш ли какво значи „патологично“?

Оставаше да разчистят само югозападната четвърт на квадрата, но никой не се зае с това. Преди време тук навярно беше експлодирало нещо много мощно. От старата гора бяха останали само полуизгнили рухнали стволоче и обгорели пънове, срязани като с бръснач, а на тяхно място вече се надигаше рядка млада горичка. Почвата беше почерняла, овъглена и размесена с разпратена ръжда. Никаква техника не би могла да оцелее след такъв взрив и Максим разбра, че не за работа ги е довел тук Зеф.

От хресталака се подаде небръснат човек с мръсен арестантски комбинезон. Максим го позна: беше първият срещнат от него абориген, партньорът на Зеф, вместилището на мировата скръб.

— Почакайте — каза Вепър, — аз ще поговоря с него.

Зеф заповяда на Максим да седне там, където е застанал. Той също седна и започна да се преобува, като си тананикаше углавния романс „Аз момче съм храбро, знае ме махлата“. Вепър се приближи до „вместилището на скръбта“ и двамата, след като се скриха в хрестите, започнаха шепнешком да разговарят. Максим ги чуваше

прекрасно, но нищо не разбираше, защото говореха на някакъв жаргон; разпозна само повторената няколко пъти дума „поща“. Скоро престана да се вслушва. Чувствуваше се уморен, мръсен: днес отново бе имал прекалено много безсмислена работа, прекалено много беше вдишвал разни гадости, прекалено много рентгени беше получил. И отново за този ден не можа да направи нищо истинско, нищо нужно; никак не му се връщаше в бараките.

После „вместилището на скръбта“ изчезна, Вепър се върна, седна на един пън срещу Максим и каза:

— Е, хайде да си поговорим?

— Всичко в ред ли е? — запита Зеф.

— Да.

— Нали ти казах — произнесе Зеф, докато разглеждаше срещу светлината пробитата си подметка — аз имам нюх за такива като него.

— И така, Мак — каза Вепър, — ние ви проверихме, доколкото това е възможно при нашето положение. Генерала гарантира за вас. От днес ще се подчинявате на мен.

— Много се радвам — криво се усмихна Мак. Искаше му се да каже: „За вас пред мен Генерала не е гарантирал“, но само добави: — Слушам ви.

— Генерала съобщава, че не се страхувате нито от радиацията, нито от излъчвателите. Вярно ли е?

— Да.

— Значи вие можете всеки момент да преплувате Синята Змия и това няма да ви навреди?

— Вече ви казах, че мога още сега да избягам оттук.

— На нас не ни е нужно да бягате... Значи, както разбирам, патрулните коли също не са страшни за вас?

— За самоходните излъчватели ли говорите? Не, не са.

— Много добре — каза Вепър. — Тогава задачата ви в близко време се определя изцяло. Ще бъдете свързочник. Когато ви заповядам, ще преплувате реката и ще изпратите от най-близкото пощенско отделение телеграмите, които ще ви дам. Разбрахте ли?

— Това разбирам — бавно каза Максим. — Не разбирам друго...

Вепър го гледаше, без да мига — сух, жилав, осакатен старец, студен и безпощаден боец, боец още от пелени, страшно и възхитително създание на свят, в който ценността на човешкия живот е

нулева; човек, който не познава нищо освен борбата, няма нищо освен нея, отричащ всичко, освен нея. И в неговите внимателни присвити очи Максим четеше съдбата си за близките няколко години.

— Кажете.

— Искам да се разберем отсега — твърдо каза Максим. — Не желая да действам слепешком. Нямам намерение да върша неща, които според мен са безсмислени и ненужни.

— Например? — попита Вепър.

— Аз знам какво значи дисциплина. Знам, че без дисциплина цялата ни работа не би струвала нищо. Но аз смятам, че дисциплината трябва да бъде разумна; подчиненият трябва да е сигурен, че заповедта е разумна. Заповядвате ми да бъда свързочник. Аз съм готов да бъда такъв, годен съм за много повече, но, щом това е нужно, ще бъда свързочник. Но аз трябва да знам, че телеграмите, които ще изпращам, няма да бъдат причина за гибелта на хора, които и без това са нещастни...

Зеф вирна брадата си, но Вепър и Максим го спряха едновременно.

— Беше ми заповядано да взривя кула — продължаваше Максим. — Не ми обясниха за какво е нужно това. Аз виждах, че това е глупава и смъртоносна авантюра, но изпълних заповедта. Загубих трима другари, а след това се оказа, че всичко е било капан, поставен от държавната прокуратура. И ви заявявам: стига! Вече нямам намерение да нападам кулите. Нещо повече, възнамерявам всячески да препятствам операции от подобен род.

— Ама че глупак! — каза Зеф. — Сополанко.

— Защо?

— Почакайте, Зеф — каза Вепър. Продължаваше да гледа Максим. — С други думи, Мак, вие искате да знаете всички планове на щаба.

— Да. Не желая да работя слепешком.

— Това се казва нахал! — обяви Зеф. — Направо нямам думи, братле, за да опиша нахалството ти!... Слушай, Вепър, той ми харесва. Да-а, вярно око имам...

— Вие искате прекалено голямо доверие — каза Вепър. — Това трябва да се заслужи.

— И затова да взривявам глупавите ви кули? Наистина аз съм само от няколко месеца в съпротивата, но през цялото време все това слушам — кулите, кулите, кулите... А аз не искам да взривявам кули, това е безсмислено! Аз искам да се бия срещу тиранията, глада, разрухата, корупцията, лъжата... Разбирам, че кулите ви мъчат, просто физически ви мъчат... Но дори срещу тях действувате съвсем глупаво. Съвсем очевидно е, че кулите са ретранслационни, следователно трябва да се удря в Центъра, а не да се изчовъркват една по една...

Вепър и Зеф заговориха едновременно.

— Откъде знаете за Центъра? — попита Вепър.

— И къде ще го намериш тоя Център? — попита Зеф.

— Това, че трябва да има Център, е ясно за всеки поне малко грамотен инженер — презрително каза Максим. — А как да намерим Центъра — ето задачата, с която трябва да се заемем. Не да се хвърляме срещу картечниците, не да погубваме хора напразно, а да търсим Центъра...

— Първо, всичко това и без теб го знаем — каза Зеф, който малко по малко закипяваше. — И второ, массаракш, никой не е загинал напразно! На всеки поне малко грамотен инженер, сополанко сополив, трябва да му е ясно, че с унищожаването на няколко кули ние нарушаваме системата за ретранслация и можем да освободим цял район! А за това трябва да умеем да взривяваме кулите. И ние се учим да правим това, разбираш ли или не? И ако още веднъж посмееш, массаракш, да кажеш, че нашите момчета гинат напразно...

— Почакайте — каза Максим. — Пуснете ми реверите. Ще освободите района, а после?

— Всякакви сополанковци се мъкнат тук и разправят, че гинем напразно!...

— А после? — настояваше Максим. — Легионерите ще докарат самоходни излъчватели — и край!

— Как пък не! За това време населението ще мине на наша страна и на ония ще им е малко трудно. Едно са десетина така наречени дегенерати и съвсем друго — десет хиляди, сто хиляди озверели.

— Зеф, Зеф! — предупредително се обади Вепър. Зеф нетърпеливо му махна с ръка да мълчи.

— Стотици хиляди озверели граждани, фермери... а може би и войници, които ще разберат и за цял живот ще запомнят, че най-безсрамно са ги мамили...

Вепър въздъхна и се обърна.

— Чакайте, чакайте — каза Максим. — Какви ги приказвате? От къде на къде изведнъж ще разберат? Ами че те ще ви разкъсат на парчета. Та нали те смятат, че това е противобалистична защита...

— А ти какво смяташ? — със странна усмивка попита Зеф.

— Е, аз знам. Разказвали са ми...

— Кой?

— Доктора... и Генерала... Защо, това тайна ли е?

— Може би достатъчно сме говорили на тая тема? — тихо попита Вепър.

— А защо да е достатъчно? — също тихо и някак много интелигентно възрази Зеф. — Защо всъщност да е достатъчно, Вепър? Ти знаеш какво мисля аз по този въпрос. Знаеш защо седя тук и защо ще остана тук до края на живота си. А аз знам какво мислиш ти. Тогава защо „достатъчно“? И двамата сме убедени, че за това трябва да се крещи по всички кръстопътища, а когато стигне до работа, изведнъж си спомняме за дисциплината и започваме да играем по свирката на всички тия вождове, либерали, просветители... А сега пред нас е това момче. Нима и такива като него не трябва да знаят?

— Може би именно такива не трябва да знаят — все така тихо каза Вепър.

Без да разбира, Максим гледаше ту единия, ту другия. Двамата изведнъж някак бяха престанали да приличат на самите себе си, сякаш повехнаха; във Вепър вече не се чувствуваше онази стоманена твърдост, в която си бяха чупили зъбите толкова прокуратури и полеви съдилища; Зеф изгуби бохемската вулгарност, а вместо нея възникна някаква тъга, някакво скрито отчаяние, някаква обида... Сякаш изведнъж си бяха спомнили нещо, за което е трябвало да забравят и те често са се старали да го забравят.

— Аз ще му разкажа — каза Зеф. Той не искаше разрешение и не се съветваше. Просто съобщаваше. Вепър мълчеше и Зеф започна да разказва. Това, което разказа, беше чудовищно — и само по себе си, и затова, че не оставяше място за повече съмнения. През цялото време, докато говореше — тихо, спокойно, с вежливи паузи, когато Вепър

добавяше къси реплики — през цялото време Максим с всички сили се мъчеше да намери поне някаква несъобразност в тази нова система на света. Но усилията му бяха напразни. Картината се очертаваше стройна, проста, безнадеждно логична; тя обясняваше всички известни на Максим факти, без да пренебрегва нито един. Това беше най-голямото и най-страшното откритие от всички, които бе направил на своя Обитаем остров.

Излъчването на кулите не беше предназначено за дегенератите. То действуваше върху нервната система на всяко човешко същество на тая планета. Физиологичният механизъм на това въздействие не беше известен, но същността му се свеждаше до това, че облъчваният мозък губеше способност за критически анализ на действителността. Мислещият човек се превръщаше в човек вярващ, при това вярващ фанатично, въпреки набиващата се в очите реалност. На човек, намиращ се в полето на това излъчване, можеше да бъде внушено с най-елементарни средства каквото и да е и той приемаше внушението като светла и единствена истина, беше готов да живее за нея, да страда за нея, да умира в нейно име.

А незабележимото, вездесъщо, всепроникващо поле присъствуваше винаги. Непрестанно го излъчваше огромна мрежа от кули, оплела цялата страна. Като гигантска прахосмукачка то изсмукваше от десетките милиони души най-малкото съмнение в думите и делата на Огненосните Творци. Огненосните Творци насочваха волята и енергията на милионите маси накъдето им скимнеше. Внушаваха на масите отвратителните идеи на насието и агресията; можеха да заставят милионите да се избиват взаимно в името на каквото и да било: можеха, ако възникнеше у тях такъв каприз, да предизвикат масова епидемия от самоубийства... Можеха всичко.

А два пъти в денонощието — в десет сутринта и десет вечерта, гигантската прахосмукачка се включваше с пълна мощност. За половин час хората изобщо преставаха да бъдат хора. Всички подсъзнателни напрежения, натрупани поради несъответствието между внушение и реалност, се освобождаваха в пристъпа на трескав ентузиазъм, във възторжения екстаз на раболепието. Тези лъчеви удари напълно потискаха рефлексите и инстинктите и ги заменяха с чудовищния комплекс за преклонение и дълг пред Огненосните творци. В такава

състояние облъчваният напълно губеше способността да разсъждава и действуваше като робот, получил заповед.

Опасност за Творците можеха да представляват само хора, които поради някакви физиологически особености бяха невъзприемчиви към излъчването. Наричаха ги „дегенерати“. Постоянното поле изобщо не им действуваше, а лъчевите удари им причиняваха само непоносими болки. Дегенератите бяха сравнително малко, някъде около един процент, но те бяха единствените бодърствуващи хора в това царство от лунатици. Само те запазваха способността да оценяват трезво обстановката, да възприемат света такъв, какъвто е, да го изменят, да го управляват. И най-гнусното беше това, че именно те осигуряваха на обществото неговия управляващ елит, наречен Огненосни Творци. Всички Огненосни Творци бяха дегенерати, но далеч не всички дегенерати бяха Огненосни Творци. И онези, които не бяха успели да влязат в елита, или не бяха поискали, или не знаеха, че съществува такъв елит, биваха обявявани за врагове на държавата и с тях постъпваха по съответния начин.

Максим чувствуваше такова отчаяние, сякаш бе открил, че неговият Обитаем остров в действителност е населен не с хора, а с кукли. Огромният апарат на хитлеристката пропаганда беше нищо в сравнение със системата от лъчеви кули. Радиото е можело да не се включва, речите на Гьобелс е можело да не се слушат, вестниците е можело да не се четат. Но от полето нямаше избавление. Нищо подобно не беше имало в историята на земното човечество. Не можеше да се разчита на опита на Земята. И нямаше на какво да се надяват. Планът на Зеф за превземане на някакъв що-годе значителен район изглеждаше проста авантюра. Пред тях беше огромна машина, прекалено проста и прекалено огромна, за да могат да се надяват да я разрушат със собствени сили. Нямаше в страната сила, способна да освободи огромния народ, който нямаше и представа, че не е свободен, който, според израза на Вепър, беше „изпаднал от хода на историята“. Тази машина беше неуязвима отвътре и устойчива към всякакви малки смущения. При частично разрушаване незабавно се самовъзстановяваше. При раздразнение тя незабавно и по един и същ начин реагираше, без да се безпокои за съдбата на отделните си елементи. Единствена надежда даваше мисълта, че машината има Център, пулт за управление, мозък. Теоретически този Център можеше

да бъде разрушен и тогава машината щеше да замре в състояние на неустойчиво равновесие, да настъпи момент, когато можеше да бъде направен опит да се тръгне по други релси, светът да бъде върнат в релсите на историята. Но местоположението на Центъра се пазеше в дълбока тайна, пък и кой ще го разрушава? Това не ти е нападение срещу кула. Това е операция, изискваща огромни средства и — преди всичко — армии от хора, невъзприемчиви към излъчването. Или прости, леснодостъпни защитни средства. Но нямаше и не се предвиждаше нищо подобно. Няколкостотин хиляди дегенерати бяха раздробени, разделени, преследвани, много от тях въобще се отнасяха към категорията на така наречените легални, но дори и да имаше начин да бъдат обединени и въоръжени, тази мъничка армия Огненосните Творци биха унищожили, просто изпращайки срещу нея самоходни излъчватели.

Зеф отдавна беше замълчал, а Максим все седеше с отпусната глава, ровейки с някаква пръчка черната суха пръст. Зеф се изкашля и неловко каза:

— Да, приятелче. Ето как всъщност стоят нещата.

Изглежда, той вече съжаляваше, че е разказал как всъщност стоят нещата.

— На какво се надявате тогава? — произнесе Максим.

Зеф и Вепър мълчаха. Максим вдигна глава, видя лицата им и прошепна:

— Прощавайте... аз... такава... Прощавайте.

— Ние трябва да се борим — с равен глас произнесе Вепър. — Ние се борим и ще се борим. Зеф ви съобщи една от стратегиите на щаба. Съществуват и други, също толкова уязвими за критика и практически досега неизпробвани... Разбирате ли, всичко при нас сега е в период на формиране. Зряла теория на борбата не може да се създаде така отведнъж, на празно място...

— Кажете — бавно произнесе Максим, — това излъчване... еднакво ли действа върху всички народи от вашия свят?

Вепър и Зеф се спогледаха.

— Не разбирам — каза Вепър.

— Имам пред вид ето какво. Има ли някъде народ, в който да се намерят поне няколко хиляди души като мен?

— Едва ли — каза Зеф. — Освен може би при тия... мутантите... Массаракш, не се обиждай, Мак, но ти си явен мутант... Щастлива мутация, шанс едно на милион...

— Аз не се обиждам — каза Максим. — Мутантите значи... Те са нататък, из горите, нали?

— Да — отговори Вепър. Гледаше втренчено Максим.

— А какво всъщност има там? — попита Максим.

— Гора, после пустиня...

— И мутанти?

— Да, полузверове. Диваци-психопати... Слушайте, Мак, оставете тая работа.

— Виждали ли сте ги някога?

— Виждал съм само мъртви — каза Вепър. — Тях понякога ги ловят в гората и ги бесят пред бараките за повдигане на духа.

— За какво?

— За шията! — крясна Зеф. — Глупак! Това са зверове! Те са неизлечими и по-опасни от всеки звяр! Нали съм ги виждал, ти такива неща не си и сънувал...

— А защо разширяват натам мрежата от кули? Да ги опитомят ли искат?

— Оставете, Мак — каза Вепър. — Безнадеждно е. Те ни ненавиждат... А впрочем, правете каквото искате. Ние никого не държим насила.

Настъпи мълчание. После някъде далеч зад гърбовете им се разнесе познато дрънчащо ръмжене. Зеф се приповдигна.

— Балиста... — замислено каза той. — Да взема да я убия? Това е близо, осемнайсети квадрат... Не, утре.

Максим изведнъж се реши:

— Аз ще се заема с нея. Вървете, ще ви догоня.

Зеф със съмнение го погледна.

— Ще се справиш ли? Току-виж си гръмнал...

— Мак — каза едноръкият, — помислете!

Зеф, който гледаше Максим, изведнъж се ухили.

— Ето значи за какво ти трябвал танк! Хитро момче! Не-е, не можеш ме излъга. Добре де, върви, вечерята ти ще я запазя. Като се откажеш — идвай... Да, имай предвид, много от самоходните са минирани, рови се там внимателно... Хайде, Вепър. Той ще ни догони.

Вепър искаше да каже още нещо, но Максим вече беше станал и крачеше към просеката. Не искаше повече да разговаря. Вървеше бързо, без да се обръща, хванал гранатохвъргачката под мишница. Сега, когато решението беше взето, той чувствуваше облекчение, предстоящата работа зависеше само от неговото умение и ловкост.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

Малко преди разсъмване Максим изкара самоходната балиста на шосето и я обърна към юг. Можеше направо да тръгва, но той излезе от отсека за управление, скочи на разкъртения бетон и приседна на ръба на канавката, като бършеше с трева изцапаните си ръце. Ръждивата грамада мирно гъргореше, вирнала към мътното небе острия връх на ракетата.

Той беше работил цяла нощ, но не чувствуваше умора. Аборигените строяха здраво, машината се оказа в прилично състояние. Никакви мини, разбира се, нямаше, затова пък имаше ръчно управление. Ако някой се беше взривявал на такива машини, това бе ставало или поради износеност на конструкцията, или поради пълно техническо невежество. Реакторът наистина даваше не повече от двадесет процента мощност, ходовата част се оказа доста износена, но Максим беше доволен — вчера той дори и на толкова не се надяваше.

Беше около шест сутринта, съвсем се съмна. Обикновено по това време каторжниците биваха строявани в карирани колони, набързо нахранени и подгонени на работа. Отсъствието на Максим, разбира се, вече беше забелязано и напълно възможно беше да са го записали като беглец; впрочем, може би Зеф е измислил някакво обяснение — изкълчил си е крака, ранен или нещо от тоя сорт.

В гората стана тихо. „Кучетата“, които цяла нощ си подвикваха, мирясаха, сигурно се бяха скрили в подземията и се хилеха там, потривайки лапи, спомняха си как са наплашили вчера двуногите... С тези „кучета“ ще трябва да се заема както трябва, но засега се налага да ги оставим в тила. Интересно, възприемат ли те излъчването или не? Странни същества... През нощта, докато той се ровеше в мотора, двама през цялото време стърчаха зад храстите, тихомълком го наблюдаваха, а после дойде трети и се изкатери на едно дърво, за да вижда по-добре. Максим се показа от люка, махна му с ръка, а после на шега възпроизведе доколкото можа четирисричната дума, която вчера скандираше хорът. Оня на дървото страшно се разсърди, засвятка с очи, настръхна с цялата си козина и започна да крещи някакви

гърлени оскърбления. Двамата в храстите изглежда бяха шокирани от това, защото си отидоха и повече не се върнаха. А третият дълго още не слезе и все не можеше да се успокои: съскаше, плюеше, правеше се, че атакува, зъбеше се с редки бели резци. Махна се чак сутринта, когато разбра, че Максим няма намерение да влезе в честен бой... Едва ли са разумни в човешки смисъл, но все пак са същества интересни и навярно са организирана сила, щом са успели да изпъдят от крепостта военния гарнизон начело с принц-херцога... Колко малко информация има тук, само слухове и легенди... Да можеше сега да се измие, целия се изплеска с ръжда, пък и реакторът тече, цялата кожа гори от радиацията. Ако Зеф и едноръкият се съгласят да пътуват, трябва реакторът да се закрие с три-четири плочи от бордовата броня...

Далеч в гората нещо избухна, откънтя ехото — сапъорите-смъртници започваха работния си ден. Безсмислица, безсмислица... Отново нещо избухна, затрака картечница, трака дълго, после утихна. Стана съвсем светло, денят обещавахе да бъде ясен, по небето нямаше облаци, беше равномерно бяло като светещо мляко. Бетонът на шосето блестеше, покрит с роса, само около танка нямаше роса — бронята излъчваше нездрава топлина.

После от храстите, настъпващи към пътя, излязоха Зеф и Вепър, видяха танка и ускориша крачка. Максим стана и тръгна към тях.

— Жив! — каза Зеф вместо поздрав. — Така и предполагам. Твоята каша, братле, такова... нямаше в какво да я нося, де. А хляб ти донесох, лапай.

— Благодаря — каза Максим и взе крайшника. Вепър стоеше облегнат на миногърсача и го гледаше.

— Лапай и се изпарявай — каза Зеф. — Там дойдоха за теб, братле.

— Кой? — попита Максим и престана да дъвче.

— Е, не ни се представи. Дангалак такъв, целият в копчета. Крещеше така, че цялата гора го чу — защо те нямало, демек. Без малко да ме застреля... А аз само му се пуля и докладвам — тъй и тъй, значи, загина на минното поле, тялото не е намерено...

Той обиколи около танка, каза: „Ама че боклук...“ седна до шосето и започна да си свива цигара.

— Странно — каза Максим и замислено отхапа от крайщника — Защо? На допълнително следствие?

— Може би това е Фанк? — тихо попита Вепър.

— Фанк? Среден на ръст, с квадратно лице, кожата му се лющи...

— Къде ти! — каза Зеф. — Тоя беше такава яка върлина, пъпчив, глупак на глупаците. — Легион, с една дума.

— Не е Фанк.

— Може би по заповед на Фанк? — попита Вепър.

Максим сви рамене и лапна последната коричка.

— Не знам. Преди мислех, че Фанк има нещо общо със съпротивата, а сега просто не знам какво да мисля.

— Тогава по-добре ще е наистина да заминете — продума Вепър. — Макар че, да ви кажа честно, не знам кое е по-добре — мутантите или тоя жандармерист...

— Добре де, нека върви — каза Зеф. — Като свързочник за теб явно няма да работи, а така поне ще донесе някаква информация... ако остане жив.

— Вие няма да тръгнете с мен, разбира се — утвърдително каза Максим.

Вепър поклати глава:

— Не. Желая ви успех.

— Тая ракета я хвърли — посъветва го Зеф. — Че ще вземеш да гръмнеш някъде с нея. И ето какво. По пътя ще минеш две застави. Ще ги минеш леко, само не спирай. Те са основно срещу заплахи от юг. А виж, после ще бъде лошо. Ужасна радиация, нищо за плюскане, мутанти, а по-нататък — пустиня, безводие.

— Благодаря — каза Максим. — Довиждане.

Той скочи на веригата, отвори люка и се промъкна в горещия полумрак. Вече беше сложил ръце върху лостовете, когато си спомни, че е останал още един въпрос. Подаде се навън:

— Слушайте, защо истинското предназначение на кулите е скрито от редовите членове на съпротивата?

Зеф се намръщи и плю, а Вепър тъжно каза:

— Защото мнозинството в щаба се надяват някога да вземат властта и да използват кулите по същия начин, но с други цели.

— Какви други? — попита Максим.

Няколко секунди се гледаха в очите. Зеф, обърнал гръб, старателно си свиваше цигара. После Максим каза:

— Пожелавам ви да останете живи.

И се върна при лостовете.

Танкът загърмя, задрънча, изпращя с вериги и тръгна напред.

Да се управлява машината беше трудно. Нямахме седалка за водач, а купчината трева и клони, която Максим нахвърля през нощта, бързо се разпадаше. Обзорът беше лош, не можеше да се набере добра скорост — при тридесет километра в час нещо в мотора започваше да гърми, да се задавя, маслото гореше. Наистина проходимостта на този атомен изрод все още бе прекрасна. Има ли път, няма ли — беше му все едно, изобщо не забелязваше храстите и малките ями, смилаше повалените дървета на стърготини. С лекота тъпчеше младите дръвчета, прорасли през пукнатините на бетона, а над дълбоките и пълни с черна вода ями пропълзяваше и дори като че ли пръхтеше от удоволствие. И прекрасно следваше курса, дори беше трудно да го обърнеш.

Шосето беше доста право, в отсека — мръсно и душно; в края на краищата Максим фиксира лоста за газта и удобно се настани на ръба на люка под решетестия жлеб на ракетната стойка. Танкът препускаше напред, сякаш именно това беше истинският му курс, зададен от древната програма. В него имаше нещо простовато и самодоволно: Максим, който обичаше машините, дори го потупа по бронята в знак на одобрение.

Можеше да се живее. Отляво и отдясно гората пълзеше назад, моторът равномерно клокочеше, радиацията тук горе почти не се чувствуваше, ветреецът беше сравнително чист и приятно охлаждаше горящата кожа. Максим вдигна глава и погледна люлеещия се нос на ракетата. Нея май наистина щеше да е добре да изхвърли. Нямахме да избухне, наистина, отдавна беше „изгнила“ — той я изследва още през нощта — но тежеше сигурно към десет тона, какъв е смисълът да я мъкне със себе си? Танкът си пълзеше напред, а Максим запълзя по жлеба, търсейки механизма за закрепване. Намери го, но всичко беше ръждясало, трябваше да се потруди доста, през това време танкът на два пъти излизаше по пътя на завоите и започваше с гневен вой да изкъртва дърветата, Максим бе принуден бързо да слиза при лостовете, да успокоява железния глупак и отново да го извежда на пътя. Но в края на краищата механизмът задействува, ракетата тежко се залюля,

грохна на пътя и бавно се търколи в канавката. Танкът подскочи и тръгна по-леко, и в този момент Максим видя първата застава.

На края на гората стояха две големи палатки и автофургон, димеше полева кухня. Двама голи до кръста legioneri се миеха — единият поливаше на другия с манерка. По средата на пътя стоеше часовой с черно наметало и гледаше танка, а вдясно стърчаха два стълба, съединени с греда, от която висеше нещо дълго и бяло, почти докосвайки земята. Максим влезе в отсека, за да не се вижда карираният му комбинезон, и подаде главата си навън. Полуголите legioneri престанаха да се мият и също загледаха танка. Чули дрънченето на веригите, от палатките и фургона излязоха още няколко души, един от които с офицерски мундир. Бяха много учудени, но не разтревожени; офицерът посочи танка, каза нещо и всички се засмяха. Когато Максим се изравни с часовия, последният му викна нещо, което не се чуваше през шума на мотора; в отговор Максим извика:

— Всичко е наред, стой си на мястото!

Часовият също не чу нищо, но лицето му изрази удовлетворение. След като пропусна танка, той отново излезе на средата на шосето и застана в предишната поза. Беше ясно, че всичко се е разминало.

Максим обърна глава и видя отблизо онова, което висеше от гредата. Гледа го секунда, после бързо приседна, стисна клепачи и без всякаква нужда хвана лостовете. „Не биваше да гледам. Кой дявол ме караше да се обръщам, щях да си пътувам и сега и нищо нямаше да знам...“ — Той се застави да отвори очи. „Не — помисли си, — трябва да гледам. Да привиквам трябва. И да узнавам повече. Няма защо да крия от себе си. Нямам право, щом съм се заел с такава работа. Сигурно беше мутант, смъртта не може да осакати човека до такава степен. Животът осакатява. Той ще осакати и мен, и няма къде да се дяна, и не трябва да се съпротивлявам, трябва да свиквам. Може би пред мен има стотици километри пътища с бесилки от двете страни...“

Когато отново се подаде от люка и огледа пътя, вече не се виждаше нито заставата, нито самотната бесилка край пътя. Колко хубаво щеше да е, ако сега си отиваше в къщи... Пристигнеш, събудиш се, измиеш се, после разкажеш страшния сън за Обитаемия остров... Той искаше да си представи Земята, но нищо не излезе, беше странно да си мисли за това, че някъде има чисти весели градове, много хора, добри и умни, и всички си доверяват един на друг... „Ти си търсеше

работа — каза си той. — Ето, сега имаш работа — трудна и мръсна, но едва ли някъде ще намериш друга толкова важна работа...“

Напред по шосето се показва някакъв механизъм, бавно пълзящ в същата посока — на юг. Беше малък верижен трактор, влачещ зад себе си ремарке с металическа решетеста подпора. В откритата кабина седеше човек с кариран комбинезон и пушеше лула; той равнодушно огледа танка, Максим, и обърна глава. „Каква е тая подпора? — помисли си Максим. — Познати очертания...“ После изведнъж съобрази, че това е секция от кула. „Сега да взема да я блъсна в канавката, че да мина два-три пъти отгоре й...“ Той се огледа и изразът на лицето му явно никак не се хареса на тракториста — той изведнъж спря машината и стъпи на веригата, сякаш се готвеше да побегне. Максим се обърна напред.

След десетина минути той видя втората застава. Това беше аванпостът на огромната армия карирани роби, а може би не роби, а най-свободните в страната хора. Две временни бараки с блестящи цинкови покриви, нисък изкуствен хълм, на който стърчеше сив нисък капонир с черни прорези-амбразури. Над капонира вече се издигаха първите секции на кула, около хълма стояха автокранове, трактори, търкаляха се безредно железни подпори. Гората на няколкостотин метра вдясно и вляво от шосето беше унищожена, на откритото пространство тук и там работеха хора с карирани дрехи. Зад къщичките се виждаше дълга ниска барака. Пред нея бяха прострени на въжета сиви парцали. Малко по-далеч от шосето стърчеше дървена куличка с площадка, по която се разхождаше часови със сива униформа и дълбока каска, а до него стоеше картечница на тринога. Под кулата се тълпяха други войници; изглеждаха като хора, изнемогващи от комари и скука. Всички пушеха.

„Е, тук също ще мина без премеждия — помисли си Максим — тук е краят на света и никой от никого не се интересува.“

Но той грешеше. Войниците престанаха да отпъждат комарите и загледаха танка. После един от тях, мършав и много приличащ на някого, оправя каската на главата си, излезе на средата на шосето и вдигна ръка. „Ти напразно така... — със съжаление помисли Максим. — Аз съм решил, че ще мина оттук и ще мина.“ Той слезе долу при лостовете, настани се по-удобно и сложи крак върху педала на ускорителя. Войникът на шосето продължаваше да стои с вдигната

ръка. „Сега ще дам газ — помисли си Максим — ще изреве както трябва и тоя ще отскочи... А ако не отскочи — помисли той с внезапно ожесточение, — какво пък, на война като на война...“

И изведнъж позна тоя войник. Пред него беше Гай — отслабнал, посърнал, брадясал, в широк войнишки комбинезон.

— Гай — прошепна Максим. — Приятелю... Какво да правя сега?

Той свали крак от педала, изключи амбреажа, танкът забави ход и спря. Гай отпусна ръка и без бързане тръгна насреща. И тогава Максим дори се засмя от радост. Всичко се получаваше чудесно. Той отново включи амбреажа и се приготви.

— Ей! — с началнически тон крясна Гай и почука с приклад по бронята. — Кой си ти, бе?

Максим мълчеше и тихичко се смееше.

— Има ли там някой? — в гласа на Гай се появи неувереност.

После подкованите му токове загърмяха по бронята, левият люк се разтвори и Гай надникна в отсека. Видял Максим, той отвори уста и в този момент Максим го хвана за комбинезона, дръпна го към себе си, повали го върху клоните под краката си и го притисна. Танкът страшно зарева и се понесе напред. „Да не разбия мотора“ — помисли Максим. Гай се дърпаше и мятеше, каската му се смъкна върху лицето му, той не виждаше нищо и риташе, слепешком, мъчейки се да измъкне изпод себе си автомата. Отсекът изведнъж се изпълни с грохот и дрънчене — очевидно по танка отзад стреляха автомати и картечници. Това беше безопасно, но неприятно и Максим с нетърпение следеше как се приближава стената на дърветата, все по-близо... близо... Първите храсти... Някакъв кариран отскочи... И ето, наоколо е гора, куршумите вече не удрят по бронята, шосето е свободно на стотици километри напред.

Гай най-после успя да измъкне автомата, но Максим му смъкна каската и видя потното озъбено лице; засмя се, когато яростта, ужасът и жаждата за убийство върху това лице се смениха с израз отначало на объркване, после изумление и накрая радост. Гай помръдна устни — изглежда искаше да каже „массаракш“. Максим остави лостовете, дръпна към себе си своя мокър, мършав, брадясал приятел, прегърна го, притисна го до себе си, после го пусна и, хванал раменете му, каза:

— Гай, приятелю, толкова се радвам!

Решително нищо не се чуваше. Максим погледна през обзорния процеп: шосето беше все така право, затова той отново фиксира газта и излезе горе, като измъкна подир себе си Гай.

— Массаракш! — каза Гай. — Пак ти!

— Не се ли радваш? Аз ужасно се радвам!

Максим едва сега разбра колко не му се е искало да пътува на Юг сам.

— Какво значи това? — извика Гай. Първата му радост беше минала, той с безпокойство се оглеждаше наоколо. — Накъде! Защо!?

— На Юг! — извика Максим. — До гуша ми дойде твоята гостоприемна родина!

— Бягство?

— Да!

— Ти си полудял! На теб ти подариха живота!

— Кой ми е подарил живота? Животът е мой, принадлежи на мен!

Беше трудно да се разговаря, трябваше да се вика и някак неволно вместо дружески разговор се получаваха караница. Максим скочи в люка и намали газта. Танкът тръгна по-бавно, вече не ревеше и не дрънчеше толкова силно. Когато Максим се измъкна обратно, Гай седеше нацупен и решителен.

— Аз съм длъжен да те върна — обяви той.

— А аз съм длъжен да те измъкна оттук — обяви Максим.

— Не разбирам. Ти съвсем си полудял. Оттук е невъзможно да се избяга. Трябва да се върнем... Массаракш, ти пък не можеш да се върнеш, ще те разстрелят... А на Юг ще ни изядат... Вдън земя да потънеш с твоите лудости! Кой ли дявол ме свърза с теб!

— Почакай, не викай толкова — каза Максим. — Дай да ти обясня...

— Не желая да слушам каквото и да е! Спри машината...

— Ама почакай, малко! — уговаряше го Максим. — Дай ще ти разкажа...

Но Гай не желаше да му разкажат. Гай настояваше тази незаконно похитена машина да бъде спряна и върната обратно в зоната. Два, три, четири пъти нарече Максим „говедо“. Вопълът „массаракш!“ заглушаваше мотора. Положението, массаракш, е ужасно! Положението е безизходно, массаракш! Пред нас, массаракш,

е сигурна смърт. Зад нас, массаракш, също. Максим винаги е бил тъпак и психопат, массаракш, но последната му постъпка, массаракш, май наистина ще е последна, массаракш и массаракш...

Максим не го прекъсваше. Той изведнъж съобрази, че полето на последната кула очевидно свършва някъде тук, и най-вероятно е вече да е свършило; последната застава би трябвало да се намира на самата граница на полето... Нека се накреци момчето, на Обитаемия остров думите нищо не значат... „Ругай, ругай, а пък аз ще те измъкна, няма какво да правиш там... Трябва да започна с някого, нека ти бъдеш първият. Не искам да бъдеш кукла, дори и това да ти харесва...“

След като наруга Максим по всички линии, Гай скочи в люка и се опита да спре машината. Не успя и се измъкна обратно, вече с нахлупена каска, много мълчалив и делови. Явно възнамеряваше да скочи и да се върне обратно. Беше много сърдит. Тогава Максим го дръпна за панталона, застави го да седне до него и започна да обяснява положението.

Той говори повече от час, прекъсвайки само когато трябваше да насочи танка на завоите. Говореше, а Гай слушаше. Отначало Гай се мъчеше да прекъсва, напираше да скочи в движение, но Максим говореше и говореше, повтаряше едно и също отново и отново, обясняваше, втълпяваше, разубеждаваше и Гай в края на краищата започна да се вслушва, после се замисли, оклюма се, пхна ръце под каската и силно се почеса; после изведнъж сам мина в настъпление и започна да разпитва Максим: откъде му е станало известно всичко това, кой ще докаже, че всичко това не е лъжа, как може да се повярва, след като всичко това е явна измишльотина... Максим го сразяваше с факти, а когато те не достигаха, се кълнеше, че говори истината; когато и това не помагаше, наричаше Гай дърво, кукла, робот; а танкът все пътуваше и пътуваше на юг, все по-дълбоко навлизаше в страната на мутантите.

— Е, добре, — вбесен каза Максим. — Сега ще проверим всичко. По моите сметки ние отдавна вече сме излезли от полето, а сега е около десет без десет. Какво правите в десет часа?

— В десет нула нула — проверка — мрачно каза Гай.

— Именно. Строявате се в стройни редици и се дерете от готовност да пролеете кръвта си. Помниш ли?

— Тази готовност е в сърцата ни — заяви Гай.

— Тази готовност е била набита в тъпите ви глави! — възрази Максим. — Нищо, сега ще проверим каква готовност имаш в сърцето си. Колко е часът?

— Без седем — мрачно каза Гай.

Известно време пътуваха мълчешком.

— Е? — попита Максим.

Гай погледна часовника и с несигурен глас запя:

„Напред, легионери, момчета железни...“

Максим го гледаше с насмешка. Гай сбърка и забрави думите.

— Стига си се пулил — сърдито каза той. — Пречиш ми. И изобщо какво е това пеене извън строя?

— Ти недей — каза Максим. — Ти и извън строя си крещял по същия начин. Да ви гледам двамата с чичо Каан беше страшно. Единият реве „Железните момчета“. Другият се дере: „Слава на Творците“. Че и Рада... Е, къде е твоята готовност да колиш и бесиш в името на Творците?

— Стига! Да не си посмял да говориш така за Творците. Дори и да е истина всичко, което разправяш, това значи само, че някой ги е измамил.

— И кой ги е измамил?

— Е-е... малко ли са...

— Значи Творците не са всемогъщи?

— Не желая повече да разговарям на тази тема — обяви Гай.

Той се оклюма, сгърби се, лицето му още повече се отпусна, очите му помътняха, долната устна увисна. Максим изведнъж си спомни Фишта Луковицата и Котра Красавеца от арестантския вагон. Те бяха наркомани — нещастни хора, привикнали да употребяват особено силни наркотични вещества. Страшно се измъчваха без своите отрови, нищо не ядяха, цели дни седяха точно така, с мътни очи и увиснала долна устна...

— Нещо боли ли те?

— Не — унило отговори Гай.

— Какво си настръхнал тогава?

— Ами така нещо... — Гай дръпна яката си и вяло завъртя глава — лошо ми е нещо... Да взема да легна, а?

Без да дочака отговор, той се пхна в люка и полегна върху клоните, сви се на кълбо. „Виж ти история — помисли Максим. —

Нещата не били толкова прости, колкото си мислех...“

Той се обезпокои.

„Гай не получи лъчев удар, ние излязохме от полето преди близо два часа... А той цял живот живее в това поле... Може би така е вредно за него — без полето? Да не вземе да се разболее? Ама че гадост...“ Той гледаше през люка бледото лице. Все повече го обхващаше страх. Накрая не издържа, скочи в отсека, спря мотора, измъкна Гай навън и го положи на тревата край пътя.

Гай спеше, мърмореше нещо насън, силно потръпваше. После започна да трепери, да се гърчи, свиваше се, като че ли искаше да се сгрее, пъхаше длани под мишниците си. Максим сложи главата му върху коленете си, притисна с пръсти слепоочията му и се постара да се съсредоточи. Отдавна не му се беше налагало да прави психомасаж; главното беше да се отвлече от всичко наоколо, да се съсредоточи, да включи болния в своята здрава система. Така седя десетина или петнадесет минути; когато се опомни, видя, че на Гай му е по-добре, лицето му е порозовяло, дишането беше станало равно и той повече не мръзнеше. Максим му направи възглавница от трева, поседя известно време, пъдейки комарите; после си спомни, че им предстои още дълго да пътуват, а защитата на реактора пропуска — за Гай това е опасно, трябва да се измисли нещо. Той стана и се върна при танка.

Трябваше да поработи доста, докато успее да свали от ръждясалите нитове няколко листа от бордовата броня; после той наби тези листове върху керамичната преграда, отделяща реактора и мотора от отсека за управление. Оставаше му да закрепил последния лист, когато изведнъж почувствува чуждо присъствие. Внимателно се подаде от люка... и почувствува, че всичко в него изстива и се напруга.

На шосето, на десетина крачки пред танка, стояха трима души; но Максим не можа да осъзнае веднага, че това са хора. Наистина, те бяха облечени; двама от тях държах на раменете си прът, от който висеше с окървавената си глава надолу неголямо копитно животно, подобно на елен. На шията на третия през пилешките му гърди висеше тежка винтовка с непривични очертания. „Мутантите — помисли Максим. — Ето ги мутантите...“ Всички разкази и легенди, които някога бе чувал, изведнъж изплуваха в паметта и станаха много правдоподобни. Одират кожата на живи хора... канибали... диваци... зверове. Той стисна зъби, изскочи върху бронята и се изправи с цял

ръст. Тогава онзи с винтовката смешно пристъпи на кривите си къси крачка, но не мръдна от мястото си. Само вдигна ръка с два дълги многочленести пръста, силно изсъска и произнесе със скърцащ глас:

— Искаш ли да ядеш?

Максим с труд помръдна устни и отговори:

— Да.

— Няма ли да стреляш? — заинтересува се притежателят на скърцащия глас.

— Не — каза Максим и се усмихна. — В никакъв случай.

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

Гай седеше зад грубо скована маса и чистеше автомата си. Беше около десет и четвърт сутринта, светът бе сив, безцветен, сух, нямаше в него място за радост, нямаше място за живот, всичко беше мътно и болезнено. На Гай не му се искаше да мисли, да вижда, да чува, дори да спи; искаше му се просто да положи глава на масата, да отпусне ръце и да умре. Просто да умре — и толкоз.

Стаичката беше малка, с един-единствен прозорец без стъкло, гледащ към огромна, затрупана с развалини и обрасла с див храсталак сиво-ръждива пустош. Тапетите в стаята бяха избелели, на места отлепени и свити — може би от горещина, може би от старост; паркетът беше разсъхнат и в единия ъгъл овъглен. За предишните обитатели на тази стая напомняше само голямата фотография под разбито стъкло; на нея при внимателно разглеждане човек можеше да различи някакъв възрастен господин с глупави бакенбарди и смешна шапка, приличаща на чиния.

Да можеше да не вижда всичко това, да можеше сега да хвърли топа или да завие като последно бездомно куче, но Максим беше заповядал: „Чисти!“

— Всеки път — заповядваше Максим, почуквайки с каменен пръст по масата, — всеки път, щом те насвие, сядай и чисти автомата...

Значи трябва да се чисти. Максим е това все пак. Ако не беше Максим, отдавна щеше да легне и да умре. Толкова пъти го беше молил: „Не ме изоставяй, докато мине, поседи с мен, полекувай ме“. Не. Каза, че трябва вече сам. Каза, че това не е смъртоносно, трябва да мине и непременно ще мине, но трябва да се насилиш, трябва да се справиш...

„Добре де — вяло помисли Гай. — Ще се справя. Максим е това все пак. Не човек, не творец, не бог — Максим... И още нещо ми каза тогава: «Повече злост! Щом те свие, спомняй си откъде ти е това, кой те е приучил и защо, и трупай омраза. Скоро ще потрябва: ти не си единствен, вие сте четиридесет милиона все такива — отровени...

Трудно е да повярваш, массаракш, цял живот съм в строя, винаги знаехме кое как стои, всичко беше просто, всички бяхме заедно, толкова хубаво беше да си като всички. И на — дойде, накара ме да те обикна, кариерата ми разби, накрая направо за яката ме изтръгна от строя и ме замъкна в тоя друг живот, дето и целта е непонятна, и средствата, дето трябва — массаракш! — сам да мислиш за всичко, да решаващ сам, всичко сам... Да... измъкна ме за яката, обърна ми мутрата назад и ми посочи: помия, гнусотия, мерзост, лъжа... И на, гледаш — наистина нищо красиво, като си спомня какъв бях, и ми се повдига, като си спомня момчетата... за господин ротмистъра Чачу да не говорим!» Гай ядно тикна затвора на мястото му и щракна с фиксатора. И отново го налегна вялост и апатия, нямаше воля дори да сложи пълнителя. Лошо, ох, че лошо...

Кривата скърцаща врата се откряна, в стаята надникна малка деловита муцунка — общо взето дори симпатична, ако не бяха плешивият череп и възпалените клепащи без мигли. Беше Танга, момиченцето на съседите.

— Чичо Мак заповяда да отидете на площада! Там вече всички се събраха, само вас чакат!

Гай я изгледа мрачно и накриво, погледна мършавото телце в рокличка от грубо зебло, ненормално тънките — като сламки — ръчички, покрити с кафяви петна, кривите, подпухнали в коленете крачета; почувствува, че му прилошава, и сам се засрами от отвращението си — детето ли е виновно, че е такова? Той отмести очи.

— Няма да дойда. Предай им, че се чувствам зле. Болен съм.

Вратата скръцна; когато Гай вдигна очи, момиченцето вече го нямаше. Той с досада хвърли автомата върху койката, отиде до прозореца, надникна. Момиченцето със страшна скорост пердашеше по долинката между останките от стени — бившата улица; след нея се затича някакъв дребосък, покуцука няколко крачки, спъна се, падна, полежа малко, после ревна с ужасен бас. Иззад развалините изскочи майка му. Гай побърза да се отдръпне, разтърси глава и се върна до масата. «Не, не мога да свикна. Лош човек съм, както излиза... Ох, да ми паднеше на мушката тоя, дето е виновен за всичко това, бих бил много точен. Но все пак защо не мога да свикна? Господи, що нещо видях за тоя месец — ще ми стигне за сто кошмара...»

Мутантите живееха на малки общини. Някои бяха чергари, ловуваха, търсеха по-добри места, търсеха път на Север, който да заобикаля легионерските картечници и страшните области, където те полудяваха и умираха на място от пристъпи на чудовищно главоболие; други живееха постоянно във фермите и селцата, оцелели след боевете и взрива на трите атомни бомби, една от които беше избухнала над този град, а другите две — в околностите; там сега имаше километрични «плешивини» от блестяща като огледало шлага. Живеещите на едно място сеяха дребна изродена пшеница, окопаваха странните си градини, където домати бяха колкото ягоди, а ягодите — колкото домати, развъждаха някакъв ужасяващ добитък, дето да те е страх да го гледаш, а камо ли да го ядеш. Това беше жалък народ — същите тези мутанти, дегенерати-диваци, за които всички, в това число и Гай, дрънкаха какви ли не глупости — тихи, болезнени, осакатени човешки карикатури. Нормални бяха само старците, но от тях много малко бяха останали живи, всички те боледуваха, обречени на скорошна смърт. Техните деца и внуци също изглеждаха обречени. Много деца се раждаха, но почти всички умираха или при раждането, или в първите месеци. Тези, които оцеляваха, бяха слаби, непрекъснато страдаха от различни недъзи, бяха страшно уродливи, но изглеждаха тихи, послушни, умни. Изобщо добри хора се оказаха мутантите, гостоприемни, мирни... Само да ги гледа човек беше невъзможно. Дори и Максим отначало потръпваше, но бързо свикна, той какво — господар е на природата си...

Гай пхна пълнителя в автомата, опря буза върху дланта си, замисли се. Да, Максим...

Наистина, този път Максим е подхванал явно безсмислена работа. Решил е да събере мутантите, да ги въоръжи и да унищожи Легиона като начало поне около Синята Змия. Смешна работа, ей богу! Ами че те едва ходят, много от тях умират просто така — вдигне чувал жито и умре на място — а той иска да ги води срещу Легиона. Пък и са необучени, слаби, къде там... Дори и да събере тия... разузнавачите им. За тая цялата «армия», ако е без Максим, един ротмистър ѝ стига, а ако е с Максим — един ротмистър с ротата си. Максим изглежда вече сам разбира това. Но цял месец тичаше из гората от село до село, от община до община, уговаряше старците и уважаваните хора — ония, на които се подчиняват общините. Тичаше и мен мъкнеше навсякъде,

не можеше да миряса. Не искат да тръгнат старците и разузнавачите си не пускат... И сега на това събрание... Няма да отида.

Светът стана по-светъл. Околното не предизвикваше такова отвращение, кръвта по-бързо потече по жилите, размърдаха се някакви смътни надежди, че ето, днешното събрание ще се провали, Максим ще дойде и ще каже: «Стига, повече няма какво да правим тук», и те ще тръгнат по-нататък на юг, където, както разправят, също живеят дегенерати-мутанти, но не толкова страшни, по-човекоподобни, не толкова болни. Казват, че те там имат нещо като държава, дори армия. Може би с тях ще успеем да завъртим мелницата... Наистина, там всичко, е радиоактивно, там, както казват, били хвърляни бомба след бомба, специално за заразяване. Имало такива специални бомби...

Спомнил си за радиацията, Гай бръкна в раницата и извади кутийка с жълти таблетки; глътна две, намръщи се от пронизващата им горчивина. Ама че гадост, но без тях не може, тук също всичко е заразено. А в пустинята сигурно ще трябва да ги гълтаме с шепи... Слава богу, ако не беше принц-херцогът, щеше да ми е спукана работата без тия хапчета... Юнак е принц-херцогът, не се обърква, не се отчайва в тоя ад, лекува, помага, извършва визитации, организираше цяла фабрика за лекарства.

Вратата се разтвори; в стаята влезе сърдитият Максим — гол, само по едни шорти, жилест, бърз и явно много ядосан. Като го видя, Гай се нацупи и загледа през прозореца.

— Хайде, не измисляй — каза Максим. — Да тръгваме.

— Не искам — каза Гай — по дяволите! Повръща ми се, невъзможно ми е.

— Глупости — възрази Максим, — това са прекрасни хора и много те уважават. Не ставай хлапе.

— Е, чак пък да ме уважават...

— И още как! Тия дни принц-херцогът молеше да останеш тук. «Аз, вика, скоро ще умра, тук трябва да ме замени истински човек».

— Чак пък да го заменя... — промърмори Гай, но почувствува, как пряко волята си се размеква вътрешно.

— И Бошку не ме оставя на мира, срамува се да се обърне направо към теб. «Нека, вика, Гай остане тук, ще ни учи, ще ни защитава, добри деца ще възпитава»... Нали знаеш как говори Бошку?

Гай се изчерви от удоволствие, изкашля се и каза, като още се мръщеше и гледаше през прозореца:

— Е, добре де... Автомата да го взимам ли?

— Вземи го — каза Максим. — Всичко се случва...

Гай взе автомата под мишница; излязоха от стаята. Гай отпред, Максим по петите му; слязоха по изгнилата стълба, прекрачиха купчината деца, които играеха в праха пред прага, и тръгнаха по улицата към площада... Ех! Улица, площад... Само имена. Колко ли хора тук са загинали за миг? Казват, преди е имало голям, красив град. Погубиха страната гадовете. Не стига, че са избили и осакатили хората, ами на всичко отгоре и развъдили някакви гадини, дете никога не ги е имало тук. Пък и не само тук...

Принц-херцогът разказваше, че преди войната в тази гора живеели зверове, подобни на кучета — забравих как се казваха — умни били и много добри, всичко разбирали, направо удоволствие било да ги дресираш. И започнали, разбира се, да ги дресират за военни цели. После пък се намерил някакъв умник, разшифровал езика им, оказало се, че имат свой език, при това доста сложен, и гърлата им са устроени така, че някои могли дори да се научат да говорят като хора — не целия език, разбира се, но запомняли по петдесет-седемдесет думи. Изобщо чудесни животни били, можели сме да дружим с тях, да се учим един от друг, да си помагаме — породата им измирала... А вместо това ги научили да воюват, да се промъкват при противника за военни сведения. После започнала войната, на някой не му било до тях, пък и до нищо на света. И на ти сега — вампири. Също мутанти, но не човешки, а животински — много опасни същества. В Особения Южен Окръг дори беше пратена заповед за борбата с тях, а принц-херцогът направо вика: с всички ни е свършено, тук само вампири ще живеят...

Гай си спомни как веднъж в гората Бошку с ловците си застреля елен, преследван от вампири, и как започна сбиване. А мутантите колко ги бива за бой? Гръмнаха по един път с дядовските си пушкала, хвърлиха ги, седнаха и закриха очите си с ръце, за да не виждат как ще ги разкъсват, демек. И Максим се обърка, между нас казано... Тоест не че се обърка, а някак си... не му се искаше да се бие. Е, и ми се наложи да се бия вместо всички — като изпразних пълнителя — почнах ги с приклада. Хубаво, че вампирите бяха малко, само шест. Два убихме,

един избяга, а останалите трима, ранени и зашеметени, ги вързахме и решихме сутринта да ги водим в селото на екзекуция. А през нощта, гледам, Максим тихичко става — и при тях. Поседя малко, полекува ги, както той си знае, с налагане на ръце, после ги развърза и те, нали не са глупаци, духнаха да бягат, не ги видяхме повече. Питам го: «Защо бе, Мак, защо така?» — «И аз не знам — вика, — но чувствавам, че не бива да ги убиваме. Нито хората, нито тях... Това — вика, никакви кучета не са, и никакви вампири...»

Пък и да бяха само вампирите! Ами какви прилепи се развъдиха! Като тия, дето прислужват на Магьосника... Та това е ужас хвърчащ, а не прилепи! Ами кой нощем трополи из селата и краде деца? При това дори не влиза в къщата, а спящите деца, без да се събуждат, сами излизат при него... Да речем, че това е измишльотина, но нещичко аз и сам съм виждал. Спомням си, като че беше вчера — поведе ни принц-херцогът да ни покаже най-близкия вход на Крепостта. Отидохме. Беше една такава мирна полянка, зелена, с хълмче, а в хълмчето — пещера. А като се вгледахме — господи боже мой! — цялата поляна пред входа затрупана с мъртви вампири, бяха поне двайсет и без нито една рана, нито капка кръв по тревата. И най-странното — Максим ги разгледа и каза: Не са мъртви те, само са парализирани, като че ли някой ги е хипнотизирал... Пита се: кой? Не, страшни места са тук. Из тях човек само денем може да върви, че и то с повече предпазливост. Да не беше Максим, така щях да си плюя на петите, да побягна оттук. Но ако говорим честно, къде бих избягал? Наоколо гори, пълни с гадини, танкът потъна в блатото... При своите да избягам?... Много естествено — при своите. Но какви «свои» са ми те сега? Също, като се позамисля, уроди, кукли, правилно говори Максим. Не, и това не е за мен. Противно...“

Те излязоха на площада, на голямата пустош, в средата на която грозно чернееше някакъв полуразтопен паметник; завиха към оцелялата къщичка, където обикновено се събираха представителите, за да обменят слухове, да се посъветват относно посевите или лова, пък и просто да поседят, да подремят, да послушат разказите на принц-херцога за старите времена.

В къщичката, в голямата чиста стая, народът вече се беше събрал. Нямаше нито един, когото човек да му се иска да гледа. Дори принц-херцогът — човек, а не мутант — беше осакатен: цялото лице

обгорено и в белези. Влязоха, поздравиха се, седнаха в кръга, направо на пода. Бошку, който седеше до печката, свали от жаравата чайника и наля на всички по чашка хубав силен чай, но без захар. Гай взе чашката си — необикновено красива, безценна, от кралските сервизи, — постави я пред себе си, опря приклада на автомата на пода, облегна чело върху ръбестото дуло и затвори очи, за да не вижда никого.

Принц-херцогът откри събранието. Никакъв принц и никакъв херцог не беше той — едно време е бил главен хирург на Крепостта. Когато върху нея започнали да хвърлят атомни бомби, гарнизонът се разбунтувал, вдигнал бяло знаме (по него своите веднага изстреляли термоядрена); истинския принц, командувания, войниците разкъсали на парчета, изобщо увлекли се, избили всички офицери, после се сепнали, че няма кой да командува, а без командири не може: войната продължава, противникът атакува, своите атакуват, а от войниците никой не знае плана на Крепостта. Получил се гигантски капан, а на всичко отгоре избухнали бактериологическите бомби, целият арсенал, и започнала чума. С една дума, получило се така, че половината гарнизон се разбягал кой накъдето види, от останалата половина три четвърти измрели, а командването на останалите поел главният хирург — по време на бунта войниците не го закачили, нали все пак бил лекар. Някак се беше получило така, че едни го наричаха принц, други херцог, а Максим за по-определено го наричаше принц-херцог.

— Приятели! — каза принц-херцогът. — Трябва да обсъдим предложенията на нашия приятел Мак. Това са много важни предложения. Колко са важни, можем да преценим дори и по това, че самият Магьосник дойде при нас и може би ще ни говори...

Гай вдигна глава. Вярно: в ъгъла, облегат на стената, седеше Магьосника. Да го гледа човек беше страшно, а да не го гледа — невъзможно. Той беше изключителна личност. Дори Максим го гледаше някак отдолу нагоре и казваше на Гай: „Магьосника е голяма фигура, братле“. Магьосника беше нисък на ръст, набит, чист, с къси, но силни ръце и крака и общо взето не чак толкова уродлив; във всеки случай думата „уродлив“ не подходеше за него. Черепът му беше огромен, покрит с гъсти твърди коси, приличащи повече на сребриста козина; имаше малка уста със странно свити устни, сякаш все се канеше да свирне през зъби; лицето му беше общо взето слабо, но с торбички под очите, а самите очи бяха дълги и тесни с вертикална

зеница, като на змия. Той говореше малко, рядко се появяваше сред хората, живееше сам в едно мазе в най-отдалечения край на града, но се ползуваше с огромен авторитет поради изумителните си способности. Първо, той беше много умен и знаеше всичко, макар да беше само на около двадесет години и никога не беше напуснал града. Когато възникваха някакви въпроси, всички идваха при него за съвет. Като правило той не отговаряше, което означаваше, че въпросът е дреболия: както и да го решиш, все е тая. Но ако беше нещо жизненоважно — за времето или кога какво да сеят — той винаги даваше съвет и никога не грешеше. При него ходеха само старейшините; обикновено те мълчаха и не казваха какво е ставало там, но се носеха слухове, че дори и когато дава съвети, Магьосника не отваря уста. Така, погледне само — и веднага разбираш какво трябва да правиш. Второ, той имаше власт над животните. Никога не искаше от общината нито храна, нито облекло: всичко му доставяха животните, различни животни и насекоми, и зверове, и жаби. А главни прислужници му бяха огромните прилепи, с които той, според слуховете, можеше дори да разговаря и те го разбираха и слушаха. Понататък разправяха, че той знае неизвестното. Да разбереш това неизвестно беше невъзможно. Според Гай това беше просто безсмислено натрупване на думи: черен и празен Свят преди възникването на Световното Светило, мъртъв леден Свят след угасването на Световното Светило; безкрайна пустиня с множество Световни Светила... Никой не можеше да обясни какво точно означава това, а Мак само поклащаше глава и възхитено мърмореше: „Какъв интелект!“

Магьосника седеше, без да гледа никого, на рамото му неловко пристъпваше от крак на крак сляпа нощна птица. Магьосника от време на време вадеше от джоба си някакви трохи и ги пъхаше в клюна ѝ, тогава тя замираще за секунда, вдигаше глава и като че ли с труд преглъщаше, изпъвайки шия.

— Това са много важни предложения — продължаваше принц-херцогът, — затова ви моля да слушате внимателно, а ти Бошку, гълъбче, вари по-силен чай, защото, както виждам, някои вече почват да дремят. Не бива да дремем, не бива. Съберете малко сили, може би сега се решава съдбата ви...

Събранието одобрително замърмори. Един, с перде на окоето, издърпаха от стената, където се беше настанил да подремне, и го сложиха да седне на първия ред.

— Аз такава, нищо... — мърмореше той. — Аз само така, малко. Аз такава, искам да кажа да говорите по-кратко, че то, докато стигнете края, ще съм забравил началото...

— Хубаво — съгласи се принц-херцогът. — Като искате по-кратко, така ще бъде. Войниците ни изтласкват на юг, в пустинята. Не ни щадят, не влизат в преговори. От семействата, които опитаха да проникнат на север, никой не се върна. Изглежда са загинали. Това значи, че след десет-петнайсет години нас окончателно ще ни изтласкат в пустинята, а там всички ще загинем без храна и вода. Казват, че и в пустинята живеят хора. Аз не вярвам в това, но много от уважаемите старейшини вярват и твърдят, че тези обитатели на пустинята са също така жестоки и кръвожадни, както и войниците. А ние сме хора миролюбиви, не умеем да се сражаваме. Много от нас мрат и сигурно няма да доживеем до окончателния край, но сега ние управляваме народа си и трябва да мислим не само за себе си, но и за децата си. Бошку! Дай, моля те, чай на Хлебаря. Струва ми се, че Хлебаря заспа.

Събудиха Хлебаря, пъхнаха в петнистата му ръка гореща чашка; той се опари, засъска, а принц-херцогът продължи:

— Нашият приятел Мак предлага изход. Той дойде при нас от страната на войниците. Тях той също ги ненавижда и също казва, че от тях не можем да чакаме пощада, там те всички са залъгани от тираните си и горят от желание да ни унищожат. Мак искаше отначало да ни въоръжи и поведе на бой, но се убеди, че сме слаби и не можем да воюваме. Тогава той реши да се добере до обитателите на пустинята — той също вярва в тях, — да се споразумее с тях и да ги поведе срещу войниците. Какво се иска от нас? Да благословим тази инициатива, да пуснем обитателите на пустинята през нашите земи и да ги осигурим с продоволствие, докато трае войната. И още нещо предлага нашият приятел Мак: да му разрешим да събере всички наши разузнавачи, които поискат, той ще ги учи да воюват и ще ги поведе през Синята Змия, за да вдигне там въстание. Ето, накратко, как стоят нещата. Сега трябва да решим и аз ви моля да се изкажете.

Гай хвърли поглед към Максим. Приятелят Мак седеше, подвил крак под себе си, огромен, кафяв, неподвижен като скала, дори не като скала, а като гигантски акумулатор. Гледаше към най-далечния ъгъл, към Магьосника, но почувствува погледа на Гай и обърна глава към него. И изведнъж Гай си помисли, че приятелят му Мак вече не е онзи, предишният. Спомни си, че Мак отдавна не се е усмихвал със знаменитата си ослепителна усмивка, че отдавна не е пял планинските си песни и че очите му са изгубили предишната ласкавост и добродушно ехидство, станали са твърди, като че ли стъквени, като че ли това вече не е Максим, а ротмистър Чачу. И още си спомни Гай, че отдавна приятелят му Мак е престанал да тича по всички ъгли като весел любопитен пес, станал е сдържан, появила се е в него някаква суровост, целенасоченост, възрастна делова съсредоточеност, сякаш се целеше със самия себе си в някаква видима само за него мишена... Много, много се измени приятелят Мак, откак изпразниха в него пълнителя на тежкия армейски пистолет. Преди той съжаляваше всички и всеки, а сега не жали никого. Е какво, може би именно така и трябва...

Но страшна работа е замислил все пак, клане ще има, голямо клане...

— Нищичко не разбрах — обади се един плешив урод, явно не беше тукашен, ако се съди по облеклото, му. — Какво иска той? Варварите да дойдат тук? Ами че те ще ни избият всичките. Какво, да не мислите, че не ги познавам? Ще ни избият всички, един жив няма да оставят.

— Те ще дойдат с мир — каза Мак — или изобщо няма да дойдат.

— По-добре хич да не идват — каза плешивият. — С варварите по-хубаво да си нямаш вземане-даване. Дет' се вика, по-хубаво да излезеш срещу войнишките картечници. Все пак от своя ръка ще загинеш, колкото и да е, мен баща ми беше войник от Крепостта...

— Това е вярно, разбира се — замислено произнесе Бошку. — Но пък от друга страна, варварите могат и да изгонят войниците, и нас да не ни закачат. Тогава пък ще бъде съвсем добре.

— От къде на къде няма да ни закачат? — възрази оня с пердето. — Откак се помним, всички ни закачат, а сега отведнъж тия няма да ни закачат?

— Ами че нали той ще се споразумее с тях — поясни Бошку. — Не закачайте горските, демек, и толкоз, инак недейте да идвате...

— Кой? Кой ще се разбере? — попита Хлебаря и завъртя глава.

— Ами че Мак. Мак ще се разбере...

— А-а, Мак... Е, ако Мак се разбере, тогава може и да не ни закачат...

— Да ти дам ли чай? — попита Бошку. — Нещо заспиваш, Хлебар.

— А бе не ти ща чая.

— Хайде, пийни де, една чашка само. Толкова ли ти е трудно?

Оня с пердето изведнъж стана.

— Аз ще си ходя. Нищо няма да излезе от тая работа. Те и Мак ще убият, и нас няма да пожалят. За какво ще ни жалят? Все едно след десетина години с нас е свършено. В моята община вече две години не се раждат деца. Да си доживеем спокойно до смъртта и толкоз... Така че сами решавайте, както си знаете. Все ми е едно.

Той излезе — крив, тромав, спъна се на прага.

— Да, Мак — каза Пиявицата, поклащайки глава. — Прощавай, ама ние на никой не вярваме. Как може да вярваме на варварите? Те живеят в пустинята, пясък ядат, пясък пият. Те са страшни хора, от железен тел усукани, ни могат да плачат, ни да се смеят. Какво сме за тях? Мъх под краката. Ето, ще дойдат, ще изтрепят войниците, ще се настанят тук, ще изгорят гората, разбира се... За какво им е гората, те си обичат пустинята. И с нас пак е свършено. Не, не вярвам. Не вярвам, Мак. Празна работа си намислил.

— Да — каза Хлебаря. — Не ни трябва тая работа, Мак. Похубаво ни остави да си измрем спокойно, не ни закачай. Ти мразиш войниците, искаш да ги съкрушиш, а ние какво сме ти криви? Ние никого не мразим. Съжали ни, Мак. Та нас никой никога не ни е съжелявал. И ти, макар че си добър човек, но също не ни съжеляваш... Нали, Мак?

Гай отново погледна към Максим и смутено отмести очи.

Максим се изчерви — до сълзи; наведе глава и закри с ръка лицето си.

— Не е вярно — каза той. — Съжелявам ви. Но не само вас съжелявам. Аз...

— Не-е, Мак — настойчиво каза Хлебаря. — Ти само нас съжали. Та ние сме най-нещастните хора в света и ти добре знаеш това. Забрави омразата си. Съжали ни и толкоз...

— А за какво ще ни съжالياва? — обади се Лешничаря, омотан до очите в мръсни бинтове. — Той сам е войник. Кога войниците са ни съжالياвали? Не се е родил още такъв войник.

— Гълъбчета, гълъбчета — строго каза принц-херцогът. — Мак е наш приятел. Той иска да унищожи враговете ни...

— А ето какво ще стане всъщност — разсъдително каза плешивият, който не беше тукашен. — Да предположим дори, че варварите ще бъдат по-силни от войниците. Ще ги избият те, ще срутят проклетите им кули, ще превземат целия Север. Нека. Не ни е жал. Нека се колят. Но ползата за нас каква е? Тогава съвсем сме свършени: на Юг варвари, на Север също варвари, над нас все същите варвари. Ние не сме им нужни, а като така — под ножа! Това едно... Сега да предположим, че войниците избият варварите. Ще ги отблъснат, а войната ще се понесе през нас към юг. Тогава какво? Тогава пак сме свършени: на Север войници, на Юг войници, над нас войници. Е, а ние познаваме войниците...

Събранието зашумя, забръмча, че ето на, правилно говори плешивият, всичко е вярно, но плешивият още не беше свършил.

— Дайте ми да довърша, де! — възмути се той. — Какво сте се разшумели? Това още не е всичко. Можем още да предположим, че войниците ще избият варварите, а варварите — войниците. Като че ли тогава ще можем да си живеем. Ама на, пак не се получава. Защото има още и вампири. Докато войниците са живи, вампирите се крият, страх ги е от куршумите, нали на войниците им е заповядано да избиват вампирите. А ако войниците изчезнат, тогава с нас съвсем ще е свършено. Ще ни изядат вампирите и кокал няма да оставят.

Тази идея страшно порази събранието.

— Вярно говори! — разнесоха се гласове. Виж какви умни глави имало при блатата... Да, братя, забравихме ние за вампирите... А те не спят, чакат си своето. Не ни трябва нищо, Мак, нека да си върви както е вървяло досега... Двайсет години как да е преживяхме и още двайсет някак ще изкараме, а после току-виж и още...

— И разузнавачите не бива да му даваме! — повиши глас плешивият. — Малко ли неща искат и те самите... Те какво — те и в

къщи не се прибират. На, Шестопръстия денува и ноцува от оная страна. Да те е срам да кажеш — граби там, пие... Те са си добре, не ги е страх от проклетите кули, главите не ги болят. А обществото какво да каже? Дивечът бяга на Север. Кой ще го гони от Север към нас, ако ги няма разузнавачите? Няма да ги дадем! Трябва и да ги стегнем хубаво, съвсем са се разпуснали. Вършат убийства отгатак, отвличат и изтезават войници, като че ли не са хора... Няма да ги пускаме! Съвсем ще се разхайтят.

— Няма да ги пускаме, няма — потвърди събранието. — Как ще караме без тях? Родили сме ги, хранили сме ги, гледали сме ги, възпитали сме ги, а те своята си знаят, все гледат бели да правят...

Плешивият най-сетне миряса, седна си на мястото и започна жадно да гълта изстиналия чай. Събранието също се успокои, утихна. Старците седяха неподвижно и се стараеха да не гледат към Максим.

Бошку произнесе, като кимаше унило:

— Как може бе, толкова нещастен е животът ни! Отникъде спасение! И на кого какво сме направили?

— Раждали са ни напразно, това е — каза Лешничаря. — Без да мислят са ни раждали, не навреме... — той подаде празната чаша. — И ние раждаме напразно. За смърт. Да, да, за смърт...

— Равновесието... — произнесе изведнъж някакъв силен дрезгав глас. — Вече ви говорих за това. Мак. Вие не поискахте да ме разберете...

Неясно беше откъде идва гласът. Всички мълчаха със скръбно наведени глави. Само птицата на рамото на Магьосника тъпчеше, отваряйки и затваряйки жълтия си клон. Магьосника седеше неподвижно, със затворени очи и стиснати тънки сухи устни.

— Но сега, надявам се, вие разбрахте — продължаваше да говори като че ли птицата. — Вие искате да нарушите това равновесие. Е какво, може би това е във вашите сили. Но пита се — защо? Някой молил ли ви е за това? Както виждате, не. Какво ви движи тогава?

Птицата настръхна, пъкна глава под крилото си, а гласът все звучеше и тогава Гай разбра, че говори самият Магьосник, без да помръдва устни, без да трепне с нито един мускул на лицето си.

Това беше много страшно, и не само за Гай, но и за всички събрали се, дори за принц-херцога. Единствен Максим гледаше Магьосника мрачно и с някакво дръзко предизвикателство.

— Нетърпението на разтревожената съвест! — провъзгласи Магьосника. — Вашата съвест е разглежена от постоянното внимание към нея, тя започва да стене при най-малкото неудобство и разумът ви почтително се прекланя пред нея, вместо да ѝ се скара и да я постави на мястото ѝ. Вашата съвест е възмутена от съществуващото положение на нещата — и разумът ви послушно и трескаво търси начин да промени това положение. Но положението си има свои закони. Те възникват от стремежите на огромни човешки маси и могат да се променят единствено заедно с промяната на тези стремежи... И така, от една страна имаме стремежите на огромни човешки маси, а от друга — вашата съвест, вплъщението на вашите стремежи. Вашата съвест ви тласка към промяна на положението на нещата, тоест към нарушение на законите на това положение, определени от стремежите на масите, тоест към промяна на стремежите на милионите човешки маси по образ и подобие на вашите стремежи. Това е смешно и антиисторично. Вашият замъглен и зашеметен от съвестта разум е загубил способността да отличава реалното благо за масите от въображаемото, продиктувано от съвестта ви. А разумът трябва да се поддържа чист. Ако не искате или не можете — какво пък, толкова ползе за вас. И не само за вас. Вие ще кажете, че в света, от който сте дошъл, хората не могат да живеят с нечиста съвест. Какво пък тогава престанете да живеете. Това също не е лош изход — и за вас, и за другите.

Магьосника замълча. Всички глави се обърнаха към Максим. Гай не можа да схване добре за какво ставаше дума. Изглежда това беше отглас от някакъв стар спор. И също беше ясно, че Магьосника смята Максим за умен, но капризен човек, който действа повече според прищевките си, отколкото според необходимостта. Това беше обидно. Максим, разбира се, беше странна личност, но не щадеше себе си и винаги желаше доброто на всички — и не от някакъв каприз, а от най-дълбоко убеждение. Разбира се, четиридесетте милиона души, опиянени от излъчването, не искаха никакви промени, но нали са опиянени, това е несправедливо...

— Не мога да се съглася с вас — студено каза Максим. — Съвестта със своята болка поставя задачи, разумът ги изпълнява. Съвестта създава идеалите, разумът търси пътя към тях. Това е и функцията на разума — да търси пътища. Без съвестта разумът работи

само за себе си, следователно — на празен ход. Що се отнася до противоречията между моите стремежи и стремежите на масите... Съществува определен идеал: човек трябва да бъде свободен духовно и физически. В този свят масите още не съзнават този идеал и пътят към него е тежък. Но някога трябва да се започне. И аз имам намерение да започна сега.

— Вярно — неочаквано леко се съгласи Магьосника. — Съвестта действително създава идеали. Но идеалите затова се наричат идеали, защото се намират в поразително несъответствие с действителността. Аз всъщност само това искам да ви кажа, само това повтарям: не трябва да глезите съвестта си, трябва по-често да я подлагате на прашното течение на новата действителност и да не се страхувате, ако върху нея се появят петънца и груби струпеи... Впрочем, вие и сам разбирате това. Вие просто още не сте се научил да наричате нещата с истинските им имена. Но и на това ще се научите. Ето, вашата съвест провъзгласи задача: да се смъкне тиранията на ония Огненосни Творци. Разумът пресмята и дава съвет: доколкото тиранията не може да се взриви отвътре, трябва да я ударим отвън, да хвърлим срещу нея варварите... Нека горските жители бъдат отъпкани, нека руслото на Синята Змия се задръсти от трупове, нека започне голяма война, която може би ще доведе до сваляне на тираните — всичко е в името на благородния идеал. Е какво пък, казва съвестта с недоволна гримаса, ще трябва малко да загрубея заради великото дело...

— Массаракш... — изсъска Максим, така почервенял и зъл Гай никога не го беше виждал. — Да, массаракш, да! Всичко е така, както казвате! А какво остава да се направи? Зад Синята Змия хората са превърнати в ходещи пънове.

— Правилно, правилно — каза Магьосника. — Друг е въпросът, че сам по себе си вашият план е несполучлив: варварите ще се разбият в кулите и ще отстъпят, а горките ни разузнавачи общо взето не са годни за нищо сериозно. Наистина, в рамките на същия план вие бихте могли да се свържете с Островната Империя например... Не става дума за това. Страхувам се, че вие изобщо сте закъснял, Мак! Само не мислете, че ви уговарям да се откажете. Аз виждам добре: вие сте сила, Максим. И вашата поява тук сама по себе си означава неизбежно нарушение на равновесието на силите върху повърхността на нашия

мъничък свят. Действайте. Само нека вашата съвест не ви пречи да мислите ясно и нека вашият разум не се стеснява да измести съвестта, когато е нужно. И още нещо ви съветвам да помните: не знам как е във вашия свят, но в нашия нито една сила не остава дълго време без господар. Винаги се намира някой, който ще се опита да я опитоми — незабелязано или под благовиден предлог... Това е всичко, което исках да ви кажа.

Магьосника се изправи с неочаквана ловкост; птицата на рамото му приседна и разпери криле. Той се плъзна на късите си крака покрай стената и изчезна зад вратата. И почти веднага подир него един по един започнаха да се разотиват събралите се — с пъшкане, стонове, пухтене, нищо не разбрали от казаното, но явно доволни от това, че всичко ще си остане като преди, че Магьосника не разреши опасния замисъл, съжали ни Магьосника, значи, защити ни, и сега можем да си доживеем живота, нали пред нас е вечност — десетина години, че и повече може би. Последен изкуцука Бошку с празния си чайник и в стаята останаха само Гай и Мак с принц-херцога, а в ъгъла дълбоко спеше Хлебаря, изтощен от умствени усилия. В главата на Гай беше мътилка, в душата също. Само едно разбираше: „Нещастен мой живот: през първата му половина бях кукла, дърво в нечии ръце, а втората половина явно ще трябва да доживея като скитник без родина, без приятели, без утрешен ден...“

— Огорчен ли сте, Мак? — попита с виновен глас принц-херцогът.

— А, не, не особено — отзова се Максим. — По-скоро обратното, чувствавам облекчение. Магьосника е прав, моята съвест още не е готова за такива замисли. Навярно още ще трябва да побродя, да погледам. Да потренирам съвестта си... — той някак неприятно се засмя. — Какво можете да ми предложите, принц-херцог?

Старият принц-херцог с пъшкане се изправи и, разтривайки схванатите си хълбоци, тръгна из стаята.

— Първо, не ви съветвам да навлизате в пустинята — каза той. — И да има варвари там, и да няма, вие не можете да намерите нищо подходящо за вас. Може би си струва по съвета на Магьосника да установите контакт с островитяните, макар че, бог ми е свидетел, нямам представа как може да стане това. Навярно трябва да отидете до морето и да започнете оттам... ако островитяните също не са мит и

ако... и ако изобщо поискат да разговарят с вас. Най-правилно ми се струва да се върнете обратно и да действувате сам. Спомнете си какво ви каза Магьосника — вие сте сила. И освен това сте прав: системата на кулите трябва да има Център. И властта над Севера е в ръцете на онзи, който владее този Център. Трябва добре да усвоите това.

— Страхувам се, че това не е за мен — бавно произнесе Максим. — Не мога още да кажа защо, но чувствавам, че не е за мен. Не искам да владеея Центъра. В едно сте прав — аз нямам какво да правя нито тук, нито в пустинята. Пустинята е много далеч, а тук нямам на кого да се опра. Но ми предстои да науча още много: съществуват още Пандея, Хонти, съществуват планинските райони, съществува някъде Островната Империя... Чувал ли сте за белите подводници? Не? А аз съм чувал, и Гай също, и ние с него познаваме човек, който ги е виждал и се е сражавал с тях. Така че те умеят да се сражават... Е, добре... — Мак скочи. — Няма какво да се бавим. Благодаря ви, принц-херцог, вие ни помогнахте много. Да тръгваме, Гай!

Те излязоха на площада и спряха до полуразтопения паметник. Гай се оглеждаше с тъга. Наоколо в жежката мараня трептяха жълтите развалини, беше душно, смрадно, но вече не му се искаше да си отива оттук, от това страшно, но вече близко място, и отново да се влачи през горите, поверил себе си на волята на всички онези тъмни случайности, които причакват човека при всяка негова въздишка... Да можеше сега да се върне в стаичката си, да поиграе с плешивичката Танга, да й направи най-сетне обещаната свирка от изстреляна гилза, да не се скъпи, массаракш, да изгърми във въздуха един патрон за бедното момиченце...

— Накъде все пак имате намерение да тръгнете? — попита принц-херцогът, като се закриваше от праха със своята износена и избеляла шапка.

— На запад — отговори Максим. — Към морето. Далеч ли е оттук?

— Триста километра... — замислено произнесе принц-херцогът. — И ще трябва да вървите през много заразени места... Слушайте, а може би да направим така?...

Той дълго мълча, Гай започна вече нетърпеливо да пристъпва от крак на крак, но Максим не бързаше, чакаше.

— Ех, за какво ми е той всъщност? — най-сетне каза принц-херцогът. — Честно казано, аз го пазех за себе си, мислех, ако стане съвсем лошо, да се кача на него и да се върна в къщи, а там, ако ще да ме разстрелят. Но сега вече какво... Късно е.

— Самолет ли? — бързо попита Максим, като гледаше с надежда принц-херцога.

— Да. „Планински Орел“. Говори ли ви нещо това име? Не, разбира се... А на вас, младежо? Също не... Някога беше знаменит бомбоносец, господа. Личният на Негово Императорско Височество Принц Кирну, с Четири Златни Знамена, наименуван Бомбоносец „Планински Орел“... Спомням си, като войници ни караха да го зубрим. „Редник еди-кой си! Преименувай личния бомбоносец на негово императорско височество!“ И редникът декламираше, случваше се... Да... Та аз го запазих. Първо исках с него да евакуирам ранените, но те бяха прекалено много. После, когато всички ранени умряха... Е, какво ще ви разправам. Вземете го, гълъбче. Летете. Има гориво за половината свят...

— Благодаря — каза Максим. — Благодаря ви, принц-херцог. Никога няма да ви забравя.

— Мен какво... — произнесе старецът. — Не заради себе си го давам, я... А пък ако излезе нещо, гълъбче, преди всичко тези тук не забравяйте.

— Ще излезе — каза Максим. — Ще се получи, массаракш! Трябва да излезе, съвест или не съвест!... И аз никого никога няма да забравя.

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА

Гай никога досега не беше летял на самолет. Всъщност той виждаше самолет за пръв път в живота си. Полицейски въртолети и щабни летящи платформи беше виждал неведнъж и един път дори взе участие във въздушна хайка: натовариха тяхната секция на въртолет и я стовариха до шосето, по което препускаше тълпа възпитуеми, разбунтували се заради лошата храна. От този въздушен полет Гай пазеше най-неприятни спомени: въртолетът летеше много ниско, тресеше се и се люлееше така, че вътрешностите се обръщаха наопаки, и на всичко отгоре — подлудяващият рев на витлото, бензиновата воня и пръскащите отвсякъде фонтани машинно масло...

Но работата тук беше друга.

Личният на Н. И. В. Бомбовоз „Планински орел“ смая въображението му. Това беше наистина чудовищна машина, не можеше да си представи, че е способна да се издигне във въздуха. Нейното ребресто тясно тяло, украсено с многобройни златни емблеми, беше дълго като улица. Страшно и величествено се разпростираха исполинските криле, под които можеше да се укрие цяла бригада. Те бяха нависоко, като покрив на къща, но перките на шестте огромни пропелера почти докосваха земята. Бомбовозът стоеше на три колела, всяко с височина няколко човешки ръста — две подпираха носовата част, на третото лежеше опашката-етажерка. Към стъклено блестящата кабина на главозамайваща височина водеше като сребриста нишка алуминиева стълбичка. Да, това беше истински символ на старата империя, символ на минало могъщество, разпростряло се над целия континент. Гай, вдигнал глава, стоеше на отслабналите си крака, тръпнейки от благоговение; като гръм го поразиха думите на приятеля Мак:

— Ама че сандък, массаракш! Извинете, принц-херцог, не исках да кажа това...

— Друг няма — сухо се отзова принц-херцогът. — Между другото това е най-добрият в света бомбоносец. В своето време негово императорско височество извършваше на него...

— Да, да, разбира се — побърза да се съгласи Максим. — Аз просто от изненада...

Горе в пилотската кабина възхищението на Гай достигна своя предел. Кабината беше изцяло стъклена. Огромно количество непознати прибори, невероятно удобни меки кресла, непонятни лостове и приспособления, снопове разноцветни проводници, странни, невиджани шлемове, лежащи в готовност... Принц-херцогът бързо обясняваше нещо на Мак, сочеше му приборите, поклащаше лостовете. Мак разсеяно мърмореше: „Да, да, ясно...“, а Гай, когото сложиха да седне в креслото, за да не пречи, с автомата на коленете, за да не би, не дай си боже, да одраска нещо, пулеше очи и безсмислено въртеше глава.

Бомбоносецът стоеше в стар продънен хангар на края на гората. Пред него в далечината се простираше равно сиво-зелено поле, без нито една трапчинка или хълмче, или храстче. На около пет километра зад полето отново започваше гора, а над всичко това висеше бялото небе, което оттук, от кабината, изглеждаше съвсем близко, като че ли можеше да се докосне с ръка. Гай беше много развълнуван. Той не помнеше вече как се сбогуваха. Принц-херцогът говореше нещо, Мак също говореше нещо; като че ли се смееха, после принц-херцогът поплака, после вратичката хлопна... Гай изведнъж откри, че е завързан с широки колани към креслото, а Максим в съседното кресло бързо и уверено щрака с някакви лостчета и клавиши.

Светнаха циферблатите на пултовете, чу се пукот, ауспусите загърмяха, кабината ситно затрепери, всичко наоколо се изпълни с тежък грохот, далече долу сред полегналите храсти и сякаш струящата се трева принц-херцогът хвана с две ръце шапката си и започна да отстъпва. Гай се обърна и видя, че лопатите на гигантските витла са изчезнали, следи са се в огромни мътни кръгове — и изведнъж широкото поле се раздвижи и все по-бързо запълзя срещу тях... Изчезна принц-херцогът, изчезна хангарът, имаше само стремително летящо насреща поле, ужасно друсане, гръмотевичен рев; Гай с труд обърна глава и с ужас откри, че гигантските криле плавно се люлеят и малко остава да се отчупят, но в този момент друсането изчезна, полето под крилете пропадна надолу и някакво меко, разслабващо усещане прониза Гай от главата до петите. Под бомбоносеца вече нямаше поле, нямаше гора: всъщност гората се беше превърнала в

черно-зелена четка, в огромно кърпено и прекърпвано одеяло, бавно пълзящо назад. Тогава Гай разбра, че всъщност лети.

Изпълнен с възторг, той погледна Максим. Приятелят Мак седеше в небрежна поза, положил лявата си ръка върху подлакътника на креслото, а с дясната едва забележимо помръдваше най-големия и явно най-важен лост. Очите му бяха присвити, устните смръщени, сякаш си подсвиркваше. Да. Това беше велик човек. Велик и непостижим, „Навярно той може всичко — помисли си Гай. — Ето, управлява тази свръхсложна машина, която вижда за пръв път в живота си. Та това не е някакъв си танк или камион — самолет е това, легендарна машина, аз изобщо не знаех, че такива са се запазили... А той я управлява като играчка, сякаш цял живот само е летял из въздушните пространства. Направо не ми го побира умът: като че ли много неща той ги вижда за пръв път и въпреки всичко моментално се ориентира и прави точно това, което трябва. Пък и само с машините ли? Не само машините го признават за господар. Ако поиска и ротмистър Чачу ще се прегръща с него... Магьосника, дето те е страх да го гледаш, и той го признаваше за равен... Принц-херцогът, учен човек, главен хирург, аристократ, може да се каже, веднага почувствува в него нещо такова, висше... Такава машина му подари, довери му се... А пък аз исках да женя за него Рада. За какво му е тя? Мимолетно увлечение, нищо повече. На него да му дадеш някоя графиня или принцеса, да речем... А виж, с мен дружи... И ако поиска сега да се хвърля оттук — какво пък, много е възможно да се хвърля, защото това е Максим... Колко неща видях и научих благодарение на него, за цял живот не можеш да видиш и научиш толкова... И колко още ще науча и ще видя...”

Максим почувствува погледа, възторга, предаността му, обърна се към него и широко се усмихна, както едно време. И Гай с труд се удържа да не хване мощната мургава ръка и да се залепи за нея в благодарна целувка. „О, повелителю мой, защитнико мой, гордост моя, заповядвай ми, аз съм пред теб, тук съм, готов съм, хвърли ме в огъня, съедини ме с пламъка... Срещу хиляди врагове, срещу зинали гърла, срещу милиони куршуми... Къде са твоите врагове, къде? Къде са тези тъпи отвратителни хора в гадни черни мундири? Къде е злобното офицерче, което посмя да вдигне ръка срещу теб? О, мерзавцо черен, с нокти ще те разкъсам, гърлото ще ти прегриза... но не сега, не... Той

ми заповядва нещо, моят повелител, нещо иска от мен... Мак, Мак, умолявам те, върни ми твоята усмивка, защо вече не се усмихваш? Да, да, аз съм глупав, не те разбирам, не те чувам, толкова силно реве твоята послушна машина... ах, ето каква била работата, массаракш, какъв съм идиот, шлемът, разбира се... Да, да, сега, аз разбирам, това е шлемофон, както в танковете... Слушам те, прекрасни! Заповядвай! Не, не искам да се опомня! Не, нищо не ми става, просто аз съм твой, аз искам да умра за теб, заповядай нещо... Да, да, аз ще мълча, ще си затворя устата... Това ще разкъса дробовете ми, но аз ще мълча, щом заповядваш... Кула ли? Каква кула? А, да, виждам я... Тези черни гадове, подли канибали, детеубийци, те са напъхали кули навсякъде, но ние ще пометем тия кули, ще минем с железни ботуши, ще стъпчем тия кули с огън в очите... Води, води своята послушна машина към тази гнусна кула... и дай ми бомба, ще скоча с бомбата и ще улуча, ще видиш! Бомба, дай ми бомба! В огъня! О!... О! О!!!“

Гай с усилие си пое въздух и дръпна яката на комбинезона си. В ушите му звънеше, всичко плуваше и се поклащаше пред очите. Светът беше в мъгла, но тя бързо се разсейваше, всички мускули го боляха, нещо неприятно дереше гърлото. После видя лицето на Максим — тъмно, мрачно, с някаква твърдост. Изплува и изчезна споменът за нещо сладостно, но кой знае защо му се прииска да застане мирно и да тракне с токове. Впрочем Гай разбираше, че това е неуместно, че Максим е сърдит.

— Нещо лошо ли направих? — попита виновно той и с опасение се огледа.

— Не ти, аз направих — отговори Максим. — Съвсем забравих за тази гадост.

— За кое?

Максим се върна в креслото си и сложи ръка върху лоста, и отново загледа напред.

— За кулите — каза той накрая.

— За кои кули?

— Завих прекалено много към север — каза Максим. Получихме лъчев удар.

Гай почувствува срам.

— Сигурно съм пял „Железните момчета“? — попита той.

— По-лошо. Нищо, занапред ще внимаваме.

С чувство за огромно неудобство Гай отвърна поглед; мъчително се напрягаше да си спомни какви ги е правил тук. Започна да гледа света долу. Не видя никаква кула, нито, разбира се, хангара, нито полето, от което излетяха. Долу плъзеше все същото парцалено одеяло, виждаше се реката като мътно метално змийче изчезващо в неясната мъглица пред тях — там, където нагоре трябваше да се издига като стена морето... „Какви съм ги дрънкал? — мислеше Гай. — Сигурно е било нещо страхотно глупаво, щом Максим е толкова недоволен и разтревожен. Массаракш, да не би да са се върнали жандармските ми навици и аз някак да съм оскърбил Максим?... Къде е тая проклета кула? Добър случай да хвърлим бомба върху нея...“

Бомбоносецът изведнъж се разтреесе. Гай си прехапа езика, а Максим хвана лоста с две ръце. Нещо не беше наред, нещо се бе случило... Гай разтревожен се огледа и с облекчение откри, че крилото си е на мястото и витлата се въртят. Тогава погледна нагоре. В белезникавото небе бавно се разплуваха някакви въгленочерни петна. Като капки туш във вода.

— Какво е това?

— Не знам — отвърна Максим. — Странна работа... — той произнесе две непознати думи, после със запъване каза — атака на... небесни камъни. Глупости, не е възможно. Вероятността е нула цяло, нула нула... Аз какво, да не би да ги привличам?

Той отново произнесе непознати думи и замълча. Гай искаше да попита какво е това „небесни камъни“, но в този момент с тъгълчето на окото си забеляза някакво странно движение вдясно долу. Вгледа се. Над мръснозеленото одеяло бавно се надуваше нещо тежко и жълтеникаво. Той не можа веднага да разбере, че това е дим. После в недрата на облака нещо проблесна, нагоре се плъзна дълго черно тяло, и в същия момент хоризонтът страшно се наклони и се изправи като стена; Гай се вкопчи в подлакътниците. Автоматът падна от коленете му и се плъзна по пода.

— Массаракш! — изсъска в слушалките гласът на Максим. — Ето какво било това! Ах, че съм глупак.

Хоризонтът отново се изравни. Гай потърси с поглед жълтия облак дим, не го намери, загледа напред и изведнъж видя право по курса как над гората се издига фонтан разноцветни пръски, отново като хълм се изду жълтеникав облак, блесна огън, дълго черно тяло

отново бавно се издигна в небето и изведнъж се пръсна в ослепително бяло кълбо. Гай закри очите си с ръце. Бялото кълбо бързо помръкна, наля се с чернилка и се разплу като гигантско петно. Подът отново започна да пропада, Гай широко отвори уста, мъчеше се да поеме въздух, за секунда му се стори, че стомахът му ще изскочи навън. В кабината стана тъмно, разкъсаният черен дим се плъзна срещу тях и встрани, хоризонтът отново се наклони, гората сега беше съвсем близко вляво. Гай стисна очи и се сви в очакване на удар, болка, гибел — не стигаше въздух, всичко наоколо се тресеше и потръпваше.

— Массаракш... — съскаше гласът на Максим в слушалките. — Трийсет и три пъти массаракш...

И в този момент нещо кратко и яростно изтрещя по стената до тях, сякаш някой стреляше с картечница от упор, твърда ледена струя шибна лицето, отнесе шлема, Гай се сви, закривайки главата си от рева на насрещния вятър.

„Край“ — мислеше той. „Стрелят по нас“ — мислеше той.

„Сега ще ни свалят и ние ще изгорим“ — мислеше той...

Но нищо не ставаше. Бомбоносецът се разтресе още няколко пъти, още няколко пъти пропадна в някакви ями и отново изплува, после ревът на моторите изведнъж замлъкна и настъпи страшна тишина, пълна със съскация вой на вятъра, нахлуващ през пробойните.

Гай почака малко, внимателно повдигна глава, като се стараеше да не подлага лицето си на ледените струи. Максим беше тук. Седеше в напрегната поза, хванал лоста с две ръце, и поглеждаше ту приборите, ту напред. Мускулите под кафявата кожа се бяха издули. Бомбоносецът летеше някак странно — с неестествено вирната носова част. Моторите не работеха. Гай погледна крилото и замря.

Крилото гореше.

— Пожар! — закрещя той и се опита да скочи. Коланите не го пуснаха.

— Седи спокойно — каза през зъби Максим, без да се обръща.

Гай се овладя и загледа напред. Бомбоносецът летеше съвсем ниско. Бързата смяна на черни и зелени петна заслепяваше очите. А пред тях вече се надигаше блеещата стоманеносива повърхност на морето.

„Ще се разбием, по дяволите — помисли Гай със запиращо сърце. — Проклет да е принц-херцогът, с проклетия си бомбоносец, огризка от империята, щяхме сега да си вървим спокойно и без проблеми, а сега ето на, ще изгорим, или ако не изгорим, ще се разбием, или ако не се разбием, ще се удавим... На Максим какво му е, той ще си възкръсне, а с мен е свършено... Не искам.“

— Не се дърпай — каза Максим. — Дръж се здраво... Сега...

Гората долу отведнъж свърши. Гай видя носещата се право срещу него вълниста стоманеносива повърхност и затвори очи...

Удар. Працене. Ужасно съскане. Отново удар. И още един. Всичко отива по дяволите, всичко загива, край на всичко... Гай крещи от ужас. Някаква огромна сила го подхваща и се мъчи да го изтръгне с корен от креслото заедно с коланите, заедно с всички вътрешности... разочаровано го праща обратно, наоколо всичко пращи и се чупи, вони на изгоряло и пръска с възтопла вода. После затихва. В тишината се чува плисък и ромолене. Нещо съска и пропуква, подът бавно се залюлява. Май че вече може да отвори очи и да види как е там, на оня свят...

Гай отвори очи и видя Максим, който, надвесен над него, разкопчаваше коланите му.

— Можеш ли да плуваш?

„Аха, значи сме живи.“

— Мога.

— Тогава да вървим.

Гай внимателно се изправи, очакваше остра болка в разбитото и осакатено тяло, но то се оказа в ред. Бомбоносецът тихо се поклащаше върху леките вълни. Лявото крило го нямаше, дясното още се люлееше на някаква надупчена металическа ивица. Точно срещу носа беше брегът — очевидно при кацането бомбоносецът се бе извъртял рязко.

Максим пое автомата, прехвърли го зад гърба си и разтвори вратичката. В кабината веднага нахлу вода, ужасно завоня на бензин, подът под краката започна бавно да се накланя.

— Напред! — изкомандува Максим и Гай, промъквайки се край него, послушно се бухна във водата.

Потъгна целият, изплува, плюе и заплува към брега. Той беше близо — твърд бряг, по който можеш да ходиш и падаш без опасност за живота си. Максим безшумно пореше водата до него. Массаракш, той

и плува като риба, сякаш се е родил във водата... Гай пръхтеше и с всички сили работеше с ръце и крака. Беше много тежко да се плува в комбинезон и ботуши; той се зарадва, когато докосна с крак пясъчното дъно. До брега оставаше още много, но той се изправи и тръгна, загребвайки пред себе си в мръсната и покрита с маслени петна вода. Максим продължаваше да плува, изпревари го и пръв излезе на полегатия пясъчен бряг. Когато Гай с клатушкане се приближи до него, той стоеше разкрачен и гледаше небето. Гай също погледна небето. Там се разливаха множество черни петна.

— Провървя ни — промърмори Максим. — Бяха пуснати най-малко десетина.

— Десетина какво? — попита Гай, докато се потупваше по ухото, за да изтърси водата.

— Ракети... Съвсем бях забравил за тях... Колко години са ни причаквали, докато прелетим, и на — дочакаха... И как само не се сетих!

Гай недоволно помисли, че също можеше да се досети за това, а пък на... А можеше още преди два часа да каже: „Как я виждаш тая работа. Мак, да летим, когато гората е пълна с ракетни шахти? Не, принц-херцог, благодаря ти, но по-хубаво сам си летете на своя бомбоносец...“ Той погледна към морето. „Планински Орел“ беше потънал почти изцяло, изпочупената опашка-етажерка жалко стърчеше от водата.

— Хубаво — каза Гай. — Както разбирам, до Островната Империя сега не можем да се доберем. Какво ще правим сега?

— Преди всичко — отговори Максим, — ще вземем лекарството. Извади го.

— Защо? — попита Гай, който никак не обичаше таблетките на принц-херцога.

— Много мръсна вода. Цялата ми кожа гори. Дай наведнъж по четири таблетки, не, дори по пет.

Гай побърза да извади един от флаконите, изсипа върху дланта си десет жълти топчета; двамата си поделиха порцията.

— А сега да тръгваме — каза Максим. — Вземи си автомата.

Гай взе автомата, изплю острата горчилка, натрупана в устата и, като затъваше в пясъка, тръгна подир Максим по брега. Беше горещо, комбинезонът изсъхна бързо, само ботушите още жвакаха. Максим

вървеше бързо и уверено, сякаш със сигурност знаеше накъде трябва да се върви, въпреки че наоколо не се виждаше нищо освен морето отляво и обширния плаж отпред и отдясно, и високите дюни на километър от водата: зад тях от време на време се появяваха рошовите върхове на гората.

Те изминаха около три километра; Гай през цялото време съобразяваше накъде всъщност вървят и къде се намират въобще. Не искаше да разпитва, искаше да съобрази всичко сам, но припомняйки си всички обстоятелства, можа да съобрази само, че някъде напред трябва да е устието на Синята Змия, значи вървят на север — неизвестно накъде и неизвестно защо... Скоро му омръзна да съобразява. Придържайки оръжието, той със ситен тръс догони Максим и попита какви са им всъщност плановете.

Максим с готовност отговори, че определени планове те, двамата нямат и им остава само да се надяват на случайност. Остава им да се надяват, че някоя от белите подводници ще се приближи до брега и те ще стигнат до нея преди легионерите. Но доколкото очакването на такъв случай сред сухите пясъци е съмнително удоволствие, трябва да се опитат да стигнат Курорта, който би трябвало да е някъде наблизко. Самият град, разбира се, е разрушен отдавна, но почти е сигурно, че изворите са се запазили и изобщо ще имат покрив над главата. Ще пренощуваме в града, а после ще видим. Може би ще ни се наложи да прекараме на брега десетки дни.

Гай предпазливо забеляза, че този план му се струва малко странен. Максим веднага се съгласи с него и с надежда в гласа попита Гай дали няма в запас някакъв друг план, по-умен. Гай каза, че, за съжаление, няма никакъв друг план, но че трябва да помнят за жандармеристките танкови патрули, които, доколкото си спомня, навлизат на юг по крайбрежието доста дълбоко. Максим се намръщи, каза, че това е много лошо, че трябва да бъдат нащрек, за да не ги изненадат неподготвени; после за известно време започна да разпитва с пристрастие Гай за тактиката на патрулите. След като разбра, че танковете патрулират не толкова брега, колкото морето, и че от тях могат да се укрият лесно, като залегнат сред дюните, той се успокои и започна да си подсвирква непознат марш.

Под звуците на този марш те изминаха още около два километра, а Гай все мислеше как да се държат, ако патрулът все пак ги забележи;

накрая измисли и изложи съображенията си, пред Максим:

— Ако ни открият — каза той, — ще ги излъжем, че са ме отвлекли дегенерати, а ти си ги подгонил и си ме спасил; после сме блуждали из гората и най-сетне днес сме излезли тук...

— А какво ще ни даде това? — попита Максим без особен ентузиазъм.

— Ще ни даде това — сърдито каза Гай, — че няма да ни пречукат на място, най-малкото.

— Е, не — твърдо каза Максим, — повече няма да позволя да пречукват нито мен, нито пък тебе...

— Ами ако е танк? — с възхищение попита Гай.

— Какво пък, ако е танк? Голяма работа...

Той помълча известно време и изведнъж замислено каза:

— Знаеш ли, всъщност никак няма да е лошо да отвлечем танк.

Гай видя, че тая мисъл му е допаднала много.

— Чудесна ти е идеята, Гай — каза Максим. — Точно така ще направим. Ще отвлечем танк. Веднага щом се появят, стреляй с автомата във въздуха, аз слагам ръце зад гърба и ти под конвой ме водиш при тях. А там вече грижата е моя. Но внимавай, дръж се настрана, не ми се пъхай под ръцете и най-вече не стреляй повече...

Гай се запали от тази идея и веднага предложи да тръгнат по дюните, за да се виждат отдалеч. Така и направиха. Качиха се на дюните.

И веднага видяха бялата подводница.

Зад дюните се откри малък плитък залив; подводницата се извисяваше над водата на стотина метра от брега. Всъщност тя съвсем не приличаше на подводница, още повече пък на бяла. Гай отначало сметна, че това е трупът или на някакво исполинско двугърбо животно, или скала с причудлива форма, неизвестно по каква причина издигаща се от пясъците. Но Максим веднага разбра какво е това. Той дори предположи, че подводницата е изоставена, че е стояла тук поне няколко години и е затънала в пясъка.

Така и се оказа. Когато стигнаха залива и слязоха до водата, Гай видя, че дългият корпус и двете купички са покрити с ръждиви петна, бялата боя е олющена, артилерийската площадка е изкривена встрани и дулото на оръдието гледа във водата. В обшивката зееха черни дупки

с окадени краища — разбира се, там не можеше да е останало нищо живо.

— Сигурен ли си, че това е именно бяла подводница? — попита Максим. — Виждал ли си ги преди?

— Според мен, тя е — отговори Гай. — Не съм служил по крайбрежието, но са ни показвали снимки, ментограми... описвали са ги... Имаше дори ментофилм — „Танковете в бреговата отбрана“... Тя е, да. Както разбирам, щорм я е отнесъл в залива, тя е заседнала и точно тогава се е появил патрулт... Виждаш ли как са я надупчили? Не корпус, а направо решето...

— Да, изглежда — промърмори Максим, докато се вглеждаше. — Ще отидем ли да я видим?

Гай се смути.

— Изобщо може, разбира се... — неуверено каза той.

— Защо, какво има?

— Абе как да ти кажа...

Наистина, как да му кажеш? Ето, капрал Серембеш, опитен боец, един път разправяше в тъмната казарма след вечерна проверка и лягане, че ужким на белите подводници служат не обикновени моряци, а мъртви, които отслужват втора служба, а някои — ония страхливци, които от страх са загинали — си дослужват... Мотаят се морските демони по дъното, ловят удавници и комплектуват от тях екипажи... Ама да разкажеш такова нещо на Мак — ще ти се присмее, въпреки че тук няма нищо за смях... Или например действителният редник Лепту, разжалван офицер, когато биваше пиян, просто казваше: „Всичко това, момчета — дегенерати там, мутанти всякакви, радиации — глупости са това, можеш да ги преживееш, можеш да се справиш с тях, но главното, момчета — молете се на господата да не попаднете в бялата подводница; по-добре човек да се удави веднага, отколкото дори и с една ръка да я докосне, тъй знам аз...“ Беше съвсем неизвестно за какво е разжалван Лепту, но преди той беше служил на крайбрежието като командир на стражеви катер...

— Разбираш ли — развълнувано каза Гай, — има разни суеверия, всякакви легенди... Аз тях няма да ти ги разправам, но например ротмистър Чачу казваше, че всички тия подводници са заразени и е забранено да се качваш на тях... Дори казват, че имало такава заповед — разбитите подводници...

— Добре — каза Максим. — Ти стой тук, а аз ще отида. Ще видим какви зарази има там.

Гай не успя да каже и една дума, само отвори уста, а Максим вече беше скочил във водата; гмурна се и толкова дълго не се появи на повърхността, че Гай дори затаи дъх, докато го чакаше; чернокосата глава се появи до олющения борд точно до пробойната. Ловко и без усилия, като муха по стена, кафявата фигура се изкатери върху наклонената палуба, излетя върху носовата надстройка и изчезна. Гай трескаво си пое въздух, потъпка на място и започна да се разхожда напред-назад край водата, без да сваля очи от мъртвото ръждиво чудовище.

Беше тихо, дори вълните не шумоляха в тоя мъртъв залив. Празно бяло небе, безжизнени бели дюни, всичко — сухо, горещо, застинало. Гай с омраза погледна ръждивия скелет. „Ама че късмет: другите служат с години и никакви подводници не срещат, а пък аз — на ти сега, като че от небето падна, само час вървахме и ето на, добре дошли... И как можах да се реша на такава работа?... Все заради Максим... При него на думи всичко толкова добре излиза, че като че ли няма за какво и да мислиш, да се страхуваш... А може би не се страхувах затова, защото си представях бялата подводница жива, бяла, спретната, на палубата — моряци в бяло... А тук — железен труп... И мястото е толкова едно мъртво, дори вятър няма... А имаше вятър, точно си спомням: докато вървахме, духаше в лицето такъв един освежителен ветрец...“ Гай тъжно се огледа наоколо, седна на пясъка, сложи до себе си автомата и започна нерешително да смъква десния си ботуш. „Ама че тишина... Ами ако той съвсем не се върне? Глътна го тая железна мърша, дъх не остана от него... пу-пу-пу...“

Той трепна и изгърва ботуша: дълъг страшен звук понесе се над залива — вой или квичене, сякаш дяволите деряха грешна душа с ръждиви ножове. О, господи, ами че просто се е отворил железният люк, пантите са били ръждясали... „Уф, наистина, чак се изпотих! Отвори люка, значи сега ще се покаже... Не, не се показва...“

Няколко минути Гай, източил шия, гледаше към подводницата, вслушваше се. Тишина. Предишната страшна тишина, дори още по-страшна след този ръждясал вой... А може би той, толкова... не се е отворил люкът, а се е затворил? Сам се е затворил?... Пред очите на Гай изплува видение: тежката железна врата сама се затваря зад

Максим, стоманеното резе само се заключва... Гай облиза пресъхналите си устни, преглътна без слюнка, после извика:

— Ей, Мак!

Не се получи вик, само някакво хъркане... Господи, поне някакъв звук да имаше!...

— Ехе-хей! — отчаяно закрещя той.

— Е-ей... — мрачно откликнаха дюните и отново стана тихо.

Тишина. И вече нямаше сили да крещи... Без да сваля очи от подводницата, Гай напипа автомата, отвори с треперещи пръсти предпазителя и, без да се цели, даде по залива кратък откос. Пропука късо, безсилно, като в памук. Над гладката вода се издигнаха фонтанчета, появиха се кръгове. Гай вдигна дулото по-високо и отново натисна спусъка. Този път се получи по-звучно: куршумите загърмяха по метала, свирнаха рикошети, закънтя ехо. И нищо. Съвсем нищичко. Повече нито звук, сякаш той е сам, сякаш е бил и винаги ще бъде тук сам. Сякаш е попаднал тук неизвестно как, сякаш в кошмарен сън е бил донесен в това мъртво място, без да може да се събуди, без да може да се опомни. И ще остане тук завинаги сам.

Без да съзнава какво върши, Гай, както си беше с един ботуш, влезе във водата, първо бавно, после все по-бързо, после затича, вдигайки високо крака, до кръста във водата, като хлипаше и псуваше гласно. Ръждивата грамада се приближаваше. Гай ту пристъпваше, загребвайки водата, ту започваше да плува; добра се до борда, опита да се изкатери — нищо не стана; заобиколи подводницата откъм кърмата, вкопчи се в някакви въжета, изкатери се, като си издра ръцете и коленете на палубата и спря, облян в сълзи. Беше му съвършено ясно, че е загинал.

— Е-ей! — извика той със сподавен глас.

Тишина.

Палубата беше празна, върху надупченото желязо бяха полепнали сухи водорасли, сякаш то бе обрасло със сплъстена козина. Носовата надстройка надвисваше над главата като огромна петниста гъба, отстрани върху бронята зееше широк разкъсан белег. Като дрънчеше с ботуша по желязото, Гай я заобиколи и видя още влажните железни скоби, водещи нагоре; праметна автомата на рамо и се закатери. Това продължи дълго, цяла вечност, в задушна тишина, към неминуемата смърт: изкатери се и замря на четири крака. Чудовището

вече го чакаше, люкът беше широко отворен, сякаш сто години не се е затварял, дори пантите са ръждясали — заповядайте, моля! Гай пропълзя до черното разтворено гърло и надникна... Зави му се свят, призля му. От желязното гърло напираше плътна тишина, застояла, ферментирала години и години. И Гай изведнъж си представи как там, в жълтата гниеца светлина, притиснат от тоновете на тази тишина, не на живот, а на смърт се бие сам срещу всички добрият приятел Мак, бие се с последни сили и крещи: „Гай! Гай.“, а тишината със зловна усмивка лениво поглъща тези викове без остатък и все напират, смазва Мак под себе си, задушават го, притиска го. Това беше невъзможно да се понесе — и Гай се пхна в люка.

Той плачеше и бързаше, в края на краищата се спъна и загърмоля надолу, прелетя няколко метра и падна върху пясък. Тук имаше железен коридор, мътно осветен с редки прашни лампички; на пода под шахтата за всички тези години се беше натрупал тънък слой пясък. Гай скочи — още бързаше, още се боеше да не закъснее — и хукна накъдето му гледат очите с вик:

— Тук съм, Мак! Ида... ида...

— Какво си се развикал? — недоволно попита Мак, подавайки се като че ли от стената. — Какво се е случило? Да не те е настъпил някой?

Гай спря и отпусна ръце. Беше почти готов да припадне, трябваше да се облегне на преградата. Сърцето бясно биеше, ударите му гърмяха в ушите като барабан, гласът не му се подчиняваше. Максим известно време го гледаше с учудване, после изглежда разбра, измъкна се в коридора — вратата на отсека отново изквича пронизващо — и се приближи до него, хвана раменете му, разтърси го, после го притисна до себе си, разтърси го отново и няколко секунди Гай в блажено забвение притискаше лице до гърдите му, постепенно идвайки на себе си.

— Аз мислех... че теб тук... че ти тук... че теб...

— Нищо, нищо — ласкаво каза Максим. — Аз съм виновен, трябваше да те повикам веднага. Но тук има странни неща, разбираш ли?

Гай се отдръпна, изтри с мокър ръкав лицето си и едва сега почувствува срам.

— Теб все те няма и няма — сърдито каза той, като гледаше настрани. — Аз те викам, стрелям... Толкова ли беше трудно да отговориш?

— Массаракш, нищо не съм чул — виновно каза Максим. — Разбираш ли, тук има великолепен радиоприемник... Дори не знаех, че у вас се правят толкова мощни.

— „Приемник, приемник“ — мърмореше Гай, докато се вмъкваше през откренатата врата. — Човек едва не откача заради теб, а ти тук се забавляваш... Какво има тук?

Беше доста обширно помещение с изтлял килим на пода; от трите полукръгли абажура на тавана светеше само един. В средата имаше кръгла маса, около нея — кресла. На стените висяха някакви странни снимки в рамки, картини, парцали, останали от кадифена тапицерия. В ъгъла виеше и пращеше голямо радио — Гай никога не беше виждал такива.

— Това е нещо като каюткомпания — каза Максим. — Ти обиколи, погледай, има какво да се види.

— А екипажът?

— Никой няма. Нито живи, нито мъртви. Долните помещения са пълни с вода. Мисля, че всички са там...

Гай с учудване го погледна. Максим отмести очи, лицето му беше загрижено.

— Трябва да ти кажа — произнесе той, — че май ни провървя, дето не долетяхме до Империята. Ти погледай, погледай...

Той приседна до радиото и започна да върти копчетата, а Гай се озърна, не знаеше с какво да започне; отиде до стената и заразглежда окачените снимки. Известно време не можеше изобщо да разбере що за снимки са това. После съобрази — рентгенови. Гледаха го неясни еднакви озъбени черепи. Върху всяка снимка имаше написано нещо нечетливо, сякаш някой бе раздавал автографи. Членовете на екипажа? Някакви знаменитости? Гай сви рамене. Чичо Каан може би щеше да разбере нещичко тук, а ние сме хора прости...

В отдалечения ъгъл той видя голям пъстър плакат, красив, с трицветен печат... Малко плесенясал наистина... На плаката имаше синьо море, от него излизаше, стъпил с единия крак на брега, оранжев красавец в непозната униформа, много мускулест и с непропорционално малка глава, състояща се наполовина от мощна

шия. В едната си ръка юнакът стискаше свитък с неразбираем надпис, а с другата забиваше в сушата пламтящ факел. От пламъка на факела някакъв град бе обхванат от пожар, в огъня се гърчеха гнусно уродливи човешки фигурки, десетина от тях панически бягаха на всички страни. В горната част имаше написано нещо с големи опашати букви. Буквите бяха познати, но съчетанията им образуваха съвсем непроизносими думи.

Колкото повече Гай гледаше плаката, толкова по-малко му харесваше всичко това. Кой знае защо си спомни за плаката в казармата: там беше изобразен черен орел-легионер (също с много малка глава и могъщи мускули), смело отрязващ с гигантска ножица главата на гнусен пъпчив змей, подаващ се от морето. Спомни си, че на остриетата на ножиците беше написано: на едното — „Боен“, на другото — „Легион“. „Аха — каза си Гай и хвърли последен поглед към плаката. — Тая работа ще я видим... Ще видим, массаракш, кой кого ще опърли!“

Той обърна гръб на плаката, направи няколко крачки встрани и замря. От изящната лакирана полица гледаше със стъквени очи познато квадратно лице с рус перчем над веждите, със забележим белег на лявата буза... Ротмистър Пудураш. Огненосен Герой, командир на рота в Бригадата на Незабравимите Покойници, унищожител на единадесет бели подводници, загинал в неравен бой. Бюстът му, увенчан с букет от безсмъртничета, стоеше на видно място на всички плацове, а главата му, изсъхнала, с жълта мъртва кожа, кой знае защо беше тук. Гай отстъпи. Да, това беше съвсем истинска глава. А ето още една — непознато лице с остри черти... И още една... И още... Толкова много!

— Мак! Видя ли?

— Да.

— Това са глави. Истински глави...

— Виж албумите на масата — каза Максим.

Гай с усилие отмести поглед от страшната колекция, обърна се и нерешително се приближи до масата. Радиото крещеше нещо на непознат език, чуваше се музика, пращяха смущения, и отново някой говореше — с кадифен, многозначителен авторитетен глас: „Изстребление, пълно и окончателно изстребление...“

Гай взе първия попаднал албум и отвори твърдата, облепена с кожа корица. Портрет. Странно дълго лице с пухкави бакенбарди, висящи от бузите до раменете; косата над челото беше избръсната, носът приличаше на кука, очертанията на ноздрите бяха странни. Неприятно лице, не можеш да си го представиш усмихнато. Непозната униформа, някакви медали или значки в два реда... Ама че тип... Навярно важна клечка. Гай отгърна страницата. Същият тип в компания с други типове на мостика на бялата подводница; все така мрачен, макар другите да се хият. На заден план се виждаше нещо като крайбрежна улица, някакви непознати постройки, мътни силуети на странни дървета... Следващата страница. Дъхът на Гай секна: горящ „дракон“ с кипната настрани оръдейна кула; от отворения люк виси тялото на легионер-танкист, наблизо — още две тела едно върху друго, а над тях стои разкрачен същият тип с пистолет в отпуснатата ръка, с шапка, подобна на оръдейна гилза. Димът от „дракона“, гъст и черен, се стелеше над познати места — същият този бряг, пясъчният плаж и дюните отзад... Гай целият се напрегна, докато отгръщаше страницата, и ненапразно: тълпа мутанти, двадесетина души, всичките голи, цял куп изроди, вързани с едно въже. Няколко делови пирати с калпаци и димящи факли, а отстрани пак тоя тип — явно нещо заповядва, протегнал дясната си ръка, лявата лежи върху дръжката на кортика. Какви ужасни изроди, да те е страх да ги гледаш... Но нататък стана още по-страшно.

Същият куп мутанти, но вече изгорял. Същият тип стои отстрани, мирише цветенце и разговаря с друг тип, обърнал гръб на трупове...

Огромно дърво в гората, цялото накачено с обесени. Висят кой за ръцете, кой за краката, вече не изроди, един е с кариран комбинезон на възпитуем, друг с черна легионерска куртка.

Старец, вързан за кол. Лицето изкривено, крещи със стиснати очи. Оня е тук, разбира се, — с внимателно изражение проверява медицинска спринцовка...

И отново обесени, горящи, изгорели мутанти, възпитуеми, легионери, рибари, селяни, мъже, жени, старци, дечица... Панорамна снимка: линията на плажа, четири горящи танка на дюните, на преден план две черни фигурки с вдигнати ръце... Стига. Гай захлопна и

хвърли албума, поседя няколко секунди, после с проклятие събори всички албуми на пода, скочи и тичешком заобиколи масата.

— С тия ли искаш да се договаряш, бе? — закрепця той към гърба на Максим. — При нас ли искаш да ги доведеш?! Тоя палач?!

Той скочи към албумите и ги изрита.

Максим изключи радиото.

— Стига си беснял. Повече нищо не искам. И няма защо да крещиш на мен, щом вие сте си виновни, проспали сте света си, массаракш, оскотели сте като последни животни! Какво да правя с вас сега?

Той изведнъж се оказа до Гай, хвана го за реверите.

— Какво да правя с вас сега? Какво? Не знаеш ли? Казвай!

Гай мълчешком въртеше шия, слабо се отбраняваше. Максим го пусна.

— Зная сам — мрачно каза той. — Никого не бива да довеждам. Навсякъде зверове... Срещу тях самите трябва да се праща...

Той взе от пода един албум и започна трескаво да го прелиства, като говореше:

— Какъв свят сте освинили! Какъв свят! Погледни какъв свят е било!

Гай надникна над ръката му. В този албум нямаше никакви ужаси, бяха просто пейзажи на разни места, изумително красиви и ясни цветни снимки — сини заливи, заобиколени с пищна зеленина, ослепително бял град над морето, водопад в планински каньон, някаква великолепна автострада и поток от разноцветни коли на нея, някакви древни замъци и снежни върхове над облаците, и някой весело се носи на ски по снежен планински склон, и смеещи се момичета играят в морския прибой.

— Къде е всичко това сега? — питаше Максим. — Къде го дянхте? Продадохте го за желязо, така ли? Ех, вие... човечета...

Той хвърли албума на масата.

— Хайде да тръгваме.

Яростно натисна вратата, която се разтвори със скърцане, и закрачи по коридора. Когато излязоха на палубата, попита:

— Искаш ли да ядеш?

— Тъх... — отговори Гай.

— Хубаво — каза Максим. — След малко ще ядем. Да тръгваме.

Гай пръв излезе на брега, веднага си смъкна ботуша, съблече се и положи дрехите си да съхнат. Максим продължаваше да плува и той с тревога го следеше: прекалено дълбоко се гмуркаше приятелят Мак и прекалено дълго оставаше под водата. Не бива така, опасно е, как ли му стига въздухът?... Накрая Максим все пак излезе, като влачеше за хрилете огромна мощна риба. Тя сякаш никак не можеше да разбере: как тъй са я хванали с голи ръце? Максим я хвърли по-далеч от водата и каза:

— Струва ми се, че тази става за ядене. Почти не е радиоактивна. Сигурно също е мутант. Вземи хапчетата, а аз сега ще я приготвя. Може да се яде сурова, сега ще те науча — това се казва „сасими“. Не си ли ял така? Дай ножа...

Гай му подаде ножа и Максим ловко и бързо изкорми рибата.

Когато се нахраниха „сасими“ — не беше лошо, можеше да се яде — и легнаха голи върху горещия пясък, Максим след дълго мълчание попита:

— Ако сега попаднем в ръцете на патрулите и се предадем, къде биха ни пратили?

— Как къде? Теб — на мястото на отбиване на наказанието, мен — на мястото на отбиване на службата... Защо?

— Това сигурно ли е?

— Какво по-сигурно? Инструкция на самия Генерал-комендант. Защо питаш?

— Сега ще отидем да търсим легионерите — каза Максим.

— Танк ли ще отвличаме?

— Не. По твоята легенда. Ти си бил отвлечен от дегенерати, а каторжникът те е спасил.

— Да се предаваме? — Гай седна. — Как така?... И аз ли? Обратно в излъчването?

Максим мълчеше.

— Ами че аз пак ще стана кютук... — безпомощно каза Гай.

— Не — отвърна Максим. — Тоест, да, разбира се... но вече няма да е като преди... Ти ще бъдеш малко кютук, разбира се, но вече ще вярваш в друго, в правилното. Това, разбира се, също е... Но все пак е по-добре.

— Но защо? — отчаяно извика Гай. — Защо ти е нужно всичко това?

Максим прекара длан по лицето си.

— Виждаш ли, приятелю Гай, започнала е война. Дали ние сме нападнали хонтийците, дали те нас... с една дума война...

Гай с ужас го гледаше. Война... Рада... Господи, защо е всичко това? Отново всичко отначало...

— Трябва да бъдем там — продължаваше Максим. — Мобилизацията вече е обявена, всички са призовани в редовете, дори нашето брата каторжника амнистират и — в строя... и трябва да бъдем заедно, Гай. Хубаво би било, ако попадна под твое началство...

Гай почти не го слушаше. Вкопчил пръсти в косите си, той се полюляваше и си повтаряше: „Защо, защо, проклети да бъдете!... Трийсет и три пъти проклети да бъдете...“

Максим го разтърси за рамото.

— Хайде, стегни се! — твърдо каза той. — Не се разкисвай. Сега ни предстои да се бием, няма време за вкисване...

Той стана и отново потърка лицето си.

— Наистина, с вашите окаяни кули... Массаракш, никакви кули няма да им помогнат... Обличай се по-бързо и да тръгваме. Трябва да побързаме.

* * *

— По-бързо, Фанк, по-бързо! Закъснявам.

— Слушам. Рада Гаал... е иззета от ведомството на господин държавния прокурор и се намира в нашите ръце.

— Къде?

— Във вилата „Кристален лебед“. Смятам за свой дълг още веднъж да изразя съмнение в разумността на тази акция. Едва ли такава жена ще ни помогне да се справим с Мак. Такива жени се забравят лесно, и дори ако Мак...

— Смятате ли, че Умник е по-глупав от вас?

— Не, но...

— Той знае ли кой е отвлякъл жената?

— Страхувам се, че да.

— Е добре, нека знае... За това толкоз. По-нататък какво има?

— Сенди Чичаку се е срещнал с Гърчавия. Гърчавия очевидно ще се съгласи да го срещне с Графа при условие...

— Стоп. Кой Чичаку? Главоча Чик?

— Да.

— Работите на съпротивата сега не ме интересуват. Приключихте ли по въпроса Мак? Тогава слушайте. Тази дяволска война обърка всичките ми планове. Аз заминавам и ще се върна след тридесет-четиридесет дни. През това време, Фанк, вие трябва да приключите с въпроса Мак. Докато се върна, Мак трябва да бъде тук, в тази сграда. Дайте му някаква длъжност, нека работи, не ограничавайте свободата му, но му внушете — много, много меко, — че от поведението му зависи съдбата на Рада... В никакъв случай не им давайте да се срещнат... Покажете му института, разкажете над какво работим... в разумни предели, разбира се. Разкажете му за мен, опишете ме като умен, добър, справедлив човек, голям учен. Дайте му статиите ми... освен свършено секретните... Намекнете му, че съм в опозиция към правителството. У него не трябва да възниква и най-малкото желание да напусне института. Аз свърших. Имате ли въпроси?

— Да. Охрана?

— Никаква. Това е безсмислено.

— Следене?

— Много внимателно... Не, по-добре недейте. Не го подплашвайте. Главното е той да не поиска да напусне института... Массаракш, и точно сега трябва да заминавам!... Е, това ли е всичко?

— Последен въпрос, Странник, извинете.

— Да?

— Кой е той все пак? За какво ви е нужен?

Странник стана, доближи се до прозореца и каза, без да се обръща:

— Аз се страхувам от него, Фанк. Това е много, много, много опасен човек.

ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА

На двеста километра от хонтийската граница, когато ешелонът задълго заседна на маневрените линии на някаква невзрачна мръсна гаричка, новоизпеченият редник втори разряд Зеф, след като се наговори с часовия, изтича до колонката за вряла вода и се върна с един транзистор. Съобщи, че на гарата е започнала чудовищна бъркотия, товарят се две бригади наведнъж, генералите са пресипнали от взаимно джавкане, така че той, Зеф, се смесил с окръжаващата ги тълпа ординарци, свръзки и адютанти и свил транзистора на един от тях.

Обитателите на конския вагон посрещнаха това съобщение с доволно одобрително цвилене. Всичките четиридесет души веднага се струпяха около Зеф. Дълго време не можеха да се настанят, някого треснаха по зъбите, за да не се пъха, всички се псуваха и се оплакваха един от друг, докато накрая Максим изрева:

— Тихо, некадърници!

Тогава всички се успокоиха. Зеф пусна транзистора и започна да лови всички програми по ред.

Веднага се изясниха любопитни неща. Първо, оказа се, че войната още не е започнала. Не бяха ставали никакви кръвопролитни сражения. Хонтийската Бойна Лига ужасено крещеше на целия свят, че ония бандити, ония узурпатори, така наречените Огненосни Творци, са се възползвали от гнусната провокация на своите шпиони в лицето на така наречената и прословута Хонтийска Уния на Справедливостта и сега съсредоточават силите си по границите на многострадална Хонти. На свой ред Хонтийската Уния проклинаше Хонтийската Лига, тия платени агенти на Огненосните Творци, с най-грозни думи и обстоятелствено разказваше как някой си с превъзхождаща сила изтикал нечий изтощени от предишните боеве поделения и не им дава възможност да се върнат обратно, което обстоятелство послужило за повод на така наречените Огненосни Творци за варварското нахлуване, което следва да се очаква всяка минута. И Лигата, и Унията с почти

еднакви изрази мъгляво намекваха за някакви атомни капани, готови да посрещнат коварния враг.

Освен това Зеф хвана някакви предавания на езици, които само той знаеше, и събщи; че както се оказва, княжество Ондол все още съществува и нещо повече, продължава да извършва разбойнически нападения над остров Хаззалг. (Нито един човек във вагона, освен Зеф, никога преди не беше чувал нито за такова княжество, нито за такъв остров). Но основното, което запълваше етера, беше невъобразимата разпра между командирите на части и съединения, които се напъваха да се промъкнат до Главния Плацдарм по двете износени железопътни линии.

Углавниците смятаха, че най-важното ще бъде да минат границата, а там всеки ще бъде господар на себе си и всеки превзет град ще им бъде даван за три дни. Политзатворниците гледаха на нещата по-мрачно, не очакваха от бъдещето нищо добро и направо заявяваха, че ги изпращат като пушечно месо, за да взривяват атомните мини, че никой от тях няма да остане жив, така че добре ще е, ако се доберат до фронта и там някъде да залегнат, за да не ги открият. Гледните точки на спорещите бяха до такава степен противоположни, че истински разговор не можа да се получи, и спорът скоро се изроди в еднообразни псувни по повод на келявите тиловащи, които второ денонощие не им пращат нищо за плюскане и нищо чудно, ако са изкрали всичката ракия. По тази тема дисциплинарниците бяха готови да брътвят по цели нощи, затова Максим и Зеф се измъкнаха от тълпата и се изкатериха на нарове си, криво сковани от нерендосани дъски.

Зеф беше гладен и зъл, нагласи се да подремне, но Максим не му позволи.

— После ще спиш — строго каза той. — Утре може би вече ще сме на фронта, а досега за нищо конкретно не сме се разбрали...

Зеф изръмжа, че няма за какво да се разбират, че утрото е помъдро от вечерта, че Максим не е сляп и трябва да вижда в какво блато са се оказали, че с тия хорица брашно няма да смелиш. Максим възрази, че сега не става дума за брашно. Досега не му е ясно за какво е тази война, на кого е нужна, затова нека Зеф бъде така любезен да не спи, когато разговарят с него, а да сподели съображенията си.

Зеф обаче нямаше намерение да бъде любезен и не криеше това. Той мърмореше, прозяваше се, пренавиваше си партенките, псуваше, но подканван, ободряван и побутван от Максим, в края на краищата се разприказва и изложи представите си за причините на тая война. Имаше, според него, най-малко три възможни причини. Може би те действуваха всички заедно, а може би преобладаваше само една от тях. А може би съществуваше четвърта, която още не му е дошла в главата. Преди всичко икономиката. На всеки е ясно — когато икономиката е в скапано състояние, най-хубаво е да разпалиш война, за да запушиш всички усти наведнъж. Вепър, добре подкован по въпроса за влиянието на икономиката върху политиката, беше предсказал тази война още преди няколко години. Кулите са си кули, но нищетата си е нищета. Не можеш дълго да внушаваш на гладния, че е сит: няма да издържи психиката, а да управляваш луд народ не е особено удоволствие, особено като се има предвид, че лудите не се влияят от излъчването... Друга възможна причина е колониалният въпрос. Пазари, евтини роби, суровини — във всичко това Огненосните Творци могат да вложат личните си капитали. Най-сетне трябва да се има предвид, че вече много години продължава враждата между Департамента за обществено здраве и военните. И тук вече кой когото изяде. Департаментът за обществено здраве е страшна и ненаситна организация, но ако военните действия тръгнат повече или по-малко успешно, господа генералите ще хванат тая организация в ноктите си. Наистина, ако пък от войната не излезе нищо, самите господа генерали ще попаднат в нейните нокти; затова не може да се изключи и възможността, че цялата тая авантюра не е нищо друго освен хитроумна провокация на Департамента за обществено здраве. Между другото точно така изглежда всичко, като се съди по безпорядъка, който цари навсякъде, а също така по факта, че вече цяла седмица крещим по целия свят, а военните действия, оказва се, още не са започнали. И може би, массаракш, няма и да започнат...

Когато Зеф стигна до това място, буферите загърмяха и задрънчаха, вагонът се разтнесе, отвън се чува викове, свирки, тропане. Ешелонът тръгна. Углавниците зареваха песента си: „Ни плюскане ни дават, ни ракия...“

— Добре — каза Максим. — Всичко това, което разправяш, изглежда съвсем правдоподобно. А как си представяш хода на войната,

ако тя все пак започне? Какво ще стане тогава?

Зеф изръмжа, че не е генерал, и без всякакъв преход започна да разказва как си представя всичко. Оказа се, че за времето на кратката почивка между края на световната и началото на гражданската война хонтийците са успели да преградят пътя на своя бивш съюзен с мощна линия от минно-атомни полета. Освен това хонтийците несъмнено имат атомна артилерия, а техните политици са имали в главите си достатъчно ум, да не употребят всички тия богатства по време на гражданската война, а да ги запазят за нас. Така че картината на нахлуването изглежда по следния начин. На острието на Главния Плацдарм ще бъдат строени три или четири дисциплинарни танкови бригади, ще ги подгонят отзад с армейски корпуси, а зад армейците ще пуснат заградни отряди от легионери с тежки танкове, оборудвани с излъчватели. Дегенератите като мен ще се понесат напред, за да се спасят от лъчевия удар, армейците ще се понесат напред в пристъп на лъчев ентузиазъм, а отклоненията от тази норма (които неизбежно ще възникнат), ще бъдат унищожавани от жандармерията. Ако хонтийците не са глупаци, те веднага ще открият огън с далекобойната артилерия по жандармеристките машини, но да се надяваме, че са глупаци и в суматохата ще се заемат, да се надяваме, със самоизтребление — Лигата ще връхлети върху Унията, а Унията ще захапне гърлото на Лигата. През това време нашите доблестни войски ще проникнат дълбоко в територията на врага и ще започне най-интересното, което ние, за съжаление, вече няма да видим. Нашият славен брониран поток ще загуби компактността си и ще се разпълни встрани, като неумолимо ще започне да излиза от зоната на излъчвателите. Ако Максим не е лъгал за Гай, откъснатите се веднага ще получат лъчево опиянение, което ще бъде толкова по-силно, колкото по-мощна енергия легионерите хвърлят за шибане по време на пробива...

— Массаракш! — закрещя Зеф. — Още сега виждам как тия кретени излизат от танковете, лягат на земята и молят: „Застреляйте ни!“ И добрите хонтийски войници, озверели от това безобразие, разбира се, няма да им откажат... Небивало клане ще стане!

Влакът набираше скорост, вагонът силно се люлееше. В отсрещния ъгъл углавните играеха на зарове; лампата под тавана се клатеше, на долните нарове някой бърбореше монотонно — навярно се молеше.

Цигареният дим лютеше в очите.

— Мисля, че в генералния щаб си дават сметка за всичко това — продължаваше Зеф, — и затова няма да има никакви стремителни нахлувания. Ще има вяла позиционна война, хонтийците, колкото и да са глупави, все някога ще съобразят каква е работата и ще започнат да унищожават излъчвателите... Въобще не знам какво ще стане — заключи той. — Не знам дори ще ни дадат ли плюскане утре сутринта. Боя се, че няма — от къде на къде, ще кажат...

Те помълчаха. После Максим попита:

— Сигурен ли си, че сме постъпили правилно? Че нашето място е тук?

— Заповед на щаба — изръмжа Зеф.

— Заповедта си е заповед, но и ние имаме глави на раменете си. Може би по-правилно беше да бяхме избягали с Вепър. Може би в столицата щяхме да сме по-полезни.

— Може би. А може би не. Вепър разчита на атомни бомбардировки... Тогава много кули ще бъдат разрушени, ще се образуват свободни райони... Ами ако няма бомбардировки? Никой нищо не знае, Мак. Аз много добре си представям каква бъркотия цари сега в щаба...

Той се замисли, като гладеше брадата си.

— Вепър дрънкаше за бомбардировки, но според мен не затова избяга в столицата. Добре го познавам аз, той отдавна мечтае да се добере до ония „вождове“... Така че много е възможно и в нашия щаб да полетят нечий глави...

— Значи и в щаба е бъркотия... — бавно каза Максим. — Също не са готови.

— Как могат да бъдат готови? — възрази Зеф. — Едни мечтаят да унищожат кулите, други — да ги запазят... Съпротивата не е политическа партия, а гювеч, салата с езерни гъби...

— Да, салата... — повтори Максим. — Жалко. Надявах се, че съпротивата все пак има намерение някак да използва войната... трудностите, възможната революционна ситуация...

— Никакъв дявол не знае съпротивата — мрачно каза Зеф. — Откъде можем да знаем какво е това — война с излъчватели зад гърба?

— Пукнат грош не давам за вас — не се удържа Максим.

Зеф мигновено закипя:

— Слушай, ти! По-кратко! Кой си ти, че да ни определяш цената, бе? Откъде се взе, массаракш, че да искаш от нас това или онова? Бойна задача ли искаш? Моля! Да видиш всичко, да останеш жив, да се върнеш и да доложиш. Какво, вижда ти се много лесно, така ли? Прекрасно! Толкова по-добре за нас... Стига. Остави ме на мира, массаракш. Искам да спя.

Той демонстративно се обърна с гръб към Максим и изведнъж кресна на играчите:

— Ей, вие, гробари с гробари! Всички по наровете си! По-живо, че...

Максим легна по гръб, сложи ръце под главата си и се загледа в ниския таван на вагона. По тавана пълзеше нещо. Тихо и злобно се псуваха гробарите, които се настаняваха за спане. Съседът от ляво стенеше и викаше на сън — беше обречен и спеше може би за последен път в живота си. И всички хъркащи, сумтящи, въртящи се наоколо спяха навярно за последен път. Светът беше мътножълт, задушен, безнадежден. Колелата тракаха, локомотивът виеше, от малкото зарешетено прозорче дъхаше на дим и сажди...

„Всичко е изгнило тук — мислеше Максим. — Нито един жив човек. Нито една ясна глава. И аз отново съм в задънена улица, защото се надявах на някого или нещо. На нищо не можеш да се надяваш тук. На никого не можеш да разчиташ. Само на себе си. А колко струвам сам? Поне дотолкова познавам историята. Сам човек не може нищо... Може би Магъосника е прав? Да се отстраня? Спокойно и студено от висотата на неминуемото бъдеще да съзерцавам как кипи и се топи суровината, как се надигат и падат наивните неловки борци; да следя как времето изковава от тях меча и го потапя за закаляване в потоците кървава кал, как се сипят труповете на нагара... Не, не мога. Дори да мисля в такива категории е неприятно... Страшна работа е обаче установеното равновесие на силите. Но нали Магъосника каза, че и аз съм сила? А щом има конкретен враг, значи има опорна точка за тази сила... Тук ще ме пречукат — помисли си той изведнъж. — Непременно. Но не утре; — строго си каза той. — Това ще се случи, когато се проявя като сила, не по-рано. Че и тогава ще видим... Центъра, Центъра. Ето какво трябва да се търси, ето накъде трябва да се насочи организацията. И аз ще ги насоча. Те ще се заемат с истинска работа... Ти ще се заемеш с истинска работа, приятелю. Виж го как

хърка. Хъркай, хъркай, утре аз ще те измъкна... Добре, дай да спим. Кога ли ще ми се удаде да поспя човешки? В голяма просторна стая, на чисти чаршафи... Какъв е тоя обичай тук да спят много пъти на едни и същи чаршафи?... Да, на чисти чаршафи, а преди лягане да прочета хубава книга, после да разтворя стената към градината, да угася светлината и да заспя... А сутринта по време на закуска да разкажа на татко за този вагон... На мама не бива да разказвам, разбира се... Мамо, ти имай предвид, че съм жив, всичко с мен е наред и утре нищо няма да ми се случи... И влакът все върви, отдавна не сме спирани, изглежда някъде са съобразили, че без нас войната не може да започне... Как е там, Гай, в капралския вагон? Сигурно дивашки — сега имат ентузиазъм. Отдавна не съм мислил за Рада... Не. Сега не е време... Е, добре, Максим, жалко пушечно месо, заспивай.“ Той си заповяда и веднага заспа.

В съня си видя Слънцето, Луната, Звездите — всички наведнъж, такъв чуден сън беше.

Не се наложи да спят дълго. Влакът спря, тежката врата със скърцане се плъзна встрани и мощен глас изрева:

— Четвърта рота! Ставайте!

Беше пет часа сутринта, развиделяваше се, имаше мъгла, ръмеше ситен дъждец. Дисциплинарниците, които конвулсивно се прозяваха и трепереха от студ, вяло започнаха да се измъкват от вагона. Капралите, разбира се, вече бяха тук, злобно и нетърпеливо дърпаха хората за краката, смъкваха ги на земята, удряха шамари на особено флегматичните, крещяха:

— Строй се по екипажи! Мирно!... Къде се врещ, говедо?... От кой взвод си? Ей, мутро, колко пъти да ти повтарям?... Къде се врете? Хай, живо, живо! Строявай се!

Как да е, строиха се по екипажи, застанаха пред вагоните. Някакъв нещастник, заблудил се в мъглата, тичаше, търсеше взвода си. Крещяха му от всички страни. Мрачният недоспал Зеф с вирната брада мрачно и отчаяно хриптеше:

— Айде, айде, строявайте ни, ще ви покажем днес едно воюване...

Някакъв капрал, минаващ наблизко, пътьом го тресна по ухото. Максим веднага протегна крак — капралът се просна в калта. Екипажите доволно зацвилиха.

— Бригада, мир-р-р-но! — закрепця някакъв невидим. Закрепцяха до пресилване батальонните командири, ротните подхванаха, взводните се разтичаха. Никой не застана мирно, младши лейтенантите свиваха рамене, пъхаха ръце в ръкавите си, подскачаха на място, щастливите богаташи пушеха, без да се крият; в редовете разговаряха за това, че пак няма да дадат плюскане, така че ония да вървят по дяволите с тая война.

— Бригада, свободно-о-о! — закрепця с мощния си глас Зеф. Екипажите с готовност тръгнаха кой накъдето види, но капралите отново се засуетиха. Изведнъж покрай вагоните затичаха в рядка редица легионери с блестящи черни плащове, с готови за стрелба автомати. И след тях покрай вагоните нахлуваше изплашена тишина; екипажите трескаво се строяваха и подравняваха, някои от блицтрегерите по стар навик заставаха разкрачени, с ръце зад тила.

От тъмнината се разнесе тих, но отчетлив металически глас:

— Ако някой мерзавец си отвори ченето, ще заповядам да стрелят.

Всички замряха. Повлякоха се изпълнените с очакване минути. Мъглата малко по малко се разсейваше, появи се неугледната гарова постройка, мокрите релси, телеграфни стълбове. Отдясно пред фронта на бригадата възникна тъмна купчинка хора. Оттам се чуваха тихи гласове, някой раздражено изкрещя:

— Изпълнявайте заповедта!

Максим хвърли поглед назад — там неподвижно стояха легионери, гледаха с подозрение и ненавист изпод качулките.

От групичката се отдели тромава фигура с маскировъчен комбинезон. Беше командирът на бригадата экс-полковник Анипсу, разжалван и заточен за черна търговия с държавно гориво.

Като размаха бастунчето си и тръсна глава, той започна реч:

— Войници!... Аз не сгреших, като ви нарекох войници, макар че всички ние — в това число и аз — засега сме обикновена измет. Бъдете благодарни, че днес ви разрешават да влезете в боя. След няколко часа почти всички ще изпукате, а това е много хубаво. Но ония от вас, които оцелеят, ще заживеят славно. Войнишка дажба, ракия и тям подобни... Сега ще отидем на позицията и вие ще се качите в танковете си. Задачата е истинска дреболия — да изминете сто и петдесет километра... Вие сте толкова танкисти, колкото една бутилка

— чук, сами знаете, но затова всичко, до което се доберете, е ваше. Това ви казвам аз, вашият боен другар Анипсу. Път назад няма, но има път напред. Ако някой се дръпне, ще го изгоря на място. Това особено се отнася за водачите... Въпроси няма. Бр-ригада! Надя-сно! Напред!... Строй се! Кютуци, стоножки! Заповядано ви е да се строите! Капрали, массаракш! Къде зяпате?... Стадо! Строй се по четирима... Капрали, стройте тия свини по четирима! Массаракш...

С помощта на легионерите капралите успяха да строят бригадата в колона по четирима, след което отново бе дадена заповедта „мирно“. Максим се оказа съвсем близо до командира на бригадата. Екс-полковникът беше кьоркютук пиан. Стоеше, олюлявайки се, подпрян на бастуна си, от време на време си тресеше главата и разтриваше с длан свирепата си посивяла физиономия. Батальонните командири, също пиани, стояха зад гърба му; единият се хилеше безсмислено, вторият с тъпо упорство се мъчеше да запали цигара, а третият все се хващаше за кобура и с кървясали очи шареше по редовете.

— Айде, айде... — бърбореше Зеф... — Ще ви покажа едно воюване...

Максим раздражено го блъсна с лакът:

— Млъкни. Омръзна ми.

През това време до полковника се бяха доближили двама — жандармерийски ротмистър с лула в зъбите и някакъв пълен цивилен мъж с дълго палто с вдигната яка и с шапка. На Максим той се стори странно познат; вгледа се. Цивилният полугласно каза нещо на полковника.

— Ъ? — попита полковникът и обърна към него мътен поглед.

Цивилният заговори отново, като посочи с палец през рамо колоната дисциплинанти. Жандармският ротмистър равнодушно пъхтеше с луличката си.

— Това пък защо? — кресна полковникът.

Цивилният извади някакъв документ; полковникът го избута встрани.

— Не давам, — каза той. — Всички трябва да пукнат като един...

Цивилният настояваше.

— Плюя на вас — отговори полковникът. — И на Департамента ви плюя... Всички ще изпукат. Вярно ли казвам? — попита той

ротмистъра.

Ротмистърът беше съгласен. Цивилният хвана полковника за ръкава и така го дръпна, че полковникът едва не падна от бастуна си. Батальонният, който все се хилеше, се заля в идиотски смях. Лицето на полковника почерня от негодувание; той бръкна в кобура и извади огромен армейски пистолет:

— Броя до десет. Едно... две...

Цивилният се изплю и тръгна край колоната, като се вглеждаше в лицата на дисциплинарниците, а полковникът продължаваше да брои и когато стигна до десет, откри огън. Ротмистърът най-последно се разтревожи и го убеди да прибере оръжието.

— Всички трябва да пукнат — обяви полковникът. — Заедно с мен... Бр-р-игада! Слушай командата! Х-х-ходом марш! Напред към пъкъла, свини!

И бригадата тръгна. По разбития от танкови вериги път дисциплинарниците се спуснаха в заблатен овраг, завиха и започнаха да се отдалечават от железопътната линия. Тук взводните командири догониха колоната. Гай тръгна редом с Максим. Беше бледен и отначало дълго мълча, въпреки че Зеф веднага го попита какво се чува. Оврагът постепенно се разширяваше, появиха се храсти, в далечината възникнаха очертанятия на горичка. Край пътя стърчеше огромен тромав танк, някакъв невероятно стар, заровил веригите си в мократа канавка, съвсем не приличащ на танковете от бреговата охрана — беше с малка квадратна кула и малко оръдийце. Около танка оправяха нещо мрачни хора с омазнени куртки. Младши лейтенантите вървяха не в крак с пъхнати в джобовете си ръце, с вдигнати твърди яки. Много от тях предпазливо се оглеждаха наоколо — ще могат ли да офейкат? Храстчетата бяха много съблазнителни, но по склоновете на оврага през всеки двеста-триста метра стърчаха черни фигури с автомати. Срещу тях пропълзяха, попадайки в дупките по пътя, три камиона-цистерни. Шофьорите бяха мрачни и не гледаха към блицтрегерите. Дъждът ставаше по-силен, настроението падаше. Вървяха мълчешком, покорни като овце, все по-рядко се оглеждаха.

— Слушай, взводен — промърмори Зеф, — съвсем нищо ли няма да ни дадат за плюскане?

Гай извади от джоба си един крайшник и го пъкна в ръката му.

— Толкоз — каза той. — До смъртта — толкоз.

Зеф пъкна крайшника в брадата си и започна шумно да работи с челюсти. „Лудост някаква — помисли Максим. — Та всички знаят, че отиват на сигурна смърт, и все пак отиват... Значи, всеки си има някакъв план? Да, те пък нищо не знаят за излъчването... Всеки се надява някъде там, по пътя, да завие, да изскочи от танка и да залегне, пък глупаците нека настъпват... За излъчването трябва да се пишат позиви, да се крещи в обществените места, да се организират черни станции, въпреки че приемниците работят само на две честоти... Все едно, може да се намесваме в паузите. Не за кулите трябва да се жертвуват хора, а за контрапропаганда... Впрочем, това всичкото после, дай сега да не се отвличаме. Сега трябва да се забелязва всичко. Да се търсят най-малките изходчета... На гарата нямаше танкове и оръдия, навсякъде само стрелци-легионери. Това трябва да се има пред вид. Оврагът е хубав, дълбок, а охраната навярно ще я снемат веднага щом минем... Впрочем, какво за охраната — всички ще хукнат напред, когато включат излъчвателите...“

Той с невероятна яснота си представи как ще стане всичко. Включват се излъчвателите. Танковете на блицтрегерите с рев се понасят напред. След тях като лавина летят армейците. Цялата прифронтна полоса опустява...

„Трудно ми е да си представя дълбочината на тази полоса, радиусът на действие на излъчвателите е неизвестен, но сигурно има два-три километра. В тази полоса няма да остане нито един човек с трезва глава. Освен мен... Не, няма да са само два-три километра. Повече. Всички стационарни установки, всички кули, всичко ще бъде включено и сигурно на пълна мощност. Целият пограничен район ще полудее... Массаракш, какво ще правя със Зеф, той няма да издържи...“

Максим погледна към равномерно дъвчещата рижа брада на световната знаменитост.

„Нищо, ще издържи. В краен случай ще трябва да помогна, макар че, страхувам се, няма да ми е до това. Пък и Гай — него не трябва да го изпускам от очи... Да, доста работа ще има. Добре. В края на краищата в този мътен водовъртеж, все едно, аз ще си бъда пълен господар и никой няма да може и няма да иска да ме спре...“

Минаха горичката и веднага се разнесе слятото бучене на високоговорители, трясъкът на ауспуси, раздразнени викове. Преди тях

по полегатия затревен склон стояха три реда танкове. Между тях се мотаеха хора, напластяваше се сивкав дим.

— Ето ги и нашите гробове! — високо и весело произнесе някой отпред.

— Ти виж какво ни дават — каза Гай. — Довоенни машини, имперски боклук, консервени кутии... Слушай, Мак, ние какво, така ли просто ще изпукаме тук? Ами че това е сигурна гибел...

— Колко има до границата? — попита Максим. — И изобщо какво има там, зад гребена?

— Равнина — отговори Гай. — Плоска като дъска. Границата е на около три километра, после почват хълмове, които продължават до самата...

— Река няма ли?

— Няма.

— Оврази?

— Н-не... не помня. Защо?

Максим хвана ръката му и силно я стисна.

— Не падай духом, момче — каза той. — Всичко ще бъде наред.

Гай с отчаяна надежда го погледна отдолу нагоре. Очите му бяха хлътнали, скулите изпъкваха.

— Наистина ли? Пък аз не виждам никакъв изход. Взеха ни оръжието — вместо снаряди и танкове има само отливки, картечници няма. Пред нас смърт, зад нас смърт...

— Аха — злорадо каза Зеф, докато си човъркаше зъбите. — Подмокри ли си гащичките? Това не ти е да избиваш на каторжниците зъбите...

Колоната навлезе в промеждутъка между танковите редове и спря. Стана трудно да се разговаря. Направо върху тревата бяха сложени огромните фунии на говорителите, кадифен магнетофонен глас внушаваше: „Там, зад гребена на падината, е коварният враг. Само напред. Само напред. Лостовете към себе си — и напред. Срецу врага. Напред. Там, зад гребена на планината, е коварният враг... Лостовете към себе си и — напред...“ После гласът млъкна на половин дума, а вместо него се разкрещя полковникът. Той стоеше на радиатора на всъдехода си, батальонните го придържаха за краката.

— Войници! — крещеше полковникът. — Стига сте дрънкали! Всички в танковете! Преди всичко водачите, защото за останалите не

ми пука. Но ако някой остане... — Той извади пистолета си и го показва на всички. — Разбрахте ли, тъпаци? Господа ротни, разведете екипажите по танковете им...

Започна блъсканица. Полковникът, олюлявайки се на радиатора, продължаваше да крещи, но нищо не се чуваше, защото високоговорителите отново забърбориха, че врагът е пред тях и затова лостовете към себе си. Всички блицтрегери се втурнаха към третия ред танкове. Почна сбиване, във въздуха полетяха подковани обувки. Огромна сива тълпа щъкаше около танковете от задния ред. Някои танкове тръгнаха, от тях се сипеха хора. Полковникът съвсем посиня от напъване и накрая започна да стреля над главите. От гората изскочи черна верига от легионери.

— Хайде! — каза Максим, твърдо хвана за раменете Гай и Зеф и бегом ги поведе към крайната машина в първи ред — мрачна, петниста, с безсилно отпуснато оръдейно дуло.

— Почакай — объркано бърбореше Гай, докато се оглеждаше. — Ами че ние сме четвърта рота, ние сме ей там, във втори ред...

— Върви, върви — сърдито каза Максим, — на теб сигурно и взвод ти се командува?

— Войнишка жилка — каза Зеф. — Престани, мамичко...

Някой хвана Максим отзад за колана. Без да се обръща, Максим се опита да се освободи — не можа. Огледа се. Зад него, здраво вкопчен с едната ръка и бършещ с другата разкървавения си нос, се влачеше четвъртият член на екипажа — водачът, углавник, по прякор Кука.

— Аха, — каза Максим. — Съвсем бях забравил за теб. Върви, върви, не изоставай...

Той недоволно отбеляза, че в суматохата е забравил за този човек, за който по плана беше предназначена немаловажна роля. В този момент защракаха жандармските автомати, по бронята с мяукащо свирене заподскачаха куршуми; наложи се да се снижат и да тичат презглава. Максим тичешком зави зад крайния танк и спря.

— Слушай командата ми! — каза той. — Кука, пали мотора. Зеф в кулата! Гай, провери долните люкове... Хубаво ги провери, главата ще ти откъсна!

Той тръгна около танка, за да огледа веригата. Наоколо стреляха, крещяха, високоговорителите монотонно боботеха, но той си беше дал

дума да не се отвлича и не се отвличаше, само отбеляза: високоговорителите — Гай — да не забравя. Звената бяха в сносно състояние, но водещите колела внушаваха безпокойство. „Нищо, стават, няма да пътувам кой знае колко дълго...“ Изпод танка ловко изпълзя Гай — вече мръсен, с изподрани ръце.

— Люковете са ръждясали! — извика той. — Аз не ги затворих, нека стоят отворени, нали е по-добре?

„Там, зад гребена на планината е коварният враг! — вещаеше магнетофонният глас. — Само напред. Само напред. Лостовете към себе си...“

Максим хвана Гай за яката и го дръпна към себе си.

— Ти ме обичаш, нали? — произнесе той, втренчен в разширените зеници. — Вярваш ми, нали?

— Да! — изпъшка Гай.

— Слушай само мен. Никого повече не слушай. Всичко друго е лъжа. Аз съм твой приятел, само аз, никой друг. Запомни. Заповядвам ти: запомни!

Смаяният Гай бързо-бързо кимаше и беззвучно повтаряше:

— Да, да. Само ти... Никой друг...

— Мак! — изкрещя някой в ухото му.

Максим се обърна. Пред него стоеше същият онзи странно познат цивилен с дългото палто, но вече без шапка. Массаракш... Квадратно лице с лющеща се кожа, червени отекли очи... Та това е Фанк! Кървава драскотина на бузата, разбита устна...

— Массаракш — крещеше Фанк, мъчейки се да надвика шума. — Да не сте оглушал? Познахте ли ме?

— Фанк, как попаднахте тук?

Фанк изтри кръвта от устната си.

— Да тръгваме! — изкрещя той. — По-бързо!

— Къде?

— По дяволите! Да тръгваме!

Той хвана Максим за комбинезона и го повлече.

Максим отблъсна ръката му.

— Ще ни убият! — изкрещя той. — Легионерите!

Фанк завъртя глава.

— Да вървим! Имам пропуск за вас! — и изкрещя, като видя, че Максим не мърда. — Търся ви из цялата страна! Едва ви намерих!

Тръгвайте незабавно!

— Не съм сам! — изкрещя Максим.

— Не разбирам!

— Не съм сам! Трима сме! Сам няма да тръгна!

— Не говорете глупости! Що за глупаво благородство? Животът ли ви е омръзнал? — Фанк се задави от крещене, хвана се за гърлото и се закашля.

Максим се озърна. Бледият Гай с треперещи устни го гледаше, държеше го за ръкава — беше чул всичко, разбира се.

В съседния танк двама легионери пребиваха с приклади един отбраняващ се блицтрегер.

— Един пропуск! — пресипнало изкрещя Фанк. — Един! — той показва един пръст.

Максим извъртя глава.

— Трима сме! — и показва три пръста. — Без тях никъде не отивам!

От страничния люк се подаде като метла рижото брадище на Зеф. Фанк облиза устните си. Явно не знаеше какво да прави.

— Кой сте вие? — извика Максим. — За какво съм ви нужен?

Фанк бегло го погледна и се втренчи в Гай.

— Той с вас ли е? — изкрещя той.

— Да! И онзи също!

Очите на Фанк подивяха. Той пъкна ръка под палтото си, извади пистолет и го насочи към Гай. Максим с всички сили го удари по ръката отдолу, пистолетът излетя високо във въздуха. Без още да е разбрал добре какво е станало, Максим замислено го съпроводи с поглед. Фанк се преви, пъкна повредената си ръка под мишница. Гай кратко и точно, като на занятие, го удари по шията; Фанк падна по очи. До тях изведнъж се появиха легионери — озъбени, потни от работа, изтощени от бяс.

— В танка! — кресна Максим на Гай, наведе се и хвана Фанк под мишниците.

Фанк беше пълен и едва успя да го пъкнат през люка. Максим се гмурна след него, като получи прощален дар с приклад по задника. В танка беше тъмно и студено като в гробница, силно вонеше на нефта. Зеф издърпа Фанк от люка и го положи на пода.

— Кой е тоя?

Максим не успя да отговори. Кука, който досега дълго и безуспешно беше измъчвал стартера, най-сетне запали мотора. Всичко наоколо се разтресе и загърмя. Максим махна с ръка, промъкна се в кулата и се подаде навън. Между танковете вече нямаше никой освен легионерите. Всички мотори работеха, разнасяше се адски рев, гъст задушен облак от изгорели газове покриваше склона. Някои танкове се движеха, на места от кулите стърчаха глави; блицтрегерът от съседния танк правеше някакви знаци на Максим, кривеше подпухналата си физиономия. Изведнъж той изчезна; моторите изреваха с удвоена сила и всички танкове с дрънчене и тракане едновременно се понесоха напред и нагоре по склона.

Максим почувствува, че някой го е хванал през кръста и го дърпа надолу. Наведе се и видя изцъклените видиотени очи на Гай. Както тогава в бомбоносеца, Гай го хващаше с ръце, непрестанно бърбореше нещо, лицето му беше станало отвратително, в него нямаше вече нито момчешко веселие, нито наивна мъжественост — само безсмисленост и готовност да бъде убиец. „Започна — помисли Максим, докато се мъчеше с отвращение да отстрани нещастния младеж. — Започна, започна... пуснаха излъчвателите...“

Танкът, тресейки се, се катереше към гребена, буци пръст изхвърчаха изпод веригите. Отзад през сивкавия дим вече нищо не се виждаше, а пред тях изведнъж се простря сива глинеста равнина, в далечината се появиха плоските хълмове на хонтийската страна; без да забавя ход, танковата лавина се понесе натам. Стройните редове бяха изчезнали, танковете се надпреварваха, блъскаха се, безсмислено въртяха кули... На един танк на пълна скорост му изхвърча веригата, той се завъртя като пумпал и се преобърна; втората верига се скъса и като тежка блестяща змия излетя към небето; водещите колела продължаваха бясно да се въртят, а от дънните люкове се показаха две човечета в сиви униформи, скочиха на земята и размахвайки ръце, се втурнаха напред, напред, само напред, срещу коварния враг... Блесна огън, през дрънченето и рева проникна звънкият трясък на оръдеен изстрел; веднага всички танкове започнаха да стрелят, дълги червени езици изскачаха от оръдията, танковете присядаха, подскачаха, обвиваха се в гъстия черен дим на нечист барут; след минута всичко се покри с черно-жълт облак; а Максим все гледаше и гледаше, безсилен да се откъсне от това грандиозно в своята престъпна нелепост

зрелище, търпеливо отблъскваше ръцете на Гай, който го дърпаше, зовеше, умоляваше, жадуваше да го прикрие с гърдите си от всички опасности...

Хора, кукли, зверове...

Хора.

После Максим се опомни. Време беше да поеме управлението. Той се смъкна долу, мимоходом потупа Гай по рамото, хвана се за някакви металически скоби, огледа се в тесния люлеещ се сандък, едва не се задуши от нафтената воня; различи мъртвобледото лице на Фанк и обърнати нагоре очи на Зеф, който се беше свил под сандъка със снарядите; отблъсна притискащия се до него Гай и се промъкна при водача.

Кука дърпаше лостовете към себе си и даваше цялата възможна газ. Той пееше, той крещеше с такъв ужасен глас, че можеше да бъде чуто и Максим дори различи думите на „Благодарственото слово“. Сега трябваше някак си да го укроти, да заеме неговото място и да открие в този дим удобен овраг или дълбока падина, или някакъв хълм, за да има къде да се укрият от атомните взривове... Но всичко стана не според плана му. Още щом започна внимателно да разтваря юмруците на Кука, вцепенени върху лостовете, преданият Гай, видял, че някой не се подчинява на господаря му, се промуши отстрани и страшно удари обезумелия водач с огромен гаечен ключ по слепоочието. Кука омекна и изтърва лостовете. Максим побесня, отблъсна с всички сили Гай, но вече беше късно, нямаше време за ужас или състрадание. Той издърпа настрана трупа, седна и пое управлението.

През люка не се виждаше почти нищо: малко късче глинеста почва, по която растяха редки тревички, а по-нататък — плътна пелена от сив дим. Не можеше да става и дума да открие нещо в тази мъгла. Оставаше само едно — да забави ход и да се движи внимателно, докато навлязат сред хълмовете. Впрочем, да забавя ход също беше опасно. Ако атомните мини започнеха да избухват преди да се добере до хълмовете, можеше да ослепее и въобще можеха да изгорят... Гай се буташе ту отляво, ту отдясно, надничаше в лицето му, искаше заповеди.

— Нищо, приятелче... — мърмореше Максим, като го избутваше с лакти, — това ще мине... Всичко ще мине, всичко... Потърпи още малко...

Гай виждаше, че му говорят, ронеше сълзи от огорчение, че пак, както тогава в бомбоносеца, не чува нито дума.

Танкът прелетя през гъста струя черен дим: отляво някой гореше. После трябваше рязко да завие, за да не налети върху мъртвец, смазан от вериги. Показа се от дима и веднага изчезна килнат пограничен стълб, зад него се показаха разкъсани, смачкани телени заграждения. От незабележимо окопче се показа за миг човек със странна бяла каска, яростно размаха вдигнатите си юмруци и веднага изчезна, сякаш потъна в земята. Димната пелена отпред малко по малко се разсейваше, Максим видя тъмнокафявите кръгли хълмове съвсем наблизо, и изкаляната задна част на някакъв танк, който пълзеше кой знае защо косо към общото движение, и още един горящ танк. Максим сви наляво, насочвайки танка си към дълбока, обрасла с храсти седловина между два хълма малко по-нагоре. Беше вече близо, когато отпред блисна огън и целият танк зазвъня от страшния удар. От изненада Максим даде пълен газ, храстите и облака белезникав дим над тях се понесоха насреща, мярнаха се бели каски, изкривени от омраза лица, вдигнати юмруци, после под веригите нещо желязно затрептя, чупейки се. Максим стисна зъби, рязко сви вдясно и подкара танка по-далеч от това място, направо на склона, силно наклонен, малко оставаше да се преобърне; заобиколи хълма и най-сетне влезе в тесен овраг, в който растяха млади дръвчета. Тук реши да спре.

Отвори предния люк, подаде се до кръста и се огледа. Мястото беше подходящо — високи рижи склонове заобикаляха танка от всички страни. Максим спря мотора; и веднага Гай с дрезгав фалцет закрепя някакви предани глупости, нещо нелепо римувано, някаква самодейна ода в чест на най-великия и най-любим Мак. Такава песен би могло да съчини куче, ако се научеше да говори човешки език.

— Млъкни! — заповяда Максим. — Измъкни тези хора навън и ги сложи да лежат до танка... Чакай, не съм свършил! Прави това внимателно, това са мои любими приятели, наши любими приятели...

— А ти къде отиваш? — с ужас попита Гай.

— Аз съм тук, наблизо.

— Не отивай... — захленчи Гай. — Или ми позволи да дойда с теб...

— Ти не ме слушаш... — строго каза Максим. — Прави каквото заповядах. И бъди внимателен, помни, че това са наши приятели...

Гай занарежда нещо, но Максим вече не го слушаше. Измъкна се от танка и затича нагоре по склона на хълма. Някъде наблизко продължаваха да минават танкове, моторите пресипнало ръмжаха, дрънчаха вериги, нарядко гърмяха оръдия. Високо в небето изсвири снаряд. Приведен, Максим изтича до върха, приклепна между храстите и още веднъж от все сърце сам се похвали за удачния избор на мястото.

Долу, съвсем наблизко, имаше широк проход между хълмовете, и по него от покритата с дим равнина се вливаше плътен поток от танкове — верига до верига, ниски, мощни, с огромни плоски кули и дълги оръдия. Това вече не бяха дисциплинарниците — минаваше редовната армия. Няколко минути оглушеният и поразен Максим наблюдаваше това зрелище, страшно и неправдоподобно като исторически филм. Въздухът се люлееше и трептеше от неистовия грохот и рев, хълмът потръпваше под краката като изплашено животно; и въпреки това на Максим му се струваше, че танковете вървят в мрачно, застрашително мълчание. Прекрасно знаеше, че там, под броните пресипнало реват опиянените войници, но всички люкове бяха плътно затворени, сякаш всеки танк беше плътен слитък от неодоухотворен метал...

Когато последните танкове отминаха, Максим се обърна назад, погледна надолу и неговият танк, стоящ наклонено между дърветата, му се стори жалка ламаринена играчка, престаряла пародия на боен механизъм. Да, долу беше минала една Сила, за да се срещне с друга, още по-страшна, и когато си спомни за тази друга Сила, Максим побърза да се спусне в горичката.

Заобиколи танка... и спря.

Те лежаха един до друг: пребледнелият до синьо Фанк, който приличаше на мъртвец, превитият, стенещ Зеф, вкопчил се с мръснобели пръсти в рижата си коса, и весело усмихнатият Кука с мъртви куклени очи. Заповедта беше изпълнена с пълна точност. Но самият Гай, целият изподран и окървавен, също лежеше малко подалеч, отвърнал от небето обиденото си мъртво лице, с разперени ръце; около него цялата трева беше изпомачкана, и от изпочупените храсти стърчаха нечий крака и ботуши.

— Массаракш... — прошепна Максим, който с ужас си представи как преди няколко минути тук са се вкопчили не на живот, а на смърт две ръмжащи виещи кучета, всяко в името на своя господар...

В този момент оная, другата Сила нанесе ответния удар.

Максим получи този удар в очите. Изрева от болка, с всички сили стисна клепачи и падна върху Гай, вече разбрал, че Гай е мъртъв, но все още се стараеше да го прикрие с тялото си. Това беше чисто рефлекторно, той за нищо не успя да помисли, да почувствува, освен болката в очите; все още падаше, когато мозъкът му се изключи.

Когато околният свят отново стана достъпен за човешко възприятие, съзнанието отново се включи. Беше минало навярно много малко време, няколко секунди, но Максим дойде на себе си целият в обилна пот, с пресъхнало гърло, в главата му звънеше, сякаш го бяха ударили с дъска по ухото. Всичко наоколо се бе променило, светът беше пурпурен, светът беше пълен с листа и изпочупени клони, светът беше пълен с нажежен въздух, от червеното небе падаше дъжд от изтръгнати с корен храсти, горящи клонки, буци гореща суха земя. И беше болезнено, звънящо тихо. Живите и мъртвите бяха разхвърляни на всички страни. Гай лежеше по очи, засипан с листа, на десетина крачки от него. До него седеше Зеф; с една ръка продължаваше да се държи за главата, а с другата закриваше очите си. Фанк се бе търколил надолу, докато заседне в някаква яма, и сега се гърчеше там, триеше лицето си в земята. Танкът също беше отнесен по-надолу и извъртан. Облегнат на веригата, мъртвият Кука продължаваше весело да се усмихва...

Максим скочи, разхвърли отрупаните клонки. Изтича до Гай, вдигна го, погледна стъклените му очи, притисна лице до бузата му, прокле и още три пъти прокле този свят, в който е толкова самотен и безпомощен, в който мъртвите завинаги остават мъртви, защото няма нищо, с което отново да ги направиш живи... После като че ли плака, като удряше с юмруци земята, тъпчеше бялата каска, а когато Зеф започна протяжно да стене от болка, дойде на себе си и без да се огледа, без да чувствува нищо освен омразата и жаждата да убива, отново закрета нагоре, към своя наблюдателен пост...

Тук също всичко беше променено. Нямаше вече храсти, опечената глина димеше и пропукваше, обърнатият на север склон на хълма гореше. Пурпурното небе на север се сливаше с плътна стена от черно-кафяв дим, а над нея се раздуваха ярко оранжеви и като че ли мазни облаци. И натам, накъдето се възнасяха към пропуканата от удара небесна твърд хиляди и хиляди тонове нажежен прах,

изпепелени до атоми надежди за оцеляване в тази адска пещ, разпалена от нещастни глупаци, натам подухваше от юг лек влажен вятър.

Максим погледна надолу към прохода между хълмовете. Проходът беше празен, изровената от вериги и обгорената от атомния удар глина димеше, хиляди пламъчета играеха по нея — тлееха листа, догаряха откъснати клонки. А равнината на юг изглеждаше много широка и много пустинна; вече не я скриваха барутни газове, тя беше червена под червеното небе и по нея неподвижно чернееха самотни кутийки — разбитите и повредени танкове на дисциплинариците; и по нея вече се доближаваше към хълмовете рядка начупена верига от странни машини.

Те приличаха на танкове, но вместо артилерийска кула всяка от тях имаше висок решетест конус с мътен объл предмет на върха. Движеха се бързо, меко се поклащаха по неравностите и бяха не черни като танковете на нещастните блицтрегери, не сиво-зелени като армейските ударни танкове — бяха жълти, ярко, весело жълти като жандармеристките патрулни коли... Десният фланг на веригата вече не се виждаше зад хълмовете и Максим успя да наброи само осем излъчвания. В тях се чувствуваше някаква наглост на господари на положението; те влизаха в боя, но не смятаха за нужно нито да се прикриват, нито да се маскират; сякаш нарочно се показваха на всеобщо обзрение и с окраската си, и с уродливата си петметрова гърбица, и с липсата на нормално въоръжение. Тези, които ги управляваха, навярно се чувствуваха в пълна безопасност. Впрочем, те едва ли мислеха за това; те просто бързаха напред, шибяха с лъчевите бичове желязното стадо, което се носеше сега през ада, и навярно нищо не знаеха за тези бичове, не знаеха, че сами са шибани от тях... Максим видя, че лявофланговият излъчвател се насочва към оврага и тръгна срещу него, надолу по склона на хълма.

Вървеше изправен с цял ръст. Знаеше, че ще трябва със сила да изтръгва черните пастири от тяхната желязна черупка, и искаше това. Никога през живота си не беше искал нищо повече от това, да почувствува сега под пръстите си жива плът... Когато слезе в оврага, излъчвателят вече беше съвсем близо. Жълтият танк се носеше право срещу него, сляпо втречен със стъкълцата на перископите, решетестият конус тежко се поклащаше извън такта на приклякването

на машината и сега се виждаше, че на върха му се люлее сребристо кълбо, от което гъсто стърчаха дълги блестящи игли...

Танкът изобщо нямаше намерение да спира; Максим му отстъпи път, пропусна го, потича няколко метра успоредно с него и скочи върху бронята.

ЧАСТ ПЕТА
ЗЕМЯНИН

ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА

Сънят на държавния прокурор беше лек и мъркането на телефона го прекъсна веднага. Без да отваря очи, той взе слушалката и дрезгаво каза:

— Държавният прокурор слуша.

Мяукащият глас на референта произнесе с извинителен тон:

— Седем часът е, ваше превъзходителство.

— Да — каза прокурорът, без още да отваря очи. — Да. Благодаря ви.

Той запали светлината, отметна одеялото и седна. Известно време седя, забил поглед в мършавите си бледи крака, и с тъжно учудване размишляваше за това, че ето вече мина петдесетте години, но не помни един ден, в който да са му позволили да се наспи. През цялото време все някой те буди. Когато беше поручик, след пиянство го будеше говедото-вестовой. Когато беше председател на Черния трибунал, будеше го глупакът-секретар с неподписаните заповеди. Когато беше ученик, го будеше майка му и това беше най-неприятното. И винаги му казваха: трябва! Трябва, ваше благородие... Трябва, господин председател... Трябва, синчето ми... А сега той сам си казва „трябва“... Стана, наметна си халата, плисна в лицето си шепа одеколон, сложи си изкуствените зъби, огледа се в огледалото, докато масажираше бузите, направи гримаса и отиде в кабинета.

На масата вече имаше чаша топло мляко, а под колосаната салфетка — чинийка със солени бисквити. Това трябваше да се изпие и изяде като лекарство, но първо той отиде до сейфа, отмени вратичката, извади зелената папка и я сложи на масата до закуската. Като хрупаше бисквити и сърбаше мляко, той внимателно разгледа папката, докато се убеди, че от вчера никой не я е отварял. Колко много неща се промениха, помисли си прокурорът. Някакви си три месеца, а колко се промени всичко!... Той машинално погледна жълтия телефон и няколко секунди не можа да отмени поглед от него. Телефонът мълчеше — ярък, изящен като весела играчка... страшен, като тиктакаща адска машина, която не можеш да обезвредиш...

Прокурорът трескаво се вкопчи с две ръце в зелената папка, стисна очи. Почувствува, че страхът нараства и побърза да се овладее. Не, така работите няма да тръгнат. Сега трябва да се пази абсолютно спокойствие, да се разсъждава съвсем безпристрастно... „Все едно нямам избор... Значи избираме риска... Е, какво — рискът си е риск. Винаги го е имало и ще го има, трябва само да го сведем до минимум. И аз ще го сведа. Да, массаракш, до минимум!... Вие като че ли не сте сигурен в това, Умник? Ах, вие се съмнявате? Вие винаги се съмнявате, Умник, имате такова едно качество, браво на вас... Е, ще се постареем да разсеем съмненията ви. Чувал ли сте за човек на име Максим Камерер? Нима сте чувал? Така ви се струва. Вие никога преди не сте чувал за този човек. Сега за пръв път ще чуете за него. Много ви моля, изслушайте ме и си съставете за него най-обективно, най-непредубедено мнение. За мен е много важно да знам обективното ви мнение, Умник: от него, знаете ли, зависи целостта на кожата ми. На моята бледа и толкова скъпа кожа със сини жилчици...“

Той сдъвка последната бисквита и на един дъх допи млякото.

После каза гласно:

— Да пристъпим.

И отвори папката. „Миналото на този човек е неясно. И това, разбира се, е калпаво начало на едно запознанство. Но ние с вас знаем не само как от миналото се извежда настоящето, но и как от настоящето се извежда миналото. И ако чак толкова ни потрябва миналото на нашия Мак, ние ще го изведем от настоящето. Това се нарича екстраполация... Нашият Мак започва началото си с това, че бяга от каторгата. Изведнъж. Неочаквано. Точно в момента, когато ние със Странник посягаме към него. Ето паническият рапорт на генерал-коменданта, класически вопъл на идиот, който е извършил пакост и бърза да отърве наказанието: той в нищо не е виновен, направил всичко според инструкцията, той не знаел, че обектът доброволно е постъпил в отряда на сапъорите-смъртници, а обектът постъпил там и загинал на минното поле. Не знаел... Ето, ние със Странник също не знаехме. А трябваше да знаем! Обектът ни е човек непредсказуем, вие трябваше да очаквате от него нещо подобно, господин Умник... Да, тогава това ме поразил, но сега разбираме каква е работата: някой е разказал на нашия Мак за кулите, той решил, че в Страната на

Творците няма какво да прави повече и избягал на Юг, симулирайки гибел...”

Прокурорът подпря главата си с ръка, вяло се потърка по челото.

„Да, тогава започна всичко... Това беше първата от цяла серия мои грешки: повярвах, че той е загинал. А как можех да не повярвам? Кой нормален човек ще бяга на Юг?... Всеки би повярвал. А виж, Странник не повярва.“

Прокурорът взе поредния рапорт.

„Ох, тоя Странник! Умният, гениалният Странник! Ето как трябваше да действувам — като него! Бях сигурен, че Мак е загинал: Югът си е Юг. А той наводни цялото Заречие със свои агенти. Тлъстият Фанк — ах, не се добрах аз до него на времето, не го опитомих! — този тлъст оплешивял шопар отслабна, докато се мотаеше из цялата страна и все душеше, и търсеше, а неговият Кокошар пукна от малария на Шесто трасе, а Тапа Петлето беше пленен от планинците, а после Петдесет-и-Пети — досега не знаем кой е бил той — беше заловен от пиратите на самото крайбрежие, но успя да съобщи, че Мак се е появявал там. Предал се е на патрулите и е изпратен обратно в каторгата...”

Ето как постъпват хората, които имат глава на раменете: в нищо не вярват и никого не жалят. Ето как трябваше да постъпя тогава. Да изоставя всичко, да се заема само с Мак, та аз още тогава разбирах каква страшна сила е Мак, а вместо това аз се сбих с Гърчавия и загубих, после се свързах с тая идиотска война и също загубих... И сега също щях да загубя, но ми провървя: Мак се появи в столицата, в бърлогата на Странник и аз научих това преди Странник. Да, Странник, да, клепоушко, сега загуби ти. Точно сега ли трябваше да заминеш, а? И знаеш ли, Странник, дори не ме огорчава обстоятелството, че отново не ми е известно къде и защо си заминал. Заминал си — хубаво. Ти, разбира се, във всичко се осланяш на твоя Фанк, а твоят Фанк ти докара Мак, но — каква неприятност — разболя се твоят Фанк след военните си приключения, лежи в безсъзнание в дворцовата болница — нали е важна фигура, такива са само за дворцовата болница! — и сега ще бъда точен, сега той ще лежи там толкова, колкото аз намеря за добре. Теб те няма, Фанк го няма, а Мак е тук, и това е голям късмет...”

Прокурорът почувствува радост, забеляза я и веднага я угаси.

„Пак емоции, массаракш... По-спокойно, Умник. Ти се запознаваш с човек на име Мак и трябва да бъдеш много обективен. Още повече, че този нов Мак съвсем не прилича на предишния, сега той е съвсем зрял, сега вече знае какво е това финанси и детска престъпност. Поумня нашият Мак, по-суров стана... Ето, утвърди се в щаба на съпротивата (поръчители — Мемо Грамену и Аллу Зеф); като гръм от ясно небе им падна на главите с предложението да се разкрие пред цялата съпротива истинското предназначение на кулите; щабът изрева, но Мак успя да ги убеди! Наплаши ги, обърка ги, приеха идеята му и възложиха на него разработката й... В обстановката той се ориентира бързо и вярно. И те разбраха това — разбраха с кого си имат работа. Или просто почувствуваха... Ето последният донос: фракцията на просветителите го е привлякла към обсъждането на програмата за превъзпитание — и той се е съгласил с радост.

Веднага предлага цял куп идеи. Не са кой знае какви, но работата не е там, в края на краищата самото превъзпитание изобщо е идиотизъм; важното е, че той вече не е терорист, нищо не иска да взривява, никого не иска да убива; важното е, че той се е заел с кариерата си, активно утвърждава авторитета си в щаба, произнася речи, критикува, стреми се нагоре; важното е, че има идеи, жадува да ги осъществи, а именно това ви е нужно, господин Умник...“

Прокурорът се облегна назад.

„И ето още нещо, което е нужно. Донесенията за начина му на живот. Много работи — и в лабораторията, и в къщи, — продължава да тъгува за онова момиче, Рада Гаал, спортува, почти с никого не дружи, не пуши, почти не пие, много е умерен в храненето. От друга страна, проявява явна склонност към разкош в бита, знае си цената: полагащата му се по щат кола прие като нещо естествено, изразил е недоволство от малката й мощност и външна уродливост; недоволен е също и от квартирата си, смята я за тясна и лишена от елементарни удобства; украсил я е с оригинални картини и антикварни произведения на изкуството, за които е изхарчил почти целия си аванс... И така нататък. Добър материал, много добър... Между другото колко пари има сега той, с какво разполага? Така-а, ръководител на тема в лабораторията по химически синтез... Добре са го уредили. И сигурно още повече са му обещали. Бих искал да знам как са му обяснили за какво е притрябвал на Странник. Това знае

Фанк, тая тлъста свиня, но той по-скоро ще пукне, отколкото ще каже... Ах, да можех да изтръгна от него всичко, което знае! С каква наслада бих го пречукал после... Как ми трови живота това говедо... И Рада ми задигна, а каква хубава работа щеше да ми свърши сега Рада... Какво оръжие е тя, когато имаш работа с чистия, честен, мъжествен Мак!... Впрочем, това сега може би дори не е и толкова лошо... Не аз държа в неволя твоята любима, Мак, а Странник, това са негови интриги, на тоя шантажбюр...“

Прокурорът изтръпна: жълтият телефон тихо звънна. Само звънна и нищо повече. Тихичко, дори мелодично. Оживя за част от секундата и отново замря, сякаш напомняше за себе си... Прокурорът, без да откъсна поглед от него, прекара по челото си треперещи пръсти. Не, грешка е... Разбира се, че е грешка. Всичко става, телефонът е сложен апарат, някъде там е прескочила искрица... Той избърса пръсти в халата. И в същия момент телефонът гръмна. Като изстрел от упор... Като нож по гърлото... Като падане от покрива върху асфалта... Прокурорът взе слушалката. Той не искаше да я взема, той дори не знаеше, че я взема, той дори си въобрази, че не я взема, а бързо, на пръсти тича в спалнята си, облича се, изкарва колата от гаража и с пълна скорост се понася... Накъде?

— Държавният прокурор слуша — дрезгаво каза той и се изкашля.

— Умник? Обажда ти се Канцлер.

Ето... Ето го... Сега ще каже: „Чакаме те някъде след час...“

— Познах те — безсилно каза той. — Здравей, Канцлер.

— Чете ли комюникето?

— Не.

„Ах, не си го чел? Ами че ела, ще ти го прочетем...“

— Край — каза Канцлер. — Окепазихте войната.

Прокурорът преглътна. Трябваше да каже нещо. Трябваше спешно да каже нещо, най-хубавото — да се пошегува. Една тънка шега... „Боже, прати ми една тънка шега!...“

— Мълчиш... Помниш ли какво ти говорех? Не се навирай в тая каша, дръж се при цивилните, не при военните. Ех, ти. Умник...

— Ти си Канцлер — изстиска от себе си прокурорът. — Всички сме твои деца. А децата вечно не слушат родителите си...

Канцлер се захили:

— Деца, а? А къде беше казано: „Ако чадото твое не те послуша...“ Как беше по-нататък, спомняш ли си?

„Боже мой, боже мой! «... изтрий го от лицето на земята.» Той така и каза тогава: «Изтрий го от лицето на земята» и Странник взе от масата тежкия черен пистолет, бавно го вдигна и стреля два пъти, и чадото се хвана с две ръце за пробитата плешива глава и рухна върху килима...“

— Какво, забравил ли си? — попита Канцлер. — Ех ти. Умник... Какво смяташ да правиш, Умник?

— Аз сгреших... — изхърка прокурорът. — Това беше грешка... Заради Гърчавия...

— Сгрешил си... Е, хубаво. Умник, помисли си. Аз пак ще ти се обадя.

И толкоз. И затвори. И не знаеш къде да се обаждаш, да плачеш, да молиш... „Глупаво, глупаво. Това никому не е помогнало... Хубаво... Почакай... Почакай, страхливецо!“ Той със замах удари с разтворена длан ръба на масата — до кръв, до болка, докато престане да трепери... Това малко помогна, но все пак се наведе, отвори с другата ръка долното чекмедже, извади шишенцето, измъкна със зъби тапата и отпи няколко глътки. Заля го горещина.

„Ето така... Спокойно... Още ще видим... Това е състезание: кой по-бързо. С Умника не можеш се справи толкова лесно, ще има да взимате. Не можеш веднага да отзовеш Умника. Ако можеше, вече щяха да са ме повикали... Нищо, че се обади. Той винаги така... Има време. Два дни, три, четири... Има време! — кресна си той сам. — Успокой се...“ Стана и започна бързо да обикаля кабинета.

„Имам аз за вас оправия. Имам Мак. Имам човек, който не се бои от излъчването. За когото не съществуват прегради. Който желае да промени положението на нещата. Който ни мрази. Той е чист и следователно, открит за всички съблазни. Имам човек, който ще ми повярва. Човек, който ще поиска да се срещне с мен... Той вече иска да се срещне с мен: моите агенти вече много пъти са му говорили, че държавният прокурор е добър, справедлив, голям познавач на законите, истински бранител на законността, че Творците не го обичат и го държат, само защото не си доверяват един на друг... Моите агенти вече са ме показали на него — скришом, при благоприятни обстоятелства, и моето лице му е харесало... И — най-важното! — под

най-строг секрет са му намекнали, че аз знам къде се намира Центъра. Той прекрасно владее лицето си, но ми казаха, че в този момент се е издал... Ето какъв човек имам аз — който много иска да завладее Центъра и единствен от всички може да направи това... Тоест, аз все още нямам този човек, но мрежите са хвърлени, примамката е глътната и днес аз ще дръпна въдицата. Или съм загубен. Загубен... Загубен...”

Той рязко се обърна и с ужас погледна жълтия телефон.

Не можеше вече да съдържа въображението си. Виждаше оная тясна стаичка, тапицирана с лилаво кадифе, задушна, воняща на вкиснало, без прозорци, с гола олющена маса и пет позлатени кресла... „А ние, останалите, стояхме прави: аз, Странник, с очи, жадуващи за убийство, и тоя плешив палач... нехранимайко, дърдорко: знаеше къде е Центъра, толкова хора погуби, за да научи това, и — дрънкало, пияница, самохвалко! — как може да се казва такова нещо на когото и да било? Още повече на роднини... особено на такива роднини. Пък и началникът на Департамента на общественото здраве, очи и уши на Огненосните Творци, броня и секира на нацията... Канцлер замижа и каза: «Изтрий го от лицето на земята», Странник стреля два пъти от упор, а Барона недоволно промърмори: «Пак оплескахте цялата тапицерия...» И започнаха да спорят защо в стаята вони, а аз стоях с омекнали крака и мислех: «Знаят ли или не знаят?...», и Странник стоеше озъбен като гладен хищник и ме гледаше, като че ли се досеща... За нищо не се досети... Сега вече разбирам защо той винаги се грижеше никой да не проникне в тайната на Центъра. Винаги е знаел къде е Центъра и само е търсел случай да го завземе... Закъсня, Странник, късня... И ти ще къснееш, Канцлер. И ти, Бароне. А за теб, Гърчавия, няма какво да говорим...”

Той дръпна завесата, опря чело до студеното стъкло. Почти беше задушил страха си и за да го стъпче окончателно, до последната искра, започна да си представя как Мак с бой внезапно нахълтва в апаратната на Центъра...

„Но това можеше да направи и Мазола с личната си охрана, с тая банда от братя и братовчеди, племенници, побратими, храненици, с тия жестоки мръсници, които никога нищо не бяха чували за закон, които винаги знаеха един-единствен закон: стреляй пръв... Трябва да си Странник, за да вдигнеш ръка срещу Мазола. Оная вечер те го нападнаха пред самата врата на вилата му, надупчиха колата, убиха

шофьора, секретарката... и най-загадъчно загинаха до един, всичките двадесет и четири души с две картечници... Да, Мазола тогава можеше да нахлуе в Апаратната, но там щеше да заседне, нямаше да мине по-нататък, защото там има бариера от депресионно излъчване, а сега може би вече са две; впрочем стига и една, все едно никой не може да мине: дегенератът ще припадне от болка, а простият лоялен гражданин ще се отпусне на колене и тихичко ще вие от безкрайна тъга... Само Мак ще може да мине оттам. Ще бръкне със златните си ръце в генераторите и преди всичко ще превключи Центъра, цялата система от кули на депресионно поле. После, вече съвсем безпрепятствено, ще се качи в радиостудиото и ще постави лентата с предварително подготвена реч за многоциклово предаване. Цялата страна от хонтийската граница до Заречието ще бъде в депресия, милионите глупаци ще се въргалат, обляни в сълзи, неспособни да си мръднат пръста, а високоговорителите вече ще реват с цяло гърло, че Огненосните Творци са престъпници, истинските им имена са едипакви си, намират се еди-къде си, убийте ги, спасете страната, това ви казвам аз, Мак Сим, живият бог на земята (или там... законният наследник на императорския престол, или великият диктатор — каквото му хареса повече). На оръжие, мой Легионе! На оръжие, моя армия! На оръжие, поданици мои!... И слиза после в Апаратната, превключва генераторите на поле за повишено внимание, и ето вече цялата страна слуша с наострени уши, стареа се да не пропусне нито дума, заучава речта наизуст, повтаря си я отново и отново. Високоговорителите реват, кулите работят — и така един час, а после той ще превключи излъчвателите на възторг, само половин час възторг — и край на предаването... И когато дойда на себе си — массаракш, половин час адска болка, но трябва, массаракш, да издържа — Канцлер вече го няма, няма нито един от тях, а има Мак, великият бог Мак и неговият верен съветник, бившият държавен прокурор, днешен глава на правителството на великия Мак... По дяволите правителството, аз просто ще бъда жив и нищо няма да ме заплашва, а там ще видим... Мак не е от онези, които изоставят полезните си приятели, той не изоставя дори безполезните приятели, а аз ще му бъда много полезен приятел. О, какъв полезен приятел ще му бъда!...“

Той сам се прекъсна, върна се до масата, хвърли поглед на жълтия телефон, подсмихна се, взе слушалката на зеления и позвъни

на заместник-началника на Департамента за специални изследвания.

— Жабчо, ти ли си? Добро утро, обажда ти се Умник. Как си днес? Стомахът ти как е?... Е, чудесно... Странник няма ли го още?... Аха... Е, добре... Обадиха ми се от канцеларията на Барона и ми наредиха малко да ви поинспектирам... Не-не, мисля, че това е чиста формалност, все едно от вашите работи аз нищо не разбирам, но ти пригответи там някакъв рапорт... проект на заключението на инспекцията и тям подобни. И се погрижи всички да са си на местата, а не като миналия път... М-хм... Към единайсет часа сигурно... Ти направи така, че към дванайсет да мога да си тръгна с всички документи... Е, до среща. Да вървим да страдаме... И ти страдаш, нали? Или може би вече сте изобрели защитата, само я криете от началството? Добре, добре, шегувам се... Хайде.

Той затвори телефона и погледна часовника си. Беше десет без четвърт. Простена гласно и се повлече към банята. Пак този кошмар... половин час кошмар. От него няма защита... Няма спасение... Не ти се живее... Колко е обидно все пак: Странник ще трябва да се пощади.

Ваната вече беше пълна с гореща вода. Прокурорът смъкна хавлията и нощницата си и лапна болкоуспокояващото хапче. И така цял живот. Една двадесет и четвърта от живота ти е истински ад. Повече от четири процента... И то без да броим повикванията в Двореца. Е, повикванията скоро ще свършат, а тия четири процента ще останат до края... „Впрочем, ще видим. Когато всичко се установи, аз сам ще се заема със Странник...“ Той се потопи във ваната, настани се по-удобно и започна да обмисля как ще се заеме със Странник. Но нищо не успя да измисли. Познатата болка удари в темето, търколи се по гръбнака, заби нокти във всяка клетка, във всички нерви и започна да ги дере — люто, методично, в такт с бесните удари на сърцето...

Когато всичко свърши, той полежа още малко в сладостна немощ. Адските мъки също си имат някакво положително качество: половината час кошмар му подаряваше няколко минути райско блаженство. После излезе, разтри се пред огледалото, откряна вратата, взе от камериера си чисто бельо, облече се, върна се в кабинета, изпи още една чаша топло мляко, смесено този път с лечебна вода, изяде гъстата каша с дървесен мед, поседя още малко просто така, за да дойде на себе си, и след това позвъни на дневния референт и заповяда да му докарат колата.

Към Департамента за специални изследвания водеше правителствено шосе, празно по това време на деня, обградено от двете страни с къдрави дървета, които приличаха на изкуствени. Шофьорът караше, без да спира на светофарите, от време на време включваше басово виеща сирена. До високите железни врати на Департамента стигнаха в единадесет часа без три минути. Легионерът с параден мундир се приближи, наведе се, позна го и отдаде чест. Вратите веднага се разтвориха, появи се гъста градина, бели и жълти жилищни корпуси, зад които се извисяваше гигантският стъклен паралелепипед на института. Бавно минаха по автомобилната алея със заплашителни предупредителни знаци за ограничаване на скоростта; отминаха детската площадка, ниското здание на басейна, пъстрата весела постройка на клуб-ресторанта — и всичко това беше потънало в зеленина, цели облаци зеленина, въздухът беше прекрасен и чист, пълен — массаракш! — с някаква чудна миризма, каквато не можеш да усетиш никъде, в никакво поле, в никаква гора... „Ох, този Странник, това са все негови измислици, що пари хвъркнаха за всичко това, но затова пък колко го обичат тук! Ето как трябва да се живее, да се уреждат нещата. Страшно много пари хвъркнаха, Султана беше недоволен, той и сега е недоволен... Рисковано? Да, рисковано беше наистина, голям риск пое Странник, но затова сега неговият Департамент е наистина негов, никой тук няма да го предаде, да му подлее вода... Петстотин души са тук, предимно младежи; вестници не четат, радио не слушат — нямало време, важни научни изследвания... Така че излъчването тук удря встрани от целта, или по-точно — в съвсем друга цел. Да, Странник, на твое място аз щях дълго да протакам работата над защитните шлемове. А може би ти наистина протакаш? Сигурно... Но, дявол го взел, как да те подхване човек? Ех, ако можеше да се намери втори Странник... Да, второ такова главище в цял свят няма да се намери. И той знае това. И много внимателно следи за появата на всеки повече или по-малко талантлив човек. Подхваща го от най-млади години, обсипва го с ласки, отделя го от родителите — а глупавите родители са радостни до небето! — и току-виж, още едно войниче застава в строя му... Ох, колко хубаво е, че сега Странник го няма, какъв късмет!“

Колата спря, референтът отвори вратичката. Прокурорът излезе, качи се по стълбата към остъкления вестибюл. Жабчето със своите

референти вече го чакаше. С подобаваща скука върху лицето прокурорът вяло стисна ръката на Жабчето, погледна референтите и разреши да бъде съпроводен до асансьора. В кабината влязоха според регламента: първо господин държавният прокурор, след него господин заместник-началникът на Департамента, след тях референтът на държавния прокурор и старшият референт на господин заместник-началника. Другите бяха оставени във вестибюла. В кабинета на Жабчето влязоха също по регламент: господин прокурорът, а след него Жабчето; референтът на прокурора и старшият референт на Жабчето бяха оставени в приемната. Прокурорът веднага се отпусна уморено в креслото, а Жабчето незабавно се засуети, заудря с пръсти по копчетата на ръба на масата и когато в кабинета дотича цяла тълпа секретарки, заповяда да поднесат чай.

Първите няколко минути прокурорът се развличаше, разглеждайки Жабчето. Той имаше рядко виновен вид. Избягваше да гледа в очите, често-често пригладваше косата си, трескаво потриваше ръце, покашляше неестествено и извършваше множество суетливи безсмислени движения. Винаги изглеждаше така. Външността и поведението му бяха неговият основен капитал. Той предизвикваше непрестанни подозрения в нечиста съвест и навличаше върху себе си непрестанни щателни проверки. Департаментът на общественото здраве изучаваше живота му по часове. И доколкото животът му беше безукорен, а всяка следваща проверка само потвърждаваше този неочакван факт, изкачването на Жабчето по служебната стълба ставаше с рядка бързина.

Прокурорът прекрасно знаеше всичко това: три пъти лично беше проверявал най-подробно Жабчето; и въпреки всичко сега, докато го разглеждаше и се развличаше с него, той изведнъж долови в себе си мисълта, че, ей богу, тоя мошеник Жабчето знае къде всъщност се намира Странник и ужасно се страхува да не измъкнат тази тайна от него. И прокурорът не издържа.

— Много поздрави от Странник — небрежно каза той, докато почукваше с пръсти по дръжката на креслото.

Жабчето бързо погледна прокурора и веднага отмести очи.

— М-м... да... — каза той, като хапеше устната си. — Кхе... Сега такава — хм... ще донесат чая де...

— Той помоли да му се обадиш — още по-небрежно каза прокурорът.

— Кво?... А-а... Хубаво... Чаят днеска ще бъде чудесен. Новата секретарка е направо специалист по чай... Тоест... кхе... А къде да му се обадя?

— Не разбирам — каза прокурорът.

— Не, аз такава, че... хм... ако му се обаждам, то трябва да знам... кхе... телефона... щото той никога не оставя никакви телефони...

Жабчето изведнъж се засуети, ужасно се изчерви, затупа с длан по масата, докато намери молив.

— Та на кой телефон трябва да му се обадя?

Прокурорът отстъпи:

— Аз само се пошегувах.

— А?... Кво?... — върху лицето на Жабчето мигом се смениха множество най-подозрителни изражения. — А! Ама ти си се шегувал? — той се закиска с фалшив смях. — Ти си много хитър, бе... Ама че майтап! Пък аз си мислех... Хе-хе-хе!... А ето и чайчето!

Прокурорът пое чашата със силен горещ чай от красивите ръце на красивата секретарка и каза:

— Добре, стига сме се шегували. Малко време имам. Къде ти е протоколът?

Жабчето извърши маса ненужни движения, извади от чекмеджето и подаде на прокурора проектния инспекционен акт. Ако се съди по всичките негови треперения и поклони, проектът беше натъпкан с фалшива информация, имаше за цел да въведе инспектора в заблуждение и изобщо беше съставен със саботьорски намерения.

— Тъй-тъй... — произнесе прокурорът, докато гризеше парченце захар. — Какво си писал тук? „Акт за проверочно изследване“... Тъй... Лаборатория по интерференция... Лаборатория за спектрални изследвания... Лаборатория по интегрално излъчване. Нищо не разбирам, тук и дяволът ще се оплете! Абе как се оправяш във всички тия работи?

— Ами аз... хм... Аз, видиш ли, също не се оправям, нали по специалност... съм хм... администратор... и работата ми е... такава... общо ръководство, де...

Жабчето избягваше да гледа в очите, хапеше устните си, поривисто рошеше коси и беше съвършено ясно, че той не е никакъв администратор, а хонтийски шпионин със специално висше образование. Голям терк беше.

Прокурорът отново се задълбочи в акта. Направи дълбокомислена забележка за преразхода на средства, допуснат от работната група по усилване на мощността; попита кой е този Зон Боруту, дали не е роднина на известния писател-пропагандист Мор Боруту; изказа упрек по повод безлещовия рефрактометър, който струва безумно скъпо, а и досега не е пуснат в действие, и резюмира резултатите от работата на сектора по изследване и усъвършенстване на излъчването, като добави, че не забелязва никакви съществени постижения („И слава, богу!“ — добави той мислено) и че това негово мнение непременно трябва да бъде внесено в беловата на акта.

Онази част от акта, която се отнасяше до работата на сектора по защита от излъчването, той прегледа още по-небрежно.

— Тъпчете на едно място. Във физическата защита не сте постигнали нищо, във физиологическата също... Изобщо физиологическата защита не е това, което ни трябва: от къде на къде ще ви позволявам да ме режете, току-виж сте ме направили идиот... О, браво на химиците — още една минута са спечелили! Миналата година една, по-миналата — минута и половина... Какво излиза тогава? Значи сега аз мога да взема едно хапче и вместо тридесет минути ще се измъчвам двадесет и две... Не е лошо, никак не е лошо. Почти тридесет процента... Я запиши и това мнение: да се усилят темповете на работа по физическата защита, да се поощрят сътрудниците на отдела по химическа защита. Толкоз. — Той прехвърли листовите на Жабчето. — Нареди да напечатат всичко това начисто... и моето мнение също. И вземи за проформа да ме съпроводиш... например... м-м-м... При физиците бях миналия път. Съпроводи ме при химиците, искам да видя как е при тях...

Жабчето скочи и отново заудря по копчетата, а прокурорът се изправи с крайно изморен вид.

Съпроводен от Жабчето и дневния референт, той без бързана тръгна из лабораториите на отдела по химическа защита, като вежливо се усмихваше на хората с една нашивка на халата, понякога потупваше по рамото онези без нашивки или спираше до носителите на две

нашивки, за да им стисне ръка, разбиращо да поклати глава и да се осведоми имат ли някакви претенции.

Претенции нямаше. Всички като че ли работеха или се правеха, че работят — човек не можеше да ги разбере. Мигаха някакви лампички на някакви прибори, някакви течности кипяха в някакви колби, миришеше на някаква гадост, тук и там измъчваха животни. Всичко тук беше чисто, светло, просторно; хората изглеждаха сити и спокойни, не проявяваха особен ентузиазъм, с инспектора се държаха напълно коректно, но без никаква топлина и във всеки случай без подобаващата за случая сервилност.

И в много от стаите — независимо дали беше кабинет или лаборатория — висеше портрет на Странник: над работни маси, до таблици и графики, между два прозореца, над вратата; понякога беше сложен под стъклото на масата. Имаше снимки, портрети, нарисувани с молив и креда; дори един портрет беше нарисуван с маслени бои. Странник беше изобразен, играещ на топка, четящ лекция, захапал ябълка; беше изобразен суров, замислен, уморен, разярен и дори смеещ се с цяло гърло. Тези кучи синове дори му рисуваха шаржове и ги окачаха на най-видните места... Прокурорът си представи как влиза в кабинета на младшия юстиционен съветник Филтик и вижда там собствения си карикатурен портрет. Массаракш, това беше невъобразимо, невъзможно!

Той се усмихваше, потупваше рамене, стискаше ръце и през цялото време мислеше, че от миналата година насам е за втори път тук и като че ли всичко е както преди, но тогава той някак не обръщаше внимание... А ето сега обърна. Защо едва сега?... Да, ето защо! Какво беше за мен Странник преди година-две! Формално — един от нас, фактически — кабинетна фигура, която нямаше влияние нито върху политиката, нито върху своето място в политиката, нито свои цели в политиката. Оттогава обаче той успя в много неща. Общодържавната по мащаб операция за ликвидиране на чуждестранни шпиони беше негова инициатива. Прокурорът сам води тези процеси и бе потресен, когато разбра, че има работа не с обикновени бездарни шпионидегенерати, а с истински вълци-разузнавачи, изпратени от Островната Империя за събиране на научна и икономическа информация. Странник ги разкри всички до един и оттогава стана несменяем шеф на особеното контраразузнаване.

По-нататък именно Странник разкри заговора на плешивия Мазол, тая страшна и силна фигура, която силно и опасно подкопаваше шефството на Странник над контраразузнаването. И Странник сам го ликвидира, не се довери на никого. Той винаги действуваше открито, никога не се маскираше и не сключваше никакви коалиции, никакви унии, никакви временни съюзи. Така повали един след друг трима началници на Военния департамент — те дори не успяваха да се усетят, когато ги повикваха горе — докато постави Гърчавия, който панически се боеше от война... И пак той преди година провали „Златния проект“, представен от Имперския Съюз на промишлеността и финансите... Тогава изглеждаше, че Странник виси на косъм, защото самият Канцлер беше изявил възторга си от този проект, но Странник някак успя да му докаже, че всички изгоди ще бъдат временни, а после ще започне масова епидемия от лудост и пълна разруха... Той винаги някак успяваше да им доказва; никой никога нищо не можеше да им докаже — освен Странник. И общо взето ясно беше защо: никога от нищо не се страхуваше. Да, той дълго седя в кабинета си, но в края на краищата разбра истинската си цена. Разбра, че ни е нужен на всички нас, които и да сме, колкото и да се гризем помежду си; защото само той може да създаде защита, само той може да ни избави от мъченията...

А тия сополанковци с бели престилки му рисуват карикатури...

Референтът разтвори пред прокурора поредната врата и прокурорът видя своя Мак. Облечен в бяла престилка с нашивка на ръкава, Мак седеше на перваза на прозореца и гледаше навън. Ако някой юстиционен съветник си позволеше през работно време да стърчи на перваза и да брой гаргите, него с чиста съвест щяха да го изхвърлят по етапен ред като явен безделник и дори саботьор. В дадения случай, массаракш, нищо не можеше да се каже. Ти го хванеш за яката, а той те срязва: „Позволете! Та аз поставям мислен експеримент! Дръпнете се и не ми пречете!“

Великият Мак броеше гарги. Бегло погледна към влезлите, върна се към заниманието си, но веднага се озърна отново и се вгледа по-внимателно. „Позна ме — помисли си прокурорът. — Позна ме умничето ми...“ Той се усмихна на Мак, потупа по рамото младия лаборант, който въртеше ръчката на аритмометъра, спря по средата на стаята и се огледа.

— Тъй — произнесе той някъде в пространството между Мак и Жабчето. — А тук с какво се занимавате?

— Господин Сим — каза Жабчето, като се изчервяваше, намигаше и потъркваше ръце, — обяснете на господин инспектора с какво... кхе... хм...

— Ами че аз ви познавам — каза великият Мак, който някак неочаквано възникна на две крачки от прокурора. — Прощавайте, но ако не греша, вие сте държавният прокурор.

Не, не беше лесно да имаш работа с Мак — целият внимателно обмислен план отиде по дяволите: Мак изобщо не мислеше да прикрива нищо, не се боеше от нищо, беше му интересно, гледаше прокурора от висотата на ръста си, както се гледа някое странно екзотично животно...

Трябваше спешно да се импровизира.

— Да — със студено учудване произнесе прокурорът и престана да се усмихна. — Доколкото знам, наистина съм държавен прокурор, въпреки че не разбирам...

Той сви вежди и се вгледа в лицето на Мак, който широко се усмихваше.

— Я-я-я! — възкликна прокурорът. — Ама да, разбира се... Мак Сим, или Максим Камерер! Но чакайте, доколкото знам, вие бяхте загинал. Массаракш, как сте попаднал тук?

— Дълга история — махна с ръка Мак. — Между другото аз също съм учуден, че ви виждам тук. Никога не съм предполагал, че нашата работа ще интересува Департамента на юстицията...

— Вашата работа интересува много хора — каза прокурорът. Хвана Мак под ръка, отведе го до по-отдалечения прозорец и се осведоми с доверителен шепот: — Кога ще ни подарите хапчета? Истински хапчета, за всичките трийсет минути?...

— Нима и вие също?... — попита Мак. — Впрочем да, естествено...

Прокурорът поклати горестно глава и с тежка въздишка завъртя очи.

— Нашето благословение и нашето проклятие — произнесе той. — Щастието на държавата ни е мъчение за нейните управители... Массаракш, страшно се радвам, че сте жив, Мак! Трябва да ви кажа, че делото срещу вас беше едно от редките в моята кариера, които ми

оставиха чувство за някаква досадна неудовлетвореност... Не-не, не се мъчете да отричате, по буквата на закона вие бяхте виновен, тук всичко е в реда на нещата... Извършихте нападение срещу кула, убихте, доколкото знам, легионер, за това, знаете, не можеха да ви погалят. Но по същество... Да си призная, ръката ми трепна, когато подписвах присъдата. Все едно че осъждах дете, не се обиждайте. В края на краищата това беше по-скоро наша, отколкото ваша акция, така че цялата отговорност...

— Аз не се обиждам — каза Максим. — И не сте далеч от истината — постъпката ни с тая кула беше наистина детинска... Хубаво, че не ни разстреляха.

— Това беше всичко, което можех да направя. Спомням си, че бях много огорчен от съобщението за смъртта ви...

Той се засмя и дружески стисна лакътя на Мак:

— Невероятно се радвам, че всичко е свършило толкова благополучно. Невероятно се радвам, че се запознахме... — прокурорът погледна часовника си. — Слушайте, Мак, защо всъщност сте тук? Не, аз нямам намерение да ви арестувам, това вече не е моя работа, нека сега с вас се занимава военната комендатура. Но какво правите в този институт? Нима сте химик? При това...

Той посочи нашивката.

— Аз съм от всичко по малко — каза Мак. — Малко химик, малко физик...

— Малко нелегален... — каза прокурорът с благодушна усмивка.

— Съвсем малко — решително отсече Мак.

— Малко фокусник...

Мак внимателно го погледна.

— Малко фантазьор... — продължаваше прокурорът. — Малко авантюрист...

— Това вече не е свързано със специалността — възрази Мак. — Това са, ако предпочитате, просто качества на всеки добросъвестен учен.

— И добросъвестен политик.

— Рядко съчетание — забеляза Мак.

Прокурорът въпросително го погледна, после съобрази и се засмя отново.

— Да — каза той. — Политическата дейност си има своя специфика. Никога не слизайте до политиката, Мак, дръжете на своята химия... — той си погледна часовника и каза с досада: — Ах, проклятие, нямам абсолютно никакво време, а толкова ми се искаше да си побъбря с вас... Преглеждах досието ви, интересна личност сте... Но навярно също сте много зает...

— Да — отговори умничето Мак, — макар, разбира се, не толкова много, колкото държавният прокурор.

— Тъй — произнесе с комичен упрек прокурорът. — А вашето началство ни уверява, че тук се работи денонощно... Аз например не мога да кажа същото за себе си. На държавния прокурор понякога му се случват свободни вечери... Може би ще ви учуди, че имам огромно количество въпроси към вас, Мак. Да си призная, искаше ми се да побеседвам с вас още тогава, след процеса. Но нали разбирате, безкрайно количество работа...

— На вашите услуги съм; още повече, аз също имам въпроси към вас.

„Ей, по-внимателно! — мислено му се скара прокурорът. — Недей толкова откровено, не сме сами.“ А гласно каза спокойно:

— Прекрасно! Всичко, което е по силите ми... А сега, прощавайте, трябва да бягам...

Той стисна огромната длан на своя Мак, вече клъвналия, окончателно хванатия на въдицата Мак. „Той прекрасно ми пригласяше, несъмнено иска да се срещнем и аз сега ще дръпна въдицата...“ Прокурорът спря до вратата, щракна с пръсти, обърна се и каза:

— Слушайте, Мак, какво ще правите довечера? Аз всъщност сега съобразих, че вечерта ми е свободна...

— Днес? Какво пък... Наистина днес трябва...

— Елате и двамата! — възкликна прокурорът. — Още по-добре — ще ви запозная с жена си, ще стане чудна вечер. Удобно ли ви е в осем? Ще пратя за вас кола. Съгласен ли сте?

— Съгласен съм.

„Съгласен е“ — ликуваше прокурорът, докато обикаляше последните аудитории на отдела, усмихваше се, потупваше рамене и стискаше ръце. „Съгласен е!“ — мислеше той, докато подписваше акта

в кабинета на Жабчето. „Съгласен е, массаракш, съгласен е!“ — крещеше мислено той по пътя към къщи...

Даде разпореждания на шофьора. Заповяда на референта да съобщи в Департамента, че господин прокурорът е зает... Никого да не приема, ще изключи телефона и въобще да изчезва по дяволите, но все пак така, че винаги да е под ръка. Повика жена си, целуна я по шията, мимоходом ѝ напомни, че не са се виждали вече десетина дни и я помоли да приготви една хубава, лека и вкусна вечеря за четирима, да бъде добра и послушна и да се приготви да посрещне един изключително интересен човек. И повече вино, най-добро и разнообразно.

После се заключи в кабинета, отново извади на масата зелената папка и започна да премисля всичко от самото начало. Обезпокоиха го само един път: куриерът от Военния департамент донесе последното комюнике от фронта. Фронтът се бе разпаднал. Някой беше подсказал на хонтийците да обърнат внимание на жълтите танкове и миналата нощ те бяха унищожили с атомни снаряди около деветдесет и пет процента от танковете-излъчватели. За съдбата на нахлулата армия нямаше повече сведения... Това беше краят. Това беше край на войната. Край за генерал Шекагу и генерал Од. Край за Очилатия, Чайника, Облака и другите дребни фигури. Много вероятно беше това да е краят на Графа. И разбира се, това щеше да бъде краят на Умник, ако Умник не беше умник...

Той разтвори комюникето в чаша вода и започна да обикаля из кабинета си. Чувствуваше огромно облекчение. Най-малкото — сега със сигурност знаеше кога ще го извикат. Първо ще ликвидират Барона и не по-малко от денонощие ще избират между Гърчавия и Кътника. После ще трябва да се поблъскат с Очилатия и Облака. Това е още едно денонощие. Е, на Чайника ще му видят сметката между другото, но само генерал Шекагу ще им отнеме не по-малко от две денонощия. И чак после... После за тях вече няма да има никакво „после“.

Чак до идването на госта той не излезе от кабинета си.

Гостът направи най-добро впечатление. Беше великолепен. Толкова великолепен, че прокуроршата, студена и светска в най-страшния смисъл на думата жена, която в очите на прокурора отдавна бе само стар боен другар, след първия хвърлен към Мак поглед се

подмлади с двадесетина години; държеше се невероятно естествено — сякаш знаеше каква роля трябва да изиграе Мак в нейната съдба.

— Но защо сте сам? — учуди се тя. — Мъжът ми ми поръча вечеря за четирима...

— Да, наистина — потвърди прокурорът, — аз ви разбрах, че вие искате да дойдете със своята дама. Аз помня това момиче, заради вас то без малко не изпадна в беда...

— Тя изпадна в беда — спокойно каза Мак. — Но за това ще поговорим после, ако позволите...

Вечеряха дълго, весело, много се смяха, малко пиха. Прокурорът разказа последните сплетни. Прокуроршата много мило вмязаше нескромни анекдоти, а Мак с хумористичен тон описа своя полет с бомбоносеца. Докато се смееше на разказа му, прокурорът с ужас мислеше какво щеше да го чака сега, ако само една ракета бе улучила целта си...

Когато всичко беше изядено и изпито, прокуроршата се извини и предложи на мъжете да докажат, че са способни да изкарат без женско присъствие поне един час. Прокурорът войнствено прие това предизвикателство, хвана Мак под ръка и го поведе към кабинета си, обещавайки да го почерпи с вино, което имат възможност да дегустират не повече от тридесет души в цялата страна.

Настаниха се в меките кресла от двете страни на ниска масичка в най-уютния ъгъл на кабинета, отпиха от скъпоценното вино и се погледнаха. Мак беше много сериозен. Умничето Мак явно знаеше за какво ще стане дума; и прокурорът изведнъж се отказа от първоначалния си план за хитроумна изтощителна беседа, построена върху полунамеци и разчетена за постепенно взаимопризнание. Съдбата на Рада, интригите на Странник, интригите на Творците — всичко това губеше значение. С учудваща и отчайваща яснота той разбра, че цялото му майсторство в беседи от подобен род е напълно излишно пред този човек. Мак или ще се съгласи, или ще се откаже. Това беше пределно ясно — както и това, че прокурорът или ще живее, или ще бъде смачкан след няколко дни. Пръстите му трепнаха, той побърза да сложи чашата върху масата и без всякакви уводи започна:

— Мак, аз знам, че вие сте нелегален, член на щаба на съпротивата и активен враг на съществуващия ред. Освен това вие сте избягал каторжник и убиец на екипажа на танк със специално

предназначение... Сега ще ви кажа нещо за себе си. Аз съм държавен прокурор, доверено лице на правителството, допуснато до висшите държавни тайни — и също съм враг на съществуващия ред. Предлагам ви да свалите Огненосните Творци. Запомнете, че това се отнася до вас, само до вас и няма нищо общо с организацията ви. Моля ви да разберете, че намесата на съпротивата може само да провали работата. Предлагам ви заговор, който се базира върху знанието на най-главната държавна тайна. Аз ще ви я съобщя. Само ние двамата трябва да я знаем. Ако за нея научи трети, всички ние ще бъдем унищожени в най-близко време. Имайте пред вид, че съпротивата и щабът са препълнени с провокатори. Затова не смейте да се доверявате на когото и да било, и особено на близки приятели...

Той на един дъх изпразни чашата си, без да почувствува вкуса на виното, наведе се към Мак и продължи:

— Аз знам къде се намира Центъра. Вие сте единственият човек, който е способен да го превземе. Предлагам ви разработен план за превземане на Центъра и по-нататъшните действия. Вие изпълнявате този план и поемате държавната власт. Аз оставам като ваш политически и икономически съветник, тъй като вие нищо не разбирате от такива неща. Политическата ви програма в общи линии ми е известна. Не възразявам срещу нея. Съгласен съм с нея дори и затова, защото нищо не може да бъде по-лошо от съществуващото положение. Това е. Аз свърших. Сега е ваш ред.

Мак мълчеше. Въртеше в пръсти скъпата чаша със скъпото вино и мълчеше. Прокурорът чакаше. Не чувствуваше тялото си. Струваше му се, че го няма тук, че виси някъде в небесната пустота, гледа надолу и вижда меко осветеното уютно ъгълче, мълчащия Мак и — в креслото до него — нещо мъртво, вкочанясало, безмълвно и бездиханно...

После Мак запита:

— Какви са шансовете ми да остана жив при завземането на Центъра?

— Петдесет на петдесет — отговори прокурорът.

Или по-скоро му се стори, че е отговорил, защото Мак сви вежди и отново, този път по-високо, повтори въпроса си.

— Петдесет на петдесет — дрезгаво каза прокурорът. — Може би и повече. Не знам. Мак отново дълго мълча.

— Добре — каза той накрая. — Къде се намира Центъра?

ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА

Около обед зазвъня телефонът. Максим взе слушалката. Гласът на прокурора каза:

— Може ли да се обади господин Сим?

— Слушам ви — отзова се Максим. — Здравейте.

Веднага почувствува, че се е случило нещо нередно.

— Той пристигна — каза прокурорът. — Започнете веднага. Възможно ли ви е?

— Да — отвърна през зъби Максим, — но вие ми бяхте обещал някои неща...

— Не успях да направя нищо — в гласа на прокурора се появиха панически нотки. — И вече няма кога. Започвайте незабавно, не губете нито минута! Слушате ли ме, Мак?

— Добре. Това ли е всичко?

— Той пътува към вас. Ще бъде там след тридесет-четиридесет минути.

— Разбрах. Това ли е?

— Да. Действайте, Мак, действайте. Бог да ви е на помощ!

Максим хвърли слушалката и няколко минути поседя, размишлявайки. „Массаракш, всичко се обръща с главата надолу... Впрочем, ще имам време за мислене...“ Той отново грабна слушалката:

— Дайте ми професор Аллу Зеф.

— Да! — кресна Зеф.

— Обажда ти се Мак...

— Массаракш, нали те молих да не ми досаждаш днес...

— Млъкни и слушай. Веднага слез във вестибюла и ме чакай...

— Зает съм, массаракш!

Максим скръцна със зъби и погледна към лаборанта. Онзи прилежно смяташе на аритмометъра.

— Зеф, незабавно слез във вестибюла. Разбра ли? Незабавно!

Той прекъсна и набра номера на Вепър. Провървя му: Вепър си беше в къщи.

— Обажда се Мак. Излезте на улицата и ме чакайте, ще имаме срочна работа.

— Добре — каза Вепър. — Отивам.

Максим затвори телефона, бръкна в чекмеджето; извади първата попаднала му папка и я прелисти, докато трескаво съобразяваше дали всичко е готово. „Колата е в гаража, бомбата е в багажника, резервоарът е пълен... Нямам оръжие... по дяволите, не ми и трябва... Документите са в джоба ми, Вепър ме чака, браво на мен, хубаво се сетих за Вепър... Наистина, той може да се откаже... Не, едва ли, аз не бих се отказал... Това е... Струва ми се, че това е всичко...“ Той каза на лаборанта:

— Викат ме. Ако ме търсят, кажи, че съм в Департамента на строителството. Ще се върна след един-два часа. Довиждане.

Взе папката под мишница, излезе от лабораторията и тичешком се спусна по стълбището. Зеф вече се разхождаше из вестибюла. Когато видя Максим, спря, сложи ръце зад гърба си и се наду.

— За кой дявол, массаракш... — започна той още отдалеч.

Без да спира, Максим го хвана под ръка и го помъкна към изхода.

— Какво, по дяволите? — бърбореше Зеф и се дърпаше. — Къде, защо?...

Максим го избута навън и по асфалтовата алея го повлече зад ъгъла към гаражите. Наоколо беше пусто, само на лехата далеч от тях прекъслечно тракаше тревокосачка.

— Кажи накрая къде ме мъкнеш? — извика Зеф.

— Мълчи — каза Максим. — Слушай. Събери незабавно всички наши. Всички, които намериш... По дяволите въпросите! Слушай! Всички, които намериш... С оръжие. Срещу главните врати има павилион, нали знаеш? Скрийте се там. Чакайте. Примерно след половин час... Слушаш ли ме, Зеф?

— Е? — нетърпеливо попита Зеф.

— Примерно след половин час ще пристигне Странник...

— Че той пристигна ли?

— Не ме прекъсвай. Примерно след половин час може би ще пристигне Странник. Ако не пристигне, хубаво. Просто стойте там и ме чакайте. Ако пристигне, разстреляйте го.

— Ти какво бе, да не си полудял? — каза Зеф и спря.

Максим продължи нататък, Зеф с проклетие го догони:

— Ами че нас всичките ще ни избият, массаракш! Наоколо охрана, шпиони!...

— Направете всичко възможно — каза Максим. — Странник трябва да се застреля...

Приблжиха се до гаража. Максим натисна резето и избута вратата.

— Безумна авантюра... — говореше Зеф. — Защо? Защо Странник? Съвсем приличен чичко, всички тук го обичат...

— Както искаш — студено каза Максим. Отвори багажника, опипа през омаслената хартия детонатора с часовниковия механизъм и отново затвори капака. — Сега не мога да ти кажа нищо. Но имаме шанс. Един-единствен... — той седна зад кормилото и пхна ключа в контакта. — И още нещо имай пред вид — ако вие не ликвидирате тоя приличен чичко, той ще ликвидира мен. Имаш много малко време. Действуй, Зеф.

Той пусна мотора и на заден ход бавно изкара колата от гаража. Зеф стоеше до вратата. За пръв път в живота си Максим го виждаше такъв — изплашен, шокиран, объркан. „Прощавай, Зеф“ — каза си за всеки случай.

Машината спря пред вратите. Легионерът с каменно лице без бързана записа номера, отвори багажника, погледна, затвори го, върна се при Максим и строго попита:

— Какво изнасяте?

— Рефрактометър — отвърна и му подаде пропуска и разрешението за изнасяне.

— „Рефрактометър РЛ-7, инвентарен номер...“ — промърмори легионерът. — Сега ще си запиша...

Той бавно бръкна в джоба си за бележник.

— По-бързо, моля ви, нямам време — каза Максим.

— Кой е подписал разрешението?

— Не знам. Навярно Жабчето...

— Не знаете... Ако подписвах по-ясно, всичко щеше да е наред...

Най-после той отвори вратите. Максим излезе на шосето и започна да изстискава от таратайката си всичко възможно. „Ако нищо не стане — помисли си той — и ако остана жив, ще трябва да бягам. Тоя проклет Странник, тоя дявол нещо е надушил и на, върна се... А

какво ще правя, ако работата стане? Нищо не е готово, нямам схема на двореца — не успя Умник, не ми намери и снимките на Творците... Момчетата не са готови, никакъв план за действие... този проклет Странник! Ако не беше той, щях да имам още три дни за разработване на плана... и армията... и щабът, массаракш, щеше да е на мое разположение! Ето кой ще се оживи веднага! Ето откъде ще трябва да започна. Е, това е работа за Вепър, той ще се радва да се заеме с това, той се ориентира там. И някъде още действуват белите подводници... Массаракш, ами че войната още продължава! Или май че свърши. Впрочем, кой знае какво още готвят там..." Максим свърна от централната улица в тясна пресечка между два гигантски небостъргача от розов камък и по паважа подкара към овехтяла почерняла къщичка. Вепър вече го чакаше, пушеше цигара, облегал на уличния фенер. Когато колата спря, той хвърли фаса, промуши се през малката вратичка и седна до Максим. Беше спокоен и студен — както винаги.

— Здравейте, Мак. Какво се е случило?

Максим обърна колата и отново излезе на главната улица.

— Знаете ли какво е това термична бомба? — попита той.

— Чувал съм.

— А работил ли сте някога със синхронни детонатори?

— Вчера например.

— Отлично.

Известно време пътуваха мълчаливо. Движението тук беше голямо и Максим се абстрахира от всичко, съсредоточен върху това да си пробие път, да се промъкне между огромните камиони и старите олющени автобуси, без да блъсне никого, без да позволи някой да го блъсне, и да случи зелена светлина, и пак да случи зелена светлина, без да губи поне тая жалка скорост, която имаше; най-сетне колата излезе на Горското шосе, познатата автострада, обградена с огромни дървета.

„Забавно — изведнъж си помисли Максим. — По същия този път аз навлизах в тоя свят, по-точно, взеше ме горкият Фанк, а аз не съобразявах нищо и мислех, че той е специалист по пришълци. А сега по същия този път аз може би напускам тоя свят и света въобще, че и при това отнасям със себе си хубав човек..." Той погледна към Вепър. Лицето на Вепър беше свършено спокойно: той седеше, подал лакътя на протезата си през прозорчето, и чакаше да му обяснят всичко. Може би се учудваше, може би се вълнуваше, но това не можеше да се

забележи; Максим почувствува гордост от това, че такъв човек му се доверява и разчита на него без никакви съмнения.

— Аз съм ви много благодарен, Вепър.

— Така ли? — попита Вепър и обърна към него сухото си жълтеникаво лице.

— Помните ли, веднъж на едно заседание в щаба вие ме повикахте настрани и ми дадохте няколко разумни съвета?

— Помня.

— За тях съм ви благодарен. Аз ви послушах тогава.

— Да, забелязах. Донякъде дори ме разочаровахте с това.

— Тогава бяхте прав. Аз послушах съветите ви и в резултат нещата се обърнаха така, че получих възможността да проникна в Центъра.

Вепър подскочи:

— Сега ли?

— Да. Трябва да се бърза, аз не можах да приготвя нищо. Могат да ме убият, тогава всичко ще бъде безсмислено. Затова ви взех със себе си.

— Говорете.

— Аз ще вляза в зданието, вие оставате в колата. След известно време ще се вдигне тревога, може да започне стрелба. Това не бива да ви засяга. Вие оставате в колата и чакате. Чакате... — Максим се замисли и пресметна: — Чакате двадесет минути. Ако в течение на това време получите лъчев удар, значи всичко е наред. Припадайте с щастлива усмивка на физиономията... Ако нищо не стане, излезте от колата. В багажника има бомба със синхронен детонатор, поставен на десет минути. Оставете бомбата на улицата, включете детонатора и заминете. Ще има паника, много голяма паника. Постарайте се да използвате всички възможности, които тя ще ви даде.

Известно време Вепър размишляваше.

— Ще ми разрешите ли да позвъня на някои хора?

— Не.

— Виждате ли — каза Вепър, — ако не ви убият, значи, както разбирам, ще ви трябват хора, готови за бой. Ако ви убият, хора ще ми потрябват на мен. Нали именно за това ме взехте — в случай, че ви убият... Сам аз ще мога само да започна, времето ще е малко и хората

трябва да се предупредят предварително. Искам именно затова да ги предупредя.

— Щаба ли? — с неприязън попита Максим.

— В никакъв случай. Имам своя група.

Максим мълчеше. В далечината вече се издигаше сивото пететажно здание с каменна стена покрай фронтоната. Същото онова здание. Някъде там из коридорите бродеше Риба, крещеше и плюеше разгневеният Хипопотам, и там беше Центъра. Кръгът се затвори.

— Добре — каза Максим. — Пред входа има телефонна будка. Когато вляза вътре — но не преди това — можете да излезете от колата и да се обадите.

— Добре — каза Вепър.

Вече се приближаваха към завоя, извеждащ встрани от автострадата. Максим си спомни за Рада и си представи какво ще стане с нея, ако той не се върне. Ще бъде много зле. А може би нищо... Може би, напротив, ще я пуснат... „Все едно — сама... Гай го няма, мен също няма да ме има... Горкото момиче...“

— Имате ли семейство? — попита той Вепър.

— Да. Жена.

Максим прехапа устни.

— Извинявайте, че така се получи...

— Нищо — спокойно каза Вепър. — Аз се простих с нея. Винаги се прощавам, когато излизам от къщи... Значи това бил Центъра? Кой би могъл да си представи...

Максим спря на паркинга, пъкна се между овехтялата малка кола и разкошна правителствена лимузина.

— Е, това е — каза той. — Пожелайте ми успех, Вепър.

— От все сърце... — каза Вепър. Гласът му пресекна, той се задави и промърмори: — Все пак доживях този ден.

Максим отпусна лице върху кормилото.

— Дано преживея този ден. Дано видя вечерта...

Вепър го погледна с тревога.

— Не ми се ходи — обясни Максим. — Ох, как не ми се ходи... Между другото, Вепър, имайте пред вид нещо, обяснете го и на другите. Вие живеете не на вътрешната, а на външната повърхност на Световната Сфера. И такива сфери има още много, на някои от тях

живеят много по-зле от вас, на други — много по-добре. Но никъде не живеят по-глупаво. Не вярвате ли? Е, вървете по дяволите. Аз тръгвам.

Той отвори вратичката и излезе. Пресече асфалтирания паркинг и започна да се качва по каменната стълба; напипа в джоба си входния пропуск, който му беше направил прокурорът, вътрешния пропуск, който прокурорът беше откраднал отнякъде, и обикновеното розово картонче, изобразяващо специалния пропуск, който прокурорът не бе успял нито да направи, нито да открадне. Беше горещо, небето блестеше като алуминиево — непроницаемото небе на Обитаемия остров. Каменните стъпала пареха дори през подметките — а може би така само му се струваше. Всичко беше глупаво. Това беше една бездарна авантюра. „За какъв дявол правя всичко това, след като не съм се подготвил както трябва... Ами ако там има не един офицер, а двама? Или дори може би трима офицери седят в тази стаичка и ме чакат със заредени автомати... Ротмистър Чачу стреляше с пистолет, калибърът е същият, но куршумите ще бъдат повече, и този път няма да ми позволят да изпълзя, пък и аз вече не съм същият като преди, доста ме е очукал моят Обитаем остров... Глупак съм. Бях и си останах глупак. Затова ме купи господин прокурорът, хвана ме на въдицата... Но как можа да ми повярва? Направо не мога да си представя... Сега да можех да избягам в планините, да подишам чист въздух. Така и не можах да видя тукашните планини, а толкова ги обичам... Толкова умен, недоверчив човек — и изведнъж ми довери такава скъпоценност! Най-голямото съкровище на този свят! Това гнусно, отвратително, подло съкровище... Проклето да е, массаракш, и още веднъж массаракш, и още трийсет и три пъти массаракш!“

Той отвори стъклената врата и подаде на легионера входния пропуск. После прекоси вестибюла — покрай жената с очила, която все слагаше печати, покрай администратора с каскетчето, който все се караше с някого по телефона — и пред входа в коридора показва на другия легионер вътрешния пропуск. Легионерът му кимна — можеше да се каже, че са познати, последните три дни Максим беше идвал тук ежедневно.

По-нататък.

Той мина дългия коридор без врати и сви наляво. Тук беше само за втори път. Първият — завчера, по погрешка. („Прощавайте, господине, къде отивате?“ „В шестнадесета стая, капрал.“ „Сгрешил

сте, господине. Това е в другия коридор.“ „Прощавайте, капрал. Наистина...“)

Той подаде на капрала вътрешния пропуск и бързо погледна двамата яки легионери с автомати, неподвижно стоящи от двете страни на вратата отсреща. После погледна вратата, през която трябваше да влезе. „Отдел за специални превози“. Капралът внимателно разгледа пропуска, после, без да откъсва очи от него, натисна някакво копче на стената — зад вратата зазвъня звънец. „Сега офицерът, който седи до зелената завеса, се е приготвил. Или двамата офицери. Или дори тримата... Чакай кога ще вляза. И ако се изплаша и изскоча обратно, ще ме пресрещнат капралът и двамата легионери, охраняващи вратата без табелка, зад която навярно е пълно с войници...“

Капралът му върна пропуска и каза:

— Заповядайте. Пригответе документите си.

Вадейки розовото картонче, Максим отвори вратата и влезе в стаята.

Массаракш. Така си е.

Стаята не е една. Три са — в анфилада. И чак накрая е зелената завеса. Плюшена пътека от вратата чак до завесата. Най-малко тридесет метра. И офицерите не са двама. Дори не са трима. Шестима са.

Двама в армейско сиво — в първата стая. Вече са насочили автоматите.

Двама в жандармско черно във втората смяна. Още не са насочили автоматите си, но вече са готови.

Двама цивилни от двете страни на зелената завеса в третата стая.

Единият обръща глава...

Давай, Мак!

Той се хвърля напред. Получи се троен скок от място. Успя само да помисли: „Да не скъсам сухожилията.“ Плътният въздух блъсна лицето му.

Зелената завеса.

Цивилният отляво гледа встрани, шията му е открита. Удар с ръба на дланта.

Цивилният отдясно навярно мига — клепачите му са наполовина отпуснати. Удар по темето отгоре. И в асансьора.

В асансьора е тъмно. Къде е копчето? Массаракш, къде е копчето?

Бавно, къртящо загърмя автомат, веднага след него — втори. Какво пък, отлична реакция. Ду-ут... ду-ут... ду-ут... Но те още стрелят по вратата, по мястото, където ме видяха. Още не са разбрали какво е станало, това е само рефлекс.

Копчето!

Напряко на завесата диагонално от горе на долу бавно се движи сянка — пада някой от цивилните.

Ето го копчето, массаракш, на най-видното място...

Натиска го, кабината тръгна надолу. Асансьорът беше скоростен и пълзеше доста бързо. Кракът, с който се бе отблъснал, заболя. „Значи все пак съм разтегнал сухожилие?... Впрочем, вече няма значение... Массаракш, ами че аз вече пробих!“

Кабината спря. Максим изскочи и в същия миг в шахтата закъртяха изстрели, разхвърчаха се трески. Три автомата стреляха в покрива на кабината. „Хубаво, хубаво, стреляйте си... Сега ще съобразят, че трябва не да стрелят, а да повикат обратно асансьора и да слязат сами... Не съобразиха, объркаха се...“

Той се озърна. Массаракш, пак нещо не е в ред... Входовете са три. Три напълно еднакви тунела... Аха, това са просто резервни генератори. Един работи, два са на профилактика... Но кой работи сега? Като че ли този...

Той се хвърли в средния тунел. Отзад заръмжа асансьорът.

„Не, не, късно е вече... Бавни сте, няма да успеете... Въпреки че тунелът е, право да си кажем, доста дълъг, пък и кракът ме боли... Ето го завоя, сега вече изобщо няма да се доберете до мен...“ Той стигна до генераторите, които басово бръмчаха под стоманената плоча, спря и няколко секунди си почиваше, отпуснал ръце. „Така, три четвърти от работата е свършена, дори седем осми... Остана дреболия, една втора от една тринадесет и четвърта... Те сега ще слязат от асансьора и ще се пъхнат в тунела; сигурно нищо не знаят и депресионното излъчване ще ги подгони обратно... Какво още може да се случи? Могат да хвърлят в коридора газова граната. Едва ли, от къде на къде ще имат? Виж, тревога вече сигурно са вдигнали. Разбира се, Творците биха могли да изключат депресионната бариера... Ох, няма да се решат, пък няма и да успеят, нали трябва да се съберат и петимата, с петте си

ключа, да се договорят, да съобразят дали това не е провокация на един от тях... Наистина, кой в целия този свят би могъл да проникне тук през лъчевата бариера? Само Странник, ако тайно е изобретил защитата си; но него ще го задържат шестимата с автоматите... И няма кой друг... И докато те ще се ругаят, изясняват, съобразяват, аз ще свърша работата...“

В тунела зад ъгъла в тъмното загърмяха автомати. „Разрешено е. Не възразявам...“ Той се наведе над разпределителното устройство, внимателно свали капака и го хвърли в ъгъла. „М-да, крайно примитивна работа. Добре, че съобразих да попрочета нещичко по тукашна електроника...“ Той бръкна в схемата. „Ами ако не бях съобразил? Ако Странник беше пристигнал вчера? Да, господа мои... Массаракш, как бие ток!... Да, господа мои, щях да се окажа в положението на ембриомеханик, който срочно трябва да се справи с... дори не знам с какво... С парен котел? Ще се оправи... Или с камилски впряг... А? Ще се оправиш ли, ембриомеханик? Едва ли... Массаракш, как може всичко тук да е без изолация?... А, ето къде си бил!... Е, бог да ни е на помощ, както казва господин прокурорът!“

Той седна право на пода пред разпределителя и избърса потта от челото си. Работата беше свършена. Удар от депресионно поле с огромна сила се стовари върху цялата страна — от Заречието до хонтийската граница, от океана до Алабастровите планини.

Автоматите зад ъгъла престанаха да стрелят. Господа офицерите са в депресия. Сега ще видим как изглежда това: господа офицери в депресия.

Господин прокурорът за пръв път в живота си се е зарадвал на лъчевия удар. Не искам повече да виждам този тип. Огненосните Творци, без изобщо да успеят да се ориентират и съобразят, се гърчат от болка, опнали копита, както обичаше да казва ротмистър Чачу. Ротмистър Чачу между другото също е в дълбока депресия и мисълта за това дълбоко ме възхищава.

Зеф с момчетата си също лежат с опнати копита. Прощавайте, момчета, но така трябва.

Странник! Това е чудесно: страшният Странник също лежи с опнати копита, разстлал по пода огромните си уши — най-огромните уши в цялата страна. Впрочем, него може би вече са го застреляли. Това би било най-добре.

Рада, моята мъничка бедна Рада лежи в депресия... Нищо, момичето ми, това сигурно не е болезнено и изобщо скоро ще свърши...

Вепър...

Той скочи. Колко време беше минало? Хукна назад по тунела. Вепър също навярно лежи с опнати копита, но ако е чул стрелбата, нервите му може да не са издържали... Това, разбира се, е съмнително — нерви у Вепър — но кой знае!...

Дотича до асансьора, като само за секунда спря, за да погледне господа офицерите, изпаднали в депресия. Беше тежка гледка: и тримата плачеха, хвърлили автоматите си; нямат сили дори да избършат сълзите си. „Добре, добре, поплачете за моя Гай, поплачете за Птица... за Гел... за моя Горски... Навярно не сте плакали от детството си насам; във всеки случай никога не сте плакали за онези, които сте убивали. Поне преди смъртта си поплачете...“

Асансьорът стремглаво го изнесе на повърхността. Анфиладата беше пълна с народ: офицери, войници, капралаи, армейци, легионери, цивилни, всичките въоръжени, всичките лежаха или седяха прегърбени, някои плачеха гласно, един бърбореше нещо, тресеше глава и се удряше с юмрук по гърдите... А един се беше застрелял... Массаракш, страшна работа беше Черното Излъчване, ненапразно Творците го пазеха за черни дни...

Той изтича във вестибюла, като прескачаше безсилно лежащите хора, едва не се изтърколи по каменните стъпала и спря пред колата си, облекчено поемайки дъх — нервите на Вепър бяха издържали; лежеше със затворени очи на предната седалка.

Максим извади от багажника бомбата, освободи я от омаслената хартия, внимателно я взе под мишница и спокойно се върна до асансьора. Внимателно огледа детонатора, пусна часовниковия механизъм, сложи бомбата в кабината и натисна копчето. Кабината потъна, отнасяйки към преизподнята огненото езеро, което щеше да се излее на свобода след десет минути. Или по-точно след девет минути и някакви секунди...

Когато се върна в колата, Максим внимателно сложи Вепър така, че да бъде горе-долу изправен, седна зад кормилото и изкара колата от паркинга. Сивото здание надвисваше над него — тежко, нелепо,

обречено, препълнено с обречени хора, неспособни нито да се движат, нито да разбират ставащото.

Това беше страшно змийско гнездо, натъпкано с най-отбрана пасмина — специално, грижливо подбрана, за да превръща в пасмина всички, до които достига отвратителната магия на излъчването. „Всички там са врагове, всеки от тях нито за секунда не би се поколебал да направи на решето, да предаде, да разпъне мен, Вепър, Зеф, Рада, всичките ми приятели и любими... И все пак добре, че едва сега си спомних за това. Преди тази мисъл щеше да ми попречи. Щях да си спомня веднага за Рибата... Единственият човек в обреченото змийско гнездо, пък и той — Рибата... Впрочем... какво знам за нея, в края на краищата? Че ме учеше да говоря и ми оправяше леглото? Остави я на мира, Максим, прекрасно разбираш, че работата не е в Рибата. Работата е в това, че от днес ти излизаш да се биеш не на живот, а на смърт, както се бият тук, и ще се биеш с глупаци — със зловни глупаци, опиянени от излъчването; с хитрите невежи, алчни глупаци, които насочваха това излъчване; с благоустремените глупаци, които искрено желаят да превърнат с помощта на същото излъчване бесните кукли в мили и псевдодобри кукли... И всички те ще се мъчат да убият и теб, и твоите приятели, и твоето дело... Магьосникът каза: нека съвестта не пречи да мислим ясно и нека разумът се научи при нужда да заглушава съвестта. Правилно. Горчива, страшна правилност... Това, което направи днес, тук се нарича подвиг. И Вепър доживя този ден; и в този ден вярвах, както се вярва в хубава приказка, Горски, Птица, Зеления, и Гел Кетшеф, и моят Гай, и още десетки, стотици, хиляди хора, които никога не съм виждал... И въпреки това ми е лошо. И ако искам по-нататък да ми се доверяват и да вървят след мен, аз никога и на никого не трябва да разказвам, че извърших главния си подвиг не тогава, когато тичах и скачах под куршумите, а сега, когато още имам време да отида и да обезвредя бомбата, а вместо това се нося все по-далеч и по-далеч от прокълнатото място...“

Той се носеше по правата автострада, по която преди половин година Фанк го караше със своята разкошна лимузина, за да го предаде право в ръцете на Странник... „И сега вече знам защо... Нима Странник още тогава е знаел, че съм невъзприемчив към излъчването, че нищо не разбирам и може да ме дърпа за конците, както си иска? Знаел е, знаел е проклетият Странник! Значи той наистина е дявол,

най-страшният човек в страната, а може би и на цялата планета. «Той знае всичко» — каза прокурорът и боязливо се озърна... Не, не всичко. Ти изпревари Странник, Мак. Победи дявола. И сега трябва да го доубия, докато не е късно, докато не се е опомнил, ако не са го убили пред вратата на собственото му леговище... Ох, не вярвам, не вярвам, не е по силите на момчетата, Мазола, дете имаше двадесет и четирима души с картечници, и той... Массаракш! Дори не успях да съобщя в каторгата на Генерала да бъде готов да вдигне политзатворниците и с ешелон да ги доведе тук. Но каквото и да става, със Странник трябва да се свърши. Трябва да успея да свърша със Странник и да задържа позициите няколко часа, докато армията и Легионът не паднат от лъчев глад. Та никой от тях не знае за лъчевия глад, дори и Странник навярно не знае, няма откъде, в цялата страна единствен аз съм извеждал горкия Гай зад пределите на лъчевото поле...“

Шосето беше пълно с коли. Всички бяха спрели коя както попадне — напъряно, косо, повалени в канавките. Смазаните от депресия шофьори и пътници седяха сгърбени на стъпалата, безсилно висяха от седалките, лежаха до канавките. Всичко това пречеше, през цялото време трябваше да намалява, да заобикаля отстрани; затова Максим не забеляза веднага, че насреща, откъм града, също с криволичене и заобикаляне, но почти без намаляване на скоростта се движи плоска и яркожълта правителствена кола.

Срещнаха се на сравнително свободен отрязък от шосето, разминаха се, като едва не се сблъскаха, и Максим успя да забележи голия череп, кръглите зелени очи и огромните стърчащи уши и целият се напрегна, защото всичко се обръщаше с главата надолу... „Странник! Массаракш! Цялата страна е повалена от депресия, всички дегенерати са в безсъзнание, а тоя гад, тоя дявол пак се е измъкнал някак! Значи все пак е измислил защитата си... И оръжие нямам... — Максим погледна в огледалото. Дългата жълта кола завиваше обратно. — Какво пък, ще трябва да се оправим без оръжие. Поне с това няма да ме мъчи съвестта... — Максим натисна газта. — Скорост, скорост... Хайде, миличка, още малко...“ Жълтата плоска кола приближаваше, растеше, над кормилото вече се виждаха втренчените зелени очи...

Давай, Мак! Той разпери лакти, опря се, обхвана с една ръка Вепър и с всички сили натисна спирачката.

В раздиращото пицене на спирачките жълтата кола със скърцане и пращане се врязва в багажника му, предният капак се смачка на хармоника и се повдигна. Сипеха се стъклени късове. Максим изби с крак вратата и се изтърколи навън. Ужасно го болеше — петата, разбитото коляно, одраната ръка — но за болката той забрави само след миг, защото Странник вече стоеше пред него. Това беше невъзможно, но... беше! Дявол, истински дявол, дълъг, сух, страшен, с вдигната за удар ръка...

Максим се хвърли върху него, вложи в тоя скок всичките останали му сили. Не улучи! Страшен удар в тила!... Светът се наклони, едва не падна, но все пак не падна, а Странник отново беше пред него, отново голият череп, втрещените зелени очи и вдигната за удар ръка... „Стоп, спри, той няма да улучи... Аха!... Накъде гледа?... Е, не на мен такива номера...“ Странник със застинало лице се беше втрещил някъде над главата на Максим, който се хвърли напред и този път улучи. Дългият черен човек се преви на две и падна върху асфалта. Тогава Максим пое дъх и се обърна.

Оттук прекрасно се виждаше сивият куб на Центъра, който вече не беше куб. Виждаше се как той се сплесква, потича и пропада навътре в себе си; над него се издигаше треперещ зноен въздух, пара, дим и нещо ослепително бяло, дъхащо на жар дори тук, страшно и весело бликащо през дългите вертикални пукнатини и дупките на прозорците... Добре, значи там всичко е в ред... Максим тържествуващо се обърна към Странник. Дяволът лежеше на една страна, притиснал към корема дългите си ръце, очите му бяха затворени. Максим предпазливо се доближи. От разбитата кола се подаде Вепър. Въртеше се, мъчейки се да излезе. Максим спря до Странник и се наведе, пресмяташе как да удари, за да го довърши веднага. Массаракш, проклетата ръка не се вдигаше срещу паднал... И тогава Странник отвори очи и пресипнало каза:

— Dumkopf! Rotznase!

Максим не разбра веднага, а когато разбра, краката му се подкосиха. Глупак... Сополанко... Глупак... Сополанко...

От сивата кънтяща пустота отчетливо прозвуча гласът на Вепър:

— Дръпнете се, Мак, аз имам пистолет.

Без да гледа, Максим го хвана за ръката.

Странник с усилие седна; още се държеше за корема.

— Х-хлапак... — изсъска той мъчително. — Не стойте като дърво... търсете кола, живо, живо!... Ама не стойте, размърдайте се!

Максим тъпо се огледа. Шосето оживяваше. Центъра вече го нямаше, беше се превърнал в локва разтопен метал, в пара, в смрад; куклите престанаха да бъдат кукли. Шокираните хора идваха на себе си, намръщено се озъртаха, мъчеха се да съобразят какво е станало с тях, как са попаднали тук и какво да правят.

— Кой сте вие? — попита Вепър.

— Не е ваша работа — отговори на немски Странник.

Още го болеше, той пъшкеше и се задъхваше.

— Не разбирам — каза Вепър и повдигна дулото на пистолета.

— Камерер... — повика Странник. — Затворете устата на вашия терорист... и търсете кола...

— Каква кола?... — тъпо и безпомощно попита Максим.

— Массаракш — изпъшка Странник.

Криво-ляво се изправи сам, все още превит, притиснал ръка към корема си; отиде с несигурни крачки до колата на Максим и се пъхна вътре.

— Качвайте се... бързо! — каза вече зад кормилото.

После се озърна и през рамо погледна димния стълб, оцветен от пламъци.

— Какво хвърлихте там? — попита той безнадеждно.

— Термична бомба.

— В мазето или във вестибюла?

— В мазето — отвърна Максим.

Странник простена, поседя малко с отметната глава, после включи мотора. Машината се затресе и задрънча.

— Хайде качвайте се най-последно! — закрещя той.

— Какъв е тоя? — попита Вепър. — Хонтиец ли е?

Максим поклати глава, рязко издърпа задната заклинена врата и му каза:

— Влезте.

После заобиколи колата и седна до Странник. Автомобилът подскочи, нещо в него засвири, пропука, но той вече се носеше по шосето с нелепо поклащане, с дрънчене на незатварящите се врати и с гръмки изстрели от заглушителя.

— И какво мислите да правите сега? — попита Странник.

— Почакайте... Кажете поне кой сте вие!

— Аз съм сътрудник на Галактическата сигурност — горчиво каза Странник. — Тук съм вече пет години. Ние готвехме спасение за тази нещастна планета. Готвехме го щателно, акуратно, с прогнозиране на всички възможни последствия. На всички, разбирате ли? Аз трябва да ви питам кой сте вие! Кой сте вие, че се навирате в чужди работи, обърквате всичките ни планове, взривявате, стреляте... кой сте вие?!

— Аз не знаех... Откъде можех да знам?

— Разбира се, че не сте знаел. Но знаете, че самодейните намеси са забранени, та вие сте работник от ГСТ... Трябваше да знаете... На Земята майка му едва не полудява... някакви момичета непрестанно се обаждат да питат... баща му си остави работата... Какво смятахте да правите по-нататък?

— Да ви застрелям.

— Какво-о?

Колата се залюля.

— Да — покорно каза Максим. — Какво ми оставаше да правя? Казаха ми, че вие сте главният негодник тук и... — той се запъна.

Странник косо го изгледа с кръглото си зелено око:

— И в това не беше трудно да се повярва, нали?

— Да.

— А после?

— После трябваше да започне революция.

— От къде на къде?

— Но нали Центъра е разрушен... вече няма излъчване...

— Е, и?

— Сега те веднага ще разберат, че са угнетени, че животът им заникъде не е, ще се вдигнат...

— Къде ще се вдигнат? — печално попита Странник. — Кой ще се вдигне? Огненосните Творци са живи и здрави. Легионът е цял и невредим, армията е мобилизирана, в страната има военно положение... На какво се надявахте?

Максим захапа устни. Можеше, разбира се, да изложи на това печално чудовище плановете си, перспективите и прочие, но какъв е смисълът? Щом нищо не е готово, щом се получи така...

— Те сами ще разчитат — той посочи през рамо към Вепър. — Ето този човек например, нека сам да разчита... Моята работа беше да

им дам възможността...

— Вашата работа... — промърмори Странник. — Вашата работа беше да си седите в ъгъла и да чакате да ви намеря...

— Да, навярно. Другия път ще имам пред вид.

— Още днес отлитате за Земята — твърдо каза Странник.

— Нямам намерение — възрази Максим.

— Още днес отлитате за Земята! — повиши глас Странник. — На тази планета аз ще си имам достатъчно грижи и без вас. Вземете си вашата Рада и заминавайте.

— Рада у вас ли е? — бързо попита Максим.

— Да, отдавна. Жива и здрава е, не се безпокойте.

— За Рада ви благодаря. Много ви благодаря...

Колата влезе в града. На главната улица бучеше, изпускаше дим и бавно се въртеше чудовищно задръстване. Странник сви в странична улица и пое през крайните квартали. Всичко тук беше мъртво. По ъглите неподвижно стърчаха с ръце зад гърба и с бойни каски военни полицаи. Да, тук бързо бяха реагирали на събитията — обща тревога, всички по местата! Още щом са се опомнили от депресията.

„Може би не трябваше да взривявам направо? Може би трябваше да действам по плана на прокурора?... Не, не, массаракш! Нека всичко върви както е тръгнало. Нека той не ми се кара напразно. Нека те сами се ориентират, те непременно ще се ориентират, щом главите им се прояснят...“

Странник отново излезе на магистралното шосе. Вепър деликатно го потупа по рамото с дулото на пистолета:

— Бъдете така добър, оставете ме тук. Ето тук, дето стоят хората...

До вестникарската будка, пъхнали ръце дълбоко в джобовете на дългите си сиви палта, стояха пет души; никой друг нямаше по тротоарите, изглежда депресионният удар беше наплашил хората и те се бяха изпокрили.

— А какво мислите да правите? — попита Странник, намалявайки скоростта.

— Да подишам чист въздух. Днес е чудно време...

— Това е наш човек — каза му Максим (Странник страшно се озъби). — Пред него можем да говорим за всичко.

Колата спря. Хората с палтата предпазливо се скриха зад будката. Виждаше се как надничат оттам.

— Наш? — повтори Вепър и вдигна вежда. — Как така наш?

Максим в затруднение погледна Странник. Онзи изобщо нямаше намерение да му помага.

— Впрочем, добре — каза Вепър. — Вярвам ви. Сега ние ще се заемем с щаба. Предполагам, че трябва да започнем оттам. Знаете за какво говоря — там има хора, които трябва да се премахнат, докато не са оседлали движението...

— Правилна мисъл... — каза Странник. — Между другото, струва ми се, че ви познавам. Вие сте Тик Феску по прякор Вепър, нали?

— Напълно вярно — вежливо каза Вепър и се обърна към Максим. — А вие се заемете с Творците. Това е трудна работа, точно за вас. Къде да ви търся занапред?

— Почакайте, Вепър — каза Максим. — Без малко не забравих. След няколко часа цялата страна ще бъде поразена за много денонощия от лъчев глад. Всички ще бъдат напълно безпомощни...

— Всички ли? — със съмнение в гласа попита Вепър.

— Всички освен дегенератите. Това време трябва да се използва.

Вепър се замисли.

— Е, прекрасно. Ако е истина... Впрочем, ние ще имаме работа именно с дегенерати. Та къде все пак да ви търся?

— По предишния телефон — каза Странник — и на предишното място. И още нещо. Създайте свой комитет. Възстановете организацията, която имахте по време на империята. Някои ваши хора работят при мен в института... Массаракш! — изведнъж изсъска той. — Нямам нито време, нито нужните хора под ръка... Дяволите ще ви вземат, Максим!

— Най-важното — каза Вепър, като сложи ръка на рамото на Максим, — че вече го няма Центъра. Браво, Мак. Благодаря ви...

Стисна рамото на Максим и започна да се измъква неловко, като се закачаше с протезата.

— Господи! — произнесе той, застанал до колата със затворени очи. — Нима наистина го няма? Та това... това е...

— Затворете вратата — каза Странник. — По-силно, по-силно...

Колата от място тръгна с голяма скорост. Максим се озърна. Вепър стоеше в средата на групичката хора със сиви палта и говореше нещо, като размахваше ръката с пистолета. Хората стояха неподвижно. Още не бяха разбрали. Или не бяха повярвали.

Улицата беше пуста. Срещу тях, държейки се близо до тротоара, идваха бронетранспортъри с легионери, а някъде в далечината, където беше завоят към института, няколко коли вече преграждаха пътя; притичваха фигури, облечени в черно. И изведнъж в колоната бронетранспортъри се появи познатата до отвращение яркооранжева патрулна кола с дълга телескопична антена.

— Массаракш... — промърмори Максим. — Съвсем забравих за тия...

— Ти за много неща си забравил — каза Странник. — За самоходните излъчватели, за Островната Империя, за икономиката... Известно ли ти е, че в страната има инфлация? Изобщо известно ли ти е какво е това „инфлация“? Известно ли ти е, че има заплаха от глад, че земята не ражда? Известно ли ти е, че ние тук не успяхме да създадем нито запаси от жито, нито запаси от медикаменти? Знаеш ли, че този твой лъчев глад в двадесет процента от случаите води до полудяване? — Той изтри с длан мощното си олисяло чело. — Сега ще ни трябват лекари... дванадесет хиляди лекари. Ще ни трябват белтъчни синтезатори, ще трябва да дезактивизираме като начало поне сто милиона хектара заразена почва. Трябва да спрем израждането на биосферата... Массаракш, нужен ни е поне един земянин на Островите, в адмиралтейството на оня мръсник... Никой от нашите не може да се удържи там, не може поне да се върне и да разкаже какво става там...

Максим мълчеше. Спряха пред колите, които преграждаха пътя. Тъмнолик набит офицер се приближи със странно познато размахване на ръка и с гракащ глас поиска документите. Странник злобно и нетърпеливо пхна под носа му блестящ жетон. Офицерът мрачно козирува и погледна Максим. Беше ротмистър... не, вече бригадир от Бойния Легион Чачу! Очите му се разшириха.

— Този човек с вас ли е, ваше превъзходителство?

— Да. Незабавно заповядайте да ми освободят пътя.

— Моля за извинение, ваше превъзходителство, но този човек...

— Незабавно освободете пътя! — кресна с гръмотевичен глас Странник.

Бригадир Чачу отново мрачно козирува, направи „кръгом“ и махна на войниците. Един от камионите се отдръпна и Странник подкара с пълна скорост пред образувалия се проход.

— Ето, виждаш ли? А ти си мислеше, че нещата ще бъдат такива: раз-два и край... Да застреляме Странник, да избесим Творците, да разпъдим страхливците и фашистите в щаба — и революцията е готова...

— Никога не съм мислил така — каза Максим. Чувствуваше се много нещастен, смазан, безпомощен, безнадеждно глупав.

Странник косо го погледна, усмихна се тъжно и Максим изведнъж видя, че той не е никакъв дявол, не е никакъв Странник, никакво чудовище — просто, един много възрастен, много добър и много уязвим човек, угнетен от огромната си отговорност, измъчен от своята отвратителна маска на студен убиец, ужасно огорчен от поредната пречка, провалила щателно обмисления план и особено разстроен от факта, че този път му е попречил негов сънародник, земянин...

— Закъснях аз с теб — печално каза той. — Недогледах, подцених те. Мислех си — хлапе, жалко за него, оплете се като пате в кълчища... — той отново се усмихна и въздъхна. — Бързи момчета сте вие от ГСТ, обаче...

— Недейте — каза Максим. — Не се измъчвайте толкова. Ето, аз не се измъчвам... Прощавайте, как се казвате?

— Наричайте ме Рудолф.

— Да... Ето, аз не се измъчвам, Рудолф. Аз възнамерявам да работя. Да правя революция.

— По-добре си върви в къщи — вече съвсем безнадеждно го посъветва Странник.

— Аз съм си в къщи — нетърпеливо каза Максим. — Стига за това... Интересуват ме самоходните излъчватели. Какво ще правим с тях?

— С тях няма какво да правим. Помисли по-добре какво ще правим с инфлацията...

— Аз питам за излъчвателите.

Странник въздъхна:

— Те работят с акумулатори и могат да бъдат заредени само при мен в Департамента. След три денонощия ще свършат... Но след месец трябва да започне нахлуване откъм Островната Империя. Обикновено успявахме да отклоняваме подводниците от курса, до брега достигаха отделни единици, А този път те готвят армада... Аз разчитах на депресионното излъчване, а сега просто ще трябва да ги потопяваме.

Той помълча.

— Значи ти си си в къщи. Да речем... С какво конкретно смяташ да се заемеш?

Наближаваха Департамента. Тежките врати бяха плътно затворени, в каменната ограда зееха амбразури, които преди ги нямаше. Департаментът бе заприличал на крепост, готова за бой. А около павилиончето стояха трима и рижата брада на Зеф пламтеше сред зеленината като екзотично цвете.

— Не знам — каза Максим. — Ще правя това, което ми наредят знаещи хора. Ако трябва, ще се заема с инфлацията. Ако потрябва, ще потопявам подводници... Но твърдо знам най-главната си задача: докато съм жив, никой тук няма да може да построи още един Център. Дори и с най-добри намерения...

Странник премълча. Вратите вече бяха съвсем близо. Зеф се промъкна през живия плет и излезе на пътя. През рамото му висеше автомат, отдалеч се виждаше, че Зеф е зъл, нищо не разбира и сега със страшни проклетия ще поиска да му бъде обяснено защо, массаракш, са го откъснали от работата, наприказвали са му врели-некипели за Странник и са го принудили като хлапе да стърчи сред цветенцата вече втори час!

Источник: <http://sfbg.us>

Издание:

Аркадий и Борис Стругацки. Обитаемый остров

Издательство „Отечество“, София, 1981

Биб. Фантастика №19

Художник: Стоян Стоянов

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.